

Årsredovisning 2018
Länsstyrelsen i Örebro län

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen – en samlade kraft

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är alltså en viktig länk mellan länets kommuner och dess invånare å ena sidan och regeringen, riksdagen och de centrala myndigheterna å den andra sidan.

Titel: Årsredovisning 2018 - Länsstyrelsen i Örebro län

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Publikationsnummer: 2019:1

Diarienummer: 100-1303-2019

Bilder: Mostphotos

Innehållsförteckning

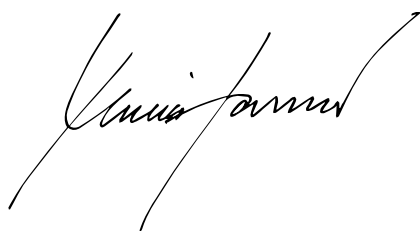
Landshövdingen har ordet.....	7
En samlande kraft i demokratins tjänst.....	7
Stärkt trygghet och säkerhet	7
Sommarens torka.....	7
Mot hållbart samhälle	8
Örebro nu sjätte störst i Sverige	8
Den goda dialogen.....	9
Organisation	10
Resultatredovisning.....	11
Uppgifter enligt Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion	11
Länsstyrelseinstruktion 2 §	11
Länsstyrelseinstruktion 3 §: Länsstyrelsen har uppgifter i fråga om.....	15
Länsstyrelseinstruktion 4 §: Länsstyrelsens uppgifter omfattar också	40
Länsstyrelseinstruktion 5 §: Länsstyrelsen ska vidare.....	41
Länsstyrelseinstruktion 6 §	55
Länsstyrelseinstruktion 7 §	61
Övrig verksamhet	63
Övrig förvaltning	63
Trafikföreskrifter	65
Nationella minoriteter	66
Mänskliga rättigheter	67
Året i siffror i enlighet med regeringsbeslut S2012/4487/SFÖ	68
Tabell A – Verksamhetskostnader 2016–2018 Tkr.....	68
Tabell B - Verksamhetskostnader 2018.....	70
Tabell C – Årsarbetskrafter 2016–2018	72
Tabell D – Representation	73
Tabell E – Lokaler	74
Tabell F – Redovisning av ärenden 2018	75
Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2018.....	78
Tabell H – Handläggningstider.....	80
Återrapporteringskrav i regleringsbrev 2018.....	82
Utan angivet departement.....	82
Finansdepartementet	91
Justitiedepartementet.....	92

Kulturdepartementet.....	95
Miljö- och energidepartementet	101
Näringsdepartementet (uppdrag).....	129
Tabeller enligt regleringsbrevsbilaga	132
Annat beslut från regeringen	135
Uppdrag att bistå Rådet för hållbara städer i dess arbete (M2017/03235/Mm), 2017-12-18.....	135
Övriga åiterrapporteringskrav enligt Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag	136
Avgiftsbelagd verksamhet i enlighet med 3 kap. 2 §	136
Kompetensförsörjning i enlighet med 3 kap. 3 §.....	138
Sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 §.....	140
Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning enligt 2 kap. 4 § FÅB	141
Sommarens bränder	141
Foder- och betsbrist för länets lantbrukare	142
Omhändertagande av djur.....	143
Målkonflikt mellan dammutrivning och kulturmiljöer.....	143
Grön infrastruktur	144
Finansiell redovisning	145
Resultaträkning	145
Balansräkning	146
Anslagsredovisning	148
Redovisning mot anslag.....	148
Redovisning mot inkomstitel	149
Redovisning av beställningsbemyndiganden.....	150
Tilläggsupplysningar och noter.....	151
Resultatredovisningen - principer	151
Redovisnings- och värderingsprinciper.....	152
Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag	154
Noter till resultaträkningen.....	155
Noter till balansräkningen.....	162
Noter i anslagsredovisningen	170
Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	177
Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning	182

Landshövdingens underskrift av årsredovisningen 2018

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Örebro den 20 februari 2019

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Maria Larsson', with a long, sweeping flourish extending to the right.

Maria Larsson

Landshövding

Landshövdingen har ordet

En samlande kraft i demokratins tjänst

Länsstyrelsen har en viktig roll i det svenska demokratiska systemet. Under året har vi på flera olika sätt omsatt de mål som riksdag och regering beslutat till konkret samhällsnytta för Örebro län. Ett exempel är just det som är demokratins yttersta uttryck, nämligen allmänna val där Länsstyrelsen som den regionala valmyndigheten genomfört tolv kommunval, ett landstingsval och ett riksdagsval för valkretsen Örebro län.

I ljuset av nya hotbilder och omvärldshändelser ställde sig årets valarbete inför nya utmaningar. Det är därför glädjande att kunna konstatera att vårt valarbete har fungerat mycket bra. Särskild vikt lades vid säkerhetsförberedelserna. Samverkan med länets kommuner, Valmyndighet och media skedde friktionsfritt och effektivt.

Regering och riksdag har visat förtroende för vår verksamhet och under året fick vi flera nya och utökade uppdrag. Här kan nämnas naturnära jobb som möjliggjort skötselåtgärder i skyddade naturmiljöer. Spelmissbruk har tillförts vårt samordnande folkhälsoarbete där vi bidragit till kunskapsutveckling.

Stärkt trygghet och säkerhet

Länsstyrelsen tillfördes under året ökade anslag till vårt arbete med krisberedskap och civilt försvar. Förändrade säkerhetspolitiska bedömningar har medfört stärkt samarbete med försvaret och med civilförsvarsaktörer i länet. Tillsammans med chefen för Militärregion väst har vi som första län tagit fram en *Regional grundsyn för totalförsvaret i Örebro län*. Detta är en stabil grund för ett ökat samarbete inom länet, vilket möjliggör en bättre beredskap och ökad totalförsvarsförmåga. Flera större övningar har genomförts, exempelvis en där samtliga kommuner i länet involverades.

Sommarens torka

Vår samordnande roll inom krisberedskap sattes på prov under sommaren. Precis som landet i övrigt hade Örebro län en rekordvarm och torr sommar. Statistik från SMHI visar att Östernärke var det område i Sverige som under 2018 hade störst avvikelse från den normala medeltemperaturen. På helåret 2018 var det i Östernärke 2,4 grader varmare än medelvärdet för åren 1961–1990.

Länsstyrelsen sökte mildra jordbrukets problem i torkans spår, såsom minskade skördar och foderbrist. Vi gick snabbt upp i stabsläge, vilket innebar att alla berörda enheter kunde samverka effektivt. Vi initierade bland annat en särskild foderförmedling och hade samverkansmöten med jordbruksnäringen, rådgivningsorganisationer, kommuner och banker. Denna kraftsamling har fortsatt under hösten och rönt stor uppskattning lantbruksföretagen.

Samarbetet med lantbruket och landsbygdsintressenter var intensivt redan före sommaren då vi tillsammans med Region Örebro län sjösatte en regional handlingsplan för livsmedelskedjan. Vi önskar öka såväl produktion som förädling av jordbruksprodukter. Satsningen på lokal mat är också i linje med vår ambition att bli mer självförsörjande i regionen utifrån krisberedskap och säkerhetspolitiska hotbilder.

Torkan orsakade också 236 bränder i skog och mark. Länsstyrelsens stabsläge gjorde att vi snabbt kunde agera och exempelvis begära nationella resurser från MSB. Därmed förhindrades att en svårbekämpad brand i Finnerödja fick ökad spridning. En brand i Lockhyttan nära en samhällsviktig TV-mast kunde bekämpas med de av EU förmedlade portugisiska plan som kunde vattenbomba. Detta fick en avgörande betydelse i positiv riktning.

Mot hållbart samhälle

Vi har under året på många sätt bidragit aktivt i utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle. Ett bra exempel på detta är vårt arbete inom den s k våtmarkssatsningen, utifrån det nationella målet att öka tillskottet till grundvattnet eller stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflödena. Länsstyrelserna har en huvudroll i detta arbete och har under 2018 tillsammans med länets kommuner påbörjat ett omfattande arbete. Sju av länets tolv kommuner har sökt bidrag. Åtgärderna täcker ett brett spektrum från restaurering av sumpskogar till anläggning av multifunktionella ytor i stadsmiljö.

Den torra sommaren blev en skarp påminnelse om hur viktigt detta arbete är för att skapa ett mer hållbart samhälle. Torkan fick konsekvenser i form av kraftigt sänkt grundvatten- och ytvattennivå. Vissa vattendrag blev torrlagda, vilket fick negativa konsekvenser för hotade arter.

Historiskt har industrin i Bergslagens satt spår i länet i form av 600 dammar. En del av dem är regleringsdammar till länets 130 vattenkraftverk. Vi har under året beviljat bidrag för lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) till ägare som vill riva sin damm och återställa strömsträckor till fungerande vandringsvägar för fiskar och andra vattenlevande djur. Detta är en fråga som väcker debatt.

Sveriges fjärde största sjö Hjälmarén har stor potential. Vi har initierat ett arbete med att ta fram en förvaltningsplan för fisket i Hjälmarén. Arbetet görs tillsammans med fyra andra län. Samtidigt har ett arbete påbörjats kring hur Hjälmarén ska bli mer tillgänglig för turism, friluftsliv och landsbygdsutveckling.

Vårt uppdrag är också att skydda områden med höga naturvärden. Under året bildades tio nya naturreservat, varav två till arealen mycket stora områden. I Örebro län är nu drygt 3,5 procent av den produktiva skogsmarksarealen formellt skyddad.

Arbetet med Grön infrastruktur, där större naturområden ska bindas samman på frivillig grund, resulterade i en omfattande handlingsplan som renderade både ris och ros vid remissrundan.

Många av de frågor som Länsstyrelsen arbetar med innehåller målkonflikter och åstadkommer offentlig debatt. Vi strävar efter att alltid vara sakliga och ha ett gott bemötande. Vi har under det gångna året exempelvis fått mycket beröm i vår hantering i rovdjursfrågan efter ett stort vargangrepp på en fårbesättning.

Örebro nu sjätte störst i Sverige

Örebro län fortsätter att öka i befolkningsantal. Med 150 000 invånare passerade Örebro kommun Västerås och blev Sveriges sjätte största kommun och är ensam större än alla övriga elva kommuner i länet tillsammans – trots att nästan alla länets kommuner har haft en positiv befolkningsutveckling de senaste åren.

Örebro universitet utgör en viktig faktor för tillväxten, med alla långa utbildningar på plats och en framstående plats i internationell ranking.

Omfattande bostadsbyggande är ytterligare en viktig faktor. Åren 2015–2017 byggdes flest bostäder i Örebro län i relation till befolkningstalen.

Vårt arbete inom den nationella bostadspolitiken har till stor del inriktats på den centrala frågan att skapa bostäder för alla. Vårt arbete ledde bland annat till att 996 lägenheter kunde byggas med hyresbostadsstöd, vilket är tredje bäst i landet. Under 2018 såg vi en inbromsning i byggtakten. Länsstyrelsen arbetar aktivt för god och tidig dialog med samtliga kommuner i länet.

Den goda dialogen

Länsstyrelsen har en unik ställning inom svensk statsförvaltning på grund av sin geografiska närvaro men också utifrån mängden sakpolitiska områden vi hanterar. En av våra viktigaste uppgifter är att göra sammanvägda bedömningar och därmed avdöma målkonflikter. Under året har vi målmedvetet fortsatt att utveckla vår kapacitet att arbeta sektorsövergripande och uppträda som en myndighet i dialogen med samarbetsparter, medborgare och företag.

Vidare fattar våra 200 medarbetare nu mestadels digitala beslut. Det ökar tillgänglighet, rättssäkerhet, insyn och delaktighet. Vi har en ny webbplats med enklare och snabbare publiceringsverktyg.

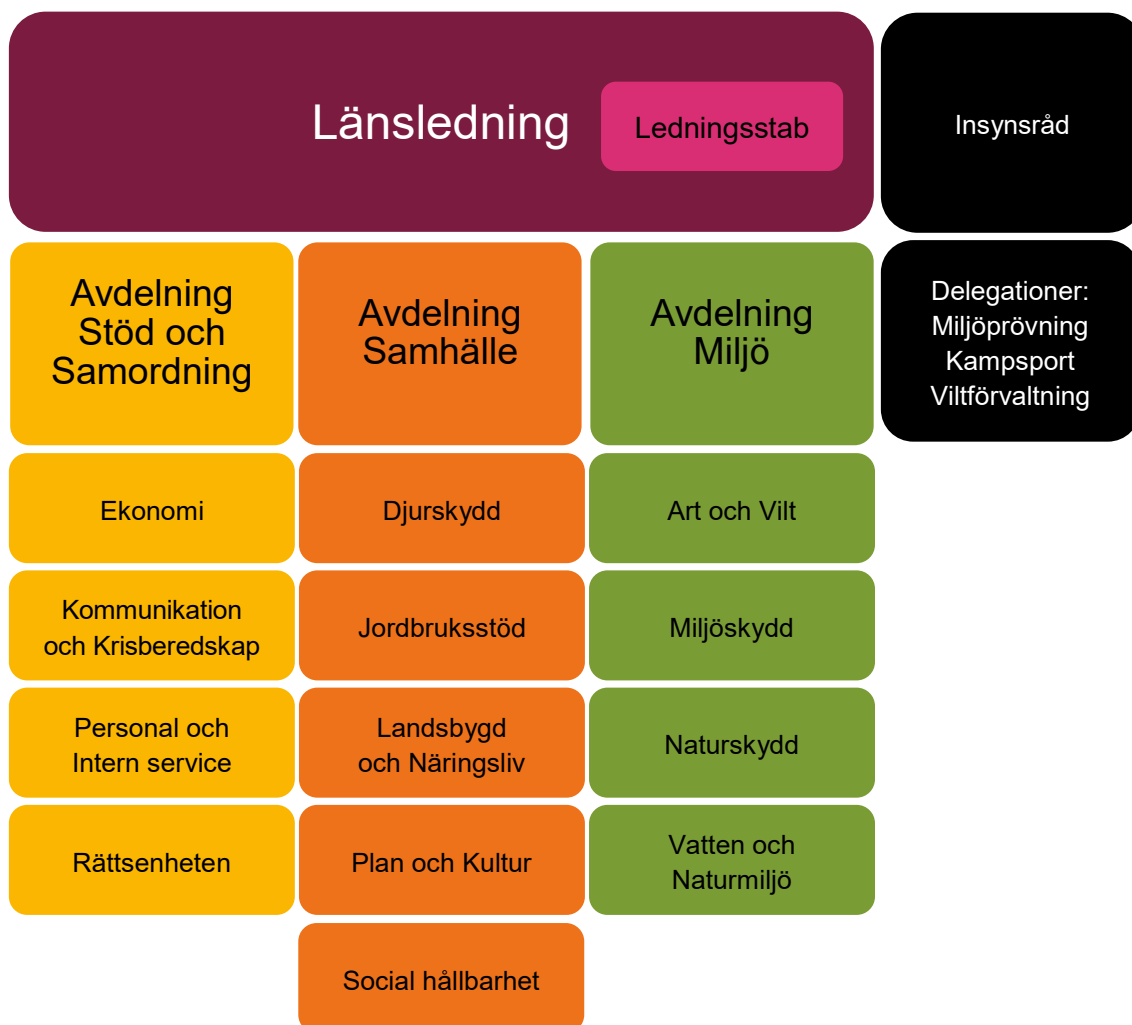
Vi har fortsatt vårt arbete med värdegrundsfrågor och startat en resa som inkluderar alla medarbetare för att ta fram en ny vision för vår myndighet. Vi vill vara en effektiv och modern myndighet i medborgarens tjänst.

Vårt residens, beläget i Örebro slott, är en fantastisk mötesplats. Vi använder residenset för många strategiska samtal men har också Öppet residens två gånger per år då allmänheten bjuds in. Under 2018 hade vi mer än 3 500 besökare.

Organisation

Länsstyrelsens organisationsplan.

Bild på organisationen den 31 december 2018.

Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och regeringens företrädare i länet. Länsrådet leder det dagliga arbetet och är landshövdingens närmaste medarbetare och ersättare. Länsstyrelsen är en enrådighetsmyndighet. Det innebär att landshövdingen svarar direkt inför regeringen och att myndigheten har ett insynsråd istället för en styrelse. I Länsstyrelsens ledningsgrupp ingår landshövding, länsråd, avdelningschefer, ekonomichef, kommunikationschef och personalchef.

Myndighetens verksamhet bedrivs vid tre avdelningar, med fyra eller fem enheter inom varje avdelning, samt en ledningsstab. På myndigheten finns en Miljöprövningsdelegation som är ett särskilt beslutsorgan för ärenden om miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken samt en Viltförvaltningsdelegation som är ett särskilt beslutsorgan för frågor som rör viltförvaltningen i länet. På myndigheten finns även en Kampsportsdelegation som beslutar om tillstånd för att få anordna tränings-, tävlings- och uppvisningsmatcher i kampsport.

Resultatredovisning

Uppgifter enligt Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska

1. Verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.
2. utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.
3. främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.
4. Inom sin verksamhet främja samverkan mellan kommuner, landsting, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet, och
5. ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

Länsstyrelseinstruktionens paragraf två är kärnan i Länsstyrelsens arbete för en fortsatt gynnsam utveckling i Örebro län.

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsens uppdrag att verka för att nationella mål får genomslag i länet samt främja länets utveckling genomsyrar alla verksamhetsområden. Hur arbetet bedrivs och hur målen uppnås redovisas under respektive område. Utgångspunkten för Länsstyrelsens arbete och en framgångsfaktor i det sektorsövergripande arbetet har under 2018 varit våra fem prioriterade områden: civilt försvar, vatten, de allmänna valen, livsmedel samt byggande, bostäder och infrastruktur.

Internt har Länsstyrelsen påbörjat ett visionsarbete och genomfört ett projekt för att införa digital ärendehandläggning i vårt diarieföringssystem Platina. Vi har också haft kunskapshöjande insatser avseende Agenda 2030 för att framgångsrikt kunna driva utvecklingen i länet framåt i dessa frågor. Vi har påbörjat ett arbete med att ta fram en strategisk plan med prioriterade strategiska och sektorsövergripande områden och rättighetsperspektiv som ska präglade Länsstyrelsens arbete de kommande tre åren.

Länsstyrelsen samordnar olika samhällsintressen för att främja länets utveckling. Det gör vi bland annat genom att regelbundet arrangera rådsmöten för företagare, företrädare för länets kommuner, myndigheter och organisationer.

Länsstyrelsen arbetar för en gynnsam utveckling i länet och skyddar och bevarar sådant som är av värde och nytta för människor, djur och natur. Under året har vi bland annat:

- förstärkt förutsättningarna för bostadsbyggande
- beslutat om en regional handlingsplan för livsmedel tillsammans med Region Örebro län
- stärkt arbetet med civilt försvar
- arbetat med att säkra vattentillgången
- arbetat med sommarens torka och bränder samt vidtagit åtgärder för att minska effekterna för lantbruket
- inlett arbetet med ett regionalt skogsprogram
- bildat tio nya naturreservat
- genomfört allmänna val.

Länsstyrelsen i Örebro län tog 2016 över hanteringen av två dispositionsrätter för landets länsstyrelser. I år utvidgades uppdraget och vi handlägger numera 18 dispositionsrätter.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser

Länsstyrelsen i Örebro län samordnar ett flertal sektors- och myndighetsöverskridande initiativ och samverkansprojekt. I syfte att få ett helhetsperspektiv och ett sektorsövergripande arbete finns det i länet sju råd där landshövdingen är ordförande i de flesta:

- Rådet för statlig samordning
- Regionalt råd för totalförsvar
- Integrationsråd
- Jämställdhetsråd
- Natur- och miljövårdsråd
- Regionala rådet för landsbygdsfrågor
- Samhällsråd-T.

Rådets huvudsakliga syfte är att föra ut information och skapa dialog kring strategiska frågor för att de ska få genomslagskraft i länet. Under 2018 har en översyn av rådsorganisationen genomförts.

Vid sidan av myndighetens prioriterade områden har sektorsövergripande samordningar bland annat skett inom områden som:

Regionalt energi- och klimatprogram: Vi arbetar utifrån vårt regionala energi- och klimatprogram för åren 2017–2020. Programmet är framtaget av Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län som har ett gemensamt ansvar för samordning och uppföljning av programmet. Vi ser att utsläppen minskar snabbare än riksgenomsnittet och många åtgärder är igång i länet. Vi arbetar med dialog kring en uppdaterad handlingsplan för att stärka åtgärdsarbetet och vi vägleder kring statliga stöd. Vi har haft ett ökat fokus på arbete med förnybara drivmedel och transporter. Vi är aktiva i det länsgemensamma utvecklingsarbetet kring energi- och klimatuppdraget och arbetet bedrivs i nära dialog och samverkan med nationella myndigheter.

Nationellt skogsprogram: Under 2018 har regeringen beslutat om ett nationellt skogsprogram. Länsstyrelsen i Örebro län beviljades stöd från Skogsstyrelsen under hösten för att starta upp arbetet med ett regionalt skogsprogram. Länsstyrelsen har påbörjat det interna förankringsarbetet och anordnat en uppstartskonferens tillsammans med grannlänen Västmanland och Södermanland.

Civilt försvar och totalförsvar: Arbetet med civilt försvar och totalförsvar har varit ett fokusområde under året. Vår prioritering har varit att utveckla länets samlade förmåga att hantera samhällsstörningar, krissituationer och händelser under höjd beredskap. Vi har genomfört en regional samverkansövning, Övning Sonja, för bland annat kommuner, polis och räddningstjänst. Inför övningen har utbildning genomförts i alla kommuner.

Våtmarksgruppen: För att samordna uppdraget om våtmarkssatsningen finns det en sektorsövergripande arbetsgrupp. Stödet till anläggandet av våtmarker kommer från Våtmarks-LONA samt EU medel. Vi har förmedlat stöd från Våtmarks-LONA till länets kommuner. Länsstyrelsen har under året utrett förutsättningarna för anläggande av våtmarker i skyddade områden.

Strategiska samtal: En viktig del i det sektorsövergripande arbetet är de strategiska samtal som landshövdingen initierat och som arrangeras flera gånger per år på Örebro slott. Syftet är att aktörer som verkar inom samma sakområde, men som har olika behov och intressen, ska kunna ses och diskutera med varandra under informella former. Strategiska samtal har under 2018 bland annat arrangerats om kommunutredningen, livsmedelsstrategin, totalförsvar och valen 2018.

Residenset vid Örebro slott: Residenset ska vara en öppen och attraktiv mötesplats i länet. Under året har 116 aktiviteter genomförts i residenset och drygt 3 500 personer har därigenom haft möjlighet att besöka residenset. Länet och residenset har under året bland annat besökts av Trafikutskottet och Miljödepartementet. Under våren genomfördes Kronprinsessan Victorias landskapsvandring i Närke. Vandringen gick från Sörö naturreservat till Kvarntorpslöken via Kvismaren och Öby kulle. Under hösten besökte kungaparet Örebro län för att delta vid Bernadottesymposiet kröningsåret 1818. Från utlandet har vi gästats av internationella gastronomiska akademier samt Österrikes och Tysklands ambassadörer. Vi har även arrangerat ett öppet residens med tema hållbarhet som besöktes av cirka 750 gäster och adventsfika som besöktes av cirka 800 gäster.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Trots lägre inströmning av människor på flykt vittnar länets kommuner om fortsatta utmaningar bland annat i frågor om bostäder, långsiktig integrering, jämställdhet, psykisk ohälsa och hederskulturer. Snabba förändringar och ändrad lagstiftning påverkar kommunernas planeringsförutsättningar. Flera kommuner har haft neddragningar och personalförändringar som har påverkat samverkan och möjligheter till gemensamma strategier för länets mottagande. Här har Länsstyrelsens Integrationsråd en viktig roll. Fördelningen av länstalen har fungerat bra och i dialog med kommunerna.

Länsstyrelsen ser fortsatt en stor utmaning i länet med att tillgodose behovet av bostäder för resurssvaga grupper eller personer som tidigare inte varit etablerade på bostadsmarknaden. Länsstyrelsen har under flera år haft en uttalad ambition att komma in tidigare i kommunernas

planprocesser genom att vara en deltagande part i tidiga skeden. Den tidiga dialogen är en framgångsfaktor för att bidra till bättre och snabbare planprocesser. Länsstyrelsen följer kontinuerligt upp läget på bostadsmarknaden inom ramen för bostadsmarknadsanalysen.

För att lindra effekterna av sommarens torka i länet finns en arbetsgrupp för torkan med sakkunniga från flera enheter på Länsstyrelsen. Gruppen gör regionala lägesbilder, initierar och samordnar Länsstyrelsens åtgärder, samordnar och inhämtar information från externa aktörer samt ansvarar för underlag till nationella myndigheter.

Det har på grund av den extrema torkan varit dåligt med vatten i länets mindre vattendrag under en stor del av sommarhalvåret. Länsstyrelsen har samordnat insatser och har tillsammans med kommunerna och markägare arbetat för att säkra vattentillgången, särskilt i vattendrag med känsliga och hotade arter, som flodpärlmussla, och för verksamheter med särskilda vattenbehov.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Förordning (2008:1346)

Tillsyn är ett viktigt uppdrag för Länsstyrelsen. Regelverk och lagar ger förutsättningar och ramar för hur tillsyn ska göras och vilka befogenheter Länsstyrelsens har. Tillsyn omfattar många olika områden där regelverk, lagar och uppdrag skiljer sig åt, både till innehåll och detaljeringsgrad.

Tillsynsverksamheten bedrivs inom en mängd olika områden och är dels ett redskap för att verka för att nationella mål får genomslag, dels för att främja länets utveckling. I huvudsak kan tillsynen utgöras av två typer av tillsyn, den aktiva och direkta tillsynen samt den tillsynsvägledning där Länsstyrelsen bistår med kunskapsunderlag för att andra aktörer (bland annat kommuner) ska kunna bedriva en effektiv tillsyn.

För tredje året har Länsstyrelsen genomfört en Tillsynsvecka. Aktiviteterna under Tillsynsveckan visar på diversiteten i Länsstyrelsens uppdrag men även på likheten. En viktig del med att genomföra en Tillsynsvecka är att utveckla samverkan mellan olika enheter för att ta tillvara den kunskap som finns och därmed även ge utrymme för synergieffekter. Vi vill även via aktiva kontakter med media få ut viktiga frågor som har betydelse för tillsynen. I samband med årets Tillsynsvecka gjordes en satsning för att få ut information för vad som gäller för att hålla djur i bur. Detta fick ett bra genomslag.

Redovisning av utförda tillsynsuppgifter återfinns under respektive sakområde där tillsynen bedrivs samt i den redovisning till berörd myndighet som görs enligt länsstyrelsens regleringsbrev.

Föregående år fick samtliga länsstyrelser ett utökat uppdrag att förstärka sitt tillsynsarbete enligt tobakslagen. Länsstyrelsen i Örebro län har med anledning av detta uppdrag genomfört en kartläggning av förekomst av rökning på länets skolgårdar samt sammanställt resultatet i en rapport.

Samlad bedömning

Sammantaget bedömer vi att vi i hög grad har uppfyllt målen.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Länsstyrelseinstruktion 3 §: Länsstyrelsen har uppgifter i fråga om

1. De allmänna valen

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsen är regional valmyndighet. 2018 var det val till riksdag, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige.

Valarbetet har under året varit omfattande. Bland annat genomförde vi säkerhetssamtal med samtliga rösträknare inför att de rekryterades till valarbetet. Anledningen var att öka säkerheten i samband med valet och innebar mer arbete med planering, förberedelser och rekrytering än tidigare valår. Myndigheten valde också att ha en väktare på plats i lokalen för att kunna garantera säkerhet för såväl rösträknare som besökare.

Länsstyrelsen samarbetade med polisen för att valet skulle genomföras på ett säkert sätt. Det praktiska arbetet med valadministrationen löpte parallellt med säkerhets- och kommunikationsarbetet för att få en sammanhållen process.

Vidare har vi deltagit i Valmyndighetens utbildningar och möten med länsstyrelsernas nätverk för arbete med val. Vi genomförde tre utbildningar för kommunernas valnämnder och valsamordnare. Vi har också haft utbildningar för rösträknare och internt anställda som arbetade med valadministrationen.

Länsstyrelsen har arbetat för att besvara frågor snabbt från bland annat väljare, media, partier och kommuner som uppstod under valprocessen. Vi har även informerat om valet via vår webbplats, pressmeddelanden och presskonferens.

Den slutliga sammanräkningen av röster kunde genomföras i våra lokaler på ett säkert sätt och i enlighet med vallagens bestämmelser. Länsstyrelsen ser positivt på hur valen i övrigt genomfördes i länet.

För att se hur kommunerna upplevde vår tillgänglighet och information om de allmänna valen skickade vi ut en enkät. Kommunerna har gett en positiv återkoppling både vad gäller Länsstyrelsens information och utbildning inför valet. De upplevde även vår tillgänglighet, bland annat hur snabbt vi svarade på frågor, som mycket god.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 201*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,4	0,2	0,1
Årsarbetskrafter kvinnor	1,5	0,0	0,0
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 587	262	75
Antal ärenden, inkomna och upprättade	91	112	93
Antal beslutade ärenden	89	109	95
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Kommentarer till tabellen

Antalet ökade årsarbetskrafter och de ökade kostnaderna för 2018 beror på att allmänna val till riksdag, kommun och landsting genomfördes.

Samlad bedömning av resultat

De allmänna valen 2018 genomfördes effektivt, säkert och transparent. Vi har fokuserat på att svara snabbt på frågor och ge information till allmänhet, media, kommuner med flera. Med anledning av det som beskrivs ovan gör Länsstyrelsen bedömningen att resultatet av planeringen och genomförandet är utmärkt.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

2. Livsmedelskontroll, djurskydd, allmänna veterinära frågor samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Tillsynslagen och verkställighet vid omhändertagande av djur

Den 1 juni 2018 tog länsstyrelserna över djurrelaterade uppgifter från polisen. Det innebär att länsstyrelserna har tagit över arbetet med lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter (tillsynslagen), samt arbetet med att verkställa omhändertagande av djur.

Under första halvåret 2018 gjorde vi ett omfattande arbete inför övertagandet och två djurskyddshandläggare arbetade en stor del av sin tid med detta. Inför övertagandet av uppgifterna ökade vi även bemanningen med två tjänster.

Det har kommit in 71 anmälningar enligt tillsynslagen om hund och katt under perioden 1 juni–31 december 2018. Länsstyrelsen har i dessa ärenden fattat beslut om förelägganden i tolv ärenden, fastställt ett beslut om omhändertagande av farlig hund samt fattat ett beslut om avlivning av farlig hund.

Länsstyrelsen har verkställt 25 beslut om omhändertagande av djur.

Smittskydd

Länsstyrelsen har konstaterat att det ofta är brister i djurhållningen för hjortar som hålls i vilthägn. Vi har därför tagit fram en informationsbroschyr riktad till djurhållare med råd och skötsel av hjortar i hägn och hur smittskyddsfrågor ska hanteras.

Nationellt arbete

Vi har deltagit i den länsstyrelsegemensamma förvaltningen inom området Landsbygd och djur. Förvaltningen hanterar områden som rör veterinära frågor, smittskydd, animaliska biprodukter och foder. Ett syfte med arbetet är att öka samsynen och lika behandling mellan myndigheterna.

Djurskyddskontroller

Vi har ökat antal kontroller inom djurskydd med drygt hundra kontroller jämfört med 2017 och har i år gjort totalt 454 kontroller. Av dem är 141 planerade normalkontroller, 185 är anmälningskontroller och övriga är annan typ av kontroll såsom uppföljningskontroller.

Vi redogör närmare för resultaten inom de veterinära uppgifterna och djurskyddskontrollerna i åiterrapporteringen av regleringsbrevsuppdragen 1.29 sida 117 och 1.30 sida 120.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 28*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,6	1,6	1,0
Årsarbetskrafter kvinnor	9,6	7,0	7,8
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	13 805	9 035	9 536
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 659	1 170	1 154
Antal beslutade ärenden	1 656	1 164	1 149
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	18	23	24
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	790	0	0

Kommentarer till tabellen

Den 1 juni 2018 tog Länsstyrelserna över uppgiften att omhänderta djur från Polismyndigheten vilket har ökat verksamhetskostnaderna. Antalet årsarbetskrafter har ökat, vilket huvudsakligen beror på att Länsstyrelsen förstärkt personalstyrkan inför övertagandet av djurrelaterade uppgifter från polisen. Länsstyrelsen i Örebro län har för 2018 fått 8,8 miljoner för att täcka förluster för alla länsstyrelsernas räkning, när inte djurhållaren betalar.

Ärenden äldre än två år är främst ärenden rörande förprövningsbesiktning. Länsstyrelsen har säkerställt att avsaknaden av beslut i dessa ärenden inte har negativ påverkan på den beslutet gäller.

I verksamhetskostnader för Länsstyrelsen i Örebro ingår 2 551 000 kronor som är länsstyrelsegemensamma kostnader för förberedelser och uppstart av den verksamhet vi tagit över från polisen samt medel för förluster vid försäljning av omhändertagna djur. Av dessa medel är 790 000 kronor utbetalade bidrag till de övriga länsstyrelserna för befarade och konstaterade förluster.

Inkomna ärenden

Antalet ärenden har ökat med 42 procent. Ökningen beror främst på att anmälningar om djur som missköts har ökat, från 449 förra året till 627 i år. Ytterligare en anledning till ökningen är att vi under året tagit över djurrelaterade uppgifter från polisen.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen klarar målen för handläggningstider av anmälningsärenden inom djurskydd och tillstånd enligt §16 djurskyddslagen. Vi har blivit bättre på att följa upp konstaterade brister i djurhållningen vilket resulterat i fler förelägganden. Antalet utförda normalkontroller har ökat jämfört med året innan, men vi har en bit kvar för att klara måluppfyllelsen. Under året har ny personal introducerats i arbetet med primärproduktionskontroller, vilket kommer ge effekt på antalet utförda kontroller under 2018. Vidare har vi investerat i kompetens inom förprövningsområdet som ger förutsättningar att klara målet för handläggningstider under 2019.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

3. Regional tillväxt

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Utifrån prioriteringarna i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020, målen i den regionala utvecklingsstrategin, myndighetens uppdrag och samordningsansvar för statlig verksamhet i den regionala tillväxtpolitiken ingår länsstyrelsen som en del av det sektorsövergripande samarbetet inom området regional tillväxt.

En del i uppdraget med regional tillväxt är att bevilja regionala tillväxtmedel. Medlen är värdefulla för att projekt ska kunna förverkligas och förstudier genomföras. Länsstyrelsen har beslutat att prioritera innovation och hållbar tillväxt som gynnar länets landsbygder i linje med den regionala innovationsstrategin. Medlen används också för att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Ett annat viktigt område vi främjar är entreprenörskap och företagande på landsbygden.

Länsstyrelsens bidrag till den hållbara regionala utvecklingen är betydligt bredare än det traditionella tillväxtarbetet. Många delar i de uppdrag som länsstyrelserna har bidrar till en hållbar utveckling och tillväxt i länet. Exempelvis genom att vägleda kommunerna i deras planarbete som ska bidra till utveckling av kommunerna. Naturreservaten som bildas bidrar till fler besökare och gynnar naturturism. Insatser vi gör inom landsbygdsprogrammet och länets handlingsplan för livsmedel bidrar till fler arbetstillfällen så väl i mindre orter som på landsbygden.

Länsstyrelsen deltar som en part bland flera i en grupp som leds av Region Örebro län och Örebro universitetet med uppgift att ta fram en målbild för innovationsstödsystemet. Länsstyrelsen har även en plats i det regionala strukturfondspartnerskapet som prioriterar vilka ansökningar som ska beviljas medel från det regionala strukturfondsprogrammet för Östra Mellansverige. Se vidare regleringsbrevsuppdrag 1.25 om samverkan och gemensam finansiering med den aktör som har regionala utvecklingsansvaret, sida 111 och regleringsbrevsuppdrag 1.26, med redovisning av medel från anslag 1:1, sida 115.

Betaltjänster

Länsstyrelsen i Örebro län har påbörjat ett arbete med att inrätta betaltjänstombud i länet. Vi har även i år arrangerat minimiäror med fokus på betalningar och digitala lösningar tillsammans med pensionärsorganisationer och Hela Sverige ska leva. Förutom att arrangera egna äror har vi även medverkat på flera äror i länet. Ärorerna fungerar som bra mötesplatser och forum för diskussioner kring betaltjänstsituationen med privatpersoner, företag och föreningar. Under året har vi haft tre projekt med koppling till betaltjänster. Störst fokus har lagts på ett projekt som främst riktar sig till utbildare för nyanlända och asylsökande. I projektet delar vi med oss av information och kunskap till andra delar av landet. Projektet Tillgänglig kommersiell service som påbörjades under föregående år har fortsatt och bland annat belyst vilka förbättringar som behövs för att tillgängliggöra lokala butiker på landsbygden. Det tredje pågående projektet handlar om kartläggning av orternas förutsättningar till service på landsbygden i länet där betaltjänster är en viktig del.

Länsstyrelsen i Örebro län har ett nationellt ansvar för omvärldsbevakning kring betaltjänster för länsstyrelsernas räknning. Vi medverkar även i det länsstyrelsegemensamma arbetet med till exempel information och utveckling av digitala hjälpmedel. Vi har även gjort utåtriktade

insatser som till exempel att informera om betaltjänster på tre seniorläger och medverkat i ett forskningsprojekt som belyst vad som händer om betalsystemet kraschar.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 30*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,1	1,0	0,7
Årsarbetskrafter kvinnor	0,1	0,1	0,1
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 369	1 178	882
Antal ärenden, inkomna och upprättade	13	16	15
Antal beslutade ärenden	13	11	9
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	2	3
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	4 480	5 808	4 459

Kommentarer till tabellen

Variationerna över tid är små och de förändringar som sker är kopplade till enskilda händelser eller ärenden under året.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen bedömer att projekt som vi beviljar från de regionala tillväxtmedlen har god effekt för den regionala utvecklingen. Våra prioriteringar för de regionala utvecklingsmedlen är att hitta synergieffekter med andra områden som myndigheten ansvarar för och som leder till landsbygdens utveckling med ökat företagande och naturturism. Sett till förordningen 2017:583 om regionalt tillväxtarbete anser vi oss bedriva ett resultat- och målinriktat arbete i enlighet med den uppgift som myndigheten har.

De insatser Länsstyrelsen gör kring betaltjänster har bidragit till att äldre, nyanlända och personer med funktionsnedsättning har fått inspiration, kunskap och möjlighet att använda digitala grundläggande betaltjänster som alternativ till kontanter. Fungerande betaltjänster ger även bättre förutsättningar för butiker på landsbygden att finnas kvar.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

4. Infrastrukturplanering

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Örebro län är en viktig logistiknod för hela landet. Genom samverkan med andra aktörer i länet och i Mälardalsregionen pågår flera projekt för att förbättra infrastrukturen både för ökad framkomlighet och för minskad klimatpåverkan. Där är till exempel arbetet med planering för en snabb tågförbindelse mellan Stockholm och Oslo viktig.

Strategiskt arbete med vägar och järnvägar

Länsstyrelsen i Örebro län deltar aktivt i länsstyrelsernas nätverk Forum för hållbart samhällsbyggande, där bland annat infrastrukturfrågor tas upp.

Länsstyrelsen samverkar med Region Örebro län kring infrastrukturfrågor som exempelvis Godstransportrådet Östra Mellansverige, i Mälardalsrådet med samarbetet ”En bättre sats”, Stockholm–Oslo (Nobelbanan), Partnerskap Bergslagsbanan och Logistikregionen. I Örebroregionen finns i dag ett stort antal logistikföretag och branschen växer ständigt. Länsstyrelsen samverkar med Trafikverket om infrastruktur för godstransporter. För Örebro län

handlar det mycket om pågående och framtida järnvägsfrågor för såväl gods- som persontrafik. Hallsberg, som har landets största rangerbangård och ett utmärkt logistiskt läge, vilket medför en kontinuerlig utveckling av terminalområden och spårutbyggnad.

Fortsatt förbättring av väg- och järnvägsnätet

Under året färdigställdes ombyggnad av riksväg 50, delen Askersund–Åsbro samt delen Axbergshammar–Lilla Mon, till mötesfri landsväg. Byggnation pågår för ny sträckning av riksväg 51 mellan Svennevad och Kvarntorpskorset. Järnvägen, godsstråket genom Bergslagen, genomgår stora förbättringar på delsträckor mellan Hallsberg och Jakobshyttan, där bland annat dubbelspår färdigställdes mellan Stenkumla och Dunsjö. För sträckan Hallsberg–Stenkumla pågår projektering för ny sträckning av dubbelspår.

Bredband

Länsstyrelsen handlägger bredbandsstödet inom Landsbygdsprogrammet 2014–2020. Bidragsmedlen för bredband i landsbygdsprogrammet i länet är i stort sett beslutade, men kontakter med sökanden är tidskrävande. Vi ser även att kommande handläggning av utbetalningarna kommer bli komplicerade och tidskrävande. Tid läggs även på att svara på frågor från medborgare, företag, kommuner med flera gällande beslutade stödmedel, kommande stödmedel och alternativ till bredband via fiber.

Länsstyrelsen i Örebro län rapporterar kanalisationsstödet användning nationellt två gånger om året, vilket är stor del av tiden som läggs på kanalisationsstödet då vi inte har något stöd kvar i länet. Vårt uppdrag är, förutom att skriva rapporten, informationsinhämtning från andra län samt att svara på frågor gällande kanalisationsstödet från andra län. Sammanlagt har cirka 199 miljoner tilldelats länen i kanalisationsstöd mellan 2008 och 2018. Det har varit ett viktigt bidrag för att kunna nyttja möjligheten att anlägga kanalisation för bredband i samband med andra grävningsarbeten som kommuner, elbolag med flera gör i kommunerna.

Vi ser att det finns stora regionala skillnader inom länet på graden av utbyggnad av bredband. Tätorter och städer har en betydligt högre grad av utbyggt fiber än landsbygden har. De medel som idag finns tillgängliga för att bygga ut fibernätet är långt ifrån tillräckliga och de regelverk som reglerar medlen är svåra att överblicka och hantera för både de sökande och för handläggande myndigheter. Vi ser därför att nya medel bör avsättas för att det ska vara möjligt att uppnå de mål som regering och riksdag satt upp gällande bredbandsutbyggnad, se vidare i åiterrapporteringen av regleringsbrevsuppdrag 1.31, sida 121.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 34*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	0,5	0,5	0,5
Årsarbetskrafter kvinnor	2,2	1,9	1,6
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 891	2 346	2 220
Antal ärenden, inkomna och upprättade	25	28	19
Antal beslutade ärenden	26	26	21
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	2
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 037	5 299	9 505

Kommentarer till tabellen

En minskning av bidragsutbetalningar beror på det kanalisationsstöd som Länsstyrelsen i Örebro län har ett nationellt ansvar att betala ut är på väg att ta slut. I övrigt visar tabellen endast på marginella skillnader mellan åren.

Samlad bedömning av resultat

Att vägar, järnvägar och bredband fungerar över hela landet är viktigt. Det görs många förbättringar av vägstandarden i länet och till viss del i järnvägsnätet. Länsstyrelsens insatser bidrar till att det blir praktiska resultat i länet. Till bredbandsutbyggnaden på landsbygden har vi fattat beslut om i princip hela vår tilldelade budget för bredband i landsbygdsprogrammet. Detta till trots ser vi att utbyggnaden av bredband på landsbygden inte räcker för att nå bredbandsmålen.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

5. Hållbar samhällsplanering och boende

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Råd och stöd till kommunerna

Länsstyrelsen har under 2018 fortsatt att ge råd och stöd till kommunerna i deras fysiska planering samt förmedlat planeringsunderlag och samordnat statliga intressen i planprocessen. Vi fokuserar på dialog i tidiga skeden i planprocessen. I samtalen har specifika frågor lyfts gällande till exempel arkeologi, jordbruksmark, klimatanpassning, dagvatten och landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), där vi bidragit med en ökad kunskap.

Vi har haft fem rådgivande seminarier där vi bland annat har diskuterat aktuella planeringsfrågor och informerat om pågående utredningar inom samhällsplanering och bostadsförsörjning samt haft tematiska fördjupningar om miljö kvalitetsnormer för vatten och om kulturmiljövärden. Seminarierna utgör ett bra forum för kommunerna att sinsemellan diskutera och utbyta erfarenheter med varandra kring aktuella planeringsfrågor.

De flesta kommuner i länet har tagit eller ska ta fram nya översiktsplaner eller ändringar av översiktsplaner i form av fördjupningar eller tillägg. Länsstyrelsen har noterat ett ökat intresse hos kommunerna att i översiktsplaneringen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Samordning och samverkan på statlig och regional nivå

Vid samråd och granskning av planärenden samverkar och samordnar Länsstyrelsen berörda statliga myndigheter. Länsstyrelsen deltar i Region Örebro läns nätverk för översiktsplanering samt bostadsförsörjning. Vi deltar även i programrådet för samhällsplanerarutbildningen vid Örebro universitet och medverkar även i utbildningen genom att ta emot studenter för längre praktikperioder och genom att ansvara för ett delmoment om att arbeta i en lagstyrd verksamhet.

Forum för hållbart samhällsbyggande

Länsstyrelsen i Örebro län deltar i länsstyrelsernas nätverk Forum för hållbart samhällsbyggande (Forum). Vi har haft en representant i beredningsgruppen med samordningsansvar för tillsyn enligt plan- och bygglagen. Vi har även deltagit i andra nätverk och arbetsgrupper inom Forum, framför allt med koppling till bostadsförsörjningsfrågor. Arbetet i Forum, liksom vårt deltagande i årets Plan- och bostadsdagar, ger ett värdefullt erfarenhetsutbyte och bidrar till ett sammanhållet arbetssätt mellan länsstyrelserna. Forum bidrar även till en samordning av rapportering av regleringsbrevsuppdrag, underlag till statliga utredningar samt remisser och enkäter.

Bostadsmarknaden i länet

Länsstyrelserna analyserar och bedömer årligen läget på bostadsmarknaden i respektive län. 2018 års bostadsmarknadsanalys, som analyserar läget under 2017, visar att bostadsmarknaden i Örebro län fortfarande är ansträngd och en majoritet av kommunerna gör bedömningen att det finns en obalans och ett underskott på bostäder. Nyproduktion av bostäder är nödvändigt för att bidra till balans och långsiktiga behov samt för att skapa flyttkedjor på bostadsmarknaden.

Flera kommuner upplever att marknadsförutsättningar saknas för nyproduktion av bostäder i den egna kommunen. Ekonomiska faktorer som lånevillkor och höga produktionskostnader bedöms av länets kommuner vara hinder för ett ökat bostadsbyggande. Avskrivningskrav vid nybyggnation framförs också som hinder för nyproduktionen. Se vidare under Länsstyrelseinstruktion 5 §, punkt 9, sida 53.

Investeringsstöd för bostadsbyggande och energieffektivisering

Länsstyrelsen har under året handlagt ett flertal ansökningar om statligt stöd för hyresbostäder och bostäder för studerande samt statligt stöd till bostäder för äldre. Vi har även tagit emot ansökningar om statligt stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden samt statligt stöd till åtgärder som innefattar solceller, lagring av solex och radon. Under 2018 rekryterades flera handläggare för att arbeta med de statliga stöden. I och med detta har Länsstyrelsen minskat kötiden, fattat beslut utifrån de medel som funnits tillgängliga och därmed bidragit till ett ökat bostadsbyggande i länet.

Hållbar samhällsplanering

I åtgärdsprogrammet för Örebro läns miljömål lyfts sex fokusområden fram, varav ett handlar om hållbar samhällsplanering. Arbetet inom fokusområdet sker inom ordinarie verksamhet på Länsstyrelsen, i kommunerna samt på Region Örebro län. Arbetet sker även i dialog med Örebro läns miljö- och naturvårdsråd, där representanter från Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, länets kommuner samt Region Örebro län ingår.

Länsstyrelsen har under 2018 arbetat tvärsektorielt inom myndigheten med Agenda 2030, klimatanpassning, grön infrastruktur och friluftsliv. Vi bedömer att samverkan har lett till en ökad förmåga att hantera dessa frågor i den löpande ärendehandläggningen.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 40* och 41*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,1	1,0	0,9
Årsarbetskrafter kvinnor	7,1	6,3	5,1
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	8 544	7 235	6 289
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 255	872	803
Antal beslutade ärenden	1 182	784	805
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	3	4	8
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	119 813	53 893	0

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen har under 2018 fått fler uppdrag inom området bostadsstöd och byggande samt även finansiering för uppdragen. Det har gjort att vi rekryterat fler handläggare och därmed kunnat jobba både med mobilisering och handläggning av bostads- och solcellsstöden. Antal beslutade ärenden har ökat markant jämfört med föregående år.

Länsstyrelsen i Örebro län ansvarar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har

vi fördelat 120 959 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna, samt erhållit återbetalning om 1 146 000 kronor från föregående års tilldelning.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens verksamhet inom samhällsplanering har under 2018 fortsatt påverkats av bristen på bostäder i länets kommuner. Planeringsaktiviteten i länets kommuner är hög, framför allt vad gäller översiktsplanering. Länsstyrelsen har arbetat för att få kommunerna att ta initiativ till tidiga dialoger med Länsstyrelsen inför större komplexa planarbeten. De tidiga dialogerna underlättar och effektiviserar planarbetet i kommunerna och vi upplever att det är en framgångsfaktor i planprocessen.

Länsstyrelsen har noterat ett ökat intresse för såväl investeringsstöden för ökat bostadsbyggande och energieffektivisering som stöden för energiteknik (solel och lagring). Vi har genom resursförstärkning kunnat möta det ökande intresset och ligger i fas med beslut om stöd.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

---

6. Energi och klimat

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Mot bakgrund av nya nationella klimatmål antog Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län i samverkan ett nytt regionalt energi- och klimatprogram under 2017 med mål till 2030. Programmet innehåller tre övergripande mål: att minska de totala växthusgasutsläppen, att öka andelen förnybar energi och att öka energieffektivisering. För att nå målen finns sex insatsområden: Resor och transporter, Energiförsörjning, Produktion och konsumtion av livsmedel, Företag och industrier, Byggnader och fastigheter samt Övrig konsumtion. Insatsområden och förslag till insatser är satta utifrån grundtanken att de är viktiga områden som gör skillnad för klimatutsläppen, och där vi regionalt och lokalt kan samarbeta för att minska utsläppen.

I enlighet med energi- och klimatprogrammet har vi under 2018 väglett företag och kommuner kring Klimatklivet, samordnat nätverk för stora företag, drivit projekt med kommunerna kring energieffektivisering i små och medelstora företag och vi har arbetat för en mer transportsnål fysisk planering. I samverkan med Region Örebro län och nationella myndigheter har vi informerat om statliga stöd i syfte att förenkla för företag och andra organisationer. Vi har inlett ett arbete kring fossilfria drivmedel och deltar i projekt kring hållbart resande. Vår regionala energi- och klimatdag bidrog till att inspirera fler att göra insatser för att underlätta hållbara beteenden. Länsstyrelsen har även arrangerat ett möte för erfarenhetsutbyte i syfte att främja trähusbyggande och diskutera ett fortsatt systematiskt arbete med frågorna.

Att främja och administrera Klimatklivet har under året varit en framträdande arbetsuppgift. Många nya ansökningar har kommit in och läges/slutrapportering är på gång i flera projekt, liksom incitamentsprojektet för att främja energieffektivisering i små och medelstora företag och länsgemensamt arbete inom länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning. Utöver detta driver vi ett regionalt projekt inom hållbar samhällsplanering. Arbete med en regional handlingsplan för fossilfria drivmedel och elbilar pågår. De medel vi fått att förmedla till externa aktörer har utlysts och fördelats till ansökande organisationer.

Länsstyrelsen har under 2018 i enlighet med regleringsbrevsuppdraget arbetat för att samordna det regionala arbetet med klimatanpassning. Detta har främst skett genom kontakter, utbildningsinsatser och möten med länets kommuner. Vi har anordnat seminarier om Klimatanpassning av dagvatten och VA samt Miljökvalitetsnormer för vatten i samhällsplaneringen för kommunernas tjänstepersoner. Vi har även tagit fram planeringsunderlag, som till exempel översvämningskarteringar, som stöd för kommunerna i bland annat samhällsplanering och krisberedskap. Ett viktigt och omfattande arbete är att granska kommunernas detalj- och översiktsplaner, så att de i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till klimatförändringarnas effekter. Sommarens värme och torka innebar extrem brandrisk, foderbrist för lantbruket, sjunkande vattennivåer och värmepåverkan på människor och djur. Länsstyrelsen har därför fortsatt arbetet med torka och vattenbrist, bland annat i form av en regional vattenförsörjningsplan.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 42*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,0	0,8	0,9
Årsarbetskrafter kvinnor	2,4	2,2	1,9
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 670	3 221	3 107
Antal ärenden, inkomna och upprättade	98	71	44
Antal beslutade ärenden	108	46	36
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	3
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	88 642	60 319	14

Kommentarer till tabellen

Den absoluta huvuddelen av de angivna beloppen för utbetalningar avser utbetalningar av dispositionsrätter till övriga länsstyrelser. Länsstyrelsen i Örebro län ansvar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under året har vi fördelat 88 492 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna, samt fått 277 000 kronor återbetalade från en av förra årets dispositionsrätter. Bidragutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 427 000 kronor.

Ökningen av verksamhetskostnaderna hör samman med att fler främjandeinsatser har lett till fler ansökningar i Klimatklivet och mer arbete har utförts inom energi- och klimatområdet.

Samlad bedömning av resultat

Energi- och klimatarbetet i Örebro län har under 2018 fått en ordentlig skjuts framåt, med mer resurser och med länets nya *Energi- och klimatprogram för Örebro län 2017–2020* som utgångspunkt för verksamhetsområdet. Under året har genomslaget i andra verksamhetsområden på Länsstyrelsen förbättrats, men ytterligare potential finns att integrera klimatfrågorna i andra sakområden.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

7. Kulturmiljö

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Löpande ärenden enligt kulturmiljölagen och förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer är basen i Länsstyrelsens kulturmiljöarbete. En växande del av det utgörs dock av tvärssektoriell samverkan med andra sakområden med anledning av andra lagstiftningar och uppdrag. Det är i grunden en positiv utveckling som gör att kulturmiljövårderna får större genomslag i arbetet för ett hållbart samhälle. De senare arbetsuppgifterna synliggörs emellertid inte i tabellen nedan eftersom de redovisas under andra sakområden.

Ett fortsatt högt tryck på framför allt bostadsbyggande gör att antalet arkeologiärenden är högt. Det har också lett till att antalet detaljplanesamråd inom områden av riksintresse för kulturmiljövården har ökat under 2018. Det gäller även samråd rörande andra exploateringsföretag med påverkan på kulturlandskapet.

De nationella kulturmiljömålen har tydliggjort kulturmiljövårdens roll inom Länsstyrelsens tvärssektoriella arbete. De har också kommit att bli ett allt tydligare stöd och utgångspunkt för urval och prioriteringar. Till exempel kan vi med stöd av kulturmiljömålen på ett tydligt sätt motivera kulturmiljövårdens roll i förvaltningen av landskapet både internt och i våra kontakter med kommunerna. Hur vi arbetat med målen framgår tydligt av de exempel som vi redogör i regleringsbrevsuppdraget 1.11, sida 95 och regleringsbrevsuppdraget 1.12, sida 97.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 43*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	3,2	4,0	4,0
Årsarbetskrafter kvinnor	3,1	3,1	2,8
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	9 185	9 245	10 075
Antal ärenden, inkomna och upprättade	622	1 556	1 184
Antal beslutade ärenden	859	1 504	1 163
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	48	47	32
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	256	217	58

Kommentarer till tabellen

Antalet ärenden har minskat tämligen kraftigt mellan 2017 och 2018. Antalet inkomna ärenden 2017 var ovanligt högt beroende på dels ett stort antal kyrkoantikvariska rapporter, dels på att många ärenden inkom om ansökan om tillstånd att använda metallsökare. Under 2018 minskade antalet ansökningar om metallsökare kraftigt efter att en avgift införts den 1 januari 2018. Många ärenden om metallsökare kom in sent under 2017 och dessa hanterades under 2018. Under 2017 inkom 360 ansökningar och 2018 endast tre. Även antalet ärenden rörande samråd vid skogsbruksåtgärder som berör fornlämning har minskat jämfört med tidigare år, 234 ärenden 2018 jämfört med 329 ärenden 2017. Antalet ärenden speglar ofta antalet avverkningar som varierar med virkespriser och väderförhållanden. Avverkningarna minskade betydligt under sommaren 2018 beroende på det varma och torra vädret.

Samladbedömning av resultat

Länsstyrelsens kulturmiljöarbete under 2018 har på ett utvecklat och effektivt sätt bidragit till att de nationella kulturmiljömålen uppnås i länet och att länets kulturmiljöer tagits tillvara i Länsstyrelsens samlade arbete för en hållbar samhällsutveckling. Det har skett genom

tvärssektoriell samverkan internt och externt inom såväl löpande ärendehandläggning som i enskilda projekt. Vi redogör närmare för resultaten och effekterna av arbetet i åiterrapporteringen av 1.11, sida 95 och regleringsbrevsuppdraget 1.12, sida 97.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

8. Skydd mot olyckor, krisberedskap, civilt försvar och höjd beredskap

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Tillsyn enligt lagen skydd om olyckor

Länsstyrelsen har under året genomfört och följt upp tillsyn enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor. Under 2017 genomförde vi tillsyn av Nerikes brandkårs förmåga att hantera större olyckor. Vid tillsynsbesöket identifierades brister som under 2018 har åtgärdats. En ny ledningsorganisation har byggts upp för att möjliggöra en effektivare ledning vid stora händelser. Nerikes brandkår förfogar tillsammans med Västra Mälardalens kommunalförbunds räddningstjänst och Räddningstjänsten Skinnerkatteberg över fem gemensamma ledningsnivåer. Den nya ledningsorganisationen användes under sommarens många skogsbränder och var en framgångsfaktor.

Under hösten genomfördes en tillsyn av Nerikes brandkår med fokus på rengöring och brandskyddskontroll. Bedömningen är att de lever upp till nationella mål, verksamhetsmål och skyldigheter enligt lagen.

Kompetensutveckling inom krisorganisationen

Länsstyrelsens krisberedskap har under året utvecklats och fokus har varit att utbilda och kompetensutveckla nyckelpersoner inom Länsstyrelsens krisorganisation.

Länsstyrelsen har även haft stort fokus på att öva inriktnings- och samordningsfunktionen. Användandet av Rakel och WIS har säkerställts via övning med länets kommuner.

Regelbundna samverkanskonferenser

Under sommaren 2018 genomfördes veckovisa samverkansmöten med länets aktörer för samverkan och samordning kring effekterna av torkan och skogsbränder. Under hösten beslutades att samverkansmötena skulle fortsätta för att dela den samlade regionala lägesbilden samt samordna länet inför och under andra händelser och samhällsstörningar.

Samhällsgemensam larm- och ledningscentral i Örebro

Länsstyrelsen har under året fortsatt sitt deltagande i projektet Samhällsgemensam larm- och ledningscentral. Arbetet pågår med att hitta en gemensam samverkansmodell mellan länsstyrelserna i Dalarnas, Värmlands och Örebro län. Det är inom områdena Rakel och WIS som arbetet kommit längst för hur samverkan praktiskt ska gå till under en samhällsstörning.

Organisationsstruktur och nätverk i länet

I länet finns flera arbetsgrupper och nätverk som utgår från vårt Regionala råd för totalförsvar. Representanter i rådet har bland annat diskuterat totalförsvarsplanering och erfarenheter från det allmänna valet och konsekvenser av sommarens torka.

Det så kallade T-sam består av representanter från fyra kommuner, räddningstjänst, polis, Region Örebro län och Länsstyrelsen, som även leder arbetet. T-sam hanterar frågor som rör krissamverkan i Örebro län. T-sam träffas kontinuerligt i syfte att ensa rutiner och stärka det gemensamma arbetet i länet.

Det finns fem arbetsgrupper kopplat till T-sam: Utbildning och övning, Risk- och sårbarhetsanalyser, Rakel samverkansgrupp, Kriskommunikationsnätverket och CBRNE i samverkan. Arbetsgrupperna syfte är att arbeta fram samarbetsformer, ensa rutiner, diskutera regionala behov på längre sikt samt utbyta erfarenheter från inträffade händelser. Länsstyrelsen leder och samordnar samtliga arbetsgrupper. Resultat från arbetet är bland annat att en regional samverkansövning genomfördes i november med över 300 deltagare i länet. Förmågan att samverka, inhämta lägesbilder och sammanställa beslutsunderlag samt kommunicera har ökat i länet. Länets kommuner och Region Örebro län har tillsammans med Länsstyrelsen reviderat ett länsgemensamt stöd för risk- och sårbarhetsanalyser.

Ett viktigt steg har tagits i länet genom att ta fram en regional samverkansanalys som beskriver hur Rakel ska användas. Kriskommunikationsnätverket har genomfört en gemensam kompetensutvecklingsinsats inom riskkommunikation samt tagit lärdomar och erfarenheter från krisberedskapsvecka, sommarens torka och bränder. Under den regionala samverkansövningen Sonja testade alla nätverkets aktörer framtagna rutiner för kriskommunikationssamverkan. Utvärderingen är ännu inte klar, men vi kan redan nu konstatera att övningen pekar på behov av kommunikationsresurser hos alla aktörer och vikten av att det finns etablerade samverkansrutiner.

Ett annat stort arbete som genomförts under året har varit att uppdatera och revidera planen för personsanering på skadeplats. Planen fastställdes under 2018 och har spridits till länets aktörer som är inblandade i personsanering på skadeplats.

Under 2017 togs en vägledning fram gällande hur storskalig utrymning ska fungera i Örebro län. Under året har ett seminarium arrangerats för att sprida vägledningen och dess kunskaper. Vägledningen och seminariet har mottagits bra av länets aktörer och även efterfrågats av andra län och aktörer.

Civilt försvar

Länsstyrelsen i Örebro län har fortsatt arbetet med att öka den teoretiska kunskapen och förståelsen för vad arbetet med civilt försvar innebär i praktiken, både för Länsstyrelsen och för länet i stort. I april 2018 fastställdes en *Regional grundsyn för totalförsvaret i Örebro län*. Inför Natoövningen Trident juncture 2018 deltog Länsstyrelsen på militärregionens informationsmöten om de moment som skulle genomföras inom regionen. Länsstyrelsen kallade berörda aktörer i länet till möten för att diskutera det planerade genomförandet och möjliga händelseutvecklingar och eventuella samhällsstörningar i samband med övningen.

Länsstyrelsen har under 2018 fortsatt projektet för att identifiera regionalt särskilt samhällsviktig verksamhet (RSSVV). Arbetet syftar till att få en större inblick i länet, av de verksamma aktörerna och deras beroenden. Underlaget ger oss möjlighet till djupare analyser av samhällsstörningarnas inverkan på Örebro läns funktionalitet och sårbarhet, såväl under fred som höjd beredskap. Vi har under året fokuserat på livsmedelsförsörjningen och fört diskussioner med Livsmedelsverket och Jordbruksverket.

Genomförda aktiviteter 2018:

- Deltagit i den nationella övningen SAMÖ 2018.
- Tagit fram foldern *Totalförsvaret i Örebro län*, ett informationsblad som enkelt och koncist förklarar varför totalförvarsplaneringen ska återupptas och hur det är tänkt att det ska genomföras i länet.
- Följt utvecklingen av projektet Säkra kommunikationer och utbildat egen personal i syfte att kunna genomföra projektet under kommande år.
- Inrättat av regionalt nätverk för signalskyddschefer.
- Strategiskt samtal på Örebro slott om möjligheterna och utmaningarna i återtagandet av Sveriges totalförsvarsförmåga. Ett föredrag med samma tema hölls för all personal på Länsstyrelsen.
- Svarat på militärregionens hemställan om underlag till det Militärgeografiska verket.
- Svarat på uppdraget om det civila samhällets stöd till Försvarsmakten under höjd beredskap.

Årsarbetskrafter och kostnader för verksamheten

Regeringen beslutade i december 2015 att planeringen för civilt försvar och totalförsvaret skulle återupptas. Området har under året vuxit och varit omfattande med utbildning i säkerhetskydd och totalförsvaret riktad till kommuner, Region Örebro län, räddningstjänster och Polisen. Förberedelser och genomförande av regional samverkansövning Sonja och deltagande i SAMÖ 2018 har tagit en hel del tid i anspråk. Vi har även gjort en satsning på informationssäkerhetsarbetet. En extra resurs har under året varit ett stöd för övriga arbetsuppgifter på enheten.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 45*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	3,9	2,2	2,6
Årsarbetskrafter kvinnor	4,6	4,8	3,5
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	12 514	9 061	8 011
Antal ärenden, inkomna och upprättade	156	142	209
Antal beslutade ärenden	149	161	190
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	500	13 030	0

Samlad bedömning av resultat

Sammantaget är Länsstyrelsens bedömning att kommunerna har utfört ett bra krisberedskapsarbete enligt lag (2006:544) om kommuners och landsting åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap och dess intentioner. Det som kvarstår att utveckla är kopplingen av de åtgärder som identifierats i risk- och sårbarhetsanalysen till aktiviteter, uppdateringar av olika styrdokument och planer samt hur ersättningen används och redovisas.

Länsstyrelsens arbete med att utveckla krisberedskapen i länet har haft god effekt och vår bedömning är att aktörerna har ökat sin krisberedskapsförmåga. Det är ett resultat av långsiktigt arbete de senaste åren med flertalet utbildningar som alla utgått ifrån MSB:s *Gemensamma grunder för samverkan och ledning*.

Länets aktörer har en förståelse för vikten av att dela information med varandra, att arbeta aktivt med lägesbilder inklusive kommunikativ lägesbild samt med kriskommunikation vid samhällsstörningar. Kvarstår finns dock ett frågetecken kring aktörernas möjlighet till uthållighet vid samhällsstörningar. Detta frågetecken är kopplat till resurser.

Det är fortsatt viktigt att bibehålla samma utvecklingstakt samt att erbjuda repetitionstillfällen till länets krisaktörer. Detta eftersom det ofta är få personer i kommunerna som arbetar med krisberedskapsfrågor och dessutom finns en relativt hög personalomsättning på tjänsterna. Det är ett ständigt pågående arbete att säkerställa att styrdokument, riktlinjer och rutiner är implementerade.

Länsstyrelsen gör den samlade bedömningen att länets aktörer har stärkt sin kunskapsnivå genom utbildningar och övningar under året samt påbörjat planeringsförberedelser inom civilt försvar. Den gemensamma förmågan att hantera samhällsstörningar i länet har ökat.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

---

9. Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Sommarens höga värme och extremt låga nederbörd ledde till torra, vattenbrist och 236 bränder i länet. Vi hanterade detta genom tidigt stabsläge, akuta åtgärder som eftersläckning i naturreservat, tillsatte en arbetsgrupp för torra och tillsynsåtgärder i sjöar- och vattendrag. Situationen var extrem och länet hade vid årsskiftet fortfarande låga nivåer i grundvattenmagasin och låga vattenstånd i sjöar. Länsstyrelsen rapporterar både till Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. I återrapporteringen till de centrala verken finns detaljerad redovisning av medel och verksamhet.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 5*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	29,5	29,8	28,7
Årsarbetskrafter kvinnor	28,5	27,1	23,0
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	87 380	79 128	75 135
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 764	1 830	1 676
Antal beslutade ärenden	1 691	1 727	1 574
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	72	84	98
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	217 021	175 963	11 906

Kommentarer till tabellen

Det totala antalet årsarbetskrafter 2018 var i stort sett detsamma, med endast en liten ökning, i jämförelse med 2017. Verksamhetskostnaderna har ökat som en följd av ett ökat antal medarbetare. Antalet ärenden uppvisar en mellanårsvariation och det är positivt att antalet ej beslutade ärenden äldre än två år har minskat.

Beloppet för bidragshanteringar är drastiskt mycket högre 2018 i jämförelse med 2016 vilket primärt kan förklaras av att dispositionsrätter utbetalas av Länsstyrelsen i Örebro län. Det är dispositionsrätter till länsstyrelserna för vattenförvaltning, sanering och återställning, grön infrastruktur och friluftsliv. Länsstyrelsen i Örebro län ansvarar sedan den 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser. Under året har vi fördelat 195 073 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna. Bidragutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 21 948 000 kronor.

Samlad bedömning av resultat

Resultatet och måluppfyllelsen har huvudsakligen varit god med tio bildade naturreservat varav två stora objekt, Dragtjärn och Brevens tallskogar. LIFE projektet Reclaim är genomfört samt naturvårdsbränningar inom LIFE-projektet Taiga. Vi har färdigställt nya entréer vid Tivedens nationalpark. Sanering av förorenad mark har genomförts. Länsstyrelsens har startat regional miljösamverkan med länets kommuner och tillsammans med miljösamverkan i Värmland. Vi har genomfört en så kallad Tillsynsvecka. Vilt- och rovdjursarbetet har genomförts med bra resultat för inventeringen och vi har hanterat ett stort vargangrepp på får i Tiveden reviret. Regleringsbrevsuppdragen finns redovisade under respektive avsnitt.

Antalet ärenden som avgjorts och det minskade antalet äldre ärenden tyder på ett bra resultat.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

10. Lantbruk och landsbygd

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Jordbruksstöden

Arbetet med EU-stöden präglas fortfarande av avsaknaden av ett färdigt handläggningssystem. Det har lett till större andel manuellt arbete vilket både tar längre tid och ökar risken för fel. Komplexitet och detaljstyrning i regelverken i kombination med digitala system som ännu inte levererat alla funktioner ökar resursåtgången på länsstyrelserna och påverkar arbetsbelastningen. Det har ökat stressen hos våra medarbetare, som alla jobbar hårt för att betala ut stöden i rätt tid till länets lantbrukare.

För jordbruksstöden har vi prioriterat utbetalningarna av stöden för 2018-års ansökningar vilket resulterat i utbetalningar över 98,7 procent av gårdstödet till sista december 2018. Vi har även kraftsamlat kring uppgiften med slututbetalningar av stöden från 2015–2017 genom att anställa extra personal och prioritera om personal från projektverksamhet till stödadministration. Det har resulterat i att vi klarat av att handlägga utbetalningar av stöden till ekologisk produktion, kompensationsstöden och miljöersättningarna med 15,5 miljoner kronor under 2018. Slututbetalningarna för betesmarksstöden 2015–2017 har i stort sett inte kunnat göras på grund av att leveranserna av IT-stöd inte kommer förrän 2019.

Företags- och projektstöd

Handläggningen av företags- och projektstöd är mer komplext än föregående programperiod på grund av ett detaljerat regelverk. Vår handläggning blev försenad inledningsvis i programperioden vilket fortfarande bidrar till alltför höga ärendebalanser. Vi har fokuserat på att minska ärendebalanserna och har som mål att vara i balans under kommande år. I de åtgärder där söktrycket är som störst, som till exempel i investeringsstöd för jordbruket, är snart medlen slut medan åtgärder som anläggning av våtmarker har få sökanden. Vi ser nu att ansökningar om utbetalning ökar i rask takt.

Handlingsplan för livsmedelsproduktionen i Örebro län

Länsstyrelsen har tillsammans med Region Örebro län tagit fram en regional handlingsplan utifrån den nationella livsmedelsstrategin. Arbetet med handlingsplanen avslutades under våren och har engagerat många organisationer i länet. Både Region Örebro län och Länsstyrelsen har nu påbörjat arbetet med att implementera handlingsplanen.

Behörighet för att använda växtskyddsmedel

Under 2018 har Länsstyrelsen anordnat utbildningar för användare av kemiska bekämpningsmedel klass 1L/2L. Det har främst varit lantbrukare som gått kurserna. Målet med utbildningarna har varit att öka kunskapen om att göra rätt insatser i rätt tid och nyttja rätt teknik vid användningen av bekämpningsmedlen. Genom att använda bekämpningsmedlen på rätt sätt minimeras riskerna för miljö och hälsa.

Fondsamordning

Vi har under året jobbat aktivt med att hitta sätt att samordna arbetet mellan de fyra ESI-fonderna eftersom vi ser behov av att lyfta fram landsbygdernas behov och utmaningar. Det krävs kunskap om landsbygdernas förutsättningar, vilket länsstyrelserna under året bidragit med i samverkan med andra aktörer, till exempel regionalt utvecklingsansvariga och Tillväxtverket.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 60*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	6,1	6,5	8,7
Årsarbetskrafter kvinnor	17,0	15,2	12,9
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	23 558	20 785	21 234
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	6 661	6 512	454
Antal beslutade ärenden ¹⁾	6 618	10 766	447
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	1 139	687	3
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	185	0	0

¹⁾ Under 2018 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets digitala system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. För området jordbrukarstöd omfattar ärendestatistiken direktstöden och ansökan om utbetalning av kompensationsstöd och miljöersättning för betesmarker och slätterängar. Statistik för ansökan om åtaganden och övriga stödformer ingår ej.

För 2016 redovisades inte ärenden om jordbrukarstöd med anledning av den pågående utvecklingen av Jordbruksverkets digitala system.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2018 och 2017 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar. För år 2016 kunde inte utbetalningar av stöd redovisas, enbart ansökningar om stöd.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringsystem i tabellen summerat med ärenden beträffande jordbrukarstöd (direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd) och landsbygdsstöd från Jordbruksverkets digitala system, BLIS. Redovisade data för åren 2016–2017 hämtas från årsredovisningarna för respektive år.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen i Örebro län tog 2018 emot 2 184 SAM-ansökningar. En ansökan består vanligtvis av ansökan om olika stödformer och betalas ut i flera omgångar. Det medför att en enskild SAM-ansökan genererar flera beslut. Inför 2018 kvarstod delar av handläggningen från 2015, 2016 och 2017 års jordbrukarstödsansökningar vilket inneburit ökade kostnader. Under 2018 har Länsstyrelsen fattat 10 663 bifallsbeslut i ärenden om utbetalningsansökningar. Alla dessa beslut ingår inte i tabellen.

Antalet beslutade ärenden har minskat jämfört med föregående år vilket beror på att vi under 2017 beslutade om ett stort antal utbetalningar av direktstöd som ansökts tidigare år. Under 2018 har vi inte haft kvar samma volymer av ärenden från tidigare år avseende direktstöd.

Den höga utgående ärendebalansen för jordbrukarstöden beror till stor del på att Jordbruksverkets digitala system ännu inte är helt färdigbyggda. Det går till exempel inte att göra alla slututbetalningar för betesstöd, hantera brukarskiften eller genomföra återkrav av stöd.

Att antalet ej beslutade ärenden äldre än två år ökat jämfört med 2017 beror på att det nu är två stödår (2015 och 2016) som påverkats av de ofullständiga handläggningssystemen vilket gjort att slututbetalningar från 2015–2017 kvarstår.

Trots att vissa moment i hanteringen har effektiviserats jämfört med tidigare år saknar andra moment fortfarande fungerande IT-stöd. De manuella och tidskrävande inslagen är omfattande och vissa kontroller ska utföras under en kortare tidsperiod. Det har sammantaget gjort att vi behövt öka bemanningen.

Samlad bedömning av resultat

Utbetalningarna av årets direktstöd till länets lantbrukare har i år gått bättre än föregående år då en mycket hög andel av gårdsstödet kunnat betalas ut innan årsskiftet.

Inom ramen för landsbygdsprogrammet har Länsstyrelsen bidragit till att minska den negativa miljöpåverkan som lantbruket har på miljön, samtidigt som vi har främjat de delar inom lantbruket som verkar positivt för till exempel biologisk mångfald. Genom detta arbete bidrar vi till miljömålen. Det är stor efterfrågan på investeringsstöd till lantbruket i länet. Det visar på en vilja att utveckla företagen, speciellt inom djurhållning för betesmarksdjur.

Bidragen i landsbygdsprogrammet för utbyggnad av bredband på landsbygden är viktiga för landsbygdens utveckling. Detta till trots, ser vi att det fortfarande är stor skillnad på utbyggnaden i tätorterna jämfört med landsbygden. På länets glesbygder är det fortfarande endast cirka 30 procent av hushållen som har tillgång till bredband med 100 Mbit/s medan det i tätorterna är 92 procent.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

---

11. Fiske

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsen svarar på en stor mängd frågor gällande fiske, fiskebestämmelser och fiskevård från allmänhet, föreningar, organisationer och myndigheter. För yrkesfisket i Hjälmaran och Vättern har Länsstyrelserna runt de två sjöarna bidragit till en mer hållbar förvaltning av fisk- och kräftresursen. Detta genom medverkan till regeländringar, genomförande av fisketillsyn samt en restriktiv hållning avseende nyetablering och redskapsmängder. Det har inneburit att de licensierade yrkesfiskarna under senare år haft en jämförelsevis hög och stabil inkomst från fisket samt att fångstmöjligheterna för fritidsfiske och fisketurism i de bägge sjöarna är mycket goda.

År 2018 har Länsstyrelsen, delvis med stöd av 1 865 306 kronor från det statliga anslaget 1:11 åtgärder för havs- och vattenmiljön, tagit bort nio vandringshinder i länets vattendrag varav sex dammar och tre vägtrummor. Totalt har tolv dammar ersatts av fors eller naturliga sjöutlopp i Hammarskogsån. I Nittälven har ett större projekt påbörjats för att återställa en cirka nio km lång flottningsrensad sträcka. Länsstyrelsen har installerat en fiskräknare i en bäck som rinner till Unden där åtgärder gjorts för att öka lek- och uppväxtområdena för öring. Fiskräknaren har gett positiv uppmärksamhet i lokal media. Räknaren visar att fiskevårdsåtgärder ger goda resultat. Många öringar har vandrat upp i bäcken och några har varit närmare en meter långa.

Anslaget 1:11 har även finansierat den operativa fisketillsynen i Hjälmaran. Länsstyrelsen vill åter igen understryka värdet i att få ansvaret för fisketillsynen tydligare utpekat. Frågan har bland annat tidigare framförts av länsstyrelserna i regeringsuppdrag 69, länsstyrelsernas regleringsbrev 2009. Länsstyrelsen redogör för 2018 års fisketillsyn avseende sjön Hjälmaran till Havs och vattenmyndigheten.

Länsstyrelsen i Örebro län har samordningsansvaret för fiskefrågorna i Hjälmaran. Vad gäller fisket i Vättern medverkar Länsstyrelsen i arbetsgrupper knutna till Samförvaltning fiske.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 62*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,0	1,1	1,1
Årsarbetskrafter kvinnor	0,1	0,0	0,1
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 522	1 890	1 557
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	338	317	356
Antal beslutade ärenden ¹⁾	313	321	357
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	1	2	0
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	20	64	46

¹⁾ Till 2016 års årsredovisning var det inte möjligt att från Jordbruksverkets IT-system hämta ut fullständig statistik för (VÅS 622), hantering av stöd Havs- och fiskerifonden. Uppgifterna har för år 2017 och år 2018 gått att få fram varför värdena skiljer sig åt jämför med vad som redovisades i 2016 års årsredovisning.

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen har under 2018 handlagt 338 fiskerelaterade ärenden. Verksamheten, sett utifrån volymer och kostnader, har i stort sett varit stabil under de tre senaste åren.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens sammanfattande bedömning är att fisketillsyn, förvaltningen av fisket och fiskevården medfört att Hjälmarén och Vättern har ett betydande värde för fritidsfiske och fisketurism samtidigt som fiske- och kräftresursen ger ett femtiotal yrkesfiskare sysselsättning på heltid med relativt goda inkomster.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

12. Folkhälsa

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsens uppdrag inom området folkhälsa innehåller följande delar: samordning av ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel), tillsyn enligt alkohol- och tobakslagarna samt brottsförebyggande samordning.

Insatser för att minska missbruk och skador av alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) har fortsatt i länet. Under året har vi genomfört återkommande nätverksträffar och seminarier och insatser riktade mot aktörer som arbetar med barn som växer upp i familjer med missbruk. Inom dopning har vi även genomfört en utbildningsinsats. Länsstyrelsens bedömning är att insatserna har bidragit till kunskapshöjning och stöd för samverkansaktörer i länet.

Länsstyrelsen har tagit del av och spridit ny forskning om att minska missbruket av spel och pengar, bland annat via en webbkonferens. Vi ser ett fortsatt behov av såväl kunskapshöjande insatser som fortsatt samordning i länet inom området spel om pengar.

På uppdrag av Länsstyrelsen har en kartläggning av förekomsten av rökning på länets hög- och gymnasieskolor tagits fram. Med hjälp av kartläggningens resultat har vi effektivt kunnat synliggöra problematiken med rökning på skolgårdar.

Länsstyrelsen genomför årligen verksamhetstillsyn i länets kommuner med stöd av alkohollagen och tobakslagen. Vi kan konstatera att kommunerna i hög grad åtgärdar de brister som upptäckts vid granskningarna och resultatet blir således en utvecklad och mer rättssäker tillsyn i

kommunerna. Vi ser dock ett fortsatt behov av effektivare tillsyn i kommunerna gällande förbudet av rökning på skolgårdar.

Länsstyrelsen har bidragit till att utveckla det brottsförebyggande arbetet i länet. Flera insatser har gjorts under året varav en av de viktigaste var en utbildningssatsning i kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Utbildningssatsningen genomfördes tillsammans med Örebro universitet. Representanter från samtliga kommuner i länet, från polisen och andra brottsförebyggande aktörer, har genomfört utbildningen. Det har medfört att det lokala brottsförebyggande arbetet har blivit mer strukturerat och samordnat.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 70*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	0,7	0,7	0,3
Årsarbetskrafter kvinnor	4,0	3,7	2,3
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 120	6 635	3 819
Antal ärenden, inkomna och upprättade	24	54	45
Antal beslutade ärenden	39	48	50
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	69 884	74 925	39 696

Kommentarer till tabellen

De minskade ärendevolymer beror på att Länsstyrelsen inte genomfört löpande granskning över kommunerna inom alkoholtillsynsområdet samt att det inom ANDT-samordningen inte bedrivits sådant arbete som inneburit några nya ärenden. Den lägre verksamhetskostnaden förklaras främst av lägre kostnader för konsulttjänster.

Under året har vi fördelat 72 042 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna, samt erhållit återbetalning om 1 922 000 kronor från förra årets fördelade dispositionsrätter. Bidragsutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 3 164 000 kronor och 3 401 000 kronor har återbetalats under året.

Samlad bedömning av resultat

Resultaten för insatser inom folkhälsa bedöms som goda för året. Länsstyrelsen i Örebro län har genom sina uppdrag bidragit till att problematiken med rökning på skolgårdar har synliggjorts, det lokala brottsförebyggande arbetet har blivit mer strukturerat och samordnat samt kunskapen och samverkan inom området ANDTS har ökat.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

13. Jämställdhet

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsen driver jämställdhetsfrågorna genom flera nätverk med positivt gensvar. Det är stora skillnader i kunskaper och vi får anpassa insatserna därefter. Via nätverken har vi initierat olika former av metod- och kompetensutveckling. Även om det är svårt att effektivt mäta effekterna av Länsstyrelsens insatser kan vi konstatera att intresset för och behovet av jämställdhet är omfattande. Länsstyrelsen bedömer vidare att det inom länet finns en god samverkan kring jämställdhet, inte minst genom de olika nätverk Länsstyrelsen leder. De finns också ett stort intresse för utbildningar och konferenser om jämställdhet,

jämställdhetsintegrering och mäns våld mot kvinnor. De flesta kommuner har behov av stöttning i sitt jämställdhetsarbete och där har Länsstyrelsen spelat en viktig roll under året.

Länsstyrelsen har fortsatt att vara ett stöd till Region Örebro län i uppdraget om jämställd regional tillväxt. Under 2018 har vi arbetat med att genomföra prioriteringarna i handlingsplanen för jämställd regional tillväxt. Den första prioriteringen har handlat om att jämställdhetsintegrera både den regionala utvecklingsstrategin samt själva genomförandet. Det har bland annat resulterat i en permanent arbetsgrupp för jämställdhetsfrågor, där Länsstyrelsen är representerad. Det har också resulterat i att jämställdhet har integrerats både i den regionala utvecklingsstrategin och i den lärandeplan som är kopplad till genomförandet. Enligt handlingsplanens andra prioritering har vi arbetat med att jämställdhetsintegrera projekt inom regionalfondsprogrammet tillsammans med övriga län i Östra Mellansverige. Det har resulterat i ett metodstöd för jämställdhet, *Förändringslogik*.

Samordning av jämställdhetsarbetet i länet

Under 2018 har Länsstyrelsen arbetat för att sprida och förankra *Örebro läns strategi för jämställdhet 2017–2020* hos ledningarna i länets kommuner och myndigheter. Arbetet fortsätter under 2019. Strategin är beslutad av Jämställdhetsrådet i Örebro län, vilket är Länsstyrelsens främsta forum för samverkan kring jämställdhetsarbetet i länet. Rådet bidrar till ökad kunskap om jämställdhetsfrågor och bättre samordning av jämställdhetsarbetet. Jämställdhetsrådet skapar också goda förutsättningar för strategisk samverkan mellan kommuner, statliga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle.

På initiativ från Jämställdhetsrådet har Länsstyrelsen startat ett kommunalt nätverk, Regional plattform för jämställdhet. Tillsammans med kommuner och Region Örebro län arrangeras seminarier med utgångspunkt i jämställdhetsarbete inom kommunala verksamhetsområden. Under 2018 har seminarier och jämställdhetsutbildningar för chefer inom stat och kommun anordnats. Vi har också stöttat kommuner i länet med utbildningsinsatser, handledning i jämställdhet som till exempel förändringsarbete, erfarenhetsutbyte och information. Arbetet har bidragit till ökad kunskap om jämställdhet hos fler aktörer i länet. Det har också skapat forum för erfarenhetsutbyten och möjlighet att praktiskt testa metoder för jämställdhetsintegrering.

Länsstyrelsen är också en viktig stödfunktion till statliga myndigheter i länet i det regeringsinitierade programmet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). Länsstyrelsen leder ett statligt jämställdhetsnätverk och statliga myndigheter finns representerade i Jämställdhetsrådet. I och med regeringsuppdragen har behovet av stöd såväl som ambitionsnivån i jämställdhetsarbetet ökat hos de regionala statliga myndigheterna.

Sedan fler år arrangerar Länsstyrelsen en årlig nationell maskulinitetskonferens för att belysa och problematisera begreppet maskulinitet. Årets tema var *Maskulinitet och kriminalitet* och konferensen var välbesökt och uppskattad. Maskulinitetskonferensen utgör en viktig mötesplats för forskare och praktiker inom jämställdhetsområdet.

Den framtida inriktningen för kvinnofridsarbetet i Örebro län kommer att utgå från regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (2016/17:10) samt *Örebro läns strategi för jämställdhet 2017–2020*. Detta för att förtydliga att det förebyggande kvinnofridsarbetet är en del av länets jämställdhetsarbete. Under året har samarbetet med det övergripande jämställdhetsarbetet fördjupats, inte minst i arbetet med maskulinitetskonferensen.

Länsstyrelsen leder flera olika nätverk för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. På strategisk nivå finns Länsgrupp för kvinnofrid och på operativ nivå finns Spetsgrupp prostitution och människohandel samt Resursgrupp hedersrelaterat våld. Arbetet i länet har både skett på förebyggande nivå och i syfte att föra ut metodstöd, förhindra brott och arbeta med den som är våldsutsatt.

Nätverken ger tillfälle för kollektivt lärande, kunskapsutbyten samt ger en lägesbild av insatsbehov i länet. Det skapar också en arena för samverkan som möjliggör för länets mindre kommuner att gemensamt kunna erbjuda skydd och stöd till utsatta kvinnor och barn. Återkommande konferenser i länet har inneburit att medvetenheten och kunskapen om mäns våld mot kvinnor har ökat hos aktörer i länet. Det har bland annat lett till riktade utbildningsinsatser för att skapa och implementera rutiner kring upptäckt och åtgärder vid våld hos flera kommuner.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 80*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,1	2,0	1,2
Årsarbetskrafter kvinnor	1,4	1,1	1,0
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 656	4 252	3 592
Antal ärenden, inkomna och upprättade	12	19	10
Antal beslutade ärenden	15	25	7
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	3	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	88 813	58 619	289

Kommentarer till tabellen

Länsstyrelsen har under 2018 förstärkt verksamhetsområdet med en halvtidstjänst samtidigt som tjänstepersonen på samordningstjänsten slutade i augusti och en efterträdare kom i november 2018. Att antal ärenden varierar under perioden beror på att statsbidrag 2015 som beviljats till treåriga projekt avslutats och utbetalats framför allt under 2017 med enstaka kvar under 2018. Länsstyrelsen i Örebro län ansvarar sedan 1 januari 2017 för administration och utbetalning av medel för dispositionsrätter till övriga 20 länsstyrelser inom detta sakområde. Under 2018 har vi fördelat 87 680 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna. Det som tillkommit under 2018 är regeringens satsning på resurscentra. Bidragsutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 1 133 000 kronor.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsens samlade bedömning av arbetet med jämställdhet inom länets kommuner och statliga myndigheter är att länets aktörer allt mer lever upp till de intentioner som finns inom jämställdhetspolitiken. Med Länsstyrelsens samordningsansvar för de olika nätverk som finns får vi en bra bild över arbetets utveckling.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

14. Integration

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Under 2018 har Länsstyrelsen verkat för att nationella mål inom integrationsområdet fått genomslag i länet, samordnat olika samhällsintressen samt främjat samverkan.

För att stödja kommunerna i arbetet med att bibehålla och vidareutveckla beredskap och kapacitet avseende mottagande av nyanlända och ensamkommande barn har Länsstyrelsen samordnat en rad olika nätverksträffar. Inom exempelvis kommunnätverket har vi haft träffar sex gånger under året. Nätverksträffarna är mycket uppskattade av kommunerna och de bedömer att de haft en stor betydelse för deras arbete med mottagandet. Kommunerna anser att träffarna gett dem tillfälle att dela erfarenheter, få relevant information och tidig uppdatering gällande förändringar inom området från olika myndigheter samt ökad kunskap. Kommunerna uppger att Länsstyrelsen ofta är den enda informations- och dialogkanalen de har inom området. Detsamma gäller för aktörer inom civilsamhället. Under 2018 har vi arbetat aktivt med att omstrukturera och formalisera våra olika nätverk vilket lett till en god förankring, relevans och tematiska träffar utifrån aktörernas önskan och behov.

Genom TIA-nätverket har Länsstyrelsen samordnat tidiga insatser för asylsökande. Nätverket har träffats sju gånger under året. Även civilsamhällets roll har stärkts gällande målgrupperna nyanlända, ensamkommande barn samt asylsökande genom TIA-nätverket men även i andra forum där civilsamhället deltagit tillsammans med andra aktörer i länet.

Länsstyrelsen har främjat samverkan mellan kommuner, Region Örebro län, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet inom integrationsområdet. Bland annat genom länsnätverket där kommuner och myndigheter får möjlighet att utbyta information och det myndighetsgemensamma länsforumet.

På den strategiska nivån har Länsstyrelsen under 2018 inlett en översyn av rådsstrukturen på myndigheten vilket fått till följd att endast två av fyra planerade Integrationsråd genomförts. Arbetet med översynen bör i fortsättningen leda till ett mer relevant och träffsäkert strategiskt arbete.

Länsstyrelsen har främjat och verkat för samarbete mellan kommuner gällande samhällsorientering (SO), följt upp verksamheten samt redovisat uppdraget. Detta görs främst genom ett gemensamt SO-kansli där elva av tolv kommuner samverkar och där Länsstyrelsen deltar i styrgruppen.

Inom vissa efterfrågade områden har större seminarier och konferenser ordnats. Ett exempel är en konferens kring kulturkompetens som var mycket uppskattad och fick väldigt goda vitsord. Ett annat exempel är konferensen om bidrag och stöd där det utöver Länsstyrelsens statsbidrag även gavs information av andra bidragsgivare så som exempelvis Arvsfonden och AMIF. Med dessa insatser har vi på ett bra sätt svarat upp mot identifierade behov av kompetenshöjande insatser hos kommuner och civilsamhällets organisationer. Det har bidragit till en ökad kompetens hos de aktörer som möter målgrupperna asylsökande och nyanlända.

Statsbidragen har beviljats med en god och relevant spridning i länet. Flera insatser berör prioriterade områden såsom samverkan, ökad språk- och samhällskunskap samt stöd till föräldralediga och familjer. Kommunerna och aktörer inom civilsamhället vittnar om att

utvecklingsmedlen skapat bra förutsättningar för en god integration med verksamhet som annars inte kunnat genomföras. Träffar för erfarenhetsutbyte och kompetenshöjning har bland annat anordnats för projektledare och anordnare vilket lett till stärkta insatser.

Vid två tillfällen under året har Länsstyrelsen tagit fram och sammanställt lägesbilder av vilken påverkan som aktuella förändringar i antal asylsökande och nyanlända har för verksamheterna inom socialtjänst, skola och utbildning, bosättning och hälso- och sjukvård. Vi har fört dialog med kommunerna om mottagandeplanering samt beslutat om fördelning av kommundelen. Regionala rutiner har tagits fram för att underlätta arbetet med ensamkommande barn som försvinner. Länsstyrelsen har även rapporterat gällande hur informationsportalen informationsverige.se fungerar samt kontinuerligt spridit information om sidan till kommuner, civilsamhället och myndigheter.

Länsstyrelsen i Örebro län har varit remissinstans för *Mottagandeutredningen* SOU 2018:22 vilket även föranledde en studieresa till Belgien och Tyskland för att studera hur deras mottagande är organiserat. Det har gett integrationsamordnare en ökad kompetens i arbetet med att stärka länets mottagande och integrationsarbete.

Inga väsentliga förändringar har skett under året vad gäller antal ärenden. Årsarbetskraften är relativt oförändrad medan verksamhetskostnaderna har ökat något.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 85*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,0	1,5	0,4
Årsarbetskrafter kvinnor	4,0	3,6	3,3
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	5 271	4 850	3 700
Antal ärenden, inkomna och upprättade	75	70	51
Antal beslutade ärenden	26	19	41
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	3	0
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	-1 179	-186	0

Kommentarer till tabellen

Vad gäller bidragutbetalningarna så har summan återbetalda medel från tidigare avslutade projekt varit större än summan som betalats ut till nya projekt från återbetalda medel.

Samlad bedömning av resultat

Arbetsuppgifterna har genomförts med ett gott resultat. Länsstyrelsen har bland annat samordnat och tillhandahållit forum för samverkan, erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling vilket bedöms ha bidragit positivt till länets mottagande och integration av nyanlända och asylsökande.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Länsstyrelseinstruktion 4 §: Länsstyrelsens uppgifter omfattar också

1. Tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

Under 2018 inkom 93 ärenden om dödsbon som handlagts av Länsstyrelsen. Vi kontrollerar att dödsbona är avvecklade enligt ärvdabalken och avslutar därefter ärendet om så är fallet. Länsstyrelsen har under året inte haft något ärende där åtgärder för att avveckla dödsboet under lagstadgad tid varit nödvändigt.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen bedömer mot bakgrund av ovanstående att vi har utfört uppgiften med gott resultat.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Länsstyrelseinstruktion 5 §: Länsstyrelsen ska vidare

1. Integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkers villkor.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

Extern och intern jämställdhetsstrategi

Som ett stöd för att genomföra jämställdhetsuppdraget i länsstyrelseinstruktionen har vi en intern och extern strategi i arbetet för jämställdhet.

I länet finns således en jämställdhetsstrategi som fokuserar på hur vi tillsammans med andra aktörer i länet kan bidra till de jämställdhetspolitiska målen och ett mer jämställt län, *Örebro läns strategi för jämställdhet 2017–2020*. Den har tagits fram genom Länsstyrelsens Jämställdhetsråd som är Länsstyrelsens forum för samverkan kring jämställdhetsarbetet i Örebro län och de jämställdhetspolitiska målen. Rådet bidrar till bättre kunskap om jämställdhetsfrågor och bättre samordning av jämställdhetsarbetet. Rådet leds av landshövdingen. Länsstyrelsen samordnar arbetet med strategins genomförande samt revideringen av strategin. Länsstyrelsen leder dessutom ett statligt och ett kommunalt nätverk för samverkan av länets jämställdhetsutveckling.

Länsstyrelsen har även en intern strategi för jämställdhetsarbetet som gäller 2018–2020. Ambitionen är att på ett tydligt sätt integrera jämställdhetsarbetet i myndighetens ledningssystem.

Länsstyrelsens Jämtegreringsgrupp

Som ett stöd för att genomföra jämställdhetsuppdraget har vi förutom den interna strategin, en särskild arbetsgrupp, Jämtegreringsgruppen. Den fungerar som ett stöd till cheferna i arbetet med jämställdhetsintegrering. Gruppen består av en representant från varje enhet samt vår särskilt sakkunniga i jämställdhet. Den träffas regelbundet för att diskutera behov av utbildning, verksamhetsutveckling, återslag och stöd kring uppdraget. Under året har Jämtegreringsgruppen följt upp jämställdhetsarbetet på myndigheten, arbetat med den nya interna strategin, gjort könskonsekvensanalyser av ärenden, tagit fram statistik från verksamhetsområden samt tagit del av nyheter inom jämställdhetspolitiken. Samtliga enheter har tagit fram handlingsplaner för att ytterligare stärka det här arbetet bland annat avseende framtagande av könsuppdelad statistik, bemötande och dilemmadiskussioner i svåra situationer.

För att sprida kunskap om hur Länsstyrelsen kan jämställdhetsintegrera sin verksamhet och vilken roll vi har för att nå de nationella målen inom jämställdhetspolitiken anordnar vi återkommande interna utbildningar. Under året fick fem enheter utbildning om jämställdhetsintegrering. Alla nyanställda får en jämställdhetsutbildning i samband med introduktionsutbildning. Utbildningar har även anordnats på flera enheter bland annat avseende bemötande och härskarteknik.

Öka kunskapen hos aktörer om jämställdhetsintegrering

ANDT

Inom ANDT (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel) har arbetet tidigt och initialt planerats utifrån jämställdhetsintegrering. Länsstyrelsen har i flera olika sammanhang – nätverk och arbetsgrupper – lyft jämställdhetsperspektivet. Diskussioner har bland annat förts om val av föreläsare och inriktning av metodstöd.

Tillsyn alkohol och tobak

Under 2018 har Länsstyrelsen i samband med verksamhetstillsyn hos kommuner tagit upp frågan om jämställdhet. Syftet har varit att väcka tankar hos kommunerna och på så sätt öka deras medvetenhet om jämställdhet och sin egen tillsynspåverkan inom krogmiljön och tobaksområdet. Länsstyrelsen har även genomfört verksamhetstillsyn hos tre kommuner (fem nämnder) under året.

Funktionsnedsättning

Länsstyrelsen har belyst ojämställdheten hos personer med funktionsnedsättning för kommuner, Region Örebro län och organisationer. Vi har vidare informerat om vikten av att integrera könsuppdelad statistik i uppföljning i aktörernas verksamhet.

Integration

Under året har Länsstyrelsen anordnat flera kunskapshöjande träffar för kommuner och civilsamhället med fokus på jämställdhet. Med hjälp av sakkunniga har områden som hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel samt jämställdhet i praktiken behandlats. I år har vi även arbetat med jämställdhet i ansökningar och slutrapporter och begärt könsuppdelad statistik på deltagare i insatser.

Länsstyrelsen har medverkat till att *Fokus jämställdhet*, ett metodmaterial som utgått från boken i samhällsorientering *Om Sverige*, fått nationell spridning. Materialet har utvecklats av länets kommuner och består av upplevelsebaserade övningar med ett jämställdhetsperspektiv.

Brottsförebyggande

Länsstyrelsen har kartlagt jämställdhet inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande området. Det har vi gjort bland annat genom att identifiera vilka könsmönster som finns och vilka aktörer eller organisationer som vi kan påverka. Vi har informerat om statistik kring brott, bland annat att män begår majoriteten av alla brott men att det också är män som i högre grad utsätts för dödligt våld och misshandel.

Länsstyrelsen har också informerat aktörer och organisationer, exempelvis kommuner och polisen, om vikten av att integrera könsuppdelad statistik när det gäller brottslighet och trygghetsfrågan.

Läs mer under länsstyrelseinstruktionen § 3 punkt 13 jämställdhet, sida 35.

Kommunikation med genusmedvetet språk

Länsstyrelsen arbetar på olika sätt för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i vårt kommunikationsarbete. Målet är en jämlik kommunikation i hela myndigheten. Alla människor ska ha möjlighet att känna sig inkluderad i ord och bild, oavsett kommunikationskanal.

Vi eftersträvar ett genusmedvetet språk. Ett exempel är att om det är av vikt skriver vi kvinnor och män, ibland är det inte av vikt och då skriver vi istället människor eller hen.

Vi har en bildbank på vårt intranät där medarbetare kan ladda ned bilder och använda i sitt arbete. I de fotografier som porträtterar människor har vi särskilt valt bilder där kvinnor och män, flickor eller pojkar inte presenteras som stereotyper. Vid användning av fotografier på människor är det ofta svårt att få en representativ bild av hela samhället. Exempelvis med olika kön, könsidentitet och könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsförmåga, sexuell läggning, ålder, klass, civilstånd och så vidare. Därför väljer vi ofta att använda mönster på sådana typer av material som handlar om människor.

Kulturmiljöarbetet för både kvinnor och män

I det kulturmiljöarbete Länsstyrelsen utför tar vi hänsyn till jämställdhetsperspektivet på olika vis. Perspektivet sammanfaller i hög grad med målen för det statliga kulturmiljöarbetet. I arbetet med kulturmiljöer strävar vi efter ett urval som i lika hög grad beaktar kvinnors som mäns kulturarv. Kulturmiljöer kan också bidra till att belysa sociala villkor i det förflutna och därigenom ge perspektiv på förhållanden i dagens samhälle.

Förutom arbete knutna till konkreta miljöer arbetar vi också med olika uttryckssätt som kan göra att fler har förmågan att tillgodogöra sig kulturmiljöarbetet. Under året har vi engagerat oss såväl i konstnärliga framställning som olika bokprojekt. I boken *Det svarta jernet*, där Länsstyrelsen varit projektledare, har vi särskilt belyst både kvinnors och mäns delaktighet i arbetslivet. Genom dessa insatser har kulturmiljöarbetet på ett positivt sätt kunnat bidra till ökad jämställdhet.

Samlad bedömning

Sammantaget är Länsstyrelsens bedömning att vi har utfört ett gott arbete. Denna bedömning grundas bland annat på att vi har utvecklat jämställdhetsintegreringsarbetet ytterligare under 2018 för att säkerställa att vi i våra verksamheter och i det utåtriktade arbetet belyser, analyserar och beaktar kvinnors och mäns samt flickors och pojkers villkor.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

2. Genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

Statistik i länsstyrelsernas handläggningssystemet Platina har inte tagits fram. Arbetet pågår med att utveckla Platina i denna del och förhoppningsvis kommer det på sikt finnas möjlighet att ta ut könsuppdelad statistik.

Länsstyrelsen arbetar dock för att befintlig statistik så långt som det är möjligt analyseras utifrån uppdelning av kön. Arbetet har kommit olika långt inom sakområdena och nedan presenteras exempel på åtgärder som vidtagits under året.

- **Löner:** Analys av lönestatistik utifrån kön, vilket används i samband med lönekartläggning, lönediskussioner och kartläggning av osakliga löneskillnader.
- **Bostadsmarknad:** Presentation av individbaserad statistik med avseende på kön och ålder i Länsstyrelsens bostadsmarknadsanalys.
- **Jämställdhet:** Vartannat år ger Länsstyrelsen ut en fickbok med regional statistik uppdelat på kön, *Kvinnor och Män Örebro län*. I år har arbetet med att ta fram regional statistik påbörjats. Länsstyrelsens Jämteintegreringsgrupp arbetar med att identifiera hur vi framledes kan använda statistik på myndigheten och de olika enheterna. Könsuppdelad statistik används i kartläggningar, vid granskning av arbetssätt och rutiner, anvisningar, checklistor och vid initiering av nya utbildningsinsatser inom området samt i kvalitetsarbetet.
- **Folkhälsa:** Länsstyrelsens arbete inom ANDT och Föräldraskapsstöd har skett utifrån könsuppdelad statistik. I huvudsak har statistik från länets *Liv och hälsa* undersökning samt *Liv och hälsa ung* använts.

På uppdrag av Länsstyrelsen har Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN) tagit fram könsuppdelad statistik avseende små kommuners förebyggande arbete mot alkohol- och narkotikaskador. Länsstyrelsens förebyggande arbete har riktats mot olika grupper baserad på könsuppdelad statistik. Statistiken har också presenterats för länets kommuner som ett underlag för det fortsatta arbetet.

- **Funktionsnedsättning:** Inom området funktionsnedsättning har statistik om ojämställdhet från olika rapporter använts. Statistiken har visat kvinnors och mäns olika förutsättningar och använts i olika presentationer i möten med kommuner, Region Örebro län och intresseorganisationer.
- **Brottsförebyggande arbete:** I det brottsförebyggande arbetet har skillnader mellan kvinnor och män presenterats för interna och externa aktörer i samband med nätverksmöten. Statistik från exempelvis *Nationella trygghetsundersökningen (NTU)*, *Liv Hälsa ung* och annan brottsstatistik har spridits till nätverk för att belysa skillnader i otrygghet mellan flickor och pojkar.
- **Integration:** Inom integration sammanställs statistik över deltagare i alla beviljade insatser och i beslut skrivs krav in om att redovisning av insatserna ska innehålla könsuppdelad statistik gällande deltagare. Gällande statsbidraget för tidiga insatser för asylsökande (TIA) ställer Länsstyrelsen krav på att sökande ska ange uppskattat antal kvinnor och män som beräknas nås av insatsen, vilket sedan följs upp i delrapporter. Från och med höstens utlysning av medel har Länsstyrelsen också i samtliga bifallsbeslut inkluderat ett krav på att i redovisningen av insatsen även redovisa könsuppdelad statistik. I den nationella mallen för slutrapporter ställs krav på redovisning av huruvida kvinnor och män haft lika möjligheter att delta i insatsen och ta del av dess resultat, men inte på redovisning av könsuppdelad statistik gällande deltagare. Detta är något som bör åtgärdas från nationellt håll. I samband med hanteringen av statsbidragen enligt § 37 och § 37a förordning (2010:1122) har Länsstyrelsen vid flera nätverksträffar och i dialog med anordnare av insatser lyft vikten av att dokumentera och följa upp mäns och kvinnors deltagande, samt förberett för att i kommande utlysningar skriva in krav om att redovisa könsuppdelad statistik.
- **Kommunikation:** Länsstyrelsen har följt upp våra pressmeddelanden och filmer på Facebook. Vi har analyserat innehållet och tagit reda på hur många kvinnor respektive män som får synas och höras.
- **Krisberedskap:** Länsstyrelsen har följt upp könsfördelningen av deltagande på möten och seminarier inom krisberedskap och vid möten med fokus på räddningstjänstfrågor. Vi bedömer att vi uppfyller jämställdhetsmålet.

Samlad bedömning

Sammantaget görs bedömningen att Länsstyrelsen arbetar för att säkerställa att vi analyserar och presenterar individbaserad statistik där det är möjligt. Statistik i länsstyrelsernas handläggningssystemet Platina har inte kunnat tas fram. Vi bedömer att det här arbetet kan utvecklas ytterligare för att vi genomgående ska kunna analysera och presentera individbaserad statistik baserad på kön.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

3. Vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och då ta särskild hänsyn till barns bästa.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

Insatser som bidrar till att barnkonventionen tillämpas och förverkligas är en viktig del i Länsstyrelsens grundläggande arbete för att de nationella målen inom olika politikområden ska få genomslag i länet. Det innebär att i den mån det är möjligt ska Länsstyrelsens personal integrera ett barnperspektiv i beslut och i övrigt arbete. Inom följande områden finns exempel på detta arbetet under år 2018.

Kommunikation med barn och unga

I situationer eller händelser där barn och ungdomar är en del av våra målgrupper väljer vi bildspråk, tonalitet och kanaler utifrån målgruppen. Vid framtagning och formulering av information och budskap vid en kris eller allvarlig händelse för vi kontinuerligt ett samtal om hur vi ska kommunicera för att rikta oss till olika målgrupper. I dessa frågor har vi ett nära samarbete med kommuner, Region Örebro län och övriga krisaktörer i länet.

Vi strävar efter att barn och vuxna inom våra olika målgrupper ska speglas i vår kommunikation och att texter ska vara tydliga och lättbegripliga inom alla relevanta sakområden. Detta för att så långt som det är möjligt även kunna läsas och förstås också av barn och ungdomar.

Tobakstillsyn för rökfria skolgårdar

Länsstyrelsen har under året genomfört verksamhetstillsyn i tre kommuner med fokus på att kommunerna ska bedriva en effektiv tillsyn för att försäkra sig om att rökförbudet på skolgårdar efterlevs. Tidiga insatser är avgörande för att barn och unga inte ska börja använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debutera tidigt med alkohol. Två av tre kommuner som undersökts bedöms ha en förbättrad struktur och frekvens på tillsyn av skolgårdar än då vi tidigare genomfört tillsyn. Detta ökar chanserna för att barn inte utsätts för tobaksrök på skolgårdarna.

Folkhälsa

Länsstyrelserna har sedan 2014 i uppdrag att stödja kommuner, landsting och andra aktörer i arbetet med att utveckla stöd till föräldrar med barn i tonåren. Viktiga utgångspunkter i arbetet är den nationella strategin för ett utvecklat föräldrastöd, det jämlika och jämställda föräldraskapet, att främja hälsa och förebygga ohälsa samt barnens rättigheter enligt barnkonventionen. Barnperspektivet beaktas inom föräldraskapsstödande insatser, inom Samverkan mot alkohol och droger i trafiken (SMADIT) och inom området särskilt stöd till barn med missbrukande föräldrar. Ett arbete har påbörjats för att skapa nätverk i länet kring barnrättsperspektivet.

Mäns våld mot kvinnor

I år genomfördes ett internat om kommunens och utförarens ansvar och roller i arbetet med våldsutsatta barn och vuxna. Internatet anordnades i samverkan med länsstyrelserna i Västmanland, Dalarna, Gävleborg, Uppsala, Örebro och Värmland. Målgruppen för deltagare på internatet var verksamhetschefer på kvinnojourer/utförare av socialtjänst, IFO-chefer och verksamhetschefer inom socialtjänst.

Integration – samordnar statens insatser för barns bästa

När det gäller insatser för nyanlända och asylsökande har Länsstyrelsen ett stort och brett ansvarsområde. Vi ska bland annat medverka till att det finns beredskap och kapacitet hos kommunerna att ta emot ensamkommande barn. Länsstyrelsens roll är att samordna statens insatser inom länet, med särskild hänsyn till barns bästa i beslut och andra åtgärder. Barnperspektiv tas därmed särskilt i beaktande i besluten av de utvecklingsmedel som Länsstyrelsen fördelar till kommuner och civilsamhället för olika integrationsinsatser. Det kan exempelvis handla om att ta hänsyn till hur barn påverkas direkt eller indirekt gynnas av insatsen. Under året har en insats beviljats som handlar om jämställdhet och sexuell hälsa riktad till ungdomar på språkintruktionsprogrammet på gymnasiet. Fyra insatser har beviljats med fokus på familjecentralen som arena där föräldraskapsstöd till målgruppen asylsökande och nyanlända ingår och där barnperspektivet är en central och naturlig del i insatserna.

Länsstyrelsen har under året anordnat flera träffar för kommunerna där bland annat information om statlig ersättning samt information om ny lagstiftning givits. I samverkan med Region Örebro län och Örebro kommun har Länsstyrelsen anordnat en kunskapshöjande konferens samt en utbildningsdag för personal som i sin profession möter ensamkommande barn som får avslag och mår psykiskt dåligt. I länet finns det flera nätverk gällande ensamkommande barn. Under året har Länsstyrelsen tagit initiativ till att se över och slå ihop dessa till ett nätverk för att möjliggöra att olika professioner som arbetar med målgruppen möts.

Friluftsliv i skyddad natur

Särskilda satsningar för barn och ungdomar

Under sommarsäsongen finns en fast bemanning av guider i Tivedens nationalpark. Under cirka 50 dagar har det genomförts riktade aktiviteter till barn och familjer under namnet NaturKul vid entrén i nationalparken. I samarbete med naturvårdsföreningen Hopajola anordnade Länsstyrelsen ett flertal guidade turer i länets naturreservat. Dessa guidningar har ofta barn och familjer som målgrupp. I samband med invigningen av naturreservatet Göksholm genomfördes även en familjeaktivitet i reservatet.

Säkerhet och tillgänglighet i naturreservat och nationalparker

Vid utformning av nya friluftslivsanordningar i naturreservat finns barnsäkerhet alltid med som en viktig faktor. Nybyggnationer av friluftslivsanordningar ska vara tillgängliga och säkra för barn. Exempel på åtgärder för ökad tillgänglighet i naturreservaten är att vi i några naturreservat har bytt ut de flesta stättor till självstängande grindar vilket underlättar framkomligheten för både stora och små.

Tillgänglighet i vår skyddade natur gynnar alla, inte minst barn och ungdomar. Läs mer om vad vi har gjort under året i avsnitt Friluftsliv och information i skyddad natur, sida 48.

Barnperspektiv i samhällsplanering

Barnperspektivet beaktas i Länsstyrelsens arbete inom samhällsplaneringen, exempelvis i vår granskning av placering av skolor och förskolor utifrån buller och trafiksäkerhet. Länsstyrelsen bevakar även barnens tillgång till friytor. Vi har under året arrangerat ett träbyggnadsseminarium, som bland annat handlade om hur en skola arbetat med trivsamma och hälsosamma miljöer för barn och unga.

Barns rätt till kulturarv

Länsstyrelsens arbete med att vårda, bevara och tillgängliggöra kulturmiljön utgår bland annat från barns rätt till kulturarv enligt barnkonventionen. Det innebär att även barnens

vardagsvillkor genom historien ska beaktas i kulturmiljöarbetet. Det gäller såväl urval som vård och tillgängliggörande. Exempelvis strävar vi efter att texter och illustrationer ska vara lätta att läsa och förstå. I urvalsarbetet bevakar vi att berättelser och miljöer knutna till barnens historia lyfts fram. Det kan handla om vallbarnens ristningar på stenhällar i skogen och om döva barns och ungdomars historia i Örebro, som numera är landets huvudstad för teckenspråk.

Barnperspektiv i djurskyddsärenden

I det vardagliga arbetet i fält kan djurskyddshandläggare möta barn i miljöer där misstanke kan finnas om att de far illa eller riskerar att fara illa. Enligt socialtjänstlagen bör var och en som misstänker att ett barn far illa anmäla sin oro till Socialtjänsten (i enlighet med 14 kap. 1 § socialtjänstlagen). Djurskyddshandläggare har barnperspektivet i åtanke i samband med tillsynsbesök och mottagande av anmälningar. En utbildningsdag för att se sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur anordnades under året. Syftet var att öka kunskapen om vilka uttryck våldet tar och hur det drabbar både familjemedlemmar och familjens husdjur. Ökad kunskap ökar medvetenheten vid tillsynsbesök vilket möjliggör orosanmälan till Socialtjänsten i ett tidigt skede.

Sänkta hastigheter

I ärenden om trafikföreskrifter belyser vi frågan om barns bästa och har under året bland annat meddelat föreskrifter om hastighetsbegränsning där barn dagligen vistas.

Samlad bedömning

Sammantaget görs bedömningen att Länsstyrelsen under 2018 har fortsatt arbetet med att integrera ett barnperspektiv i beslut och övrigt arbete. Vi bedömer dock att vi behöver ta ytterligare steg inför att barnkonventionen blir lag.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

4. Vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Övergripande kommentar av resultat och måluppfyllelse i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsens tillgänglighetsarbete

De statliga myndigheterna har ett speciellt ansvar för att genomföra funktionshinderspolitiken, slår regeringen fast i förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

Länsstyrelsens målsättning är att vi ska vara tillgängliga för alla. Lokaler, verksamhet och information ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Alla medborgare ska kunna kommunicera och ta del av myndigheters information vilket innebär att tillgänglighet ska beaktas för besökare och externa användare med funktionsnedsättningar. Det är fastställt i vår policy och riktlinjer för likabehandling som omfattar både diskriminering, kränkande särbehandling och tillgänglighet.

Vi har under året genomfört en rond ur ett tillgänglighetsperspektiv där vi har sett över våra lokaler.

Även vår kommunikationspolicy belyser tillgänglighet och delaktighet. I vår policy står det att allt vårt kommunikationsarbete ska utgå ifrån ett tillgänglighetsperspektiv.

Tillgänglig kommunikation

Under året har Länsstyrelsen lanserat en ny webbplats där fokus är service till individ och samhälle. Webbplatsen fungerar i alla enheter (mobil, platta, dator) och har en ny struktur och ett nytt innehåll som tydligare utgår ifrån våra målgrupper. Innehållet är publicerat i enlighet med webbriktlinjer från Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) i samarbete med Post- och telestyrelsen (webbriktlinjer.se). Webbplatsen har också en funktion för talande webb. Allt nytt innehåll på webbplatsen tillgänglighetskontrolleras innan publicering. För att bibehålla vår höga nivå av tillgänglighet har vi under året gett support och utbildat webbredaktörer i webbpubliceringssystemet. Vi har även arbetat med ett inkluderade formspråk på webbplatsen, bland annat genom att använda illustrationer som inte exkludera någon.

Tillgängligheten är hög och webbplattformen har utvecklats för att leva upp till kraven i *EU-direktivet (2016/2102) om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer*. Efter lansering har vi även påbörjat arbete med tillgängliga dokument på webbplatsen, dels genom att ersätta blanketter med webbformulär, dels att i högre grad tillgänglighetsanpassa rapporter och andra dokument.

Vårt intranät är byggt med ambitionen att klara WCAG (Web content accessibility guidelines) 2.0. Tillgänglighet på intranät gäller både vilken teknisk plattform vi använder och hur information skrivs och presenteras.

På vårt intranät finns stöd till våra medarbetare gällande tillgänglig kommunikation i form av riktlinjer, råd och stöd för kommunikation, hur medarbetarna skriver klarspråk, presentationsteknik samt en mängd tips till arrangörer av konferenser.

Vår kommunikationspolicy betonar att det interna kommunikationsarbetet ska bidra till att öka informationsutbytet inom Länsstyrelsen. Alla ansvarar för att dela med sig av och hämta in den information man behöver i sitt arbete. Det är också ett led i tillgänglighet, det vill säga att tillgängliggöra information som medarbetarna behöver.

Att arbeta med klarspråk är en självklar del i vår vardag. Vår kommunikationsfunktion granskar rapporter, mallar och olika typer av kommunikationsmaterial utifrån principerna att vi ska ha ett enkelt, värdat och begripligt språk (språklagen 2009:60). I samband med länsstyrelsens lansering av en ny webbplats har klarspråk varit en central del. I denna process har texterna klarspråksgranskats innan publicering.

Vi textar våra filmer, som oftast publiceras i sociala medier eller på vår webbplats, för att öka tillgängligheten.

Vår grafiska profil utgår från krav och rekommendationer som finns för tillgänglig information. Vi anpassar och reviderar våra mallar (exempelvis i Word) löpande för att ytterligare öka tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättningar.

Friluftsliv och information i skyddad natur

Reservatsinformation för en bred publik: Tillgänglighet är viktigt när vi tar fram skyltar och annan information. Nya informationsskyltar formges och placeras i möjligaste mån så att de kan ses och läsas av de flesta. Målsättningen är att texter ska vara tydliga och lättbegripliga,

kompletterat med bilder och illustrationer för ökad tydlighet. Under året har sju nya/uppdaterade skyltar tagits fram.

Hög tillgänglighet i ett urval av länets skyddade naturområden: I ett urval av länets skyddade naturområden har vi sedan några år tillbaka arbetat särskilt för att öka tillgängligheten. Det kan handla om allt från extra tydliga ledmarkeringar och fler informationsskyltar till ledstråk, hårdgjorda stigar och rastbord med plats för rullstol. I länets två nationalparker samt fem naturreservat finns särskilt anpassade anordningar för personer med rörelsenedsättning. För att en hög standard ska kunna upprätthållas i dessa områden med hög tillgänglighet genomförs årligen en kvalitetsgranskning av en person som använder rullstol. Årets översyn resulterade i mindre brister som enkelt kunde åtgärdas. Andra naturreservat som har gjorts mer tillgängliga är Sveafallen, Trystorps ekäng, Sixtorp, Segersjö och Tysslingen.

Integration

Perspektivet funktionsnedsättning beaktas när Länsstyrelsen ska fatta beslut om beviljande av utvecklingsmedel till kommuner. I de fall ansökan rör personer med funktionsnedsättning ska sökande/mottagaren av statsbidraget beskriva hur insatsen främjar till delaktighet samt anpassas för personer med funktionsnedsättning

Samlad bedömning

Länsstyrelsens målsättning är att vi ska vara tillgängliga för alla. Vi har i vår policy och riktlinjer för likabehandling fastställt att alla invånare ska kunna kommunicera och ta del av myndigheters information. Det innebär bland annat att tillgänglighet ska beaktas för personer med funktionsnedsättningar. Vi bedömer att vi i hög grad har uppfyllt målen då vi har vidtagit flera åtgärder för att ytterligare öka tillgängligheten och delaktigheten för personer med funktionsnedsättning i våra verksamheter.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

5. Integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

De mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna omfattar alla människor och Länsstyrelsens verksamheter ska genomlysas av ett rättighetsperspektiv. För att uppnå detta har vi under året förankrat ett internt rättighetsbaserat arbetssätt för ledning och chefer. Alla medarbetare har gått en webbutbildning om mänskliga rättigheter som en förberedande insats inför ett fördjupat arbete med ett rättighetsbaserat arbetssätt under 2019. Mänskliga rättigheter (inklusive personer med funktionsnedsättning och tillgänglighet) kommer även att vara ett av tre prioriterade rättighetsperspektiv i Länsstyrelsens strategiska plan 2019–2021.

Under året har vi gjort en rad insatser inom våra sakområden som integration, våldsförebyggande arbete, jämställdhet och föräldraskapsstöd där vi har arbetat för att integrera ett rättighetsperspektiv. Vi har till exempel anordnat en utbildning för länets myndighetschefer i den statliga värdegrunden med fokus på mänskliga rättigheter och jämställdhet. Andra exempel där rättighetsperspektivet aktualiseras är inom bostadsplanering där rätten till lämplig bostad varit central i dialogerna kring kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning. Vi har också arbetat med att tillgängliggöra kulturmiljöer och naturreservat för alla invånare i länet. Länsstyrelsen har även engagerat sig i olika nätverk och sammankomster som till exempel Pride och Demokratinätverket.

Uppdraget med mänskliga rättigheter har många perspektiv och vi redovisar fler exempel från årets verksamhet i åiterrapporteringen av regleringsbrevsuppdrag 1:14, sida 99.

Samlad bedömning av resultat

Sammantaget bedömer vi att våra genomförda insatser inom området varit värdefulla. Utmaningar kvarstår dock kring implementering av ett rättighetsbaserat arbetssätt där vi under året kommit en bit på vägen men det finns många insatser att jobba vidare med. Vi ser också behov av att fortsätta utveckla stöd till kommuner i samverkan med andra berörda myndigheter.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

6. Verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bl.a. regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak.

Övergripande kommentar av resultat och måluppfyllelse i förhållande till uppgiften

Förebyggande arbete för folkhälsa inom regional tillväxt

Örebro län har ett rikt natur- och kulturlandskap som erbjuder stora möjligheter till rekreation och friluftsliv. Det är en viktig resurs för den regionala tillväxten i länet för att det bidrar till attraktiva miljöer för boende och besökare, möjligheter för en utvecklad naturturism samt en förbättrad folkhälsa i länet. Genom anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur (anslagspost 1) möjliggörs Länsstyrelsens arbete med att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens friluftslivspolitik. I politiken lyfts friluftslivets betydelse för hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling som mål.

Genom stöd från landsbygdsprogrammet har Länsstyrelsen bidragit till att fler cykelleder på landsbygden byggs. Syftet är att förbättra möjligheterna för besöksnäringen att attrahera fler till sina anläggningar. Lederna bidrar också till att fler vandrar i naturen och cyklar, antingen på mountainbikes eller vanliga cyklar. Det kan i sin tur leda till att folkhälsan förbättras.

Länsstyrelsen har engagerat sig för att synliggöra kulturmiljöernas betydelse för regionens attraktivitet i arbetet med den regionala utvecklingsstrategin. Ett rikt utbud av attraktiva kulturmiljöer ger tillfälle till fysisk aktivitet och stimulerande upplevelser, vilket bidrar både till folkhälsa och regional tillväxt. I det pågående arbetet med att ta fram en regional kulturplan för kommande period, där Länsstyrelsen är en aktiv part, är ett fokusområde kulturen och kulturarets roll för bättre folkhälsa. Kulturplanen har en direkt koppling till den regionala utvecklingsstrategin. Länsstyrelsen använder också anslaget för kulturmiljö (7:2) till insatser för att tillgängliggöra kulturmiljöer genom att öka fysisk tillgänglighet och att förbättra information.

Samhällsplanering främjar folkhälsa

Länsstyrelsen lyfter folkhälsofrågor vid handläggning av kommunala detalj- och översiktsplaner. Exempel är tillgång till tätortsnära natur- och friluftslivsområden, utformning av allmänna platser samt gång- och cykelvägar. Länsstyrelsen bevakar även frågor som rör människors hälsa: förorenad mark, buller och vibrationer, miljö kvalitetsnormer och radon.

Samhällsplanering är en del i Länsstyrelsens uppdrag att informera och arbeta med riksdagens tio mål för friluftslivet som bland annat rör folkhälsa. Länsstyrelsen har i olika sammanhang i

länet informerat om målen exempelvis arrangerades under hösten ett seminarium om friluftsliv för god folkhälsa. Syftet med seminariet var att belysa vikten av att skapa goda förutsättningar för att regelbundet kunna vistas i natur- och kulturlandskapet. Ett fokusområde under dagen var friluftsliv i samhällsplaneringen.

Även arbetet med att säkerställa tillgång till goda livsmiljöer med ett rikt utbud av attraktiva kulturmiljöer genom samhällsplanering bidrar till god folkhälsa. Kulturmiljöerna stimulerar till fysisk aktivitet och berikar friluftslivet med upplevelser och kunskap om landskapets kulturhistoriska innehåll. Genom kulturmiljöer förmedlas sammanhang i tid och rum och sådana erfarenheter är viktiga för att stärka social samhörighet och det kan i sin tur bilda utgångspunkt för möten mellan olika kulturella erfarenheter. Kulturmiljöerna har ofta höga estetiska värden och består både av byggda och gröna miljöer som tillsammans eller var för sig bidrar till positiv sinnesstimulans. Därför arbetar vi för att kulturmiljöperspektiven ska tas till vara i kommunernas plan- och byggprocesser.

Cykla för klimatets skull

Länsstyrelsen deltar i ett projekt för hållbart resande. Där arbetar vi med informationsspridning för att fler ska cykla eller åka kollektivt för att förbättra sin hälsa men även minska klimatpåverkande utsläpp. I projektet har bland annat en tävling för cykelvänlig arbetsplats genomförts.

Förebyggande arbete för folkhälsa inom krishantering

I Länsstyrelsens arbete med krishantering berörs folkhälsomålet utifrån vårt uppdrag att arbeta förebyggande mot samhällsstörningar och olyckor samt att säkerställa en god krishanteringsförmåga om en samhällsstörning eller kris skulle inträffa. Ett av regeringens mål med samhällets krisberedskap är att trygga hälsan och den personliga säkerheten för barn, kvinnor och män. Detta ligger till grund för krisberedskapsarbetet i länet. I utformningen av analyser, riskhantering och stöd till länets aktörer arbetar vi med att ha ett inkluderande perspektiv då riskerna kan komma att påverka såväl barn som kvinnor och män på olika sätt.

Perspektivet sociala risker finns med i länets risk- och sårbarhetsanalys. Vår bedömning är att länet samlat har byggt upp en större kunskap om sociala risker samt att det i sin tur ökat förmågan att förebygga och hantera risker av social karaktär.

Motverka skador till följd av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel

Inom området alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) har Länsstyrelsen regeringens uppdrag att implementera den nationella ANDT-strategin samt att arbeta samordnande med ANDT-frågorna i länet. ANDT-arbetet leds av Samhällsråd T där Länsstyrelsen samverkar med polis, Region Örebro län, Örebro universitet och kommunerna samt ideella länsorganisationer inom ANDT.

Under året har den fleråriga länsstrategin *Strategi för ANDT Örebro län 2017–2021* implementerats i länet. Det övergripande perspektivet är en förbättrad folkhälsa. Strategin beskriver de regionala målen och områden för insatser. Strategin är tänkt som ett inspirations- och vägledningsdokument för aktörer i länet. Syftet är att förverkliga det övergripande målet att förbättra och öka jämlikheten i hälsa i enlighet med det nationella målet.

Internt har Länsstyrelsen ökat samverkan mellan ANDT och närliggande verksamheter som tillsyn enligt alkohol- och tobakslagen, integration, brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbete samt föräldraskapsstöd med syfte att stärka folkhälsoarbetet i länet.

Minska rökning på skolgårdar genom tillsyn

Under året har tillsyn genomförts i tre av länets tolv kommuner. Föregående år fick samtliga länsstyrelser ett utökat uppdrag att förstärka sitt tillsynsarbete enligt tobakslagen. Länsstyrelsen i Örebro län har med anledning av detta uppdrag genomfört en kartläggning av förekomst av rökning på länets skolgårdar samt sammanställt resultatet i en rapport. Länsstyrelsens återkommande tillsyn av kommunerna är ett viktigt verktyg för att nå bättre resultat och förbättra folkhälsan avseende minskad tobaksrökning.

Främja jämlik hälsa inom integration

Målgrupperna nyanlända, asylsökande och ensamkommande barn är en särskilt utsatt grupp vad gäller folkhälsa och den psykiska ohälsan inom gruppen är stor. En god etablering är en förutsättning för en god och jämlik hälsa varför mycket av arbetet inom integration handlar om att skapa förutsättningar för detta. Inom integration har Länsstyrelsen som mål att ha med ett hälsoperspektiv i all verksamhet.

Inom ramen för våra utvecklingsmedel beviljas insatser som på olika sätt syftar till en jämlik hälsa för målgruppen. Det kan vara exempelvis språkträning, hälsa och fysisk aktivitet, arbete och etablering, samhällskunskap och social inkludering. Fyra olika projekt har beviljats §37a-medel i länet där familjecentralen och föräldraskapsstöd ingår som en central del i insatserna. Länsstyrelsen är även samverkanspart i ett projekt, TB for you, med medel från Folkhälsomyndigheten som syftar till att förebygga ANDT-bruk, främja psykisk hälsa och social inkludering hos unga vuxna i migration.

Vi har genomfört en heldagsträff om hälsa med kommun- och länsnätverket. Vi har en representant i en nationell länsstyrelsegemensam arbetsgrupp för hälsa som bland annat ansvarar för att sammanställa nyhetsbrevet *Hälsa och integration* två gånger per år.

Samlad bedömning

Mot bakgrund av detta bedömer Länsstyrelsen att vi i hög grad har verkat för att det nationella folkhälsomålet uppnås och vi har verkat för att folkhälsan ska beaktas inom vårt arbete med regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering och alkohol och tobak.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

7. I sin verksamhet verka för att förenkla för företag.

Övergripande kommentar av resultat och måluppfyllelse i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsens förenklingsarbete utgår från våra värdeord serviceinriktade, samverkande, attraktiva, rättssäkra och drivande. Det betyder bland annat att tydlighet och bemötande är viktigt och att företagare ska förstå hur Länsstyrelsen hanterar aktuell fråga och hur lång handläggningstiden beräknas bli. Förenklingsarbetet innefattar arbete med tydlighet både i den muntliga dialogen och i den skrivna texten, vilket bidrar till att företagare ska kunna göra rätt från början. Detta spar tid och pengar för både myndighet och företagare. Vi utbildar regelbundet våra medarbetare i olika bemötandefrågor.

För att förenkla för företagare som jobbar med naturturism har Länsstyrelsen en särskild sida på vår webbplats med information om vilka reservat som är lämpliga för olika aktiviteter.

Länsstyrelsens arbete med att förenkla för företag enligt regleringsbrevet finns redovisat under regleringsbrevsuppdrag 3.52, sida 129.

Samlad bedömning

Målet för vårt arbete är att det ska vara enkelt att ha med Länsstyrelsen att göra. Vi ser emellertid att det fortfarande finns utmaningar i detta arbete och att vi på ett mer systematiskt sätt behöver arbeta vidare med frågan.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

8. Samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsens arbete redovisas under regleringsbrevsuppdrag 1.15, se sida 101. Länsstyrelsen bedömer utifrån det som redovisas i regleringsbrevsuppdrag 1.15 att resultatet är utmärkt.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

9. I sin verksamhet verka för att behovet av bostäder tillgodoses.

Övergripande kommentar av resultat och måluppfyllelse i förhållande till uppgiften

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att årligen analysera och göra en bedömning av läget på bostadsmarknaden i respektive län. 2018 års bostadsmarknadsanalys, som analyserar läget under 2017, visar att bostadsmarknaden i länet är ansträngd då en majoritet av kommunerna gör bedömningen att det finns ett underskott på bostäder. Läget på bostadsmarknaden i länet med stor bostadsbrist ställer krav på kommunernas bostadsförsörjning, kapacitet och beredskap. Kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning är ett betydelsefullt verktyg i detta arbete. Flera kommuner i länet har under året arbetat med att ta fram riktlinjer och nya riktlinjer har antagits. Länsstyrelsen har i samband med samråd av riktlinjer särskilt påtalat vikten av analys av bostadsbehov för särskilda grupper samt hemlöshetsproblematik.

Länsstyrelsens verksamhet inom samhällsplanering har under 2018 fortsatt påverkats av bristen på bostäder i länets kommuner. Länsstyrelsen har under 2018 fortsatt att ge råd och stöd till kommunerna i deras fysiska planering samt förmedlat planeringsunderlag och samordnat statliga intressen i planprocessen. Länsstyrelsen har aktivt arbetat för att få flera kommuner att ta initiativ till tidiga dialoger med Länsstyrelsen inför större komplexa planarbeten. De tidiga dialogerna underlättar och effektiviserar planarbetet i kommunerna och upplevs av Länsstyrelsen som en framgångsfaktor i planprocessen.

Läget på bostadsmarknaden innebär stora utmaningar med att skapa bostäder för alla. Nyproduktionen av bostäder var under 2017 historiskt högt i länet. Örebro län hade flest nybyggda lägenheter per invånare, här färdigställdes 7,9 lägenheter per tusen invånare vilket kan jämföras med siffran för hela riket på 4,8 nybyggda lägenheter. Det är dock stora skillnader mellan kommunerna i antalet nybyggda lägenheter. Liksom tidigare år dominerar Örebro kommun nyproduktionen.

Länsstyrelsen arbetar för en samordnad hantering av frågor om bostadsförsörjning på regional och kommunal nivå. Länsstyrelsen deltar tillsammans med representanter från länets kommuner i Region Örebro läns regionala samverkansråd. Det har möjliggjort erfarenhets- och kunskapsutbyte och forumet har bidragit till ökad dialog kring bostadsförsörjningen i länet. Det regionala rådet är även ett bra forum för Länsstyrelsen att informera om aktuella frågor inom bostadsförsörjning och investeringsstöden för bostadsbyggande. Mer information om hållbar samhällsplanering och boende under Länsstyrelseinstruktion 3 §, punkt 4, sida 19.

Samlad bedömning

Vi bedömer att vår satsning på tidig dialog med kommunerna, fastighetsägare med flera samt strategisk extern informations spridning om till exempel bostadsstöden har varit en framgångsfaktor som har bidragit till ett högt bostadsbyggande inom Örebro län. Vi grundar bedömningen på tät och löpande kontakt med i första hand länets kommuner men även andra aktörer på marknaden.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Länsstyrelseinstruktion 6 §

Länsstyrelsen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen,
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen och i det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.

Övergripande kommentar av resultat och måluppfyllelse i förhållande till uppgiften

Samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet

Arbetet med generationsmålet och de regionala miljö kvalitetsmålen samordnas av ett Miljö- och naturvårdsråd. Rådets ledamöter består av representanter från länets tolv kommuner, Region Örebro län och Skogsstyrelsen. Rådet har bidragit i dialogen mellan Länsstyrelsen och respektive organisation om arbetet med generationsmålet och miljömålen i länet.

Länsstyrelsen har följt upp utvecklingen av miljö kvalitetsmålen och generationsmålet enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Länsstyrelsen arbetar också i samverkan med Region Örebro län och kommunerna med en ny handlingsplan knuten till länets uppdaterade energi- och klimatprogram.

Länsstyrelsen bedömer att vi delvis har uppnått miljö kvalitetsmålet *Frisk luft* och således delvis kommer att kunna nå målet till 2020 i Örebro län. Vi bedömer också att vi inte kommer att kunna nå övriga miljö kvalitetsmål i Örebro län till 2020 med de idag beslutade och planerade styrmedel. Även Skogsstyrelsen, som gör bedömningen av miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*, bedömer att det inte är möjligt att nå *Levande skogar* till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel och åtgärder.

Utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet

Länsstyrelsen har fortsatt arbetet med *Åtgärdsprogram för Örebro läns miljömål 2016–2020*. I åtgärdsprogrammet prioriteras det miljöstrategiska arbetet med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen inom sex fokusområden:

- Klimat
- Giftfri vardag
- Vatten
- Hållbar samhällsplanering
- Biologisk mångfald
- Hållbar resursanvändning.

I åtgärdsprogrammet finns mål för respektive insatsområde. Nedan följer en sammanställning av det som genomförts inom åtgärdsprogrammets fokusområden.

Klimat

Länsstyrelsen arbetar enligt det uppdaterade energi- och klimatprogram med mål och insatsområden som antogs 2017. Det utgör en regional anpassning av de nyligen antagna nationella klimatmålen. Läs mer om vårt klimatarbete under länsstyrelseinstruktion 3 §, p. 6, sida 23.

Giftfri vardag

Inom fokusområde giftfri vardag har vi genomfört följande aktiviteter:

- Seminarium om upphandling och giftfri miljö, där länets upphandlare fick lära sig mer om hur kemikaliekrav kan ställas och följas upp. Arrangerades i samarbete med RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet¹), Upphandlingsmyndigheten och Kemikalieinspektionen.
- Halvdagsseminarium om miljö och hälsa. Arrangerades i samarbete med Arbets- och miljömedicinska kliniken vid Universitetssjukhuset Örebro.
- Deltar i ett EU-projekt om övervakning av miljögifter i vattenmiljön. Projektiden är 7,5 år och syftar till att koordinera övervakning av miljögifter i Norra Östersjöns vattendistrikt och är en del i LIFE IP Rich Waters.
- Deltagit i SGU:s screening av miljögifter i grundvatten. Prover har tagits i två kommunala grundvattentäkter samt ett grundvattenuttag.
- Vid tillsynen av nedlagda verksamheter prioriterat vi verksamheter med stor eller mycket stor risk för förorenings-spridning och där det finns ansvarig part. Ett PFAS-projekt har planerats under året, för att påbörjas under 2019.

Vatten

Under 2017 publicerade vattenmyndigheterna sina förvaltningsplaner med åtgärdsprogram samt miljö kvalitetsnormer för alla vattenförekomster i vattendistriktet. Åtgärdsprogrammet som riktar sig till myndigheter och kommuner är en viktig förutsättning för det åtgärdsarbete som ska säkerställa att alla vattenförekomster uppnår miljö kvalitetsnormen. Länsstyrelsen har också en viktig roll i att handlägga medel för lokala åtgärdsprojekt för att förbättra vattenmiljön, så kallade LOVA-projekt. Under 2018 beviljades ett flertal projekt för att minska övergödning av länets vatten. Dessa projekt utförs av både kommuner, vattenorganisationer och ideella sammanslutningar.

---

¹ RUS är ett samverkansorgan som ska stödja, vägleda och samordna länsstyrelsernas arbete och det regionala arbetet i miljömålssystemet. För mer information, se <http://extra.lansstyrelsen.se/rus/Sv/om-rus/Pages/default.aspx>

Länsstyrelsen har arbetat aktivt på både regional-, nationell- och distriktsnivå med problematiken kring fosforläckage från sjöbottnar (internbelastning) som bidragande orsak till övergödning i sjöar. På regional nivå har Länsstyrelsen samarbetat med Hjälmarens vattenvårdsförbund för att verkställa förbundets handlingsplan för Hjälmaren. Detta arbete sker i anslutning till projektet LIFE IP Rich Waters som finansieras av EU och Havs- och vattenmyndigheten (HAV).

Flera domstolsprövningar pågår för att uppnå bättre miljöhänsyn vid vattenkraftverk i länet samtidigt som flera domstolsprövningar avgjorts eller håller på att initieras för att skapa en förbättrad vattenmiljö.

Under 2018 har kulturmiljövärden inventerats vid 37 dammar i Ysundaåns, Nyköpingsåns- och Finspångsåns vattensystem. Under hösten 2018 och våren 2019 kommer ytterligare ett 60-tal dammar att inventeras i Vättern/Motala Ströms vattensystem.

Länsstyrelsen har installerat en fiskräknare i Sägkvarnsbäcken som rinner till sjön Unden där åtgärder gjorts för att öka lek- och uppväxtområdena för öring. Fiskräknaren har väckt stor uppmärksamhet lokalt och i regional media och visar att fiskevårdsåtgärder ger goda resultat.

Hållbar samhällsplanering

Länsstyrelsen för en löpande dialog med länets kommuner om behovet av att aktualisera kommunernas översiktsplaner och de flesta kommunerna arbetar aktivt med att aktualisera sina översiktsplaner.

Länsstyrelsen arbetar med att stödja och delfinansiera kommunala kulturmiljöprogram. Kommunerna Kumla, Lekebergs, Lindesbergs och Karlskoga har under senare år tagit fram nya program. En stor del av Örebro kommuns bebyggelse har inventerats och en databas finns tillgänglig som stöd för bygglovsgivning. Länsstyrelsen har under året anordnat en Plan- och byggverkstad med fokus på kulturvärden i samhällsplaneringen för länets kommuner.

Länsstyrelsen har tillsammans med avdelningen Arbets- och miljömedicin på Universitetssjukhuset Örebro anordnat ett seminarium om miljöns påverkan på människors hälsa, bland annat utifrån omgivningsbuller. Vi har också deltagit i en referensgrupp samt varit remissinstans i Örebro kommuns arbete med att revidera sitt åtgärdsprogram mot omgivningsbuller. Vidare har vi också deltagit i länsstyrelsernas arbete med att ta fram en gemensam vägledning om trafikbuller i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen har under året anordnat flera seminarier och workshoppar om olika aspekter av klimatanpassning, med varierande målgrupper inom kommunerna. En Planverkstad med fokus på miljö kvalitetsnormer för vatten, ett seminarium om klimatanpassning och dagvatten samt ett uppföljningsmöte med länets kommuner har anordnats. Arbetet med att ta fram och uppdatera översvämningskarteringar för känsliga vattendrag i länet har fortsatt.

Länsstyrelsen arbetar för genomförandet av de tio friluftslivsmålen i samhällsplaneringen och tar kontinuerligt upp friluftslivsaspekter vid kontakter och i dialogen med länets kommuner. Exempel är i ärenden om landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), strandskyddsärenden samt i arbetet med grön infrastruktur, ekosystemtjänster och åtgärdsprogram för Örebro läns miljö kvalitetsmål. Vi har även deltagit i Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens uppdrag att göra en översyn av riksintresseområden för friluftsliv, enligt 3 kap. miljöbalken vilket resulterade i att nya riksintresseområden har pekats ut i länet. Under hösten arrangerade vi seminariet Friluftsliv för god folkhälsa i Örebro län. Syftet med dagen var att belysa vikten av

att skapa goda förutsättningar för att regelbundet kunna vistas i natur- och kulturlandskapet. Länsstyrelsen har tillsammans med Region Örebro län även anordnat seminariet Jämställd fritidsverksamhet, som handlade om ungdomars fritids- och idrottsutövande ur ett jämställdhetsperspektiv.

Biologisk mångfald

Det regionala naturvårdsarbetet är i hög grad fokuserat på skydd och skötsel av skyddad natur, se regleringsbrevsuppdrag 1.17, sida 105.

Länsstyrelsen har under året arbetat med att färdigställa den regionala handlingsplanen för grön infrastruktur enligt uppdraget. Vi har redovisat arbetet till Länsstyrelsen i Västerbottens län som sedan har sammanställt en redovisning av arbetet från alla länsstyrelser till regeringen.

Kunskap om landskapets gröna infrastruktur är en förutsättning för att i ökad grad genomföra rätt åtgärder på rätt plats i landskapet. Vi har fokuserat på att inom uppdraget arbeta med kunskapsutveckling. Parallellt med ny kunskap har vi haft fokus på information och dialog inom vissa områden. Inom arbetet med grön infrastruktur har en rad analyser genomförts som innebär att planeringsunderlagen för att ta hänsyn till förekommande ekosystem har förbättrats.

Inom arbetet med grön infrastruktur har vi valt att presentera och diskutera uppdragets komponenter, kunskapsunderlag, utmaningar och behov av åtgärder, med länets aktörer i befintliga forum. Under året har samverkan framför allt skett med kommuner, företrädare för skogs- och jordbrukssektorn samt statliga myndigheter inom infrastrukturuområdet. Eftersom landskapssamverkan är en process som tar lång tid att bygga upp och driva, har arbetet bara börjat. Flera av de centrala åtgärder som föreslås handlar om att fortsätta och utveckla det samarbete för grön infrastruktur som påbörjats genom arbetet med att ta fram handlingsplanen.

Hållbar resursanvändning

Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län har mot bakgrund av nya nationella mål fastställt mål till 2030 och viktiga insatsområden inom andelen förnybar energi och energianvändningen. Intresset för att söka statliga stöd för solceller har ökat under året och det finns även ett tydligt intresse för de statliga stöden för renovering av skolor och bostäder. Vad gäller bebyggelsens miljöpåverkan har frågor som handlar om energilagring för att minska effektoppar och insatser för ökat trähusbyggande fått ett större fokus under året. Vi driver i samverkan med länets kommuner också ett projekt kring transportsnål planering och har inlett dialogen kring en handlingsplan för omställning till förnybara drivmedel. Arbetet har varit framgångsrikt och de projekt som beviljats stöd kommer att bidra till att omställningen till förnybar energi går fortare och att restvärme i högre grad kan tas tillvara.

I länets reviderade energi- och klimatprogram finns mål om att den hållbara konsumtionen ska öka och att vi ska minska klimatpåverkan per konsumerad krona. Läs mer om vårt klimatarbete under länsstyrelseinstruktion 3 §, p. 6, sida 23.

Stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljökvalitetsmålen

Under året har Länsstyrelsen arrangerat en workshop med länets kommuner och Region Örebro län. Syftet var att diskutera arbetet med de regionala miljökvalitetsmålen och implementeringen av Agenda 2030 samt att utbyta erfarenheter och diskutera det framtida hållbarhetsarbetet i länet.

Länsstyrelsen har även genomfört den årliga naturvårdsträffen med länets kommuner och naturvårdsorganisationen Hopajola². Träffarna är ett sedan många år ett viktigt och inarbetat forum för dialogen mellan Länsstyrelsen och kommunerna när det gäller länets naturvårdsarbete.

Under året har samverkan kring odlingslandskapets ekologiska värden ökat och kunskapsunderlagen om landskapet förbättrats. Länsstyrelsens arbete för hotade arter i odlingslandskapet är begränsat sett till behoven.

Under våren 2018 startade projektet Bevara och utveckla ängs- och betesmarker, inom landsbygdsprogrammet. Målet är att öka arealen hävdad ängs- och betesmark i länet genom olika informationssatsningar och samverkan. Arbetet påbörjades genom omfattande intern samverkan för att samråda om lämpliga utvecklingsområden och få en helhetsbild över vilka finansieringsmöjligheter vi kan erbjuda. En värde-trakt i arbetet med grön infrastruktur har valts ut som pilotområde där vi kommer att gå vidare och arbeta med att stimulera nätverk mellan flera olika markägare och aktörer för att få till skötsel på större arealer.

Inom områdena Ett rikt odlingslandskap, Greppa näringen och Ekologisk produktion har kurser hållits som en del i arbetet med landsbygdsprogrammet. Vi har arbetat aktivt tillsammans med rådgivningsföretag och lantbrukets organisationer inom kompetensutvecklingen.

Kommunerna i länet har en betydande del av tillsynen av förorenade områden och de prioriterade objekten, därför lägger vi en stor del av resurserna på tillsynsvägledning, bland annat på vägledning i exploateringsfrågor. Andra tillsynsvägledande insatser har varit Mälarlänsutbildningen, kommunbesök, löpande tillsynsvägledning och vägledning i specifika frågor. Under året har Länsstyrelsen arbetat med att få kommunerna att ta fram handlingsplaner för sitt arbete med förorenade områden i syfte att få en struktur på arbetet och kunna initiera utredningar för objekt med ansvarig part.

Verka för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet

Vi har fortsatt arbetet med att implementera ekosystemtjänster i verksamheter, ärenden och beslut. Ett exempel på projekt som startat under året är Integrera ekosystemtjänster i den fysiska planeringen. Där har vi använt en metod tagen från Naturvårdsverkets rapport *Integrera ekosystemtjänster i myndigheters verksamheter* (2016:11), men i delvis modifierad form.

---

² Hopajola är en naturvårdsorganisation som arbetar för att säkerställa skydd och vård av värdefulla och känsliga naturmiljöer och tillhörande biologisk mångfald i Örebro län. Namnet Hopajola är ett gammalt dialektalt uttryck för jorden vi äger och brukar gemensamt, d.v.s. byallmanningen.

Under året har vi också arrangerat halvdagsseminariet Ställ om för framgång, som behandlade hur hälsofrämjande processer kan vara en drivkraft för hållbar utveckling och möjliggöra en integrering av hållbarhetsarbetets sociala, ekologiska och ekonomiska dimensioner. Seminariet var välbesökt och genererade många bra diskussioner samt efterföljande kontakter mellan Länsstyrelsen, kommuner och Region Örebro län.

Länsstyrelsen arrangerade för tredje året i rad ett seminarium om friluftsliv. Temat var friluftsliv för god folkhälsa och riktade sig i år till en bredare målgrupp än tidigare år. Förutom entreprenörer inom friluftsliv och naturturism bjöds även fysiska planerare, folkhälsosamordnare och lärare in.

Länsstyrelsen använder LONA (lokala naturvårdssatsningen) som ett verktyg för att generationsmålet och de regionala miljökvalitetsmålen ska få genomslag i den lokala samhällsplaneringen.

Samlad bedömning

Mot bakgrund av ovanstående beskrivning bedömer vi att målet enligt länsstyrelseinstruktionen är uppfyllt. Det är många åtgärder och insatser som genomförts och resultatet har varit mycket bra för exempelvis skydd av skog med tio nya naturreservat omfattande 1 600 hektar skyddad areal. I arbetet med restaurering av vattendrag responderar öringen snabbt, medan det för målarten flodpärlmussla kommer att ta flera år innan vi ser resultatet eftersom reproduktionen ska lyckas och det tar flera års tillväxt innan man hittar de små musslorna. Allmänhetens intresse av att följa fiskvandring i de två fiskräknarna vi hade installerade var högt. En stor del av miljömålsarbetet är att förmedla kunskap till de ingående organisationerna i form av seminarier. Oftast är miljöfrågorna mycket komplexa och resultatet av åtgärder kan ta mycket lång tid och är beroende av flera faktorer.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Länsstyrelseinstruktion 7 §

Länsstyrelsen är geografiskt områdesansvarig myndighet enligt förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap och den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet.

Genom sin verksamhet ska länsstyrelsen minska sårbarheten i samhället, bevaka att risk- och beredskapshänsyn tas i samhällsplaneringen samt utveckla en god förmåga att hantera sina uppgifter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Övergripande kommentar av resultat i förhållande till uppgiften

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med att minska risken för och konsekvenserna av samhällsstörningar, kriser och olyckor på olika sätt. Med anledning av sommarens torka och dess konsekvenser i länet infördes veckovisa samverkansmöten med länets aktörer. Dessa veckovisa samverkansmöten är nu permanenta och genomförs varje torsdag och ger ett bra underlag för tillståndet i länet. Våra samverkansmöten följer Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps upplägg och processflöde för samverkansmöten och arbete med inriktning och samordning. Länsstyrelsen kallar till och leder samverkansmötena med kommuner, räddningstjänster, sjukvården, polisen och militärregionen. En effekt vi ser är att kontinuerligt genomförda samverkansmöten i länet gör att aktörerna blir mer övade i att svara på begäran om lägesbild, arbeta i WIS samt i möteteknik som utgår från stabsmetodik.

För att utveckla Länsstyrelsens egen förmåga och länets samlade förmåga för att hantera samhällsstörningar, krissituationer och händelser under höjd beredskap har vi gjort flera åtgärder under året. Några exempel är:

- En regional samverkansövning, Övning Sonja, genomfördes den 22 november. Inför övningen har utbildning i samverkan genomförts i alla kommuner.
- Länsstyrelsen har planerat och tagit fram en länsgemensam totalförsvarskurs som erbjudits till länets kommuner, Region Örebro län, räddningstjänst och polis. Kursen genomförs i fyra block som omfattar 16 timmar. Målgruppen är beslutsfattare, förtroendevalda och personer som har en roll i krisberedskaps- eller kommunikationsarbetet.
- Kontinuerliga möten och utvecklingsarbeten i våra olika arbetsgrupper som finns under länets krishanteringsråd för totalförsvaret.

Sommarens arbete med torkan

Länsstyrelsens krisorganisation var aktiverad mellan den 16 juli och 7 augusti för att genom samverkan dels underlätta och stärka länets samlade hantering av torkan och dess konsekvenser, dels stödja andra aktörer i landet.

Vår aktiverade krisorganisation fokuserade på att snabbt upptäcka eventuellt uppkomna skogsbränder, informera om rådande eldningsförbud, hantera eftersläckning i statliga naturreservat, låga vattennivåer samt foder- och betesbrist. Krisorganisationen hade också i uppgift att arbeta med personalbemanning, både för vår egen organisation men också i syfte att kunna stötta andra länsstyrelser i deras arbete.

Arbetet med foder- och betesbrist har krävt fortsatt hantering inom myndigheten och en arbetsgrupp har uppdraget att fortsätta arbeta med konsekvenserna efter sommarens torka, för att minska effekterna på lantbruket. Arbetsgruppen tar bland annat fram regionala lägesbilder,

samordnar Länsstyrelsens insatser och åtgärder, samordnar och hämtar information från externa aktörer samt tar fram underlag till nationella myndigheter.

Totalförsvaret

Länsstyrelsens arbete med totalförsvaret har under året främst varit inriktad på kunskapshöjning till länets aktörer. Vi har erbjudit och genomfört utbildning i totalförsvaret och säkerhetsskydd till kommunerna, räddningstjänsten, polisen och Region Örebro län.

Vi har påbörjat ett analysarbete i syfte att få en bättre helhetsbild av länets samhällsviktiga verksamheter. Analysunderlaget ger oss möjlighet till att få djupare kunskap om samhällsstörningarnas inverkan på beroenden och sårbarheter i länet. Detta leder i sin tur till ett bra beredskapsunderlag som vi kan använda i vår totalförsvarsplanering för det civila samhället och dess möjligheter att stödja Försvarmakten.

Betalningstjänster och krisberedskap

Under 2017 och 2018 har ett fokus varit kontanthantering och betalningstjänster tillsammans med andra aktörer med ansvar i dessa frågor. Vi har genomfört seminarier i ämnet betalningstjänster i samband med mässor, i exempelvis kommunerna Hällefors, Laxå och Kumla. Länsstyrelsen informerade om betalningstjänster utifrån ett krisberedskapsperspektiv, vilket ansvar individen har och hur prioriteringar i samhället kan komma att se ut i händelse av en större kris.

I slutet av november 2018 genomförde vi tillsammans med Högskolan i Skövde en workshop i form av ett simuleringsspel utifrån temat och frågeställningarna ”Vad händer i samhället om vi är tio dagar utan kortbetalning? Vad är konsekvenserna, vilka åtgärder bromsar eskalering och lindrar konsekvenserna?”.

Ett långvarigt avbrott av betalningssystemet får konsekvenser för många och kräver att flera olika samhällsaktörer agerar klokt tillsammans. Under speldagen fick aktörerna en större förståelse för vilka konsekvenser som uppstår i den egna organisationen samt i samhället i stort, hur åtgärder av olika samhällsaktörer hänger ihop och hur de tillsammans kan hindra eskalering och lindra konsekvenser.

De som deltog under dagen var inbjudna representanter från matbutiker, bensinbolag, bank, media, värdetransportbolag, polis och kommun. Aktörerna fick under dagen själva identifiera olika åtgärder och testa egna lösningsförslag, samt utvärdera och därmed bidra till utvecklingen av övningsformatet som var en kombination av rollspel och datorsimulering.

Arbetet ligger även i linje med myndighetens arbete inom Agenda 2030 om Hållbara städer och samhällen, mål 11, att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis är vår bedömning att länets samlade förmåga att hantera sina uppgifter vid samhällsstörningar i länet har ökat inom informationsdelning, inhämtning och rapportering av underlag till samlad lägesbild samt kriskommunikation.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Övrig verksamhet

Övrig förvaltning

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Området övrig förvaltning innehåller en stor variation av ärenden där även handläggningstiden varierar. Det är allt från näringsrättsliga frågor, delgivningar, individärenden och viltfrågor. Vi har flest ärenden inom delgivningar men även kameraärenden har varit en stor ärendegrupp. All hantering av kameraärenden har från och med den 25 maj 2018 övergått till Datainspektionen.

Jakt och viltvård

Under året har det kommit nya föreskrifter gällande viltskadeärenden. Därför har vi under året varit delaktiga i en revidering av Länsstyrelsen beslut gällande detta. Ärenden som får mycket uppmärksamhet inom viltområdet är beslut gällande licens- och skydds jakt på varg. I år delegerade inte Naturvårdsverket rätten att besluta om licensjakt för varg vilket innebar att vi endast hade en rådgivande roll.

Kameraövervakning

Under året har vi fattat elva beslut om tillstånd för kameraövervakning. Kameraövervakningslagen upphörde att gälla den 25 maj 2018 och har ersatts av kamerabevakningslagen och dataskyddsförordningen. Ansvaret för att utfärda tillstånd och utöva tillsyn över kamerabevakning har flyttats från länsstyrelserna till Datainspektionen. Länsstyrelsen i Örebro län gjorde inför lagändringarna en prioriterad satsning på information till allmänheten, för att avsluta så många ärenden som möjligt och överlämnade endast ett öppet ärende till Datainspektionen den 1 augusti.

Kampsportsdelegationen

Inom Länsstyrelsen i Örebro län finns Kampsportsdelegationen som svarar för prövning av frågor om tillstånd att anordna kampsportsmatch och återkallelse av tillstånd enligt lagen (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher (kampsportslagen).

Kampsportsdelegationen har haft fem sammanträden under året. Därutöver har tillståndsärenden handlagts per e-post. Kampsportsdelegationen har meddelat 17 beslut om tillstånd. Besluten har genomförts i enlighet med de bestämmelser om handläggningstid som finns i förordning (2006:1068) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher. Inte i något fall har handläggningstiden förlängts med stöd av 2 a § i Förordning (2006:1068) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher.

Kampsportsdelegationen strävar efter att ha ett tätt samarbete med kampsportsförbunden. Det kan till exempel vara rådgivning om allmänna regelverk och att vi har dialoger inför en tillsyn. Ett exempel är att delegationen under året träffat och haft en fördjupad kontakt med Svenska Proffsboxningskommissionen. Anledningen var att kommissionen önskade en dialog för att förenkla deras arbete med ansökningar om tillstånd, ett arbete som fortfarande pågår.

Länsstyrelsens ansvar för tillsyn enligt kampsportslagen

Länsstyrelsen har utövat tillsyn genom att granska kampsportsförbundens och -föreningarnas egenkontroll som har tillstånd. I flera av dessa ärenden har beslut ännu inte fattats av

Länsstyrelsen vilket beror på resursbrist, då rekryteringar dragit ut på tiden. Trots resursbrist har vi vid utgången av året inget ärende äldre än två år där beslut saknas.

Myndigheten har under året prioriterat arbetet med föredragning av ärenden där kampsportsdelegationen fattar beslut om tillstånd.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 20*-21* exkl. 201*) ¹	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	1,5	2,6	2,8
Årsarbetskrafter kvinnor	3,1	2,2	2,4
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	6 445	6 574	6 890
Antal ärenden, inkomna och upprättade	624	669	654
Antal beslutade ärenden	623	665	676
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	1
Bidragutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 080	578	1 072

¹⁾ Eftersom allmänna val har inkorporerats i 3 § (3 § p. 1) i förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och därmed jämföras med övriga uppgifter, urskiljs VÅS 201 Allmänna val från Övrig förvaltning (VÅS 20–21). Detta gör att uppgifterna för åren 2016–2017 inte stämmer överens med vad som redovisades under Övrig förvaltning i årsredovisningarna för åren 2016–2017.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen har under året prioriterat vissa ärendegrupper. Tack vare det har myndigheten kunnat göra en bra överlämning till Datainspektionen gällande kameraövervakningsärenden. Vi har också kunnat säkerställa att handläggningstiden inom tillståndsärenden för kampsportsmatcher har genomförts i enlighet med de bestämmelser som finns i förordning (2006:1068) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher. Vid årets slut hade Länsstyrelsen inte några ärenden äldre än två år där vi ännu inte fattat beslut. Vi gör därför bedömningen att myndigheten presterat ett gott resultat.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Trafikföreskrifter

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Inom området handlägger vi ärenden som bland annat rör lokala trafikföreskrifter, tillstånd till tävling eller uppvisning på väg och tillstånd för att sätta upp skylt vid väg.

Vi har under andra halvårsskiftet 2018 haft en resursförstärkning inom området trafikföreskrifter för att minska antalet ärenden i balans. Detta har gett positivt resultat som genererat fler beslut vilket i sin tur lett till färre ärenden i balans. Då inflödet av ärenden minskat något under året har även det bidragit till en minskad ärendebalans.

Antalet överklagade ärenden har minskat under 2018 och i de ärenden som överklagats till överprövande myndighet har man inte ändrat Länsstyrelsens beslut.

Trafikföreskrifter är ett område där allmänheten ofta vänder sig till oss med frågor. Ambitionen är att allmänheten enkelt ska kunna hitta information och vid behov lätt kunna ta kontakt med oss. Därför har vi information på vår webbplats gällande området och för att göra det lättare att föreslå trafikregleringar har vi gjort om en pdf-blankett till ett webbformulär. Vi värnar också om att snabbt besvara frågor som kommer till oss via e-post och telefon.

Vi deltar i den länsstyrelsegemensamma samverkansgruppen för trafikfrågor. Gruppen arbetar bland annat med att ta fram nya riktlinjer för reklamskyltar. Det ska resultera i att länsstyrelserna hanterar dessa frågor på ett enhetligt sätt för ökad samsyn och rättssäkerhet. Vidare har samverkansgruppen arbetat fram en gemensam och enhetlig föreskriftsmall för publicering i Transportstyrelsens databas där alla gällande föreskrifter gällande trafik finns.

Volymer och kostnader (Avser verksamhet 25*)	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	0,1	0,2	0,2
Årsarbetskrafter kvinnor	1,0	0,7	0,5
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	928	833	624
Antal ärenden, inkomna och upprättade	138	167	120
Antal beslutade ärenden	151	163	129
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	2
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Samlad bedömning av resultat

Under 2018 har vi jobbat målmedvetet med att få ner antal ärenden i balansen. Detta har gett resultat och vi går in i 2019 med färre ärenden i balans. Arbetet har även medfört att de äldsta ärendena har kunnat avslutats under året. Myndigheten arbetar tillsammans med övriga länsstyrelser för att göra området lättillgängligt för allmänheten. Länsstyrelsen gör därför bedömningen att vi uppnår ett gott resultat inom området.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Nationella minoriteter

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Under 2018 har Länsstyrelsen beslutat om en intern handlingsplan för 2018–2020 utifrån lagen om nationella minoriteter. Vi har även inventerat språkkunskaper i minoritetsspråken hos medarbetare på Länsstyrelsen och uppdaterat Länsstyrelsens nya webbplats med information om språkliga rättigheter på alla minoritetsspråk.

Vi har fördjupat länssamverkan under året genom medlemskap i det regionala nätverket för samordnare från förvaltningskommunerna och Region Örebro län. I nätverket har vi planerat en kompetenshöjande regional konferens som anordnas i början av 2019. Genom Länsstyrelsens deltagande i nätverket har vi fått kontaktvägar för att nå målgruppen sverigefinnar.

Länsstyrelsen har även deltagit i det samråd som Region Örebro län har med representanter för den sverigefinska minoriteten. Länsstyrelsen kommer även fortsättningsvis att ingå i samrådet för att underlätta för de sverigefinska representanterna att samlat träffa regionala aktörer.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 81*) ¹	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	0,00	0,00	0,00
Årsarbetskrafter kvinnor	0,02	0,00	0,04
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	16	1	40
Antal ärenden, inkomna och upprättade	2	1	1
Antal beslutade ärenden	2	1	1
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

¹) I årsredovisningarna för åren 2016–2017 redovisades volymer och kostnader för nationella minoriteter (VÅS 81*) tillsammans med volymer och kostnader för mänskliga rättigheter (VÅS 82*). I denna tabell redovisas volymer och kostnader för endast nationella minoriteter (VÅS 81*), varför uppgifterna för åren 2016–2017 är omräknade jämfört med vad som uppgavs i årsredovisningarna för åren 2016–2017

Kommentarer till tabellen

Årsarbetskraften har ökat något sedan föregående år. Verksamhetskostnader har även ökat vilket följer ökningen av årsarbetskraften.

Samlad bedömning av resultat

Sammantaget bedömer vi att arbetet inom området under året har fördjupats och stärkts. Det finns fortfarande vissa utmaningar att jobba vidare med, exempelvis externa insatser och att fortsätta utveckla stöd till kommunerna i samverkan med andra berörda aktörer.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Mänskliga rättigheter

Övergripande kommentar av resultat, volymer och kostnader i förhållande till uppgiften

Uppdraget med mänskliga rättigheter och exempel från årets verksamhet redovisas i Länsstyrelseinstruktion 5 § och p. 5, sida 49 samt regleringsbrevsuppdrag 1:14, sida 99.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 82*) ¹	2018	2017	2016
Årsarbetskrafter män	0,02	0,00	0,00
Årsarbetskrafter kvinnor	1,52	0,82	0,92
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 042	1 541	1 589
Antal ärenden, inkomna och upprättade	17	5	5
Antal beslutade ärenden	18	3	4
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	32 395	2 380	2 344

¹⁾ I årsredovisningarna för åren 2016–2017 redovisades volymer och kostnader för nationella minoriteter (VÄS 81*) tillsammans med volymer och kostnader för mänskliga rättigheter (VÄS 82*). I denna tabell redovisas volymer och kostnader för endast mänskliga rättigheter (VÄS 82*), varför uppgifterna för åren 2016–2017 är omräknade jämfört med vad som uppgavs i årsredovisningarna för åren 2016–2017.

Kommentarer till tabellen

Årsarbetskraften har ökat sedan föregående år vilket är ett resultat av nya uppdrag inom funktionshinder samt utsatta EU/EES-medborgare. Även verksamhetskostnader har ökat något vilket följer ökningen av årsarbetskraften. Under året har fler ärenden registrerats inom personligt ombud samt inom funktionshindarsuppdraget. Den stora ökningen vad gäller utbetalningar beror på att Länsstyrelsen i Örebro län har dispositionsrätter. Under 2018 har vi fördelat 29 759 000 kronor i bidragsmedel som hör till dispositionsrätterna.

Bidragsutbetalningar som är att hänföra till Länsstyrelsens egen verksamhet uppgick under året till 2 636 000 kronor. Dessa delar sig från våra utbetalningar av statsbidrag till kommuner för personligt ombud där verksamheten har ökat något från tidigare år.

Samlad bedömning av resultat

Uppdraget med mänskliga rättigheter och exempel från årets verksamhet redovisas i Länsstyrelseinstruktion 5 § och p. 5, sida 49 samt regleringsbrevsuppdrag 1:14, sida 99.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Året i siffror i enlighet med regeringsbeslut S2012/4487/SFÖ

Tabell A – Verksamhetskostnader 2016–2018 Tkr

VÄS-kod	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2018	2017	2016
20-21, exkl. 201 ¹⁾	Övrig förvaltning	4 588	4 640	4 713
201 ¹⁾	Allmänna val	1 764	190	48
25	Trafikföreskrifter m.m.	621	556	402
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	10 014	6 135	6 277
30	Regional tillväxt	968	837	598
34	Infrastrukturplanering	2 036	1 639	1 539
40	Hållbar samhällsplanering och boende	4 215	3 748	3 791
41	Stöd till boende	1 588	1 144	292
42	Energi och klimat	3 467	2 270	2 129
43	Kulturmiljö	7 097	7 035	7 614
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	9 308	6 514	5 616
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	10 682	8 640	8 478
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	33 742	30 810	28 709
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 149	2 519	2 217
53	Vattenverksamhet	8 040	9 709	9 514
54	Mineral- och torvfyndigheter	37	49	78
55	Miljöfarlig verksamhet	6 487	5 781	5 674
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	129	192	207
57	Förorenade områden, efterbehandling	1 982	1 537	1 200
58	Restaurering	5 073	1 620	1 000
60	Lantbruk och landsbygd	16 539	14 612	14 398
62	Fiske	1 108	1 334	1 035
70	Folkhälsa	4 499	5 033	2 740
80	Jämställdhet	2 764	3 112	2 594
81	Nationella minoriteter	11	1	26
82	Mänskliga rättigheter	1 491	1 274	1 255
85	Integration	3 657	3 266	2 453
	Summa produktion	144 057	124 196	114 598
10	Myndighetsövergripande verksamhet	14 165	12 906	12 638
11	Administration och intern service	36 534	32 964	33 274
	Summa verksamhetskostnader exklusive resurssamverkan	194 756	170 066	160 510
99	Resurssamverkan ²⁾	15 881	14 918	13 513
	Totalsumma verksamhetens kostnader enligt resultaträkning³⁾	210 636	184 984	174 023

¹⁾ Eftersom allmänna val har inkorporerats i 3 § (3 § p. 1) i förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och därmed jämföras med övriga uppgifter, urskiljs VÄS 201 Allmänna val från Övrig förvaltning (VÄS 20–21).

²⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod (och tresiffrernivå avseende VÄS 201 Allmänna val).

³⁾ Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell A – Verksamhetskostnader 2016–2018 Tkr

De totala verksamhetskostnaderna (inklusive kostnaderna för resurssamverkan) var i år knappt 14 procent högre än förra året. Även mellan 2017 och 2016 ökade kostnaderna, då med 6 procent. Den totala kostnadsökningen har alltså ökat med 20 procent mellan 2016 och 2018. Detta kan bland annat förklaras av att kostnaderna har ökat för:

- livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (cirka 3,9 miljoner kronor)
- arbetet med restaurering (cirka 3,5 miljoner kronor)
- skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (cirka 2,8 miljoner kronor)
- naturvård och miljöskydd (cirka 2 miljoner kronor)
- arbetet med skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (cirka 2,9 miljoner kronor)
- arbetet med lantbruk och landsbygd (ca 1,9 miljoner kronor)
- myndighetsövergripande verksamhet har ökat (cirka 1,3 miljoner kronor)
- administration och intern service (cirka 3,6 miljoner kronor)
- allmänna val (cirka 1,6 miljoner kronor), vilket hör samman med de allmänna valen som hölls 2018.

Tabell B - Verksamhetskostnader 2018

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20-21, exkl. 201 ¹⁾	Övrig förvaltning	4 588	2,36%	1 857	3,83%	6 445	3,35%
201 ¹⁾	Allmänna val	1 764	0,91%	823	1,70%	2 587	1,34%
25	Trafikföreskrifter m.m.	621	0,32%	306	0,63%	928	0,48%
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	10 014	5,14%	3 791	7,83%	13 805	7,17%
30	Regional tillväxt	968	0,50%	401	0,83%	1 369	0,71%
34	Infrastrukturplanering	2 036	1,05%	855	1,76%	2 891	1,50%
40	Hållbar samhällsplanering och boende	4 215	2,16%	1 990	4,11%	6 204	3,22%
41	Stöd till boende	1 588	0,82%	752	1,55%	2 340	1,22%
42	Energi och klimat	3 467	1,78%	1 202	2,48%	4 670	2,43%
43	Kulturmiljö	7 097	3,64%	2 088	4,31%	9 185	4,77%
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	9 308	4,78%	3 206	6,62%	12 514	6,50%
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	10 682	5,48%	3 501	7,23%	14 182	7,37%
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	33 742	17,33%	7 294	15,06%	41 037	21,32%
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 149	1,10%	1 043	2,15%	3 192	1,66%
53	Vattenverksamhet	8 040	4,13%	3 013	6,22%	11 054	5,74%
54	Mineral- och torvfyndigheter	37	0,02%	18	0,04%	55	0,03%
55	Miljöfarlig verksamhet	6 487	3,33%	3 101	6,40%	9 587	4,98%
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	129	0,07%	63	0,13%	193	0,10%
57	Förorenade områden, efterbehandling	1 982	1,02%	717	1,48%	2 700	1,40%
58	Restaurering	5 073	2,60%	307	0,63%	5 380	2,79%
60	Lantbruk och landsbygd	16 539	8,49%	7 019	14,49%	23 558	12,24%
62	Fiske	1 108	0,57%	414	0,86%	1 522	0,79%
70	Folkhälsa	4 499	2,31%	1 621	3,35%	6 120	3,18%
80	Jämställdhet	2 764	1,42%	892	1,84%	3 656	1,90%
81	Nationella minoriteter	11	0,01%	5	0,01%	16	0,01%
82	Mänskliga rättigheter	1 491	0,77%	551	1,14%	2 042	1,06%
85	Integration	3 657	1,88%	1 614	3,33%	5 271	2,74%
	Summa produktion	144 057	73,97%	48 446	100,00%	192 503	100,00%
10	Myndighetsövergripande verksamhet	14 165	7,27%				
11	Administration och intern service	36 534	18,76%				
	Summa verksamhetskostnader exklusive resurssamverkan	194 756	100,00%			192 503	100,00%
99	Resurssamverkan ²⁾	15 881		2 252		18 133	

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
	Totalsumma verksamhetens kostnader enligt resultaträkningen³⁾	210 636				210 636	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ⁴⁾						
	Nivå 1 (113–115)	24 376	24,93%				
	Nivå 2 (110–112, 116–119)	12 157	12,43%				
	Nivå 3 (100–109)	14 165	14,49%				
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2–8)	97 778					

¹⁾ Eftersom allmänna val har inkorporerats i 3 § (3 § p. 1) i förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och därmed jämföras med övriga uppgifter, urskiljs VÄS 201 Allmänna val från Övrig förvaltning (VÄS 20–21).

²⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

³⁾ Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

⁴⁾ Summan på nivå 1–3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vht 2–8 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell B - Verksamhetskostnader 2018

De totala produktionskostnaderna uppgick 2018 till 144 057 000 kronor, varav personalkostnaderna uppgick till 97 778 000 kronor. De totala verksamhetskostnaderna, det vill säga produktionskostnaderna inklusive OH-kostnader, uppgick till 210 636 000 kronor.

Nästan hälften av Länsstyrelsens totala verksamhetskostnader utgörs av kostnader för naturvård och miljöskydd. Här kan nämnas att cirka en femtedel av Länsstyrelsens totala verksamhetskostnader utgörs av kostnader för skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden.

Ungefär en femtedel av Länsstyrelsens totala verksamhetskostnader utgörs av kostnader för samhällsplanering, där kostnader för skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar utgör den största delen.

En dryg tiondel av kostnaderna utgörs av kostnader inom areella näringar – då primärt inom lantbruk och landsbygd.

Tabell C – Årsarbetskrafter 2016–2018

VÄS-kod	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2018			2017	2016
		totalt	varav kvinnor	varav män	totalt	totalt
20–21, exkl. 201 ¹⁾	Övrig förvaltning	4,5	3,1	1,5	4,8	5,2
201 ¹⁾	Allmänna val	2,9	1,5	1,4	0,2	0,1
25	Trafikföreskrifter m.m.	1,0	1,0	0,1	0,9	0,6
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	11,2	9,6	1,6	8,6	8,8
30	Regional tillväxt	1,2	0,1	1,1	1,0	0,8
34	Infrastrukturplanering	2,7	2,2	0,5	2,4	2,1
40	Hållbar samhällsplanering och boende	5,6	4,7	1,0	5,4	5,5
41	Stöd till boende	2,6	2,4	0,2	1,9	0,6
42	Energi och klimat	3,4	2,4	1,0	3,0	2,8
43	Kulturmiljö	6,3	3,1	3,2	7,0	6,8
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	8,5	4,6	3,9	7,0	6,0
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	9,5	4,9	4,6	6,9	6,9
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	23,1	8,9	14,2	25,4	23,1
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	3,3	2,5	0,8	3,8	3,6
53	Vattenverksamhet	9,6	4,4	5,2	8,8	6,8
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
55	Miljöfarlig verksamhet	9,1	5,4	3,7	8,4	8,5
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,2	0,2	0,0	0,3	0,3
57	Förorenade områden, efterbehandling	2,1	2,1	0,0	2,2	1,7
58	Restaurering	1,0	0,2	0,9	0,9	0,7
60	Lantbruk och landsbygd	23,1	17,0	6,1	21,8	21,6
62	Fiske	1,1	0,1	1,0	1,2	1,2
70	Folkhälsa	4,7	4,0	0,7	4,4	2,7
80	Jämställdhet	2,4	1,4	1,1	3,0	2,3
81	Nationella minoriteter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
82	Mänskliga rättigheter	1,5	1,5	0,0	0,8	0,9
85	Integration	4,9	4,0	1,0	5,1	3,7
	Summa produktion	145,8	91,0	54,8	135,5	123,4
10	Myndighetsövergripande verksamhet	10,7	9,2	1,4	9,6	10,4
11	Administration och intern service	17,0	12,2	4,8	15,1	13,9
	Summa årsarbetskrafter exkl. resurssamverkan	173,5	112,4	61,1	160,2	147,7
99	Resurssamverkan ²⁾	6,0	3,9	2,1	5,3	5,7
	Totalt antal årsarbetskrafter	179,4	116,2	63,2	165,5	153,4

¹⁾ Eftersom allmänna val har inkorporerats i 3 § (3 § p. 1) i förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och därmed jämföras med övriga uppgifter, urskiljs VÄS 201 Allmänna val från Övrig förvaltning (VÄS 20–21).

²⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffrigt nivå.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell C – Årsarbetskrafter 2016–2018

Antalet årsarbetskrafter har ökat sedan 2016. Mellan 2017 till och 2018 ökade antalet årsarbetskrafter med 13,9 och mellan 2016 och 2017 med 12,1. Det innebär en ökning med 17 procent av antalet årsarbetskrafter från 2016 till 2018.

Verksamheten naturvård och miljöskydd har mellan åren 2016–2018 ökat med 6,3 årsarbetskrafter. Andra verksamheter som också har växt sedan 2016 är de allmänna valen, livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor, skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar samt administration och intern service.

Nästan två tredjedelar av Länsstyrelsens arbetskraft utgörs av kvinnor

Tabell D – Representation

Kostnader för representation	2018		2017		2016	
	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor
Intern representation	139	776	239	1 444	216	1 409
Extern representation	398	2 217	580	3 505	515	3 355

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell D – Representation

Kostnaderna för såväl intern som extern representation har minskat jämfört med 2016 och 2017. I relation till antalet årsarbetskrafter noteras en kraftig minskning; kostnaderna för intern representation per årsarbetskraft är nära nog halverad jämfört med de två tidigare åren och kostnaderna för extern representation har minskat med cirka en tredjedel jämfört de två jämförelseåren. Det beror delvis på tydligare riktlinjer kring hur representation ska hanteras.

Tabell E – Lokaler

Lokalkostnader	2018	2017	2016
Residens			
Lokalkostnader (tkr) ¹⁾	1 804	1 761	1 726 ⁴⁾
Lokalyta (m ²)	1 232	1 232	1 232
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 465	1 430	1 401
Lokaler²⁾			
Lokalkostnader (tkr)	9 563	9 409	12 067
Lokalyta (m ²)	5 803	5 788 ⁵⁾	5 788 ⁵⁾
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 648	1 634	2 096
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	53	57	79
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²)	32	35	38
Kontorslokaler³⁾			
Kontorslokalyta (m ²)	4 779	4 779	4 779
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m ²)	27	29	31
Summa lokalkostnader	11 367	11 170	13 793

¹⁾ Residensets lokalkostnader redovisas under VÅS 103.

²⁾ Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m. Dessa kostnader redovisas under VÅS 113.

³⁾ Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

⁴⁾ Lokalkostnaderna har ändrats jämfört med vad som redovisades i årsredovisningen för år 2016. Detta beror på att en kvartalshyra redovisades under fel verksamhetsområde och därmed inte fångades upp i utsökningen. Justeringen gjordes även i årsredovisningen för år 2017.

⁵⁾ De uppgifter som redovisades i årsredovisningarna för åren 2016 och 2017 har justerats med 30 kvadratmeter. Detta till följd av att ett förrådsutrymme inte har medräknats tidigare.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell E – Lokaler

Lokalytan har under året utökats med 15 kvadratmeter jämfört med förra året (ett omklädningsrum har utökats med 15 kvadratmeter).

Redogör även för planerade större lokalförändringar

Under året har nyanställda, praktikanter och arbetsmarknadspolitiska insatser ökat. Därför påbörjades det under hösten en översyn över hur vi använder våra lokaler och hur vi kan optimera användningen framöver för att kunna inrymma fler.

Tabell F – Redovisning av ärenden 2018

(samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Myndighetsövergripande, administration och intern service (10–11)	38	68	185	251	40	4
Övrig förvaltning (20–21)	79	624	91	712	82	0
varav Allmänna val (201)	3	70	21	89	5	0
varav Stiftelser (206)	0	0	0	0	0	0
varav Kameraövervakning (211) ¹	10	16	0	26	0	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	0	35	1	28	8	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	39	126	12	151	26	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	177	1 162	497	1 656	180	18
varav Livsmedelskontroll (281)	5	48	39	87	5	0
varav Djurskydd (282)	156	969	397	1 378	144	18
varav Smittskydd (283)	3	38	11	49	3	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	12	21	26	56	3	0
Regional tillväxt (30)	5	5	8	13	5	0
Infrastrukturplanering (34)	3	24	1	26	2	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	53	620	10	636	47	0
Stöd till boende (41)	293	624	1	546	372	3
Energi och klimat (42)	40	88	10	108	30	0
Kulturmiljö (43)	404	593	29	859	167	48
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	21	106	50	149	28	0
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	3	15	3	21	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	105	179	24	179	129	4
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	164	87	210	260	201	47
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	46	451	41	478	60	2
Vattenverksamhet (53)	129	179	60	235	133	11
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	99	153	43	195	100	10
Mineral- och torvfyndigheter (54)	3	6	0	8	1	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	116	271	52	334	105	5

A	B	C	D	E	F	G
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	75	162	50	224	63	3
Övrigt miljö- och hälsoskydd (56)	11	124	1	119	17	3
Förorenade områden, efterbehandling (57)	28	21	17	43	23	0
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	20	13	8	27	14	0
Restaurering (58)	18	28	13	35	24	0
Lantbruk och landsbygd (60) ²	3 192	6 612	49	6 618	3 235	1 139
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601) ²	3 011	6 287	34	6 252	3 080	1 103
Fiske (62)	9	335	3	313	34	1
Folkhälsa (70)	25	12	12	39	10	0
Jämställdhet (80)	7	2	10	15	4	0
Nationella minoriteter (81)	0	0	2	2	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	7	9	8	18	6	0
Integration (85)	38	61	14	26	87	0
Summa	5 050	12 417	1 410	13 829	5 048	1 285
varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	34	55	2	59	32	2

¹Ärendeslag 211 Ansökan om kameratillstånd har övergått till datainspektionen fr.o.m. augusti år 2018.

²Under 2018 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. För området jordbrukarstöd omfattar ärendestatistiken direktstöden och ansökan om utbetalning av kompensationsstöd och miljöersättning för betesmarker och slåtterängar. Statistik för ansökan om åtaganden och övriga stödformer ingår ej.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2018 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med ärenden beträffande jordbrukarstöd (direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd) och landsbygdsstöd från Jordbruksverkets IT system, BLIS.

³Förklaring till mängden Ej beslutade ärenden, äldre än två år, finns redovisat i Kommentar till tabellen volymer och kostnader under Länsstyrelseinstruktion 3 §, p. 10, sida 32.

⁴Statistik från Jordbruksverket gällande antalet beslutade ärenden för fiske (VÅS 622) understiger 10 och redovisas därför inte. I tabellen redovisas den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

Kommentar till Tabell F – Redovisning av ärenden 2018

Område 28. Antal inkomna och upprättade ärenden har ökat med 42 procent jämfört med 2017. Ökningen beror dels på övertagandet av djurärenden från polisen från den 1 juni 2018, dels att anmälningsärendena ökat markant samt att vi gjort fler normalkontroller och uppföljande kontroller.

Område 41. Antalet inkomna ärenden har ökat från 205 till 624 under året. Ökningen gäller främst ansökan om solceller och ansökan om utbetalning. Antalet öppna ärende vid årsskiftet är högt beroende på att länsstyrelserna inte fått handlägga solcellsärenden som inkommit efter den 1 juli 2018. Den 31 december 2018 hade vi 337 ansökningar om solceller som inte kunnat handläggas.

Område 43. Det är betydligt färre ärenden 2018 jämfört med 2017. Under 2017 fick vi in en stor mängd ansökningar om metallsökare innan det infördes en avgift för ansökningarna den 1 januari 2018. Det inkom även många byggnadsantikvariska rapporter under 2017.

Område 51. Hög ärendetillströmning under 2018 i kombination med något låg beslutstakt gav en ökad ärendebalans. JK-listan är kortare än normalt för enheten, förklaringar finns på alla förekommande ärenden som är äldre än två och ej beslutade.

Område 60. Lantbruk och landsbygd är Länsstyrelsens största ärendegrupp vad gäller inkomna och beslutade ärenden. Antalet ärenden ej beslutade ärenden äldre än två år är högt beroende på att vi inte kunnat handlägga alla ärenden från 2015 och 2016 på grund av att IT-handläggningssystemet som Jordbruksverket ansvarar för inte är färdigutvecklat.

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2018

(samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	Antal överklagade ärenden ¹⁾	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	Varav antal ändrade ärenden ³⁾
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10–11)	0	0	0
Övrig förvaltning (20–21)	0	1	0
<i>varav</i> Allmänna val (201)	0	0	0
<i>varav</i> Stiftelser (206)	0	0	0
<i>varav</i> Kameraövervakning (211) ⁴⁾	0	1	0
<i>varav</i> Bevakningsföretag m.m. (212)	0	0	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	7	4	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	26	18	1
<i>varav</i> Livsmedelskontroll (281)	3	0	0
<i>varav</i> Djurskydd (282)	23	18	1
<i>varav</i> Smittskydd (283)	0	0	0
<i>varav</i> Allmänna veterinära frågor (284)	0	0	0
Regional tillväxt (30)	0	0	0
Infrastrukturplanering (34)	0	0	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	28	26	4
Stöd till boende (41)	0	0	0
Energi och klimat (42)	0	0	0
Kulturmiljö (43)	0	0	0
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	0	0	0
<i>varav</i> Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	24	20	4
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	1	14	0
<i>varav</i> Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	16	13	4
Vattenverksamhet (53)	6	3	1
<i>varav</i> Tillsyn av vattenverksamheten (535)	6	3	1
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	11	5	0
<i>varav</i> Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	3	0	0
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	0	0	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	0	0	0
<i>varav</i> Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	0	0	0
Restaurering (58)	0	0	0
Lantbruk och landsbygd (60)	6	3	0
<i>varav</i> Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	6	3	0
Fiske (62)	0	0	0

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN - ÅRSREDOVISNING 2018

Folkhälsa (70)	0	0	0
Jämställdhet (80)	0	0	0
Nationella minoriteter (81)	0	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	0	0	0
Integration (85)	0	0	0
Summa	125	107	14
<i>varav</i> Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0
<i>varav</i> Miljöprövningsdelegationens ärenden	8	5	0

¹⁾ Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och som överklagats till högre instans under år 2018.

²⁾ Avser ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under år 2018, oavsett vilket år överklagandet skickades in.

³⁾ Avser ärenden som är ändrade substantiellt (t.ex. ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

⁴⁾ Ärendeslag 211 Ansökan om kameratillstånd har övergått till Datainspektionen fr.o.m. augusti år 2018.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Tabell H – Handläggningstider

H – Ärendeslag med gemensamma mål		Mål dagar		Utfall %	
VÄS	Beskrivning	2016–2018	2018	2017	2016
202	Anmälan om svenskt medborgarskap ¹⁾	45			
204	Begravningsfrågor ¹⁾	45			
211	Ansökan om kameraövervakning ^{2, 12)}	120	67	69	29
212	Auktorisation av bevakningsföretag ¹⁾	180			
282	Ansökan om tillstånd enligt 16 § Djurskyddslagen ³⁾	90	98	91	81
282	Ansökan om förprovning djurstall ³⁾	56	59	68	57
282	Anmälningsärenden djurskydd	90	93	90	89
403	Överklagande av lov, förhandsbesked ^{4, 5)}	150	91	97	100
403	Överklagande av bygglov för bostäder, dock ej fritidsbostäder ^{4, 6)}	120	88	100	
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen ²⁾	180	63	79	96
505	Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författn ²⁾	180	22	48	49
525	Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken	42	80	66	71
526	Granskning av kommunal strandskyddsdispens ⁷⁾	21	100	98	89
551	Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd (konc) ^{3, 8)}	180	73	80	77
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	75	96	91	100
562	Prövning av avfall och producentansvar	40	98	95	98
566	Tillsyn av avfall och producentansvar	30	98	93	97
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{9, 10, 13)}				
	Företagsstöd	180	4	7	14
	Projektstöd	180	36	48	57
	Miljöinvesteringar	180	60	100	67
622	Ansökan om stöd från Fiskerifonden ^{9, 10, 13, 14)}				
	Företagsstöd	180			
	Projektstöd	180			
602	Ansökan om utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{2, 10, 11, 13)}				
	Företagsstöd	120	84	56	100
	Projektstöd	120	48	72	88
	Miljöinvesteringar	120	100	91	58
622	Ansökan om utbetalning av stöd från Fiskerifonden ^{10, 11, 13, 14)}				
	Företagsstöd	120			
	Projektstöd	120			
623	Ansökan tillstånd flyttning och utplantering av fisk	30	93	92	94
623	Ansökan om förordnande som fisketillsynsman	40	92	74	94

- ¹⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skåne, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län.
- ²⁾ Nytt ärendeslag med gemensamma mål från och med år 2016.
- ³⁾ Målet är satt från komplett ansökan.
- ⁴⁾ Uppdrag 3.47 i länsstyrelsernas regleringsbrev för år 2018 (uppdrag 3.13 i länsstyrelsernas regleringsbrev för år 2017 vilket hänvisas till i uppdrag 3.48 i regleringsbrev för år 2018).
- ⁵⁾ För år 2016 ingick bygglov 40322 i dessa ärenden, men fr o m 2017 har de urskiljts från övriga lov och fått en egen uppföljning.
- ⁶⁾ Nytt mål om 120 dagar fr o m år 2017.
- ⁷⁾ Enligt 19 kap 3 b § Miljöbalken.
- ⁸⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.
- ⁹⁾ Handläggningstid, ansökan om stöd: Mätning från att ansökan kom in till Länsstyrelsen fram till att Länsstyrelsen har fattat beslut om stöd. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om stöd ska vara beslutade inom 6 månader.
- ¹⁰⁾ Målet enligt SUSS PoF (Styr- och Uppföljningssystem i Samverkan för LB/Fiskestöden). Hämtas från Jordbruksverkets uppföljningsverktyg BLIS.
- ¹¹⁾ Handläggningstid, ansökan om utbetalning: Mätning från att ansökan om utbetalning kom in till Länsstyrelsen fram till beslut. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om utbetalning ska vara beslutade inom 4 månader.
- ¹²⁾ Har övergått till Datainspektionen fr.o.m. augusti år 2018.
- ¹³⁾ Länsstyrelsen i Örebro län använde tidigare en annan beräkningsmodell än i år. I år finns en länsstyrelsegemensam modell. Jämförelser mellan åren är därför svåra att göra.
- ¹⁴⁾ Antalet ärenden understiger 10 stycken och redovisas därför inte.

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

Kommentar till Tabell H – Handläggningstider

Gällande 505, Överklagade kommunala beslut Miljöbalken med flera, har måluppfyllelsen minskat under 2018 med anledning av nedprioritering till förmån för de grupper där det finns lagstadgade handläggningstider. Prioriteringen har skett på grund av personalbrist inom juristområdet. Detsamma gäller 403, Överklagande av kommunala beslut enligt plan- och bygglagen.

Det är en tydlig förbättring av måluppfyllelsen för 525 samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken upp till 80 procent. För ärendegrupperna 555, 562 och 566 ligger måluppfyllelsen på en hög nivå 96–98 procent.

Återrapporteringskrav i regleringsbrev 2018

Här rapporteras de mål och återrapporteringskrav och uppdrag som ska redovisas i årsredovisningen i enlighet med regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende länsstyrelserna, ändringsbeslut 2018-12-18.

Utan angivet departement

1.1 Länsstyrelserna ska ha en god informationssäkerhet och verka för att informationssäkerhetsarbetet bedrivs enhetligt och samordnat. För frågor om informationssäkerhet, med koppling till länsstyrelsernas gemensamma it-verksamhet, ska styrning, struktur, prioriteringar och ansvarsfördelning vara tydlig.

Länsstyrelserna ska på en övergripande nivå redovisa hur informationssäkerhetsarbetet fortskrider.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Ett enhetligt och samordnat informationssäkerhetsarbete

Länsstyrelserna etablerade under 2017 ett program för gemensam verksamhetsutveckling (PKR). Programmet genomförs under perioden 2018 till 2020. Syftet är att stärka länsstyrelsernas förmåga att genomföra sina uppgifter i händelse av samhällsstörningar samt inför och under höjd beredskap. Bland effektmålen finns att öka verksamheternas förmåga att säkerställa tillgänglighet, konfidentialitet, riktighet och spårbarhet i hanteringen av informationen. Programmets insatser under 2018 har haft stort fokus på informations- och IT-säkerhet, särskilt vad beträffar styrningen och ansvaret för länsstyrelsernas gemensamma verksamhet.

Länsstyrelserna har i maj 2018 bildat en nationell organisation för det gemensamma arbetet med dataskydd, NOD. Verksamheten ska utifrån den nya dataskyddsförordningen till varje länsstyrelse ge råd, utbilda, utveckla och övervaka behandlingen av personuppgifter. Utöver detta har landshövdingarna gemensamt beslutat att inrätta en gemensam funktion med uppgiften att ta fram och förvalta rekommendationer för länsstyrelsernas gemensamma informationssäkerhet. Denna verksamhet startar den 1 januari 2019 och har sin placering i anslutning till NOD.

Länsstyrelserna har också fastställt vad den gemensamma informationssäkerheten omfattar. Den nya funktionens rekommendationer ska avse frågor rörande modeller för klassning av information, policy och användarriktlinjer för informationssäkerhet samt riktlinjer för systematiskt och riskbaserat arbete med informationssäkerhet. Rekommendationerna är inte bindande för den enskilda länsstyrelsen, men ska omhändertas i de egna interna föreskrifterna på myndigheten. Den enskilda länsstyrelsen kan ställa högre krav på informationssäkerheten om myndighetschefen bedömer att behov för detta finns, om åtgärden inte riskerar att påverka andra länsstyrelser negativt. Två centrala arbetsuppgifter för den gemensamma funktionen är att stödja och utbilda länsstyrelserna i systematiskt informationssäkerhetsarbete och att följa upp länsstyrelsernas samlade efterlevnad av rekommendationerna och årligen rapportera resultatet till landshövdingemötet.

Informationssäkerhet i länsstyrelsernas gemensamma IT-system

Även styrningen av den gemensamma IT-säkerheten har reglerats under 2018. Länsstyrelserna har tillsammans förtydligat Länsstyrelsen i Västra Götalands ansvar för denna. Myndigheten ska, genom IT-avdelningen, ta fram och förvalta riktlinjer och villkor för länsstyrelsernas gemensamma IT-säkerhet. Arbetet ska ske i samråd med den nya funktionen för länsstyrelsegemensam informationssäkerhet. Till ansvaret har också relevanta befogenheter kopplats för att underlätta arbetet med länsstyrelsernas gemensamma IT-säkerhet. Inom ramen för PKR har också flera utvecklingsinsatser startats på IT-avdelningen för att införa teknik som ska stödja länsstyrelsernas medarbetare avseende informationssäkerhet. Parollen är att det ska vara ”lätt att göra rätt”.

En väsentlig del av länsstyrelsernas stödsystem förvaltas i ett gemensamt förvaltningsobjekt (FO). Varje FO har en utpekad objektägare som ansvarar för att relevanta författningar och andra regler omhändertas när systemdelarna konstrueras och förvaltas. Under 2018 har länsstyrelserna förtydligat innebörden av detta objektägaransvar. Myndighetsledningen för en länsstyrelse som är objektägare till ett FO ska också se till att bedriva ett systematiskt och riskbaserat informationssäkerhetsarbete i förvaltningen av detta. Berörda länsstyrelser ska också uppfylla de villkor för IT-säkerhet som IT-avdelningen utfärdar för konstruktion av IT-system.

Informationssäkerhetsarbetet på Länsstyrelsen i Örebro län

Informationssäkerhetsarbetet på Länsstyrelsen i Örebro län har under 2018 fokuserat på att ta fram styrdokument, genomföra interna utbildningar samt åtgärda identifierade brister. De kompetenshöjande insatserna har skett utifrån Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters informationssäkerhet, MSBFS2016:1.

Arbetet med hantering av dataskyddsförordningen har även genererat en betydande arbetsinsats under året, exempelvis struktur för arbetet och ansvarsfördelning.

Från och med januari 2018 utökades informationssäkerhetstjänsten till att omfatta 50 procent av en heltidstjänst (från tidigare cirka 10 procent). Förstärkningen var nödvändig och vi ser redan resultat. Ett metodiskt arbete har tagit form som pekar ut hur vi ska arbeta vidare och vilka identifierade brister som vi ska prioritera de kommande åren.

Samlad bedömning

Mot bakgrund av ovanstående gör Länsstyrelsen bedömningen att arbetet har blivit tydligare och mer enhetligt. Arbete utvecklas och framskrider enligt plan, både för programmet för kontinuitet och reselisens och Länsstyrelsens handlingsplan.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

1.2 Länsstyrelsernas samverkan kring digitaliseringsarbetet ska, i den utsträckning som det är ändamålsenligt, bidra till enhetliga och samordnade processer. Samverkan ska ta sin utgångspunkt i regeringens mål för digitalisering om en enklare vardag för medborgare och företag, en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet, högre kvalitet och effektivitet i verksamheten samt i en för länsstyrelserna gemensam digital strategi.

Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits och göra en övergripande bedömning av hur målet för samverkan kring digitalisering har uppfyllts.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Länsstyrelserna gör den övergripande bedömningen att målet för samverkan kring digitalisering har uppfyllts. Nedan exempel visar på att enhetlighet och samordnade processer gradvis har ökat under året.

Länsstyrelserna har i samverkan tagit fram en gemensam digital strategi som beslutades av landshövdingarna den 8 november. Strategin kommer att utgöra grunden för det fortsatta gemensamma digitaliseringsarbetet. Under 2018 har länsstyrelserna bland annat anslutit sig till tjänsten Mina meddelanden och tagit fram en helt ny extern webbplats för att bättre möta behov från medborgare och företag. Under 2018 har åtta nya standardiserade e-tjänster tagits fram, däribland e-tjänsten Försäkran enligt lönegarantilagen, som förenklar för medborgaren och effektiviserar länsstyrelsernas handläggning.

Därutöver har Länsstyrelsen i ett samarbete med Riksantikvarieämbetet tagit fram ensade handläggprocesser inom området kulturmiljö och utifrån dessa processer utvecklat ett nytt handlägningsstöd. Tillsammans med Skogsstyrelsen har länsstyrelserna samarbetat med att utveckla en samlad digital tjänst för skogliga ärenden.

Digitalisering och tillgängliggörande av Länsstyrelsernas vattenarkiv är ett pågående projekt som genomförs för att förbättra service och tillgänglighet, ensa arbetssätt och tekniska lösningar samt säkerställa ett långsiktigt bevarande av material. Det pågående projektet kring tillgängliggörandet av öppna data för att underlätta andras innovation har precis gått över i en tydligare genomförande fas.

Länsstyrelserna deltar därutöver i hög grad i flera sektorsmyndigheters uppdrag såsom exempelvis Lantmäteriet och samhällsbyggnadsprocessen samt Jordbruksverkets och dess utveckling av stödsystem inom landsbygdsområdet.

Fokus på digital ärendehantering

För att kunna möta de utmaningar som det offentliga Sverige står inför behöver digitaliseringens möjligheter tas tillvara. Det finns tydligt uttalade mål från regeringen inom digitalisering med bland annat programmet Digitalt först. Digitalisering är ett omfattande begrepp som innefattar allt från digitalt tillgängliggörande till att ha kontakter digitalt och att minimera pappersflödet.

Länsstyrelsen i Örebro län ska ha en rättssäker digital dokument- och ärendehantering med hög kvalitet och god service och har därför under 2017 och 2018 drivit projektet Digital ärendehantering. Målet för projektet var att verksamheten den 31 december 2018 skulle ha en fullt utvecklad digital dokument- och ärendehantering, vilket skulle uppnås genom ökad andel digitala kontakter, digitala beslut och digital ärendehandläggning.

Under projektet kan vi konstatera att myndigheten haft en positiv utveckling inom den digitala ärendehantering. Vi fattar digitala beslut i en allt större omfattning och i nuläget fattas den övervägande majoriteten av beslut digitalt.

Intresset och engagemanget runt frågan har ökat vilket bidrar till att myndigheten har utvecklat kunskapen kring och förståelsen för digitaliseringens betydelse för att vara en modern, lättillgänglig och transparent myndighet.

Vissa frågor kvarstår att utveckla, bland annat behöver Länsstyrelsen fortsätta att arbeta med digitaliserad ärendehandläggning gällande HR-funktionen där känsliga personuppgifter hanteras. Arbete pågår för att hitta lösningar som är godtagbara för en digital ärendehandläggning och som tillgodoser skyddet av personuppgifter.

Under året har projektet avslutats och fokus har varit utbildning i vårt ärendehanteringssystem, särskilt i digitala beslut, och i förvaltningsrätt. Projektet har även tagit fram en modell för kvalitetssäkring. Syftet med modellen är att ge oss ett verktyg för att säkerställa att digitaliseringsarbetet fortlöper även efter att projektet avslutats.

Lansering av ny extern webbplats

Vi har under året lanserat en ny webbplats med målet att förenkla vardagen för medborgare och företag. Fokus är att besökaren snabbt och enkelt ska kunna lösa sina uppgifter. Webbstatistik indikerar att webbplatsen fungerar bra utifrån ovanstående mål och fokus. Webbplatsen har fått utmärkelsen som bästa offentliga webbplats, och webbstatistik visar bland annat att besökaren hittar det de ska och att webbplatsen är snabbare att använda än tidigare webbplats. Läs mer om den nya webbplatsen under Länsstyrelseinstruktion 5 §, punkt 4, rubriken Tillgänglig kommunikation, sida 48.

I samband med lanseringen av webbplatsen har vi utbildat webbredaktörer i publiceringsverktyget och tagit fram innehållsriktlinjer för att säkerställa att den höga tillgängligheten och kvalitén bibehålls på webbplatsen.

För att effektivisera arbetet och skapa enhetlighet mellan länsstyrelsernas webbplatser har vi under året tydligare samordnat vårt nationella arbete med webbplatsen. Bland annat genom att på webbplatsen ha gemensam innehållsstruktur och delvis gemensamt sidinnehåll.

Nytt WebbGIS

Länsstyrelsen har tagit fram ett nytt WebbGIS, Informationskarta Örebro län, som är riktat både till allmänhet och professionella användare. Informationskartan är mer tillgänglig än den gamla webbkartan då den kan användas i mobil, på platta och i dator. Webbkartan bygger på en ny plattform som centralt tagits fram av länsstyrelserna. Den nya kartan har ett enklare gränssnitt och är både snabbare och lättare att arbeta med.

Digitalt verktyg för ett vidgat kulturmiljöarbete

Länsstyrelsen i Örebro län har tidigare varit projektledare för en ny digital verktygslåda, Göra Sverige. Arbetet med verktygslådan är slutfört och finns som webbplats. Som en följd av lanseringen deltog myndigheten under våren på ett par konferenser hos andra län där vi presenterade hur den fungerar och kan användas i den egna verksamheten och i möte med andra som på olika sätt berörs av kulturmiljöarbetet.

Satsning på kommunikation via sociala medier

Under året har vi fortsatt att kommunicera och synliggöra vår verksamhet i sociala mediekanalerna Facebook, LinkedIn, Twitter och Youtube. Framför allt har vi satsat på Facebooksidan för Länsstyrelsen i Örebro län i syfte att effektivt nå ut och skapa en öppen relation och delaktighet hos länsinvånarna. Vi har under året uppdaterat sidan kontinuerligt med i genomsnitt fyra inlägg per vecka och under året har Facebooksidan fått cirka 650 nya följare. Totalt har vi 2 016 följare vid årsskiftet 2018/2019 vilket innebär en ökning under året med 32 procent. Särskilt viktig var Facebook-kanalen för att effektivt nå ut med samhällsviktig information under sommarens torra. Kanalen möjliggjorde bland annat effektiv kommunikation till länets invånare om eldningsförbud som nådde 42 000 Facebookanvändare.

Samlad bedömning

Måluppfyllelsen av Länsstyrelsens digitaliseringsarbete är i hög grad uppfyllt, men vi ser att det inom vissa delar finns fortsatt utvecklingsbehov. Exempel är HR-funktionens behov av en lösning som kan hantera och tillgodose behovet av att skydda personuppgifter samt fortsatt arbete med tillgänglighetsanpassning av dokument på webbplatsen.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

1.3 En god förvaltningskultur ska genomsyra länsstyrelsernas verksamhet. Länsstyrelserna ska fortsätta arbeta med att bidra till samt höja kunskapen om god förvaltningskultur vid länsstyrelserna. Ledarskapets och medarbetskapets betydelse och rollen som statstjänsteman ska vara i fokus.

Länsstyrelserna ska redovisa en översiktlig bedömning av vilka resultat som arbetet har gett.

Återrapportering och bedömning av resultat

Länsstyrelsens vision är ”En samlande kraft!”. För att kunna nå vår vision har vi en värdegrund som kan sammanfattas med fem ord: serviceinriktade, attraktiva, samverkande, drivande och rättssäkra. Vår värdegrund finns idag integrerad i våra styrdokument och verksamhet, exempelvis i lönepolicy, stödmaterial för medarbetarsamtal samt i vårt arbete om ett tydligare varumärke.

För att utveckla vår värdegrund och vision för Länsstyrelsen i Örebro län har en visionsresa inletts under året. Samtliga medarbetare är involverade och resan startade med ett chefsinternat som diskuterade Länsstyrelsens uppdrag, värderingar och vision. Därefter följde en personaldag som fokuserade på vad som kännetecknar Länsstyrelsen och hur vi uppfattas. Som underlag hade vi medarbetarundersökningens resultat om rådande värdeord stämmer överens med hur vi arbetar. Vi hade även underlag i form av interna och externa enkätsvar om vad som kännetecknar Länsstyrelsen. Interna workshoppar har också genomförts för att skapa en samsyn om Länsstyrelsens gemensamma uppdrag. Inför visionsresan besökte Statskontoret Länsstyrelsen och berättade om den nationella statliga värdegrunden för alla medarbetare och chefer.

Chef- och ledarskapsutveckling

Länsstyrelsens arbete med chef- och ledarutveckling har fokus på chefskapets uppdrag och roller såsom rollen som verksamhetsföreträdare, som arbetsgivarföreträdare och som ledare. Olika utvecklingsinsatser har genomförts utifrån de tre rollerna och även förtydligats i chefernas förordnande.

I rollen som verksamhetsföreträdare har arbetet med omvärldsbevakning och analyser fortsatt. Utbildning i mål och målstyrning har arrangerats för rollen som arbetsgivarföreträdare. Chefer har också genomgått en utbildning i systematiskt arbetsmiljöarbete med diplomering, samt deltagit i workshoppar för implementeringen av likabehandlingsplanen. För rollen som ledare har vi genomfört insatser med ett personligt utvecklingsverktyg som reflekterar över det egna ledarskapet. Vi ingår också i ett statligt mentor-adeptprogram som samordnas av Skatteverket.

Chefsdagar och chefsmöten har haft reflekterande team där dialog har förts kring olika chefsfrågor, situationer och dilemman. Insatserna påbörjades 2017 och föll väl ut och har därför fortsatt under året. Under året har också nyrekrytering till chefsgruppen skett och tillfört fem nya chefer. Under pågående chefsrekryteringar har det skapats möjligheter för intern rörlighet som bland annat bidragit till en utveckling hos flera chefer och medarbetare.

I samband med att Länsstyrelsens samtliga chefsförordnanden löpte ut under året och förnyades, inleddes en uppföljningsprocess i dialogform med närmast överordnad chef. Uppföljningen fokuserade på återblick och självreflektion. Utifrån sex områden diskuterades och reflekterades det över följande: förutsättningarna för chefsuppdraget, omvärld och framtid, ledningens ambitioner, egna ambitioner, utvecklingsbehov och villkor för ett förnyat förordnande. Även en kartläggning av chefernas behov av stöd har påbörjats under årets senare del.

Medarbetarskap

Vi har genomfört utbildning i förvaltningslagen för samtliga medarbetare för att bibehålla och höja kompetensen när det gäller rättssäkerhet. Förvaltningsutbildning ingår också i introduktionsprogrammet för nyanställda där även den statliga gemensamma värdegrunden och statstjänstemannarollen är en särskild del. En webbutbildning för all personal i mänskliga rättigheter har också genomförts.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis är vår bedömning att vi arbetat aktivt med frågan och därmed har kunskapen om god förvaltningskultur höjts på myndigheten under året.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

1.4 Arbetsmiljön i staten ska vara god. Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i syfte att minska sjukfrånvaron i myndigheterna.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

En god arbetsmiljö är en förutsättning för att skapa effektivitet, goda resultat samt att attrahera och behålla medarbetare. För att nå framgång i Länsstyrelsens arbetsmiljöarbete är tre perspektiv särskilt viktiga: det hälsofrämjande, det förebyggande och det rehabiliterande. Vi har ett väl utvecklat samarbete med företagshälsovården både vad gäller rehabiliterande insatser och insatser av utvecklande karaktär. Vi lägger fokus på främjande och förebyggande åtgärder för att förhindra arbetsrelaterad ohälsa.

Vi har fortsatt satsningen på det hälsofrämjande arbetet som belyser arbetsmiljön för medarbetaren – både ur ett organisatoriskt och ett socialt perspektiv. Satsningen ska främja, skapa förutsättningar för och möjliggöra det som skapar en god hälsa och att vi ska vara en attraktiv arbetsplats. En satsning är att vi under året har resursförstärkt HR med en medarbetare som har djup kompetens inom området.

Under året har olika insatser för att främja en god arbetsmiljö genomförts, se nedan.

Insatser ur ett hälsofrämjande och attraktivt arbetsplatsperspektiv:

- Uppföljning och återkoppling av Hälso- och arbetsmiljökartläggning (HAMP).
- Föreläsningar för all personal inom området stress och balans i livet.
- Workshopar med all personal med fokus på arbetsmiljö, fysisk aktivitet och kost.
- Grupphandledning via företagshälsovård (riktade insatser för grupputveckling).
- Ergonomiutbildning för all personal.

Insatser ur ett strategiskt arbetsmiljöperspektiv:

- Arbetsmiljöutbildning för nya chefer och arbetsmiljöombud, samt diplomering av chefer efter kunskapskontroll genom skriftligt och muntligt test.
- Medarbetarundersökning.
- Extra resursförstärkning i flera arbetsgrupper genom omfördelning av medel.

Insatser i form av styrdokument det vill säga policyer, riktlinjer, handlingsplaner och rutiner:

- Revidering och översyn av policy, riktlinjer och handlingsplan för likabehandling (diskriminering, kränkande särbehandling och tillgänglighet).
- Riktlinjer och rutiner för personlig säkerhet vid ensamarbete i fält.
- Rutiner för krisstöd per telefon för chefer i händelse av kris.

Utöver dessa insatser arbetar vi också med friskvårdssubvention, friskvårdsdagar, rökfri arbetsplats, kamratförening med mera.

Samlad bedömning

Den samlade bedömningen är att vi har ett väl fungerande förebyggande och främjande arbetsmiljöarbete som vi hela tiden utvecklar i övertygelsen om att insatser av denna karaktär även minskar sjukfrånvaron på sikt. Arbetet leder också till att skapa medvetenhet och trygghet, bättre trivsel och gott socialt klimat vilket vi ser som stärkande faktorer för att förhindra arbetsrelaterad ohälsa.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

1.5 Länsstyrelserna ska, i samverkan med andra aktörer inom länen, verka för att målen i Agenda 2030 nås samt sprida information om Agenda 2030-arbetet på regional och lokal nivå.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Agenda 2030 ska omsättas i nationella och regionala mål i den svenska statsförvaltningen. Länsstyrelsen bidrar till genomförandet av samtliga mål, bland annat mot bakgrund av vårt uppdrag – att verka för att nationella mål får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Genom att arbeta övergripande och långsiktigt för ekonomisk tillväxt, social välfärd och en god miljö bidrar vi till det regionala hållbarhetsarbetet och genomförandet av Agenda 2030.

En arbetsgrupp bildades under 2018 med syfte att främja arbetet med Agenda 2030 på Länsstyrelsen samt stötta enheternas arbete. Arbetsgruppen anordnade bland annat en personaldag i juni för att höja kunskapen om Agenda 2030. Under hösten 2018 har arbetsgruppen arbetat med ett förslag på hur Länsstyrelsen långsiktigt ska arbeta med målen i Agenda 2030.

Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med att ta fram en nulägesanalys kopplad till indikatorer för Örebro län gällande målen i Agenda 2030. Vi har även påbörjat en genomlysning av nuvarande rådsorganisation. Syftet är bland annat att vi på ett tydligt sätt ska kunna koppla rådets strategiska arbete till hållbarhetsmålen i Agenda 2030 samt att öka samverkan med aktörer i länet och sprida information om agendan på regional och lokal nivå.

Samtliga enheter har påbörjat arbetet med Agenda 2030 bland annat genom den personaldag som bedöms både ha gett kunskap och inspiration kring vad Agenda 2030 är och hur detta berör Länsstyrelsens verksamhet.

Länsstyrelsen bidrar till samtliga sjutton mål inom Agenda 2030. Under 2018 har vi identifierat tre prioriterade mål för myndigheten: Mål 6: Rent vatten, Mål 11: Hållbara städer och samhällen och Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen.

Mål 6 Rent vatten

Arbetet med våtmarker och vattenutsläpp har tydlig koppling till detta mål och här sker ett internt samarbete mellan enheter. Länsstyrelsen arbetar också med att ta fram underlag till en regional vattenförsörjningsplan. Vi arbetar även med att ta fram klimatanalyser avseende låga flöden i ytvatten och låga nivåer i grundvatten.

Mål 11 Hållbara städer

Rätten till lämplig bostad för alla är en viktig utgångspunkt i dialogen med länets kommuner. Ett växande problem är att hitta bostäder för hushåll med låga inkomster, vilket vi även fortsättningsvis kommer att jobba med för att inte social oro ska öka. Vad gäller arbetet med hållbara städer har Länsstyrelsen bland annat startat ett projekt om vikten av att lyfta fram ekosystemtjänster i kommunala översiktsplaner. Vi har även gett vägledning till kommuner samt granskat kommunernas översiktsplaner och detaljplaner för att säkerställa att fornlämningar inte skadas vid byggnationer och att jordbruksmark inte tas i anspråk mer än nödvändigt. Vi arbetar också för tillgängliga grönområden i eller nära tätorter. Vi driver projekt för ökad tillgång till natur för friluftsliv för länets invånare.

Mål 16 Fredliga och inkluderade samhällen

Ett myndighetsövergripande fokus ligger på statsjämnstämmanrollen, värdegrundsarbete och likabehandling. Översynen av skalskyddet och ombyggnation av receptionen är genomfört. Arbete med ökade säkerhetsövningar och krigsplacering av personal pågår. Länsstyrelsens kulturmiljöarbete har bäring på social hållbarhet, där allas kulturarv har lika stor betydelse. Vi arbetar för att alla människor ska få tillgång till kulturmiljöer och kulturarv oavsett sociala och fysiska förutsättningar. Regeringsuppdraget Naturnära jobb har också en tydlig koppling till målet.

Arbete med att ta fram rutiner för hur barnperspektivet kan beaktas i djurskyddskontroller pågår. Konferensen Se sambandet, om sambandet mellan utsatta människor och djur har en tydlig koppling mot detta mål. Länsstyrelsen har också bjudit in till möten för att öka kunskapen i dessa frågor. Vi bedriver främjande arbetet inom flera sakområden, såsom kunskapsstöd och riktade statsbidrag, vilket bidrar till inkluderande samhälle bland annat genom det brottsförebyggande arbetet, arbete med jämställdhet, jämlikhet, föräldrastöd med mera.

Övrigt arbete med koppling till Agenda 2030

Övrigt arbete som pågår och som har en tydlig koppling till Agenda 2030 är bland annat arbetet med ekosystem och biologisk mångfald, frågor om jämställdhet och arbetet med att minska ojämlikhet samt kompetensutveckling för lantbrukare inom ramen för landsbygdsprogrammet. Hela energi- och klimatarbetet har bäring på målen i Agenda 2030.

Kommunikationsarbetet

Länsstyrelsens övergripande kommunikationsarbete under 2018 har utgått från myndighetens tre prioriterade mål inom Agenda 2030. Vattenfrågor har varit särskilt prioriterat på grund av sommarens torra, med bland annat låga vattennivåer, foder- och betsbrist och skogsbränder som följd. Vi har behövt kommunicera detta internt och externt till allmänhet och media.

Länsstyrelsen arbetar för att på olika sätt integrera ett jämställdhetsperspektiv i vårt kommunikationsarbete. Läs mer under Länsstyrelseinstruktion 5 §, punkt 4, rubriken Tillgänglig kommunikation, sida 48.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen bedömer att vi i hög grad har uppfyllt målet. Bedömningen görs mot bakgrund av att vi under 2018 har arbetat för att öka kunskapen om agendan samt vidtagit åtgärder för att aktivt kunna driva arbetet framåt i länet.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Finansdepartementet

1.6 Länsstyrelserna ska redovisa hur de vid upphandlingar som överstigit gällande tröskelvärden har arbetat med att uppfylla de nya kraven på kollektivavtalsenliga villkor som följer av 17 kap. 2–5 §§ lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Offentlig upphandling ska vara effektiv, rättssäker och ta tillvara konkurrensen på marknaden. Den ska också främja innovativa lösningar och beakta miljö och social hänsyn. Lagstiftningen om upphandling (LOU) ska göra det lättare för varor och tjänster att röra sig fritt inom EU.

Länsstyrelsen är i de upphandlingar som omfattas av de aktuella bestämmelserna skyldig att ställa arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid i nivå med kollektivavtal, om det är behövligt och det går att fastställa arbetsrättsliga villkor. Information om dessa bestämmelser har under året implementerats i Länsstyrelsens befintliga riktlinjer för upphandling över tröskelvärdet.

För att kunna möta de krav som ställs i LOU har vi ett avtal med Länsstyrelsen i Stockholm om upphandlingsstöd från Enheten för ekonomi och upphandling, bland annat när det gäller genomförande av upphandlingar över tröskelvärdet. Kraven på kollektivavtalsenliga villkor gäller upphandlingar som har påbörjats efter den 1 juni 2017. Länsstyrelsen har efter detta datum endast haft ett fåtal upphandlingar som omfattas av de nya bestämmelserna. I dessa få upphandlingar har sådana krav ställts i de fall det har bedömts vara behövligt och i övrigt möjligt utifrån gällande upphandling.

Vid behövlighetsbedömningen och vid kravställningen har Upphandlingsmyndighetens digitala vägledning tillämpats. Länsstyrelsen har även strävat efter att i samtliga fall där ramavtal funnits tillgängliga via avropa.se, avropat från dessa avtal i de fall Länsstyrelsens behov överensstämte med ramavtalet.

Samlad bedömning

Utifrån det som beskrivits ovan gör Länsstyrelsen bedömningen att resultatet är gott vad gäller arbetet med att uppfylla de nya lagkraven på kollektivavtalsenliga villkor.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Justitiedepartementet

1.8 Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att stödja kommunerna i deras utövande av det geografiska områdesansvaret, samt i arbetet med att stärka kopplingen mellan de åtgärder som planeras och de åtgärdsbehov som identifierats i kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser.

Åtterrapporing och bedömning av resultat

Länsstyrelsen bedriver ett aktivt arbete för att stödja kommunerna i deras utövande av geografiskt områdesansvar. Kommunerna efterfrågar bland annat utbildningar och erfarenhetsträffar för politiker och förvaltningar och stöd och information inom civilt försvar. Även stöd och hjälp med övningar efterfrågas. Det finns en arbetsgrupp som ser över behovet av gemensamma utbildningar och övningar i länet och utifrån gemensam planering genomförs och utvärderas aktiviteter inom området.

Under året har flera utbildningar och övningar genomförts kopplat till det geografiska områdesansvaret:

- Kommunens geografiska områdesansvar inför regional samverkansövning Övning Sonja
- WIS-utbildning
- Länsgemensam totalförsvarskurs
- Regional samverkanskurs
- Funktionsövningar kvartalsvis inom Rakel och WIS
- Riskkommunikation.

Inför den årliga Krisberedskapsveckan genomförde vi ett möte där alla kommuner samt frivilliga försvarsorganisationer deltog för att lära känna varandra och ges möjlighet till att planera gemensamma aktiviteter.

Olika träffar och workshopar genomförs årligen inom arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser för att stötta kommunerna och Region Örebro län. Länsstyrelsen driver för närvarande ett arbete att uppdatera det länsgemensamma stödet för risk- och sårbarhetsanalyser. I detta arbete deltar kommunernas beredskapssamordnare samt beredskapssamordnare från Region Örebro län. Målet är att stödet ska vara anpassat efter rådande rekommendationer och föreskrifter från Myndigheten för samhällsskydd- och beredskap (MSB) samt anpassat efter länets aktuella förutsättningar. Inom ramen för revidering ses dispositionen över, vad som ska ingå i varje riskområde, gemensamma typhändelser och definitioner av dessa, riskmatriser, skalor för sannolikhet och konsekvens samt osäkerhetsbedömning. Diskussioner förs även om hur kopplingen mellan de åtgärder som planeras och de åtgärdsbehov som identifieras i kommunernas risk- och sårbarhetsanalys kan bli tydligare.

Samlad bedömning

Länsstyrelsens samlade bedömning är att vårt stöd till kommunerna har ökat deras förmåga att utöva sitt geografiska områdesansvar, men att det behöver fortsätta utvecklas för att bli mer funktionsstarkt och uthålligt över tid. En svårighet är att personalomsättningen i kommunerna är hög. Det gör att det krävs stora insatser för repetition och att våra stödinsatser och åtgärder behöver vara fleråriga och långsiktiga.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

1.9 Länsstyrelserna ska redovisa användningen av de medel, om 36 000 000 kronor, som tillförts myndigheterna 2018 för att förstärka totalförsvaret, mot bakgrund av bl.a. den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet.

Återrapportering

Arbetet med civilt försvar och totalförsvaret är omfattande och berör hela myndigheten. Området civilt försvar har varit ett prioriterat fokusområde under året för hela myndigheten. På uppdrag av länsledningen har beredskapsdirektören tagit fram en handlingsplan för arbetet med civilt försvar och totalförsvaret. Arbetet under året har bedrivits utifrån handlingsplanen och stort fokus har varit på kompetensutveckling inom området och stöd till kommunerna.

I samband med starten av årets Krisberedskapsvecka hölls ett seminarium för all personal där Annika Nordgren Christensen beskrev möjligheterna och utmaningarna i återtagandet av Sveriges totalförsvarsförmåga.

Länsstyrelsen deltog i övningen SAMÖ 2018 som visade på komplexiteten i frågor som rör ansvar under höjd beredskap. Övningen var också värdefull utifrån att det var ett tillfälle att träffas och lära känna medarbetare som till vardags inte arbetar tillsammans.

Informationstillfällen har genomförts inför krigsplacering av egen personal.

Försvarsmakten har begärt och efterfrågat underlag från Länsstyrelsen. Dessa har sammanställts och levererats.

I april 2018 fastställde chefen för Militärregion Väst och landshövdingen en *Regional grundsyn för totalförsvaret i Örebro län*. Grundsynen bygger på 2015 års försvarsbeslut, nationell grundsyn samt den högre regionala grundsynen. Den ska fungera som underlag för beredskapsförberedelserna i Örebro län samt utgöra riktlinjer för prioritering av resurser. Vid höjd beredskap ska grundsynen vara det styrande dokumentet för ledning av respektive aktörs verksamhet.

Inför Natoövningen Trident juncture 2018 deltog Länsstyrelsen på militärregionens informationsmöten om de moment som skulle genomföras inom regionen. Länsstyrelsen kallade berörda aktörer i länet till möten för att diskutera det planerade genomförandet och möjliga händelseutvecklingar och eventuella samhällsstörningar i samband med övningen.

Länsstyrelsen har under 2018 fortsatt projektet för att identifiera regionalt särskilt samhällsviktig verksamhet. Vi har under året fokuserat på livsmedelsförsörjningen och diskussioner har förts med Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Arbetet utgår från länets arbete med den regionala handlingsplanen för livsmedelsförsörjningen och äldre planering.

År 2014 påbörjade vi samarbetet med Militärregion väst i totalförsvarsfrågor. Initialt präglades samverkan av gemensam kunskapsuppbyggnad om respektive aktörs roll och uppgifter inom fredstida krisberedskap och roller inom det civila och militära försvaret. Samverkan och samarbetet med de andra länsstyrelserna inom militärregionens geografiska område har också stärkts och arbetet sker i särskilda arbetsgrupper. Planering har börjats för att genomföra en gemensam ledningsträning under 2019.

Länsstyrelsen har lämnat stöd till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) att identifiera anläggningar som är viktiga för totalförsvaret på nationell nivå och som har mark- och vattenområden där det finns behov av att använda riksintressesystemet. Utgångspunkt är de

sju prioriterade områdena i det förmågehöjande arbetet för totalförsvaret; energiförsörjning, livsmedel, transporter, hälso- och sjukvård samt omsorg, finansiella tjänster, information och säkerhet samt skydd och säkerhet.

Genomförda utbildningar för aktörer

Länsstyrelsen genomför årligen en Länskonferens inom totalförsvaret. I år handlade konferensen bland annat om totalförsvarsplanering i länet och Försvärsberedningens rapport *Motståndskraft*. Konferensen vänder sig till en bred målgrupp och syftet är att informera om aktuella ämnen inom området civilt försvar. De kommuner som har deltagit på den länsgemensamma totalförsvarskursen har genom Länsstyrelsens försorg fått ökad kunskap om deras roll i totalförsvaret.

Under året har vi utvecklats och påbörjat utbildning i totalförsvaret som riktar sig till kommuner. Utbildningen omfattar 16 timmar och genomförs av oss genom att vi utbildar på plats i kommunen. Två av länets tolv kommuner är klara och utvärderingarna visar att utbildningen varit uppskattad och kunskapen har ökat om säkerhetspolitiska läget, säkerhetsskydd, regelverk samt försvarsplanering.

Kompetensutveckling av egen personal under året

Följande insatser inom kompetensutveckling av egen personal har genomförts:

- Erfarenhetsutbyte: Planering för gränsövervakning i händelse av höjd beredskap. En workshop på Försvärsverkets HKV.
- Personal från olika enheter har deltagit i kunskapshöjande utbildningar.
- Större delen av den säkerhetsklassade personalen på Länsstyrelsen har genomgått en intern utbildning i hur vi ska hantera uppgifter som rör rikets säkerhet, så kallad hemlig handling.

1.10 Länsstyrelserna ska senast den 31 december 2018 krigsplacera den personal som behövs för verksamheten under höjd beredskap. Arbetet ska ske med utgångspunkt i 16 § förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap samt 4 och 6 §§ förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap. Under arbetet ska samverkan ske med Totalförsvärets rekryteringsmyndighet.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Länsstyrelsen i Örebro län har under hösten 2018 genomfört en så kallad disponibilitetskontroll, det vill säga en tillgänglighetskontroll av alla medarbetare via Totalförsvärets rekryteringsmyndighet inför beslut om krigsplacering. Vi har identifierat nyckelpersoner inom myndigheten och samrått med andra myndigheter i de fall där medarbetare varit krigsplacerade inom andra organisationer. Alla identifierade nyckelpersoner har sedan krigsplacerats på Länsstyrelsen i Örebro län.

Samlad bedömning

Utifrån det som beskrivits ovan gör Länsstyrelsen bedömningen att resultatet är helt uppfyllt vad gäller att krigsplacera den personal som behövs i dagsläget.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Kulturdepartementet

Kulturmiljö

1.11 Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheterna, inom de olika delarna av verksamheten, verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen. Länsstyrelserna ska analysera och redovisa utvecklingsmöjligheter för det tvärssektoriella samarbetet vad gäller bl.a. värdering av kulturmiljö i olika processer och kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen omhändertags. Länsstyrelserna ska särskilt redogöra för hur arbetet med att överbygga eventuella konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet utvecklas. Länsstyrelserna ska även redogöra för hur kulturmiljö samt plan-, bygg- och bostadsfrågor hanteras samlat inom länsstyrelserna för att stödja kommunernas arbete med att tillvarata kulturmiljövärden vid planering och bostadsbyggande.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Samverkan mellan kulturmiljöarbetet och andra uppdrag så som integrationsfrågor, samhällsplanering, landsbygdsutveckling samt natur- och miljöskyddsarbete har stor betydelse för måluppfyllelsen. Inom flera av områdena finns sedan länge utarbetade rutiner för tvärssektoriell samverkan. De resurser som finns till kulturmiljöarbetet kanaliseras aktivt utifrån de nationella målen för kulturmiljöarbetet. En central uppgift är att prioritera och kritiskt granska de ansökningar och anspråk som vi ställs inför, oavsett vem som för fram dem. Fördelningen av bidragsmedel utgår från perspektivet att en mångfald av kulturmiljöer ska bevaras, används och utvecklas. Dessa medel kan utökas genom samfinansiering med medel från exempelvis landsbygdsprogram och klimatmedel. Genom samverkan med kompetenser inom miljö, natur, integration och mänskliga rättigheter utvecklas en helhetssyn på förvaltning av landskapet och förståelsen av kulturarvets betydelse för social hållbarhet blir synliggjord.

Värdering av kulturmiljöer i processer och i miljö kvalitetsmål

Värdering av kulturmiljö ingår i det löpande arbetet i ett flertal tvärssektoriella processer. I flera fall ger dessa processer värdefulla tillfällen att belysa och upplysa om kulturmiljöperspektiv i anslutning till sakfrågan. Genom att delta i processer och arbetsgrupper som hanterar frågor om landskapsförvaltning verkar kulturmiljövärden för att hänsyn tas till kulturmiljövärden och att högre uppfyllelse av miljö kvalitetsmålen därmed nås. Men möjligheten att få genomslag för kulturmiljövärden är i hög grad beroende av att det i uppdragen, som tilldelas länsstyrelsen, framgår att det ska tas hänsyn till kulturmiljövärden och att de resurser som följer med uppdragen används så att även kulturmiljövärden bevaras och utvecklas.

Hantering av naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen i småskalig vattenverksamhet

Arbetet med att utveckla samverkan mellan naturvårds- och kulturmiljöintressen i frågor som rör vatten har fortsatt under året. Länsstyrelsen upplever dock fortsatta svårigheter att få genomslag för värdering av kulturmiljöer i processer som rör kulturmiljövärden i och i anslutning till vattendrag. Vi bedömer att orsaken i första hand beror på ett starkare regelverk för skydd av biologiska värden än för skydd av kulturmiljövärden. Vi kan även detta år konstatera det faktum att många kulturmiljöer saknar verksamt skydd i den mån de inte kan anses vara fornlämningar. Det gör att andra typer av kulturmiljövärden är svåra att hävda i förhållande till bestämmelserna i 11 kap. miljöbalken. Det finns även en obalans mellan finansieringsmöjligheter för vattenvårdsåtgärder och kulturmiljöåtgärder i dessa miljöer. Det

leder till att kulturmiljöperspektivet får dåligt genomslag i miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelsen har även 2018 deltagit i en referensgrupp kopplad till Riksantikvarieämbetets projekt kring känslighetsbedömning av kulturvärden i vattenmiljö. Vår bedömning är att det behövs fler och mer kraftfulla insatser på en nationell nivå för att stärka kulturmiljöperspektivets genomslag.

Med hänsyn tagen till de förutsättningar som beskrivs ovan bedömer Länsstyrelsen att vårt löpande interna utvecklingsarbete för att bygga upp samverkansrutiner och ömsesidig förståelse och kunskap rörande målkonflikterna har gjort att kulturmiljövärdenas genomslag stärkts vid avvägningar mellan kulturmiljövärden och biologiska värden.

Länsstyrelsens samlade arbete för att stödja kommunernas kulturmiljöarbete

Länsstyrelsen bedömer att våra samlade insatser för att stödja kommunernas kulturmiljöarbete har lett till att kulturmiljöfrågor på ett bättre sätt har uppmärksammats i kommunerna, vilket i flera fall gett positiva avtryck i planerings- och byggprocesser.

Högt bostadsbyggande och stort behov av dialog om kulturmiljövärden

I Örebro län är trycket på bostadsbyggande fortsatt högt. Det har under året medfört att vi i ovanligt hög grad har hanterat planeringsprocesser som berör centrala lägen i flera av länets tätorter. Vidare arbetar flera kommuner aktivt med utpekande av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden). Därmed har frågor som rör kulturmiljövårdens riksintressen i hög grad aktualiserats. De frågorna vi hanterar berör bland annat värdering av den befintliga miljön och hur tillkommande bebyggelse ska placeras och utformas så att kulturmiljövärden inte påtagligt skadas. Antalet arkeologiska processer har fortsatt varit stort eftersom flera stadskärnor har skyddade kulturlager. Även planläggning av nya områden för bostadsbyggande i tätorternas utkanter berör områden med lång historisk hävd. Diskussionerna tydliggör intressekonflikter mellan allmänna intressen, nationella miljökvalitetsmål och behovet av bostäder. Genom att Länsstyrelsen under året har arbetat aktivt med att ha dialog med kommunerna i tidiga skeden av planeringsprocessen har kulturmiljövärden i flera fall kunnat tas tillvara på ett bra sätt.

Stort behov av aktuella kulturmiljöunderlag och kompetenshöjning

För ett proaktivt kulturmiljöarbete på kommunal nivå är behoven av aktuella planeringsunderlag stort. Länsstyrelsen arbetar aktivt för att verka för att kulturmiljöprogram eller motsvarande underlag tas fram i de kommuner som saknar sådana. Under året har ytterligare en kommun påbörjat arbetet med ett kulturmiljöprogram med stöd av medel från kulturmiljöanslaget.

För att kulturmiljöperspektiv ska få genomslag i kommunernas plan- och byggprocesser behöver kommunernas kompetens att aktivt använda de verktyg som plan- och bygglagen innehåller höjas. Därför anordnade Länsstyrelsens antikvarier och samhällsplanerare en regional workshop, Plan- och byggverkstad, med medverkan från Boverket och Riksantikvarieämbetet. Nationellt pågår ett länsstyrelsegemensamt projekt tillsammans med Boverket, Riksantikvarieämbetet och Sveriges kommuner och landsting (SKL) för att ta fram en utbildning i plan- och bygglagen för kommunerna med fokus på kulturmiljöfrågor. Länsstyrelsen i Örebro län deltar i arbetsgruppen och den Plan- och byggverkstad som vi genomfört har även varit ett led i att fånga upp de utmaningar som kommunerna har med att tillgodose kulturmiljövärden i plan- och byggprocesserna, för att målgruppsanpassa den nationella utbildningen.

Bygglovsbefrielse

En fråga som identifierats är att de genomförda bygglovsbefrielserna bidrar till otydlighet om hur dessa förhåller sig till kulturvärden. Den nyligen genomförda bygglovsbefrielsen av solceller har lett till att länsstyrelsen har lyft frågan om samordning mellan hanteringen av solcellsstöd och kulturmiljöunderlag till en nationell nivå.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen bedömer att kulturmiljöarbetet leder till ökad uppfyllelse av de nationella miljömålen, målen för kulturmiljöarbete, de arkitekturpolitiska målen och arbete för mänskliga rättigheterna. Behovet av ett stärkt kulturmiljöarbete på alla nivåer är dock påtagligt för att möta de anspråk som ställs från andra sakområden inom Länsstyrelsen samt från kommuner som behöver stöttning i plan- och byggprocesser och stöd för att ta fram aktuella planeringsunderlag. Resurser behövs också för att bedriva ett aktivt bevarande och utvecklande av kulturmiljöer i samverkan med andra aktörer, inte minst för att länsstyrelsen har ett särskilt ansvar att verka för att kulturarvet blir tillgängligt för alla. Bedömningen grundas dels på kontinuerlig dialog med andra sakområden samt med samhällets aktörer och medborgare och dels på löpande observationer av kulturmiljöns tillstånd.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

1.12 Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheterna strategiskt verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer samt nationella myndigheter. Samspelet och dialogen avseende kommunala och regionala kulturmiljöunderlag, handlingsplaner och strategier, inklusive de regionala kulturplanerna och de regionala utvecklingsstrategierna, ska särskilt belysas.

Återrapportering och bedömning av resultat

Målsättningen med Länsstyrelsens kulturmiljöarbete är att bevara, använda och utveckla en mångfald av kulturmiljöer som kan illustrera den kulturhistoriska utvecklingen och berättelser om människors villkor i Örebro län genom årtusenden ur en mångfald av perspektiv. De miljöer som vi arbetar med kan generera upplevelser, vara källor till kunskap men också platser för interaktion mellan människor. Det kan handla om konstnärligt bruk av en plats, om entreprenörskap med kulturarvet som grund för besöksnäring eller helt enkelt platser som ger utrymme för att reflektera över tillvaron då, nu och i framtiden.

Genom kulturmiljövårdens deltagande i olika processer som rör samhällsplanering, miljöfrågor och ekonomisk utveckling med kulturmiljön som bas bidrar vi till ett rikt och varierat landskap både i staden, och på landsbygden. Vårt arbete tillsammans med organisationer, myndigheter och civilsamhället har lett till att:

- kulturmiljöer i länet är mer tillgängliga och är bättre utvecklade som hållbara besöksmål
- informationen om kulturmiljöer är utformad utifrån ett vidare perspektiv och ger därmed ny kunskap och nya upplevelser av kulturarvet
- grupper och aktörer som tidigare stått långt ifrån myndighetsarbetet har inkluderats i kulturmiljöarbetet
- kulturmiljön tas bättre till vara i processer som rör landskapet så att utvecklingen blir långsiktigt hållbar.

Samverkan med kommuner

Flera av länets kommuner har under senare år tagit fram kulturmiljöprogram med delfinansiering från kulturmiljöanslaget. Länsstyrelsen lägger stor vikt vid samverkan och fördiskussioner med de aktuella kommunerna om förutsättningar för att både göra underlagen användbara i plan- och byggprocesser och öka kunskapen om lokala och regionala kulturmiljöer. Vi arbetar också aktivt med att bidra till att vidga perspektiven på kulturarv. Det höga trycket på byggande både i tätorternas centrala lägen och i ytterområden samt det aktiva arbetet med områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) gör det tydligt att de kommunala kulturmiljöprogrammen har en viktig roll att fylla för att i ett tidigt skede belysa kulturmiljövärden. De bidrar därmed till att undvika intressekonflikter i ett sent planeringskede.

Regional samverkan

Länsstyrelsen har under året aktivt medverkat i arbetet med Örebro läns regionala utvecklingsstrategi. Arbetet har bidragit till att kultur- och kulturarvsfrågor tydligt har lyfts i den antagna strategin som en resurs för såväl regional utveckling som attraktiv livsmiljön. Den regionala kulturplanen har också fått en tydligare koppling till den regionala utvecklingsstrategin. Länsstyrelsens medverkan i framtagande av den del, i den regionala kulturplanen, som behandlar kulturarv är sedan länge etablerad. Länsstyrelsen är en av flera aktörer som planerat och deltagit i årets dialog, inför en ny programperiod. Denna samverkan har genom åren lett till flera kunskapsuppbyggande projekt och aktiviteter som syftat till att synliggöra kulturarv samt att göra fler delaktiga i kulturmiljöarbetet. Arbetet involverar också representanter för de så kallade kreativa näringarna, minoritetsgrupper och grupper med varierande funktionsförmågor. Särskilt fokus har under de senaste åren legat på barn och ungas kulturarv. Länsstyrelsen har också lyft flera frågor som har bäring på kulturmiljömålen i samband med detta arbete.

Nationell samverkan

Länsstyrelsen är aktiv i flera referensgrupper i projekt som drivs av centrala verk och organisationer och som berör utvecklingsfrågor inom kulturmiljöarbetet, bland annat rörande vattenområdet, offentlig konst, kyrkliga frågor och PBL-utbildning. Vi deltar i remissarbetet inom ett flertal sakområden och verkar för att föra fram kulturmiljöperspektiv i olika processer som påverkar landskapet och förhållandet till kulturarv.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen är en efterfrågad samverkanspart i processer som rör kulturmiljöer och kulturarv. Genom ett aktivt arbete med såväl interna som externa aktörer har vårt arbete bidragit till att kulturmiljön har fått en tydligare koppling till ett aktivt friluftsliv, fysisk hälsa och social integrering. Kommunerna och Region Örebro län är viktiga samverkansparter. Vi deltar också i processer där kreativa näringar och civilsamhället är delaktiga. Ny information om kulturarv och kulturmiljöer har tagits fram under året.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Mänskliga rättigheter

1.14 Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § 5 förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta. Länsstyrelserna ska redovisa samarbetet med andra berörda myndigheter och de åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med ovanstående frågor. De åtgärder som har vidtagits för att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter ska redovisas särskilt av respektive länsstyrelse. Länsstyrelserna ska också redovisa hur åtgärderna bidragit till genomförandet av Agenda 2030.

Åtterrapporering och bedömning av resultat

Länsstyrelsen i Örebro län deltar i länsstyrelsernas nationella arbete med mänskliga rättigheter. Under året har vi förankrat ett internt rättighetsbaserat arbetssätt för ledning och chefer. Alla medarbetare har gått en webbutbildning om mänskliga rättigheter som bland annat Uppsala universitet tagit fram. Utbildningen är en förberedande insats inför ett fördjupat arbete med ett rättighetsbaserat arbetssätt under 2019.

Arbetsgruppen för mänskliga rättigheter har under året stärkts med ytterligare medlemmar. Mänskliga rättigheter är också ett viktigt perspektiv i myndighetens Agenda 2030-arbete som initierats under året. Vi har gjort en omfattande revidering av Länsstyrelsens policy och riktlinjer för likabehandling. För tredje året i rad deltog vi i Pride tillsammans med landshövdingen vilket är i linje med vår värdegrund och vårt uppdrag inom mänskliga rättigheter.

Länsstyrelsen har under året regelbundet träffat länets kommuner och gett stöd inom sakområden som ensamkommande barn, jämställdhet, rätten till bostad och föräldraskapsstöd. Inom dessa sakområden är mänskliga rättigheter en viktig del. Under året har vi också anordnat en utbildning för länets myndighetschefer i den statliga värdegrunden med fokus på mänskliga rättigheter och jämställdhet. Utbildningen anordnades i samverkan med Uppsala universitet. Vi har även varit med och arrangerat Barnombudsmannens (BO) konferens Att ta barnrättsarbetet vidare. Konferensen är en del inom kunskapslyftet Barnrätt i praktiken. Länsstyrelsen deltar även i länets Demokratinätverk.

Vi har även gjort en rad insatser inom våra sakområden där vi verkar för att integrera ett rättighetsperspektiv. Nedan följer exempel på dessa insatser.

En inkluderande myndighet

Länsstyrelsens mål är att lokaler, verksamhet och information ska vara tillgängliga för alla. Alla medborgare ska kunna kommunicera och ta del av myndigheters information vilket innebär att tillgänglighet för besökare och externa användare med funktionsnedsättningar ska beaktas. Det är fastställt i Länsstyrelsens policy och riktlinjer för likabehandling som reviderats under året.

I vår kommunikationspolicy står det att allt vårt kommunikationsarbete ska utgå ifrån ett tillgänglighetsperspektiv. På vårt intranät finns stöd till medarbetare i form av riktlinjer, råd och stöd för kommunikation, hur medarbetarna skriver klarspråk, presentationsteknik samt tips till arrangörer av konferenser. Aspekten mänskliga rättigheter finns också med som en naturlig del när det gäller stöd till medarbetare i frågor som rör klarspråk, webb och tillgänglig layout. Läs mer under Länsstyrelseinstruktion 5 §, punkt 4, rubriken Tillgänglig kommunikation, sida 48.

Utbildning för nyanställda

Länsstyrelsen har ett introduktionsprogram för alla nyanställda där ett delmoment i programmet är mänskliga rättigheter. I delmomentet går vi genom grunderna för mänskliga rättigheter samt hur antidiskriminering och likabehandling ska genomsyra vårt myndighetsutövande. Även uppdraget om jämställdhetsintegrering och införlivandet av de jämställdhetspolitiska målen är del av introduktionen. Ett annat delmoment är förvaltning där vi bland annat fokuserar på icke-diskriminering och likabehandling, bland annat hur myndigheten lämnar ut information och hur vi ger vägledning, råd och annan hjälp till enskilda.

Kulturmiljö för alla

Länsstyrelsen bidrar till arbetet med mänskliga rättigheter genom att aktivt använda kulturmiljöanslaget. Genom riktade projekt verkar vi för alla människors rätt till kultur och kulturarv. Kulturmiljöarbetet inkluderar människor i alla åldrar, med en mångfald av kulturell bakgrund och varierade funktionsförmågor över hela länet. Arbetet sker i samarbete med andra myndigheter, kommunala förvaltningar och ideella aktörer, till exempel företrädare för minoritetsgrupper och handikapporganisationer. Vi arbetar också med att tillgängliggöra kulturarv och kulturmiljöer genom att stödja kreativa näringar med anknytning till kulturmiljöerna. Under året har vi genomfört guidningar samt bok- och utställningsprojekt med stöd av medel från kulturmiljöanslaget.

Samhällsplanering och rätten till bostad

Mänskliga rättigheter är viktigt under den fysiska planeringsprocessen, till exempel rätten till lämplig bostad. De mänskliga rättigheterna ska vara en utgångspunkt i kommunens planering enligt bostadsförsörjningslagen, för att skapa förutsättningar för alla människor att leva i goda bostäder. Alla människors rätt till bostad förs fram i samband med kommunernas bostadsförsörjningsarbete, exempelvis i dialog kring kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning. Ansvaret och behovet att skapa bostäder för alla beskrivs också i den regionala bostadsmarknadsanalysen som vi redovisar till Boverket varje år.

Att stärka enskildas rättigheter med hjälp av personligt ombud

För att kommunerna ska kunna bedriva verksamhet med personligt ombud har Länsstyrelsen under året betalat ut 2,6 miljoner kronor till fyra verksamheter i länet. Under året har Länsstyrelsen i Örebro län tillsammans med länsstyrelserna i Västmanland, Södermanland, Uppsala och Östergötland genomfört en konferens för de personliga ombuden i länen. Vi har också deltagit på möten med ledningsgrupperna i länet samt deltagit i Socialstyrelsens nationella träffar gällande personligt ombud.

Samlad bedömning

Vi bedömer att våra genomförda insatser inom området leder till att fler kvinnor och män får ta del av sina rättigheter. Vårt arbete bidrar även till att kunskapen om mänskliga rättigheter ökar. Utmaningar kvarstår dock i implementeringen av ett rättighetsbaserat arbetssätt. Vi har kommit en bit på vägen men det finns flera insatser att jobba vidare med. En förutsättning för det är att samordnare fortsatt kan ge det stöd som behövs. Vi ser också möjligheter att fortsätta utveckla stöd till kommuner i samverkan med andra berörda myndigheter.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Miljö- och energidepartementet

Det regionala klimatanpassningsarbetet

1.15 Länsstyrelserna ska redovisa vilka insatser som har genomförts med anledning av uppgiften att samordna det regionala och lokala klimatanpassningsarbetet. Med utgångspunkt från de regionala handlingsplanerna för klimatanpassning ska redovisningen omfatta vilka insatser som görs på länsstyrelserna och hos kommunerna i länet, vilken effekt länsstyrelserna bedömer detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat och hur det fortsatta arbetet ska bedrivas. Arbetet finansieras delvis av medel från anslaget 1:10 Klimatanpassning under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Återrapportering och bedömning av resultat

Länsstyrelsens genomförda insatser med utgångspunkt i den regionala handlingsplanen för klimatanpassning

Länsstyrelsens samordning av det regionala klimatanpassningsarbetet: Länsstyrelsens arbete med klimatanpassning utgår från *Regional handlingsplan för klimatanpassning i Örebro län*. Handlingsplanens mål syftar på kort sikt främst till att säkra samhällsviktig verksamhet. På medellång sikt bör arbetet med att klimatanpassa länets tätorter, samt dricksvatten- och livsmedelsförsörjning, ha kommit igång. På lång sikt bör länet vara väl rustat för det förändrade klimatet. Vi har en intern tvärsektoriell arbetsgrupp som arbetar med att sprida kunskap och information om klimatanpassning, både internt och externt. I arbetsgruppen ingår handläggare inom klimatanpassning, krisberedskap och samhällsplanering.

Därtill finns en extern arbetsgrupp där länets kommuner ingår. Länsstyrelsen har under 2018 arrangerat ett möte med kommunerna i syfte att följa upp vilka insatser som görs på kommunal nivå inom klimatanpassning, vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det framtida klimatanpassningsarbetet ska bedrivas.

Älvgrupper – för hantering av höga flöden och översvämningar: I de större avrinningsområdena i länet finns så kallade älvgrupper. Grupperna är sammanslutningar av kommuner, dammägare, räddningstjänster och vattenkraftproducenter som arbetar för hantering av höga flöden och översvämningar. Det är angeläget att upprätthålla en bra samverkan i avrinningsområdena med tanke på de förändrade flöden som förväntas på grund av klimatförändringarna. Länets älvgrupper är följaktligen en viktig del i det regionala nätverket för klimatanpassning. Länsstyrelsen sammankallar och arrangerar möten med älvgrupperna. Under 2018 har älvgruppsmöten hållits för Gullspångsälven och Arbogaån.

Hantering av höga flöden och skyfall: Arbetet med att översvämningskartera avrinningsområden i Örebro län har fortskridit under 2018, vilket är ett värdefullt underlag för samhällsplaneringen. Vi har tagit fram nya översvämningskarteringar för områden som inte karterats tidigare och även uppdaterat några karteringar. Det gäller övre delarna av Svartåns och Arbogaåns avrinningsområde samt mindre avrinningsområden som är känsligare för översvämningar. Med tanke på att Örebro är utpekad som område med betydande översvämningsrisk har även olika scenarier för reglering av de större sjöarna modellerats samt i vilken grad invallningar längs Svartån på Närke-slätten påverkar översvämningar i Örebro stad.

En damm har utretts i Lillåns vattensystem som rinner genom översvämningsområden kring Örebro stad. Flödena i ån fluktuerar kraftigt till följd av bland annat markavvattning och bristande reglering.

Stöd till kommunernas arbete med samhällsplanering: Ett av de kortsiktiga målen i den regionala handlingsplanen är att alla nya detalj- och översiktsplaner tar hänsyn till de pågående klimatförändringarna. Länsstyrelsen prioriterar därför granskning av planärenden och rådgivning om klimatanpassning. Vidare verkar vi för att sprida kunskap om klimatanpassning till kommunernas planhandläggare och berörda nämnder. Därigenom tas hänsyn till det förändrade klimatet i samhällsplaneringen.

Länsstyrelsen har under året hållit två rådgivande seminarier eller så kallade Planverkstäder, ett forum där kommunernas planhandläggare kan diskutera och utbyta erfarenheter kring aktuella planeringsfrågor. Årets Planverkstäder syftade till att ge kommunerna en djupare kunskap om bland annat miljö kvalitetsnormer för vatten samt råd och tips på hur kommunerna kan tillämpa och redovisa detta i planläggningen. Utvärderingen av utbildningen var positiv, där dialogen och att få ta del av varandras tankar kring ämnet framhölls.

Granskning av översikts- och detaljplaner: Länsstyrelsen har granskat inkommande kommunala detalj- och översiktsplaner med avseende på klimatanpassning. Under 2018 har vi lämnat synpunkter och gett vägledning på cirka 45 detaljplaner, ett planprogram, ett tillägg till översiktsplan (LIS, landsbygdsutveckling i strandnära lägen) och tre översiktsplaner. Två av översiktsplanerna innehöll även bilaga med LIS-områden. I yttrandena har Länsstyrelsen framför allt tagit upp frågor om dagvattenhantering, översvämningsrisker och upplyst om ras- och skredrisker.

Torka och vattenbrist: Sommarens värme och torka ledde till extrem brandrisk, akut foderbrist, sjunkande vattennivåer och kraftig värmepåverkan på människor och djur. Länsstyrelsens krisorganisation var aktiverad (16 juli–7 augusti) för att hantera konsekvenserna av torkan. Länsstyrelsen har därefter fortsatt arbetet med torka och vattenbrist, vilket bland annat kommer att omsättas i en regional vattenförsörjningsplan.

Som en förlängning av krisorganisationen tillsattes även en intern arbetsgrupp med handläggare inom jordbruksstöd, vatten, krisberedskap, djurskydd, landsbygd och veterinärer. Gruppens uppdrag är att fortsätta arbetet med konsekvenserna av torkan, för att minska effekterna på lantbruket. Arbetsgruppen ska bland annat ta fram regionala lägesbilder, samordna Länsstyrelsens insatser och åtgärder, samordna och hämta information från externa aktörer samt ta fram underlag till nationella myndigheter.

SMHI har anlits för att ta fram en klimatanalys för länet med fokus på lågflöden och grundvatten. Analysen ska bland annat ge ett underlag för planering av dricksvattenförsörjning, brandbekämpning och bevattning i ett framtida klimat. Särskilt fokus kommer läggas på områden som tidigare varit utsatta för låga flöden och som haft problem med torka.

Sveriges stora sjöar idag och i framtiden: Länsstyrelsen har deltagit i referensgrupperna för Hjälmarén och Vättern i SMHI:s projekt om klimatförändringarnas påverkan på de stora sjöarna. Delrapporter för sjöarna publicerades av SMHI sommaren 2017 och slutrapporten i februari 2018.

Klimatanpassning och den kommunala krisberedskapsförmågan: Klimatanpassningen bör vara en del i kommunernas arbete med risk- och sårbarhetsanalyser. Ett led i arbetet är att sammanställa risker och sårbarheter i samhällsviktiga verksamheter utifrån klimatförändringarna – vilka verksamheter påverkas och vilka konsekvenser får olika klimataktorer.

Kommunernas genomförda insatser med utgångspunkt i den regionala handlingsplanen för klimatanpassning

Under året har arbetet med klimatanpassning främst varit kopplat till arbetet med översiktsplanering. Nya strategiska översiktsplaner har tagits fram med koppling till nationella mål för klimatanpassning och hållbar utveckling. Två kommuner jobbar dessutom tillsammans för att ta fram en gemensam klimatanpassningsplan. En del kommuner arbetar med att öka kunskapen om klimatanpassning i den egna organisationen genom att lyfta frågor om klimatanpassning till kommunledningen, vilket varit framgångsrikt med avseende på samhällsplanering.

Översvämning och skyfall: Översvämningskarteringar av höga flöden och skyfall, som bland annat visar vilka områden som översvämmas med koppling till samhällsviktiga verksamheter har genomförts i några av länets kommuner.

I översiktsplanearbetet har några kommuner arbetat med samordning gällande frågor kopplade till dagvatten. Även nivåer för färdigt golv med avseende på översvämningsskydd vid nybyggnation har tagits fram. En kommun har fått LONA-bidrag för att anlägga våtmarker för att lösa översvämningsproblem. En annan kommun har tidigare anlagt vattenmagasin i olika lågpunkter vilka fungerar som översvämningsskydd. I detaljplaner anges ofta planbestämmelse om lägsta golvnivå eftersom vissa kommuner planerar bostäder vid vattennära lägen. Kommunerna tittar även på ras- och skredrisk i samband med planläggning.

Torka vattenförsörjning och värmeböljor: En kommun har tagit fram en vattenförsörjningsplan som en del i en ny dagvattenstrategi. En annan kommun har tagit fram en ny detaljplan för ett nytt vattenverk. Två kommuner samarbetar kring ett större projekt om reservvatten. Kommunerna anser också att värmeböljor är problematiska inom äldreomsorgen.

Effekter av klimatanpassningsarbetet i Örebro län

Medvetenheten och kunskapen om effekterna av ett förändrat klimat har ökat i länet bland annat genom att Länsstyrelsen regelbundet inhämtar ny kunskap och anordnar seminarium om klimatanpassning riktade till berörda aktörer. Länsstyrelsen har också arbetat med intern samordning, bland annat kring rutiner för att granska kommunernas planarbete och arbete med risk- och sårbarhetsanalyser med avseende på klimatanpassning. Länsstyrelsen har tagit fram nya planeringsunderlag vilket möjliggör för kommunerna att klimatanpassa samhället vid nybyggnation.

Kommunens förmåga att hantera ett förändrat klimat har ökat: Intresset för klimatanpassning i länets kommuner ökar år från år. Kommunerna har nu börjat ta fram egna klimatanpassningsplaner. Samtidigt infogas klimatanpassningsfrågor i vattenplaner och andra kommunala underlag. Kommunerna håller även utbildningar om klimatanpassning i de egna organisationerna och i de kommunala bolagen. Flera kommuner har även börjat samarbeta kring den översvämningsproblematik som är geografiskt gränsöverskridande.

Hur det framtida klimatanpassningsarbetet ska bedrivas

Länsstyrelsen avser att i samarbete med lokala aktörer fortsätta arbetet med att utveckla strategier för att kunna hantera torka och vattenbrist i framtiden. Det handlar både om att initiera och stödja åtgärder för att öka grundvattenbildningen, exempelvis att anlägga våtmarker, men också att i samarbete med kommunerna utarbeta strategier för hantering av akut vattenbrist.

I kommunerna behöver kunskapsnivån om klimatanpassning höjas framför allt eftersom nya kommunalpolitiker tillträtt efter valet 2018. Fler av länets kommuner och kommunala bolag

behöver påbörja arbetet med att ta fram kommunala klimatanpassningsplaner eller på annat sätt ta fram underlag för att rusta den egna kommunen inför det förändrade klimatet.

Vilka stöd och planeringsunderlag önskar kommunerna från Länsstyrelsen

Kommunernas önskar mer information om alla de planeringsunderlag som Länsstyrelsen tillhandahåller och hur de ska användas.

Värmekartering är ett underlag som kommunerna efterfrågar. Detta underlag skulle kunna bli användbart i samband med planläggning av grön- och blåstrukturer samt vid planering av skolor eftersom även inlärningsförmåga påverkas negativt av värme.

Samlad bedömning

Vår bedömning är det har gjorts bra insatser under året och att de haft effekt för länets anpassning till ett förändrat klimat, bland annat genom kunskapsuppbyggnad och att klimatanpassningsaspekter infogats i olika kommunala underlag. Samarbetet med kommunerna fungerar bra och de arbetar mer aktivt med frågorna för varje år.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Efterbehandling av förorenade områden för bostadsbyggande

1.16 Länsstyrelserna ska redovisa arbetet med att identifiera förorenade områden som är lämpliga att sanera för byggande av bostäder. Av redovisningen ska särskilt framgå hur länsstyrelserna informerat kommunerna och andra aktörer om möjligheterna till bidrag samt en uppskattning av när områden är aktuella för bidrag. Arbetet finansieras delvis från anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Åtterrapporering och bedömning av resultat

Arbetet med att identifiera förorenade områden utgår från områden som kommunerna pekat ut som intressanta för sanering i samband med en enkät 2017. Länsstyrelsen har gjort en genomgång av dessa områden och en preliminär ansvarsutredning för att veta vilka områden som är lämpliga att gå vidare med. Bedömningen har kommunicerats med den aktuella kommunen.

Under året har besök gjorts i kommunerna Örebro, Ljusnarsberg och Karlskoga där representanter för både samhällsbyggnadsfunktioner och miljökontor deltog. Vid besöken informerade Länsstyrelsen om möjligheterna att söka bidraget och vilka förutsättningar som finns för den aktuella kommunen. Vidare diskuterades de områden som kommunen ansåg vara intressanta att gå vidare med. Länsstyrelsen fortsätter dialogen med kommunen angående dessa områden. När de utpekade områdena kan vara aktuella för sanering är mycket svårt att uppskatta eftersom det är många olika aspekter som påverkar vilka projekt som kommer till stånd.

Länsstyrelsen har även informerat om bidraget under handläggartreffar för de handläggare som jobbar med förorenad mark i kommunerna och på den så kallade Mälarlänsträffen som genomförs gemensamt med ett flertal länsstyrelser i regionen. Länsstyrelsen i Örebro län har även samverkat med Länsstyrelsen i Värmland.

En slutredovisning har lämnats in till Naturvårdsverket angående det byggprojekt som ansökte och fick bidrag under 2017.

Samlad bedömning

Informationsinsatserna har lett till endast en ansökan om bidrag till sanering inför bostadsbyggande. Orsaken till detta bedömer Länsstyrelsen är att det finns få projekt i länet som är aktuella för att kunna ta del av bidraget och att reglerna för bidraget kräver att kommunerna tar fram ett underlag. En del kommunerna tvekar inför denna arbetsuppgift.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Naturvård

1.17 Länsstyrelserna ska redovisa de insatser som gjorts för att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende naturvård, biologisk mångfald, friluftsliv, åtgärdsprogram för hotade arter, artbevarande, tätortsnära natur, lokala naturvårdsprojekt samt vilt- och rovdjursförvaltning. Redovisningen ska omfatta hur länsstyrelserna, i syfte att minska ärendebalanserna, har arbetat med att slutföra ärenden om naturreservat. Arbetet finansieras delvis av medel från anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur, anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur och anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Skydd av områden

Under 2018 har Länsstyrelsen i Örebro län, med stöd av ändamålet särskild finansiering, arbetat för att minska ärendebalansen för pågående reservatsbildning. Det ekonomiska 25-procentiga påslaget på värderingar vid intrångsersättningar fortsätter att underlätta arbetet med att bilda naturreservat. Vi har under 2018 fattat beslut om tio nya naturreservat, vilket omfattar en total areal på 1 595 hektar. Det arealmässigt största området är Brevens tallskogar, ett delvis brandpräglat område som rymmer en nationellt intressant skalbaggefauna, bland annat raggbock, och intressanta svamparter. Övriga nya reservat har en spridning mellan olika naturtyper som till exempel sandtallskogar, kalkbarrskogar, myrmarker, naturskogsliknande områden samt fjärlshabitat med aspnätfjäril och väddnätfjäril. Utöver de nio nya reservatsbesluten har ett befintligt reservat om cirka 81 hektar fått ett tydligt uppgraderat skydd mot skogsbruk.

Summan för markåtkomst under 2018 blev cirka 139 miljoner kronor, varav en betydande andel kommer från medlen för särskilt kostnadskrävande objekt. Historiskt sett är nivån 139 miljoner kronor för Örebro län mycket hög.

Samarbete sker med både andra myndigheter, organisationer och företrädare för skogsbruket. Med Skogsstyrelsen samarbetar vi kring avverkningsanmälningar som berör Länsstyrelsens bevakningsskikt både för skogliga och limniska system, vilket fångar upp föryngringsavverknings med potentiellt höga naturvärden. Inom KOMET-programmet har Länsstyrelsen i Örebro län under 2018 fattat ett reservatsbeslut.

Länsstyrelsen fortsätter att arbeta för att ge varaktigt skydd åt länets mest värdefulla sjöar och vattendrag. Under 2018 har arbetet med markåtkomst av länets planerade naturreservat med avseende på nationellt värdefulla vattendrag fortsatt och några affärer avslutats. Sammantaget är tolv av länets värdefulla vattendrag godkända av Naturvårdsverket för reservatsbildning.

Mycket arbete har lagts ned på dialogprocesser kopplade till formellt skydd av områden eftersom frågan är aktuell i samhällsdebatten och eftersom en god dialog är en förutsättning för förståelse för och bakgrund till det arbete som Länsstyrelsen utför inom områdesskydd.

Förvaltning, naturvård och restaurering av skyddade naturområden

Länsstyrelsen arbetar utifrån vårt regionala åtgärdsprogram för skötsel av skyddade områden som togs fram 2011, *Värna Vårda Visa - Ett regionalt program för skötsel och förvaltning av skyddade områden 2012–2020*.

Förvaltningsbidraget för skyddade naturområden fördelas framför allt på tre poster:

- restaureringsarbeten och naturtypskötsel (främst hävdade marker)
- markeringar av reservatsgränser
- friluftsliv- och informationsinsatser.

Inom de skyddade områdena sker årligen löpande åtgärder med skötsel av naturtyper. Till exempel handlar det om vård av värdefulla träd, slåtter av ängar och upprätthållande av hävd i betesmarker. Stora arealer betas och slåttas i länets våtmarksområden Kvismaren och Tysslingen, liksom i andra värdefulla men ofta mindre områden i mellan- och skogsbygd. Av den totala arealen som hävdas årligen i länets skyddade områden sköts omkring 50 hektar genom slåtter (varav cirka 9 hektar med lie) och cirka 1400 hektar genom bete. För att upprätthålla hävden krävs kontinuerlig vård, reparationer och kompletteringar av anläggningar såsom stängsel, grindar och liknande. Viktigt är också tillgången till betesdjur och kontakt med djurhållare, markägare och entreprenörer av olika slag.

Stängsel: Under året har en stor satsning genomförts där totalt cirka sex kilometer stängsel har bytts ut tack vare särskilda medel. Förvaltning genom betesskötsel i områdena har långsiktigt stärkts eftersom moderna och säkra elstängsel skapar goda förhållanden för både tamdjur och vilda djur.

Markering av reservatsgränser: Gränsmarkering av nya naturreservat har i ett tiotal år utgjort en hög årlig kostnad för reservatsförvaltningen, men under 2018 har arbetet behövt prioriteras ned.

Restaurering: Förutom de åtgärder som årligen sker inom förvaltningen av våra skyddade naturområden finns det ofta även behov av restaurering av naturtyper som exempelvis röjning av igenvuxna odlingsmarker, restaurering av våtmarker och återställning av flottledsrensade vattendrag.

Bekämpning av invasiva arter: I flera av länets skyddade områden förekommer invasiva arter, såsom jättebalsamin, blomsterlupin, ryssgubbe och kanadensiskt gullris. Åtgärder för att bekämpa invasiva arter har under året bland annat skett i Garphyttans nationalpark och i naturreservaten Järleån, Tysslingen, Skvaleberget och Björskogsnäs. I flera av dessa områden har bekämpningen skett i samarbete med projektet Naturnära jobb.

Våtmarkssatsningen: Särskilda medel från Naturvårdsverket har gått till restaurering av våtmarker i länets skyddade områden. En del av våtmarkspengarna har också gått till restaurera småvatten i naturreservat och Natura 2000-områden.

Vattenvårdsåtgärder som berör skyddade områden: Vattenvårdsåtgärder har genomförts i flera skyddade områden och prioriterade vattenmiljöer under året bland annat Angsjön,

Nittälven, Lillsjöbäcken, Meshattbäcken och Sixtorp (Velamshyttebäcken). I Nittälven, som är ett av länets större reservat, har ett större restaureringsprojekt inletts.

LIFE-projektet Taiga: Under 2018 utfördes en naturvårdsbränning på 11 hektar i Römyren, i Ljusnarsbergs kommun. För mer information om projektet hänvisas till www.lifetaiga.se.

LIFE-projektet Reclaim: Under året har avslutande åtgärder genomförts vid Tysslingen bestående av bland annat avverkning av strandskog, anläggning av tillfarts- och tillsynsvägar samt förstärkning av vallbankar. För mer information om projektet hänvisas till www.reclaim-life.se.

Naturnära jobb: Genom regeringsuppdraget Naturnära jobb har åtgärder inom värdefulla naturmiljöer som annars inte blivit gjorda kunnat utföras. Deltagarna inom arbetsmarknadsprojektet har tillsammans utfört omkring 40 praktiska naturvårdsuppdrag i cirka 20 olika naturreservat och värdefulla vattendrag i länet. Exempel på utförda uppdrag är röjning, ringbarkning, bekämpning av oönskade växter, städning, plantering av träd och biotopvård i vattendrag.

Friluftslivs- och informationsinsatser i länets skyddade naturområden

En stor del av länets naturreservat och nationalparker används inom både friluftsliv och naturturism. Genom information och anläggningar, till exempel rastbord och stigar, bidrar vi till att människor hittar till och lättare kan använda naturen för rekreation.

Anläggningar för friluftslivet: Arbetet med friluftsliv och anläggningar i våra skyddade områden utgår i huvudsak från en klassning av samtliga områden gällande grad av tillgänglighet och antal anläggningar. Under året har det bland annat genomförts en upprustning av trappor och spänger i Tivedens nationalpark, översyn och uppfräschning av ledhänvisning i naturreservatet Skåle samt utbyte av rastbord i naturreservaten Vargavidderna och Runsala.

Hög tillgänglighet i ett urval av länets skyddade naturområden: I ett urval av länets skyddade naturområden har vi sedan några år tillbaka arbetat särskilt för att öka tillgängligheten. Det kan handla om allt från extra tydliga ledmarkeringar och fler informationsskyltar till ledstråk, hårdgjorda stigar och rastbord med plats för rullstol. I länets två nationalparker samt fem naturreservat finns särskilt anpassade anordningar för personer med rörelsenedsättning.

Informationsskyltar och foldrar: I alla naturreservat och nationalparker ska det finnas minst en informationsskylt som berättar om reservatets syfte, regler och karta som visar gränsmarkering. För de högre klassade reservaten kan det förekomma flera informationsskyltar och ibland även en informationsfolder. Under 2018 har vi tryckt ett tjugotal informationsskyltar till naturreservat samt skyltar om död ved och fågelskydd. Arbetet med att införa varumärket Sveriges nationalparker är i Tivedens nationalpark i stort sett genomfört. Till Tivedens nationalpark trycks årligen ett stort antal foldrar på flera språk.

Webbinformation och sociala medier: Information om länets naturreservat och nationalparker finns presenterade på Länsstyrelsens och Naturvårdsverkets webbplatser. Här kan såväl allmänhet som företagare med flera förbereda sitt besök/verksamheter i länets naturreservat, via information om naturreservatets värden, vägbeskrivningar, regler och eventuella anordningar. Samma information finns även i utskriftsvänliga faktablad i pdf-format. Informationen på webbplatserna uppdateras kontinuerligt och har i och med årets lansering av länsstyrelsernas nya webb genomgått en extra översyn. För att förenkla för företagare som jobbar med naturturism finns även en särskild webbsida med information om vilka reservat som är lämpliga

för olika aktiviteter. Vi förmedlar även information om länets naturreservat och vår verksamhet via en egen Facebooksida för länets naturreservat, där allmänheten kan komma med tips och kommentarer om länets naturreservat eller ställa direkta frågor till våra förvaltare. Den 12 december 2018 hade Facebooksidan Naturreservat i Örebro län 1 997 följare/gillare.

För mer information hänvisas till:

- Information om länets naturreservat: www.lansstyrelsen.se/orebro/naturreservat
- Information om länets två nationalparker: www.sverigesnationalparker.se
- Information om naturturism i skyddade naturområden: www.lansstyrelsen.se/orebro/naturturism
- Facebooksida för länets naturreservat: www.facebook.com/naturreservat.orebrolan

Guidningar och invigningar: I samarbete med naturvårdsföreningen Hopajola anordnade Länsstyrelsen tio guidade turer i länets naturreservat. Det gör det möjligt för allmänheten att tillgodogöra sig naturupplevelser med professionell guidning.

Naturvård i vattenmiljöer

Bergslagen är bland de dammtätaste områdena i landet. Cirka 600 dammar finns i länet. De utgör ibland uppskattade vattenspeglar men skapar framför allt problem för fiskvandring och vattenflöden i vattendrag.

Vattenvårdsåtgärder har genomförts i flera bäckar med flodpärlmussla under året bland annat i Hammarskogsån, Meshattbäcken, Lillsjöbäcken och Sirsjöbäcken. Året präglades av den extrema sommartorkan och eftersom de flesta av länets flodpärlmusslor numera återfinns i små bäckar är de extra känsliga. Flera sjöutlopp har justerats för att bäckarna inte helt ska torka ut. Vi har haft löpande dialog med närboende och dammreglerare i anslutning till värdefulla bäckar för att säkerställa ett litet flöde.

Insatser för artbevarande

Insatser för artbevarande sker inom många arbetsområden på Länsstyrelsen. Förutom genom arbete med formellt skydd sker det till exempel genom åtgärdsprogram för hotade arter, restaurering av vattendrag, miljöstöd för lantbrukare och genom prövning- och tillsynsärenden.

Länsstyrelsen i Örebro län har tillsammans med Länsstyrelsen i Södermanlands län fortsatt att driva Samverkan om artdata, www.artkoll.se, där länsstyrelserna och ArtDatabanken arbetar för att på bästa sätt använda information om arter i det svenska naturvårdsarbetet. Ett samverkansmöte hölls om artdata inom det nätverk med kontaktpersoner som Länsstyrelsen i Örebro län samordnar. Drygt 30 deltagare från länsstyrelser, centrala myndigheter och universitet medverkade och diskuterade aktuella frågor om artdata.

Artsök (tidigare Artportalskopplingen) fortsätter att spela en viktig och avgörande roll i arbetet med att smidigt kunna söka efter uppgifter om de drygt 66 miljoner artfynd som finns i Artportalen, www.artportalen.se, samt i övriga databaser som finns samlade i Analysportalen, www.analysisportal.se (totalt cirka 80 miljoner artfynd i november). Förutom att handläggare på länsstyrelserna i Sverige dagligen använder Artsök så används det även av till exempel kommuner, naturvårdskonsulter och skogsbolag som alla kan beställa det kostnadsfritt via www.artkoll.se. En viktig insats under 2018 har varit att som objektsspecialist inom förvaltningsobjektet natur medverka till att färdigställa en ny version av Artsök till länsstyrelsernas nya webbGIS som lanserades hösten 2018. En nyhet är att Artsök även kan

läggas till i länsstyrelsernas externa webbGIS till nytta för andra myndigheter, organisationer och allmänhet.

Inom miljöövervakningen samarbetar vi med den ideella naturvården som bidrar med viktig kunskap om arter och underlag för artbevarande. Projekt som vi stöttar är Floraväkteri, Fenologiövervakning, Svensk fågeltaxering samt Svensk dagfjärilsövervakning. Inom den regionala dagfjärilsövervakningen har det löpande arbetet fortsatt med återbesök av ängs- och betesmarksobjekt med tillhörande slingor.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Asknätfjäril: För första gången har migration och återetablering i lite större omfattning kunnat konstateras. Rönjningsinsatser för att bibehålla de halvöppna miljöerna sker kontinuerligt.

Rikkärr: Inom Våtmarkssatsningen och Åtgärdsprogram för hotade arter har 15 rikkärr med en areal av cirka 17 hektar röjts under året.

Ortolansparv: Länsstyrelsen i Örebro län anordnade ett nationellt seminarium.

I Kvismaren fick fyra häckande par endast ut fyra flygande ungar i år. 2017 häckade fem par och nio ungar på vingar konstaterades. Arbetet med ortolansparven i Örebro län sker genom samverkan med lantbrukare, Kvismare fågelstation och Örebro kommun. Trots åtgärdsarbetet fortsätter ortolansparven att minska.

Skyddsvärda träd: Länsstyrelsen har utfört rådgivning kring skötsel av gamla träd och gett privata markägare bidrag för frihuggnings av 213 skyddsvärda träd inom värdetrakter för ädellövskog.

Hjälmarlandskapets lövmiljöer: Arbetet i det länsövergripande projektet Hjälmarlandskapets lövmiljöer har fortsatt och sker i samverkan mellan länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och kommunerna, med fokus på lövskogsproduktion och landskapsplanering.

Flodkräfta: Provfiske efter flodkräfta har gjorts i fyra sjöar i länet under året men inga nya fynd har gjorts.

Stormusslor: Stormusselinventering har gjorts i cirka 30 nya vatten. Inga nya fynd av flodpärlmussla eller tjockskalig målarmussla har gjorts dock har många andra stormusselarter påträffats. Åtgärder som gynnar flodpärlmussla har utförts i ett stort antal vattendrag.

Lokala naturvårdssatsningen – LONA

Under 2018 har Länsstyrelsen beslutat om 3 257 500 kronor i bidrag till 13 nya LONA-projekt. Dessa tretton projekt är fördelade på sex kommuner. De projekt som tilldelades medel spänner över många olika områden.

Under 2018 har Länsstyrelsen tillsammans med länets kommuner även påbörjat arbetet inom Våtmarkssatsningen. Sju av länets tolv kommuner har sökt bidrag inom två ansökningsomgångar för våtmarksrestaurering och anläggning inom Våtmarkssatsningen. Totalt rör det sig om 14 projekt och ett bidrag på cirka 11,2 miljoner kronor under åren 2018–2021. Åtgärderna täcker ett brett spektrum från restaurering av sumpskogar till anläggning av multifunktionella ytor i stadsmiljö. Flera projekt börjar med framtagande av underlag eller annat förberedelsearbete under 2018 och 2019. Länsstyrelsen har haft personlig kontakt med alla kommuner för att få mer fokus på grundvattenbildning, vattenförsörjning och översvämningsrisk.

Vilt- och rovdjursförvaltning

Viltförvaltningsdelegationen: I viltförvaltningsdelegationen ingår politiker, representanter för olika näringar och intressegrupper. Landshövding Maria Larsson är ordförande. Vid ett utbildningstillfälle under våren fick delegationens ledamöter och ersättare information om utmaningarna med flerartsförvaltning, och om de arbeten som pågår hos Skogsstyrelsen gällande klövviltets påverkan på skogen. Miniminivåprocessen med arbete kring nya miniminivåer för varg och lodjur har tagits upp vid flera delegations- och rovdjursutskottsmöten. Viltförvaltningsdelegationen har även beslutat om nya riktlinjer för förvaltning av kronhjortsstammen i länet.

Älgförvaltning: Länsstyrelsen samarbetar med Skogsstyrelsen och Jägareförbundet för att införliva aktuella inventeringar och förmedlar fortlöpande till alla berörda den information vi kan få fram om den aktuella rovdjursituationen. Vi har ställts inför ett behov av lokal dialog där den lokala förvaltningen inte vill minska älgstammen trots höga skador i skogen. Dialog har även krävts där det finns ett behov av flerartsförvaltning, främst avseende älg, kronhjort och rovdjur.

Rovdjursförvaltning: Samarbetet inom förvaltningsområdet har varit omfattande bland annat gällande processen att ta fram nya miniminivåer för lodjur och varg. Licensjakt efter varg genomfördes i norra länsdelen i början av året, två vargar hade tilldelats men ingen varg kunde fällas. Licensjakt på lodjur genomfördes inte eftersom länet ej uppnått miniminivån för lodjursföryngringar och inget beslut om licensjakt fattats i slutet på 2017.

Under vintersäsongen 17/18 har Länsstyrelsen inventerat förekomst av de stora rovdjuren varg, björn, järv, lodjur och kungsörn i länet. Antalet föryngringar når inte över den beslutade miniminivån om fem vargföryngringar men ligger mycket nära på 4,5. Lodjursstammen är någorlunda stabil i länet och ligger nu strax över den beslutade miniminivån om nio familjegrupper. En lyckad kungsörnhäckning har observerats och flertalet observationer har rapporterats av både järv och björn. Två björnar av hankön identifierades med DNA i en större inventering av björnar med DNA från insamlade spillningar.

År 2018 har varit ett år med endast fem konstaterade rovdjursangrepp, varav två orsakades av lodjur och tre av varg. Under 2018 har vi genomfört extra insatser i den södra länsdelen där en grupp vargar rört sig nära bebyggelse och där ett stort angrepp på får skedde under sommaren. I det aktuella reviret finns en vargtik med finsk-ryska gener vilket innebär att flocken har ett högt genetiskt värde för att säkerställa en god bevarandestatus hos den svenska vargstammen. Dialog har förts med boende och djurägare i området och insatser för att förebygga ytterligare angrepp har genomförts intensivt med förebyggande åtgärder på plats hos djurägaren och genom att extra medel har kunnat erbjudas för bidrag till rovdjursavvisande stängsel hos andra djurhållare i området.

Övrigt vilt: Länsstyrelsen har under 2018 kontinuerligt arbetat för att skyndsamt hantera ansökningar om bidrag till förebyggande åtgärder mot viltskador, ersättning för viltskador, skydds jakt på bäver, kronhjort, storskarv, vitkindad gås samt tillstånd att använda rörlig belysning vid skydds jakt på vildsvin. Vi har även arbetat för att snabbt återkoppla med information till allmänheten där sådan efterfrågas inom viltområdet. Ovanligt mycket tid har behövt läggas på att informera om skador av vildsvin i tätorter, villaträdgårdar och på idrottsplatser.

Med anledning av en växande kronhjortstam i länet, har Länsstyrelsen tillsammans med Viltförvaltningsdelegationen reviderat riktlinjerna för hur länets kronhjortstam ska förvaltas. För att berätta om de nya riktlinjerna samt vilka möjligheter och problem som kan komma med ett ökat antal kronhjortar, har Länsstyrelsen under december bjudit in jägare, markägare och älgförvaltningsgrupper till två informationskvällar efter särskilt bidrag från Naturvårdverket.

Samlad bedömning

Vi har uppfyllt målen som är beskrivna i ovanstående text. Vi har haft ett mycket högt belopp för reservatsbildning då två stora objekt ingått i den nationella delen av anslaget. Förvaltningen har fungerat väl och LIFE-projekten har möjliggjort satsningar som annars inte hade varit möjliga. Våtmarkssatsningen kom igång i de skyddade områden och bidrag förmedlades till länets kommuner. Arbetet med artbevarande går framåt men utvecklingen för ortolansparven är bekymmersam i länet. Inventeringen av stora rovdjur gick väldigt bra bland annat på grund av gynnsamma snöförhållanden och utvecklandet av kamerastationer. Antalet angrepp var lågt på tamdjur och viltskadorna var små och vi har haft omfattande förebyggande insatser.

Målpuffyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

1.25 Berörda länsstyrelser ska redovisa inom vilka områden samverkan och gemensam finansiering av insatser har skett under året med den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret i länet. Redovisningen ska även omfatta vilka resultat denna samverkan har medfört eller förväntas medföra samt hur den har utvecklats. Redovisningen ska avse det regionala tillväxtarbetet inklusive genomförandet av de regionala strukturfondsprogrammen 2014–2020 och territoriellt samarbete.

Återrapportering och bedömning av resultat

Samverkan med regionalt utvecklingsansvarig

Under året har samarbetet mellan Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län (RÖL) formaliserats i ett samverkansavtal med syfte att förtydliga intentionen bakom samverkan, organisationernas roller samt skapa strukturer för samarbete. Resultatet är ett samarbetsavtal för olika ansvarsområden som under kommande år ska preciseras i ett gemensamt prioriteringsdokument. Inom ramen för avtalet bildas ett Ledningsforum där regionledningen och myndighetsledningen träffas ett par gånger per år för att slå fast och följa upp hur samverkan ska utvecklas och inom vilka områden. Utgångspunkten för arbetet är en årlig verksamhetsplanering där områden för strategisk samverkan pekas ut. Till Ledningsforumet knyts en beredningsgrupp med chefstjänstemän och ett återkommande utbyte mellan organisationernas chefer planeras. Samverkan mellan Region Örebro län och Länsstyrelsen omfattar även en återkommande gemensam dialog med kommunerna under året samt ett aktivt deltagande i regionens årliga samverkanskonferens, LOKA dagarna.

Nämnas kan också att Länsstyrelsen som en part bland flera sitter med i en grupp, som leds av RÖL och Örebro universitet, med uppgift att utveckla en målbild för innovationsstödssystemet. Länsstyrelsen har även en plats i det regionala strukturfondspartnerskapet som prioriterar ansökningar som ska beviljas medel från det regionala strukturfondsprogrammet för Östra Mellansverige.

Livsmedelsstrategi

Länsstyrelsen och Region Örebro län har under året samarbetat i frågor som rör framtagande av strategier och andra styrdokument. Stort fokus har lagts på det regionala arbetet för

genomförandet av den nationella livsmedelsstrategin. *Handlingsplan för livsmedelskedjan i Örebro län 2018–2023* antogs av Länsstyrelsen och RÖL i juni. Det övergripande målet med handlingsplanen är att öka livsmedelsproduktionen i länet och även att öka den lokala förädlingen och konsumtionen. Vi genomför till exempel ett projekt tillsammans med Hushållningssällskapet om att korta livsmedelskedjan genom att få lantbrukare att samverka med lokala restauranger och även underlätta upphandlingar av lokala livsmedel i offentliga kök.

Vi har utlyst medel från landsbygdsprogrammet för att möjliggöra projekt för externa aktörer att skapa samarbeten inom livsmedelssektorn. Vi har under hösten också tagit fram en intern handlingsplan som vi börjat implementera inom området *regler och villkor* där vi ser möjligheter att förbättra och underlätta för företag inom livsmedelssektorn.

Det har varit ett stort intresse bland organisationer och företagare att delta i arbetet med planen och för att initiera aktiviteter för att bidra till målet att öka livsmedelsproduktionen i länet. Vår bedömning är att Länsstyrelsen och RÖL kompletterar varandra på ett konstruktivt sätt vilket resulterat i att både förutsättningarna för primärproduktion samt behoven och möjligheterna med innovation har lyfts. Vi ser att ökning av lokal produktion skapar fler arbetstillfällen i länet och att färre och kortare transporter gynnar miljön.

Regional utvecklingsstrategi

Länsstyrelsen har under året aktivt deltagit i Region Örebro läns dialogmöten om den regionala utvecklingsstrategin (RUS) och därmed bidragit till att utveckla genomförandearbetet.

Regionala strukturfondsprogrammen

Länsstyrelsen i Örebro län deltar på olika nivåer med genomförandet av de regionala strukturfondsprogrammen inom Östra Mellansverige (ÖMS). Länsrådet deltar i övervakningskommittén och vi har även representanter i strukturfondspartnerskapet, ledningsgruppen för ÖMS och beredande tjänstemannagrupper.

Länsstyrelsen arbetar även med mobiliseringen för att öka projektstödansökningarna till regionalfonden inom det tematiska området koldioxidsnål ekonomi. Våra klimatstrategier har deltagit i möten med Tillväxtverket, andra länsstyrelser och regioner för att främja samarbete kring insatserna och öka integrering av miljö- och klimatfrågor i företagsstöden.

När det gäller strukturfondsprojekt deltar vi i och medfinansierar ett nationellt projekt, Incitament för energieffektivisering. Länsstyrelsen är ansvarig för genomförandet av projektet i Örebro län och det sker i nära samarbete med Region Örebro läns energikontor. Hittills har 50 företagsbesök genomförts där företag fått hjälp med hur de kan arbeta systematiskt och strukturerat med energieffektivisering. Några besök har utförts tillsammans med Energikontoret. Företagen får även information om vilka ekonomiska stöd och annan stöttning som erbjuds. En broschyr har tagits fram för ändamålet tillsammans med Regionen i Örebro län.

Vi deltar även i flera andra regionala projekt, exempelvis Biodriv öst och Hållbart resande i Örebro län.

Omställning till koldioxidsnål ekonomi

Samarbetet mellan Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län är väl etablerat inom energi- och klimatfrågor. Vi har sedan länge ett gemensamt energi- och klimatprogram för länet, där kopplingen till den regionala utvecklingsstrategin och de globala hållbarhetsmålen undan för undan har stärkts. Tillväxtperspektivet och alla sektors delaktighet i övergången till en

koldioxidnsål ekonomi är en viktig del i *Energi- och klimatprogram för Örebro län 2017–2020*.

Fysisk planering och boende

Länsstyrelsen deltar tillsammans med representanter från länets kommuner i Region Örebro läns regionala samverkansråd, ”Tillfälliga specifika samverkansrådet för bostadsplaneringsförsörjning mellan Region Örebro län och länets kommuner”. Möten inom detta råd har under 2018 möjliggjort erfarenhets- och kunskapsutbyte och vi bedömer att forumet har bidragit till ökad dialog kring bostadsförsörjning i länet. Länsstyrelsen har medverkat i framtagandet av rapporten *Stöd för beräkning av framtida bostadsbehov* som är ett planeringsunderlag för kommunernas bostadsförsörjning. Under 2018 har Länsstyrelsen och Region Örebro län haft en fortsatt samverkan kring regional översiktlig planering inom Region Örebro läns forum Arena RÖP.

Jämställd regional tillväxt

Länsstyrelsen har fortsatt att vara ett stöd till Region Örebro län i uppdraget om jämställd regional tillväxt. Under 2018 har arbetet med att genomföra åtgärder enligt den framtagna handlingsplanen för jämställd regional tillväxt pågått. Handlingsplanen innehåller två prioriteringar:

- Den första prioriteringen har handlat om att jämställdhetsintegrera den regionala utvecklingsstrategin och själva genomförandet samt den lärandeplan som är beslutad och kopplad till genomförandet. En processtödsgrupp har bildats tillsammans med Region Örebro län (JÄST) med representanter från samtliga sakområden och med projektledare för Jämställd tillväxt som sammankallande. I gruppen ingår Länsstyrelsens särskilt sakkunniga i jämställdhetsfrågor. Syftet är att få kontinuitet i arbetet, att ge medarbetare stöttning och att bygga upp kunskap internt inom området. Jämställdhet är integrerat i arbetet med att ta fram ett strukturerat arbetssätt för genomförande av RUS, bland annat i arbetet med att ta fram jämställdhetsintegrerade handlingsplaner. Vi har infört ökade krav på ett aktivt jämställdhetsarbete i projekt. Det har gett resultat i arbetet med projektfinansiering där ansökningsblanketterna utvecklats.
- I den andra prioriteringen har arbetet genomförts tillsammans med övriga län i Östra Mellansverige med syftet att ta fram en tydlig och gemensam arbetsprocess för att integrera likabehandling, jämställdhet och intersektionalitet³ i initiering, planering, genomförande och uppföljning av projekt inom regionalfondsprogrammet.

IT och bredband

Länsstyrelsen i Örebro län och Region Örebro län har tillsammans försökt hitta olika samverkanslösningar för att tillgodose behovet av stöd och information i länet inom IT och bredbandsfrågor. Båda parterna står bakom den regionala digitala agendan som numera Region Örebro län har ansvar för. Samverkan har även skett med närliggande län, kommuner, näringsliv och intresseorganisationer. Vi har deltagit på nationella och regionala möten gällande bredband.

---

³ Intersektionalitet är ett analytiskt perspektiv som vill uppmärksamma hur relationer av överordning och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan bl.a. ras/etnicitet, kön/genus, funktionsvariationer, klass, ålder, sexualitet och religion.

Där har kunskapsutbyte och information delats med länsstyrelser och regioner över hela landet samt andra myndigheter som Jordbruksverket och Post- och telestyrelsen.

Samverkan och öppen dialog har hittills lett till en ökad samsyn inom IT och bredbandsfrågor samt bidragit till ett gott kunskapsutbyte. Informationsdelningen har resulterat i ett mer effektivt arbete eftersom svårigheter kan lösas på ett tidigt stadium.

Sociala innovationer

Länsstyrelsen i Örebro län är aktiv i Partnerskapet för sociala innovationer där Region Örebro län är samordnande aktör. Uppdraget är en del i samverkan mellan RÖL och Länsstyrelsen. Vi deltar även i partnerskapets arbetsutskott. Uppdraget knyter tydligt an till delmålen om social hållbarhet i Agenda 2030. Genom partnerskapet samverkar vi utöver Region Örebro län med kommuner och ideell sektor i länet för att skapa förutsättningar för hållbara lösningar för dagens samhällsutmaningar.

Resultatet är bland annat att idéer har tagits tillvara och konkretiserats eftersom personer eller organisationer med hjälp av partnerskapet slussats vidare till rätt instans från början. Det har bidragit till att korta processen från idé till handling.

Kommersiell service

Kring området kommersiell service sker ett kontinuerligt informationsutbyte. Länsstyrelsen ansvarar för investeringsstöden i landsbygdsprogrammet till butiker och drivmedelsanläggningar. Region Örebro län har ansvar för det *Regionala serviceprogrammet* (RSP). Inom landsbygdsprogrammet pågår flera projekt, exempelvis ett rådgivningsprojekt med sex andra län som riktar sig mot butikerna. Därutöver ingår representanter från både Länsstyrelsen och RÖL i en styrgrupp för ett serviceprojekt som Coompanion startat.

Investeringsstöden i landsbygdsprogrammet har medfört att ett flertal landsbygdsbutiker genomfört investeringar i bland annat nya kylar och frysar, vilket ökat butikernas attraktionskraft. Region Örebro län har kompletterat stöden genom att bevilja investeringsbidrag från anslaget 1:1 när investeringarna understigit 50 000 kronor, vilket är golvbeloppet i landsbygdsprogrammet. Stöden från RÖL har gjort att även mindre butiker som behövt göra mindre investeringar fått stöd. De landsbygdsbutiker som fått stöd har överlag en fortsatt stabil ekonomi med bra omsättning och relativt god lönsamhet. Köptroheten har varit stabil och till och med ökat på vissa orter. Några butiker har dock en allt för låg omsättning med för små marginaler för att på sikt kunna överleva. Marknadsförutsättningar finns inte för att driva en traditionell lanthandel. Av de 25 dagligvarubutiker som finns utanför kommunernas centralorter bedöms 4–5 vara nedläggningshotade under de närmaste åren.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen och Region Örebro län har sedan flera år tillbaka etablerad samverkan inom bland annat jämställdhet, energi- och klimat och kommersiell service. Det resulterar i att vi tillsammans förstärker dessa områden vilket ger en bättre effekt för länets utveckling. I arbetet med en regional handlingsplan för livsmedel är samverkan en fördel då vi kan komplettera varandras styrkeområden i det fortsatta genomförandet. Länsstyrelsen och Region Örebro län har under året utvecklat samverkan ytterligare och har nu tagit steget till ett mer formaliserat samarbete genom avtal. Ett viktigt resultat av samverkan är kännedomen om de olika uppdrag och verksamheter som respektive organisation står för. Utan denna kännedom hade arbetet på de båda organisationerna varit betydligt mindre effektivt. Det är viktigt att tydliggöra de båda organisationernas roller för ett mer effektivt arbete för länets utveckling där resurser används på

bästa sätt. Samarbetet kan utvecklas ytterligare bland annat genom bättre kommunikation, ett område som vi kommer arbeta vidare med under 2019.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

1.26 Berörda länsstyrelser ska redovisa hur medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och, i förekommande fall, de territoriella samarbetsprogrammen. I redovisningen ska det framgå hur verksamheten tagit hänsyn till de förutsättningar som råder i olika delar av länet samt hur detta har påverkat fördelningen av medel inom länet.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Den 6 mars 2018 antog regionfullmäktige den nya regionala utvecklingsstrategin (RUS). Strategin bygger på tre övergripande mål till vilka 18 effektmål kopplats. För att genomföra strategin och nå måluppfyllelsen har tio prioriterade områden identifierats.

Det regionala strukturfondsprogrammet för Östra Mellansverige har tre insatsområden. Inom varje insatsområde finns ett tematiskt mål, två investeringsprioriteringar och två specifika mål. Projekten som Länsstyrelsen beviljat pengar till är primärt inriktade mot målen i RUS och strukturfondsprogrammet.

Länsstyrelsen har beslutat om riktlinjer för hur anslaget 1:1 ska användas för 2018–2020. Vi prioriterar regionala utvecklingsprojekt som:

- bidrar till innovation och hållbar tillväxt som gynnar länets landsbygder och som ligger i linje med den regionala innovationsstrategin
- stödjer övergången till en koldioxidsnål ekonomi i form av konkreta projekt. Särskilt ska projekt som bidrar till samverkan mellan aktörer beaktas samt projekt som bidrar till genomförandet av EU:s strukturfondsprogram för en koldioxidsnål ekonomi
- främjar entreprenörskap och företagande på landsbygden, särskilt med inriktning mot länets natur- och kulturmiljöer.

De prioriterade områdena har tydlig koppling till de uppdrag länsstyrelsen har att jobba med inom landsbygdsutveckling. På så vis ger projektverksamheten ett bidrag till att skapa en mera funktionell region som knyter samman stad och land, vilket är en viktig faktor i processen med den region- och arbetsmarknadsförstoring som pågår.

Finansierade projekt 2018

Under 2018 har Länsstyrelsen finansierat följande projekt med anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Främja innovationer från Örebro universitet

Örebro universitet Holding AB har som en del av sin innovationsverksamhet startat upp ett pilotprojekt benämnt Social impact lab. Inom labbet, som fungerar som en företagsinkubator, finns sju forskare från Örebro universitet som utvecklar nya innovativa tjänster och produkter inom området social ekonomi. De nya lösningarna ska skapa samhällsnytta och om möjligt längre fram kommersialiseras i näringslivet. Om projektet faller väl ut ska labbet ingå permanent som en del i innovationssystemet. Social impact lab ska komplettera och stärka

länets innovationsstödjande infrastruktur och ligger inom de prioriterade områdena innovationskraft och specialisering samt social sammanhållning och demokrati. Projektet bidrar till att nå det övergripande målet stark konkurrenskraft och effektmålen om ökad kunskapsintensitet och ökad innovationskraft i RUS. Projektet har också betydelse för måluppfyllelsen i strukturfondsprogrammets insatsområden. Aktiviteter som särskilt främjar nya test- och demonstrationsmodeller och sociala innovationer ska premieras för att uppnå de specifika målen om stärkt innovationskapacitet, ökad innovationsverksamhet och tillväxt i teknik- och kunskapsbaserade tjänsteföretag (SME-företag).

Kompetenskraft inom IT

Företagsorganisationen Creative house ekonomisk förening tog tillsammans med Örebro kommun initiativ till projektet Create IT som syftade till att lyfta fram länets samlade kompetens inom IT- och techsektorn. Målet med projektet, som nu är avslutat, var att få fler företag inom branschen att etablera sig i företrädesvis Örebro kommun, men även i andra delar av länet. Projektet har ännu inte fört med sig att några företag startat upp verksamhet, men över 400 företagskontakter har tagits som lagt en grund för företagsetableringar i framtiden. Diskussioner förs nu om en fortsättning av projektet då ett flertal företag visat intresse för länet. Projektet väntas ge ett mervärde till det övergripande målet i RUS om stark konkurrenskraft och effektmålen om ökad innovationskraft och ökad nationell attraktionskraft. Projektet har också viss bäring på strukturfondsprogrammets insatsområde 1, investeringsprioritering 1b om att särskilt främja investeringar i SME-företag med målet att öka andelen företag med innovationsverksamhet och få fler företag att samverka för att stärka sin innovativa förmåga.

Ökad livsmedelsproduktion i länet

Två projekt som Länsstyrelsen driver i nära samarbete med Region Örebro län fokuserar på den nationella livsmedelsstrategin. Inom ett av projekten har en regional handlingsplan tagits fram. Planen baseras på målen i den nationella strategin och en regional analys som omfattar hela livsmedelskedjan från primärproduktion till konsumtion. Det andra projektet som är en del av genomförandet av planen syftar till att stimulera till samverkan och innovationer inom livsmedelsområdet med målet att öka antalet samarbetsprojekt mellan företag och öka produktionen av lokalt producerad mat. Projekten bidrar förutom till visionen och målen i strategin främst till det i RUS övergripande målet stark konkurrenskraft och effektmålen ökad kunskapsintensitet, ökad tillväxt i näringslivet samt ökad produktion inom areella näringar.

Kanalisation för bredband

Tre kommuner har beviljats stöd för att anlägga kanalisation för fiberkabel som gör att företag kan ansluta sig till fibernätet. Projekten har varit strategiskt viktiga för att både befintliga och nya företag ska ges möjlighet att utveckla sina produkter och tjänster, exempelvis webbtjänster. Projekten är relaterade till det övergripande målet stark konkurrenskraft och effektmålen ökad entreprenöriell aktivitet, ökad nationell attraktionskraft och ökad tillväxt i näringslivet i RUS.

Kommersiell service

I samförstånd med Region Örebro län har Länsstyrelsen använt en mindre del av anslaget till två egna projekt inom området kommersiell service, vilka beslutats i enlighet med tidigare RUS. I ett projekt kartläggs tillgängligheten i dagligvarubutikerna på landsbygden. I det andra projektet analyseras utbudet av service utifrån en behovsbild för att få fram ett underlag om vilken service som behövs och hur den kan erbjudas boende och företag på landsbygden.

Samlad bedömning

Våra utvecklingsmedel är viktiga smörjmedel som bidrar till att projekt kan starta. Vi ökar samarbetet med Örebro universitet och det innovationsfrämjande satsningar som görs. Utvecklingsåtgärder vi ser även kommer bidra till att nå mål i länets regionala livsmedelskedja. Sammantaget bedömer Länsstyrelsen att projekten skapar och kommer att skapa goda resultat som bidrar till en hållbar utveckling i länet. Att stötta företagsamhet på landsbygden och bidra till att målen i RUS och strukturfondsprogrammet ska kunna uppnås.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Livsmedelskontroll, djurskydd, foder och animaliska biprodukter samt allmänna veterinära frågor

1.29 Länsstyrelserna ska redovisa en bedömning av måluppfyllelsen för de operativa målen i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan som rör myndigheternas verksamhet inom livsmedelskontroll, kontroll av djurskydd, foder, animaliska biprodukter, djursmittskydd samt veterinärmedicinska preparat och rests substanser. Redovisningen ska inkludera en kortfattad analys av orsakerna till eventuell utebliven måluppfyllelse och länsstyrelsernas operativa förutsättningar att bedriva verksamheten inom dessa områden. Länsstyrelserna ska även redovisa arbetet med revisioner av kommunernas livsmedelskontroll.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Länsstyrelsen samordnar kontroll av foder inom primärproduktionen med andra kontroller, särskilt kontroll av tvärvillkor samt kontroll av livsmedel i primärproduktionen och har en flerårig kontrollplan.

Livsmedelskontroll

Länsstyrelsen har en treårig plan för kontroll av livsmedel i primärproduktionen och revision av kommunal livsmedelskontroll som ska uppdateras årligen. Uppdateringen gjordes inte under året eftersom vi under 2019 kommer att sammanföra kontrollplanerna och revisionen i en gemensam plan. Det gäller kontrollplanerna för animaliska biprodukter, djurhälsopersonal och läkemedelsanvändning på gård, foder och livsmedel i primärproduktionen samt revision av kommunal livsmedelskontroll och djurskydd. Planen kommer att uppdateras årligen.

Kontroll av primärproducenter: För att effektivisera kontrollerna har vi under året breddat kompetensen och samordnat arbetet. Det möjliggör att flera olika kontroller kan göras vid samma kontrolltillfälle. Kontrollerna har haft fokus på de största hälsoriskerna genom ett riskbaserat uttag i kontrollregistret Primör. Länsstyrelsen har aktivt arbetat med information till primärproducenter om registrering.

Under året har anläggningar som odlar spannmål varit prioriterade i kontrollarbetet i syfte att säkerställa att företagarna vidtar lämpliga åtgärder för att förhindra eller reducera bildning av ochratoxin A i spannmålen. Det är en gemensam prioritering som länsstyrelserna haft under året, genom projektet Operativt mål 12. Det nationella målet för projektet har varit att minst 125 anläggningar skulle kontrolleras under 2018. Länsstyrelsen i Örebro län har kontrollerat sju anläggningar och har i hög grad bidragit till det nationella målet. Totalt har Länsstyrelsen gjort fler kontroller i primärproduktionen i år jämfört med föregående år. Vi har genomfört 21 kontroller, jämfört med fem stycken förra året.

Länsstyrelsen har deltagit i Livsmedelsverkets projekt att årligen kontrollera honung avseende förekomst av rests substanser. Vi har kontrollerat två anläggningar varav provtagningar gjorts på den ena av anläggningarna. Inför kontroll och provtagning har kalibrering med annan länsstyrelse utförts för att likrikta kontrollen.

Samarbeten med andra länsstyrelser: För att säkerställa vår kompetens har vi under året samarbetat med andra länsstyrelser, bland annat genom att följa med erfarna kontrollanter på kontroller. Ett arbete att upprätta en långsiktig kompetensförsörjningsplan för livsmedelskontrollen är planerad för 2019. Vi har även haft ett löpande erfarenhetsutbyte mellan länsstyrelserna där revisioner med mera har diskuterats. Länsstyrelsen i Örebro län ingår i ett revisionsprogram där Jordbruksverket utför revision av ett antal länsstyrelser varje år. Länsstyrelsen i Örebro län har inte reviderats under 2018.

Revision av kommunal livsmedelskontroll Under året har vi reviderat två kommuners livsmedelskontroll, som utförs av förvaltningen i den ena kommunen. Länsstyrelsen konstaterade flera avvikelser, varav några kvarstod sedan tidigare revisioner. Nämnderna ska lämna en åtgärdsplan till Länsstyrelsen som kommer att följas upp för att vi ska kunna säkerställa att revisionen haft önskad effekt. Ytterligare en revision var planerad under 2018 men kommer att genomföras under 2019 med anledning av sjukskrivningar och resursbrist.

I länet finns sju kommunala kontrollmyndigheter och under året har vi reviderat den fleråriga planen för att göra uttaget riskbaserat. Livsmedelsverkets mål att kontrollmyndigheter ska kontrolleras minst vart femte år är uppfyllt, trots att en av de planerade revisionerna 2018 har skjutits upp. Även vad gäller att revisionerna ska vara riskbaserade är resultatet gott.

Kontroll av foder och animaliska biprodukter

Länsstyrelsen har en femårig kontrollplan för animaliska biprodukter samt en treårig plan för foder. Planerna har inte uppdaterats under 2018. Dessa kommer att ingå i nämnda gemensamma plan för hela området under 2019, se ovan, rubrik Livsmedelskontroll, sida 117 .

Kontroll av foder i primärproduktion: Länsstyrelsen saknar tillräckligt underlag för en riskbaserad kontroll av foder. Jordbruksverket arbetar för att förbättra registreringen av foderföretagare, bland annat genom en ny riskklassificeringsmodell. Innan den är på plats samordnar Länsstyrelsen kontrollen av foder inom primärproduktionen med andra kontroller, särskilt kontroll av tvärvillkor och livsmedel i primärproduktionen. I år har vi genomfört 25 kontroller.

Kontroll av animaliska biprodukter: Länsstyrelsen har under året kontrollerat transporter till länets enda biogasanläggning som hanterar animaliska biprodukter. Kontrollen genomfördes i ett nationellt projekt för att skapa förutsättningar för en god kontroll av animaliska biprodukter (ABP). Övriga kontroller har gjorts efter riskuttag. Samtliga kontroller har varit inspektioner. Länsstyrelsen har helt uppfyllt målen för animaliska biprodukter som satts upp inom Nationell plan för kontroll i livsmedelskedjan (NKP).

Djurhälsa och smittskydd

Djursmittskydd: Under 2018 har Länsstyrelsen kontrollerat den enda anläggning i länet som bedriver EU-godkänd avelsverksamhet, för att bidra till målet att sperma och embryon som producerats för handel inom EU uppfyller djurhälsokraven. Kontrollen utfördes i form av en inspektion och vi kunde konstatera att resultatet var gott i enlighet med alla gällande regelverk.

Veterinärmedicinska preparat och restsubstanser: Vid knappt hälften av länets större veterinära verksamheter har Länsstyrelsen kontrollerat att verksamheten bedrivs på ett hygieniskt sätt. Det vill säga att det finns en hygienplan och att den följs. Vid uppföljande kontroll på ett av djursjukhusen hade väsentliga förbättringar genomförts. Vårdhygien är ett viktigt verktyg i arbetet mot antibiotikaresistens.

Vi har under året skickat ut ett nyhetsbrev via e-post till djurhälsopersonal som är verksamma och/eller bosatta i länet. Vi har bland annat informerat om lagstiftning, behandlingsrekommendationer och riktlinjer som rör behandling av djur. Vi har även informerat allmänheten, via sociala medier, om vikten av att antibiotika används restriktivt för att bidra till målet att sprida kunskap om antibiotikaresistens.

Om Länsstyrelsen får en anmälan om misstänkt eller bekräftad infektion med MRSA eller MRSP har vi en fortlöpande kontakt med behandlande veterinär tills denna har meddelat att infektionen är avläkt.

Länsstyrelsen granskar anmälningar om villkorad läkemedelsanvändning och kontaktar ansvarig veterinär i de fall det finns oklarheter i instruktionerna till djurhållaren eller om mediciner används där det finns restriktioner i lagstiftningen för användning på djur. Frågor om förskrivning av läkemedel är även en viktig del när Länsstyrelsen kontrollerar djurhälsopersonal. Det bidrar till målet att läkemedel ska användas med återhållsamhet och bara då det finns behov av det. I ett av nyhetsbrevens finns information om rapportering av djursjukdata och vi har även information på vår webbplats om detta för att öka inrapporteringen.

Länsstyrelsen deltog i länsveterinärkonferensen i maj 2018 då en halvdag användes för att tillsammans med Jordbruksverket utbyta erfarenheter av djurhälsopersonalkontroll, som en del i målet att skapa bättre förutsättningar för effektiv kontroll av användning av läkemedel.

Tillsyn av djurhälsopersonal: Under 2018 har Länsstyrelsen endast utfört en del av den tillsyn av djurhälsopersonal som skulle krävas för att hålla de tillsynsintervall som finns i allmänna råd om prioritering av kontrollobjekt i Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:62) om offentlig kontroll av djurhälsopersonal. På grund av oförutsedd resursbrist har tillsynen nedprioriterats. Den tillsyn som har utförts har varit i form av inspektioner och dokumentkontroller. De administrativa dokumentkontrollerna har rört villkorad läkemedelsanvändning på gård. Under 2018 har elva inspektioner av läkemedelsanvändningen på gård utförts.

Djurskyddskontroll

Under året har ett nytt arbetssätt införts för att öka antalet normalkontroller. Vid kontrolluttag har riskklassificeringsmodellen STORK använts. Vi har utfört planerade kontroller av cirka sex procent av kontrollobjekten med livsmedelsproducerande djur i djurskyddskontrollregistret i länet. Det är mer än dubbelt så många kontroller i jämförelse med 2017 (2,4 procent). Det nya arbetssättet tillsammans med förstärkta resurser har förbättrat möjligheterna att utföra fler kontroller. Det ger oss goda förutsättningar för att öka antal kontroller avseende livsmedelsproducerande djur och nå målen 2019.

Övertagandet av uppgifter från polisen från den 1 juni 2018 har medfört större arbetsbelastning än förväntat. Framför allt tog förberedelsearbetet mycket tid och resurser i anspråk. Det har även varit ett större antal inkomna ärenden än förväntat. Både introduktion av nyanställda och nya uppgifter från polisen har påverkat årets måluppfyllelse.

Länsstyrelsen bedömer att personer som meddelats djurförbud är riskobjekt. Eftersom riskobjekt är prioriterade har vi utfört 25 ytterligare kontroller utöver de planerade enligt SToRK-uttaget. 26 personer kontrollerades varav en tredjedel höll djur i strid mot förbudet.

Antal inkomna anmälningar om bristande djurhållning har under året ökat med cirka 25 procent jämfört med förra året. Vi har nått målet att fatta beslut i minst 90 procent av ärendena inom 90 dagar från att anmälan kommit in. Vi har följt en gemensam nationell anmälningsrutin stor del av året vilket har medfört en hårdare prioritering och att färre ärenden handläggs med kontroll. Fler anmälningsärenden granskas och handläggs administrativt via telefonsamtal eller brev. I år har 36 procent varit obefogade anmälningar av ärenden där vi gjort en kontroll på plats, vilket är något lägre än förra året. Vi har förbättrat kvotmålet, att antal normalkontroller ska vara minst lika många som antal anmälningskontroller, till 0,76 och närmar oss måluppfyllelse. Vi uppfyller målet att få ut 90 procent av kontrollrapporterna inom 21 dagar.

Ansökan om tillståndsplikt för viss djurhållning (§16 djurskyddslagen): Av 47 beslutade ärenden har 94 procent handlagts inom 90 dagar från komplett ansökan och Länsstyrelsen har därmed helt uppfyllt det nationella målet om att 90 procent av ärendena ska vara handlagda inom 90 dagar.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen har i år en högre måluppfyllelse av djurskyddskontrollerna för livsmedelsproducerande djur. Genom att vi även gjort fler uppföljande kontroller har vi kunnat fånga upp om problem kvarstår eller är lösta. Vi har delvis uppfyllt målen för djurhälsa och smittskydd och vidare har Länsstyrelsen helt uppfyllt målen för veterinärmedicinska preparat och restsubstanser i Nationell plan för kontroll i livsmedelskedjan (NKP).

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

1.30 Länsstyrelserna ska arbeta för fler och bättre djurskyddskontroller.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Under året har vi gjort förhållandevis många kontroller med tanke på länets storlek, totalt fyra procent av landets alla kontroller. Totalt har vi ökat antalet djurskyddskontroller med drygt hundra kontroller jämfört med föregående år. Vi har totalt sett gjort 454 kontroller varav 141 är planerade normalkontroller, 185 är anmälningskontroller och övriga kontroller såsom uppföljningskontroller. Vi har även fattat fler formella beslut om förelägganden och förbud för att brister ska åtgärdas. Antalet beslut om omedelbara omhändertaganden har fördubblats jämfört med föregående år.

Länsstyrelsen följer upp att brister åtgärdas, vilket är viktigt för att kontroller ska få effekt. Uppföljningar står för en femtedel av det totala antalet kontroller. Genom ett mer systematiskt arbetssätt följer vi upp snabbare och i ökad omfattning. 95 uppföljande kontroller har gjorts jämfört med föregående års 62. Administrativa uppföljningar sker också i större utsträckning än tidigare. Det leder till att resurser frigörs, framför allt till planerade kontroller.

För att underlätta för djurhållare att göra rätt delar vi ut informationsmaterial vid varje kontroll. Förutom traditionella medier använder vi även sociala medier för att nå ut med information, till exempel genom filmer. Vi har gjort ett antal informationsinsatser under året för att öka kunskapen hos djurhållare och allmänhet om djurskyddslagstiftningen. Vi har även haft branschspecifika träffar för att avdramatisera och informera om djurskyddskontrollen. I våra

omsorgsgrupper får vi även återkoppling på hur kontrollerna uppfattas av djurhållarna, vilket vi kontinuerligt drar lärdom av.

Kompetensutveckling sker löpande för våra djurskyddshandläggare. I år har vi haft fokus på att introducera nya medarbetare eftersom sex nya djurskyddshandläggare börjat under året. Vi kommer börja kartlägga kompetensen och behoven och lägga upp en långsiktig kompetensförsörjningsplan under 2019.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis har Länsstyrelsen under året ökat antalet djurskyddskontroller. Vi har fortfarande många anmälningssärenden att hantera men vi har gjort färre obefogade kontroller och nya rutiner för uppföljningsärenden har gjort att dessa utförs inom rätt tid. Andelen normalkontroller har ökat under året och vår plan är att klara det nationella målet nästa år.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Lantbruk och landsbygd

1.31 Följande likvärdiga målsättningar ska vara vägledande för länsstyrelsernas hantering av EU-stöd:

- en effektivisering och förenkling för företag och myndigheter,
- en minskning av de administrativa utgifterna,
- en strävan efter att stöden i så stor utsträckning som möjligt kan betalas ut så tidigt som regelverket tillåter, och
- en minskning av andel fel i stödhanteringen.

Vid genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 och Havs- och fiskeriprogrammet ska länsstyrelserna:

- redovisa genomförandet av programmen enligt riktlinjer från Statens jordbruksverk, samt
- redovisa handläggningstider och måluppfyllnad utifrån de mål som satts inom ramen för styrnings- och uppföljningssystemet Styr- och uppföljningssystem projekt- och företagsstöd respektive styr- och uppföljningssystem jordbrukarstöd.

Uppdragen om genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 och Havs- och fiskeriprogrammet finansieras av medel från anslagen 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur och 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Länsstyrelsen har under hösten prioriterat handläggningen av utbetalningar av 2018-års ansökningar. Det har resulterat i att vi betalade ut 98 procent av årets direktstöd innan årsskiftet. Extra resurser har även lagts på arbetet med slututbetalningarna från 2015–2017. Totalt har vi betalat ut 323 miljoner kronor i direktstöd, miljöersättningar, ekologisk produktion och kompensationsbidrag. För företags- och projektstöden har vi betalat ut 25 miljoner kronor till länets landsbygdsföretagare och organisationer.

Prioriteringar för att säkra stödutbetalningarna till lantbrukarna

Länsstyrelsen i Örebro län hade liksom övriga länsstyrelser stora ärendebalanser inom jordbrukarstöd när året började som främst gällde slututbetalningar av miljöersättningar och stöd till ekologisk produktion från åren 2015–2017. Dessa utbetalningar har inte varit möjliga att färdigställa på grund av att det har saknats funktionalitet i de IT-system eller rutiner som Jordbruksverket ansvarar för. Sommarens torka, med ökade kostnader hos lantbruksföretagen, gjorde att kraven ökade på myndigheterna att avsluta utbetalningarna från tidigare år. Följande prioriteringar av utbetalningarna för jordbruksstöden har gjorts av länsstyrelserna i samverkan med Jordbruksverket för att få så stor effekt i hela landet som möjligt:

1. Delutbetalningar av 2018 års miljöersättningar, ekologisk produktion och kompensationsstöd.
2. Utbetalning av hela 2018 års direktstöd och slututbetalning av 2018 års kompensationsstöd.
3. Slututbetalning av miljöersättningar och ekologisk produktion för stödåren 2015–2017.

Prioriteringarna har syftat till att säkerställa att de stora utbetalningarna når lantbruksföretagen så tidigt som möjligt. Att länsstyrelserna agerat gemensamt i så stor utsträckning anser vi har varit avgörande för årets resultat. Arbetet har skett i samverkansforum där representanter från länsstyrelserna, Jordbruksverket och Näringsdepartementet träffas. Särskilt viktiga frågor i år har varit att ha en gemensam bild av förutsättningar, behov och prioriteringar.

Stora utbetalningar innan årsskiftet

En högre andel av jordbruksstöden har betalats ut före årsskiftet än föregående år. Se tabellerna nedan.

Utbetalningsläget i Örebro län 31 dec 2018 avseende stödår 2018:

Stöd	Utbetalt belopp (tkr)	Andel utbetalt (procent) ¹
Gårdsstöd	137 853	98,7
Förgröningsstöd	74 868	98,5
Nötkreatursstöd	18 803	95,2
Stöd till unga jordbrukare	3 616	89,9
Kompensationsstöd	17 802	97,8
Ekologisk produktion	18 594	82,0
Betesmarker och slätterängar	10 340	74,1
Vallodling	4 074	76,8
Restaureringsstöd	1 405	100
Våtmarker och slätterängar	1 235	98,1

¹ Bedömningen grundar sig på en preliminär siffra av totalt belopp eftersom denna blir klar först när alla ärenden har kunnat handläggas färdigt. Källa BLIS och e-handläggning.

Vårt arbete med slututbetalningarna av miljöersättningar och ekologisk produktion för åren 2015–2017 går framåt. För att ha förutsättningar att komma vidare i handläggningen med de gamla stöden har Länsstyrelsen:

- under hösten anställt extra personal
- omfördelat arbetsuppgifter för att prioritera dessa stödutbetalningar.

Utbetalda stödbelopp vid årsskiftet framgår av nedanstående tabell. Utbetalningarna av betesmarksstöd för 2015–2017 har emellertid inte kunnat slutföras i den omfattning vi önskat på grund av förseningar i funktionalitet i IT-systemen.

Utbetalningsläget i Örebro län 31 dec 2018 avseende stödår 2015–2017:

Stöd	Utbetalt belopp (tkr)	Andel utbetalt (procent) ¹
Ekologisk produktion	45 367	96,3
Betesmarker och slätterängar	33 643	88,9
Vallodling	11 094	76,3

¹ Bedömningen grundar sig på en preliminär siffra av totalt belopp eftersom denna blir klar först när alla ärenden har kunnat handläggas färdigt. Källa BLIS.

Utbetalningar utanför ordinarie handläggningssystem

Länsstyrelserna har haft möjlighet att ta fram utbetalningsunderlag på annat sätt än via ordinarie handläggningssystem för att möjliggöra utbetalningar av försenade medel. Därmed har vi kunnat betala ut enskilt stora stödbelopp till ett antal av företagen.

Förenkla för företagen

För att förenkla processen för företagarna håller vi en hög servicenivå mot sökanden både för jordbrukarstöden samt företags- och projektstöden. Vi arbetar även proaktivt med informationsinsatser både i våra nyhetsblad och på olika möten.

När det gäller jordbrukarstöden har vi under vårens ansökningsperiod för SAM erbjudit lantbruksföretagare datorplatser vid Länsstyrelsen inklusive hjälp av handläggare. Intresset var stort och vi hade många besök. Syftet med upplägget är att underlätta för de som har mindre datorvana, att undvika att SAM Internet utgör ett hinder. Lantbrukarna får också ett ansikte på våra handläggare vilket underlättar framtida kontakter. Det har resulterat i att vi får in fler korrekta ansökningar vilket gör att färre företag missar ersättningar de är berättigade till och vi får färre fel att utreda och troligen färre överklaganden. Vi lyfter även fram fördelarna med Bank-ID och uppmuntrar stödsökanden att skaffa det. Ambitionen är att vi ska vara lätta att få kontakt med och vi har mycket hög närvaro på den länsstyrelsegemensamma telefonsupporten, En Väg In (EVI), där vi erbjuder relevant stöd med ansökningarna.

Effektivisering och förenkling av administrationen

Vi har regelbundna handläggarmöten där förändrade regler, rutiner och andra aktuella frågor belyses. Att tillsammans arbeta med dessa frågor hjälper handläggarna att uppmärksamma förändringar och därmed risken att göra misstag i handläggningen. Handläggningen av landsbygdsstöd är komplex med otaliga regler och rutiner som ofta ändras. Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med att finna sätt att effektivisera arbetet, men mycket av administrationen skapas dock utanför myndighetens rådighet. Vi samverkar även med länsstyrelserna i Mälardalsregionen och har regelbundna handläggarräffor och möten för cheferna med syfte att utveckla och effektivisera verksamheten.

Handläggningstider och måluppfyllelse

Länsstyrelserna deltar med gemensamma representanter i Jordbruksverkets arbets- och styrgrupper för jordbruksstöden och landsbygdsstöden SUSS-JBR och SUSS-LB (Systematisk Styrning och Uppföljnings System). SUSS-JBR används för vår styrning och planering av verksamheten med jordbruksstöden. Vi har klarat målen i SUSS-JBR och ligger något över

målsättningen för utbetalningarna av årets direktstöd och delutbetalningar av miljöersättningar, ekologisk produktion och kompensationsstödet.

När det gäller uppföljning av landsbygdsstöden i SUSS-LB ser vi dock att arbetet med att förkorta handläggningstiderna kompliceras av det rådande upplägget av landsbygdsprogrammet. Med beslutsomgångar och ansökningar som rullar däremellan kan en normal ansökan ta över ett år från det att den kom in till dess sökanden får beslut. I de fall ansökan beviljas i första beslutsomgången går det dock fortare. För att korta handläggningstiderna har vi i år gjort ändringar i länets handlingsplan och tagit bort rullningar av ansökningar mellan beslutsomgångar. Syftet är att sökanden snabbare ska få besked om hon eller han får stöd eller inte.

Ansökan om stöd med handläggningstid inom 180 dagar:

Stödform	Andel ärenden med handläggningstid <180 dagar (%)	Antal beslutade ärenden <180 dagar	Totalt antal beslutade ärenden (2014–2018)
Företagsstöd	12 %	8	65
Miljöinvestering	90 %	45	50
Projektstöd	60 %	34	57
Summa	51 %	87	172

Källa: BLIS

Tabellen redovisar samtliga stöd som inkommit under nuvarande programperiod. Måluppfyllelsen för handläggningstiden är 51 procent från 2014 till 2018. Bryts måluppfyllelsen ned på per år så ökar måluppfyllelsen för varje år. Resultatet kan förklaras med att handläggningstiden de första åren blev mycket lång på grund av bristande IT-system och att handläggningssystemet öppnades först ett och ett halvt år efter att de första ansökningarna togs emot. Handläggningstiderna de första åren belastar således den totala tiden.

Tabell. Ansökan om utbetalning med handläggningstid inom 120 dagar

Stödform	Andel ärenden med handläggningstid <120 dagar (%)	Antal beslutade ärenden <120 dagar	Totalt antal beslutade ärenden* (2014–2018)
Företagsstöd	67 %	76	114
Miljöinvestering	83 %	52	63
Projektstöd	61 %	39	64
Summa	69 %	167	241

* Omfattar både del- och slututbetalningar. Källa: BLIS

Måluppfyllelsen för handläggningstid av utbetalningar är högre än för ansökan om stöd. Anledningen är att möjligheten att skicka in ansökan om utbetalningar kom igång först när IT-systemen var klara och orsakade därmed inte de långa handläggningstider som varit fallet med ansökan om stöd.

Antalet ansökningar om företagsstöd har ökat något under året jämfört med föregående år. Medan ansökningar om projektstöd ligger i nivå med 2017. Ansökningar om utbetalningar kommer har ökat något för projektstöden jämfört med åren innan. Hittills har vi bara fått in en delutbetalning av bredbandsstöd.

Antal inkomna och beslutade företagsstöd 2014–2018:

År	Inkomna företagsstöd	Beslutade företagsstöd	Utbetalade företagsstöd
2014	6	0	0
2015	57	0	0
2016	116	54	12
2017	36	79	64
2018	48	72	42

Antal inkomna och beslutade projektstöd 2014–2018:

År	Inkomna projektstöd	Beslutade projektstöd	Utbetalade projektstöd
2014	2	0	0
2015	19	0	0
2016	71	36	8
2017	20	23	32
2018	22	38	37

Genomförande av Landsbygdsprogrammet 2014–2020

Företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar

I länets handlingsplan har vi prioriterat investeringar för betande djur och mjölkproduktion. Huvuddelen av investeringsstöden har därför gått till lantbrukare och då ofta till att höja produktionskapaciteten i djurproduktion. I de fall investeringarna går till mjölkproduktion är det ett välkommet tillskott då antalet mjölkproducenter samt mängden producerad mjölk minskat under en längre tid i Örebro län. Stöden bidrar inte sällan till att mjölkproducenten kan gå över till en modern produktion med mjölkrobot. Vi har under 2018 beslutat om 72 ansökningar om stöd och 42 utbetalningar. Totalt har vi i år betalat ut 25 222 000 kronor i projekt- och företagsstöd.

Åtagandeplaner och restaureringsplaner för betesmarker och slätterängar

Under 2018 har vi besökt och fastställt markklasser för samtliga ansökningar som inkommit under 2018 eller tidigare och det arbetet är nu i fas.

Parallellt med att vi utreder kvarvarande ärenden som inte har fått en slututbetalning för miljöersättningen för betesmarker och slätterängar uppdateras tidigare åtagandeplaner där det skett förändringar efter första årets ansökan, exempelvis för att mark överlåtits mellan lantbrukare. Detta arbete beräknas komma i fas under 2019 då vi räknar med att det ska finnas systemstöd på plats för att kunna handlägga färdigt samtliga ärenden.

Restaureringsstödet som hanteras vid sidan av de gemensamma IT-systemen är vi helt i fas med. Alla som sökt stödet och berättigar till det har fått en restaureringsplan upprättad och sina stödpengar utbetalade före årsskiftet. 2019 ska besiktning av de första restaureringsåtagandena i det nuvarande landsbygdsprogrammet ske. För att minska risken för återkrav och att restaureringarna ska nå sina mål jobbar vi kontinuerligt med att följa upp pågående restaureringar när dessa befinner sig mitt i åtagandeperioden. Detta gör vi genom att ta kontakt med lantbrukarna och vid behov erbjuda rådgivning.

Bredband

Efterfrågan på stöd för bredbandsutbyggnad är stor. Vi hittills fattat beslut om elva projekt som totalt fått 126 miljoner kronor. I åtgärden återstår knappt 18 miljoner kronor men pengarna kommer inte räcka till alla de inneliggande ansökningar vi har fått in. Det är helt tydligt att de medel som är avsatta i landsbygdsprogrammet inte räcker till att täcka de behov som finns på landsbygderna i länet. För att klara bredbandsmålen måste betydande belopp tillskjutas.

Kortare livsmedelskedja

Under året har Länsstyrelsen tillsammans med Hushållningssällskapet bedrivit ett samarbetsprojekt som syftar till att korta livsmedelskedjan samt öka mängden närproducerade livsmedel i de offentliga köken. En del i arbetet har varit att öka kunskapen om upphandling bland de offentliga aktörerna och här har samarbete inletts med Upphandlingsmyndigheten för att säkerställa rätt kompetens. Projektet är en del i genomförandet av länets regionala handlingsplan för livsmedel.

Rovdjursavvisande stängsel

I Örebro län har vi vargrevir som täcker nästan hela länet och varg finns i hela länet. Behovet att sätta upp rovdjursavvisande stängsel har varit stort. De extra medel som nu tillförs ersättningen kommer att vara ett välkommet tillskott. Vi ser mycket positivt på att länsstyrelserna gemensamt kommit överens om omfördelningar av medel till en nationell pott för rovdjursstängsel så att de områden i landet med störst problem fortsatt kan bevilja djurhållare medel till rovdjursavvisande stängsel. Att lantbrukare kan skydda sina djur mot angrepp från rovdjur är viktigt för att kunna uppnå en acceptans för rovdjurspolitiken och att lantbrukare vill fortsätta ha betande djur på länets betesmarker. I länet beviljar vi endast stöd för rovdjursstängsel till fårproducenter.

Våtmarker

Vi kan konstatera att intresset för att anlägga våtmarker på jordbruksmark är lågt. Vår erfarenhet är att det är en lång process för markägare att besluta sig för att anlägga en våtmark genom att man då tar jordbruksmarken ur jordbruksproduktion för lång tid framöver. Under 2018 har Länsstyrelsen därför bildat en våtmarksgrupp med handläggare med olika kompetens och ansvarsområden för att samordna stödmedel från landsbygdsprogrammet med Våtmarkssatsningen inom LONA för att verka för anläggande av våtmarker.

Kommersiell service

Investeringsstöden i landsbygdsprogrammet har medfört att ett flertal landsbygdsbutiker genomfört investeringar i bland annat nya kylar och frysar, vilket ökat butikernas attraktionskraft. Region Örebro län har kompletterat stöden från Länsstyrelsen genom att bevilja investeringsbidrag från anslaget 1:1, regionala tillväxtåtgärder när investeringarna understigit 50 000 kronor, vilket är golvbeloppet i landsbygdsprogrammet. De landsbygdsbutiker som fått stöd har överlag en fortsatt stabil ekonomi med bra omsättning och relativt god lönsamhet. Köptroheten har varit stabil och till och med ökat på vissa orter. Av de 25 dagligvarubutiker som finns utanför kommunernas centralorter bedöms fyra till fem vara nedläggningshotade under de närmaste åren.

Länsstyrelsen finansierar genom medel från Tillväxtverket och landsbygdsprogrammet ett rådgivningsprojekt tillsammans med flera andra länsstyrelser under ledning av Dalarna. Rådgivningsprojektet har operativt inte pågått så lång tid så där har inga resultat och effekter kunnat påvisas ännu.

Kompetensutveckling av lantbrukare och landsbygdsföretagare

De ytterligare medel som tillfördes för att främja biologisk mångfald i betesmarker har tagits väl emot. Vi har påbörjat ett mer intensivt arbete med att samla länets aktörer i frågan för att fästa mer fokus på frågan. Vi har också arbetat med att få till fler rådgivningar till berörda för att öka kunskaperna om värdet med biologisk mångfald.

Sommaren innebar en extrem torka och foderbrist som orsakade lantbruket stora problem. Länsstyrelsen beslöt då att möta dessa problem på bred front. Genom enskild rådgivning och gruppaktiviteter kunde vi informera lantbruket om åtgärder som mildrade effekterna av torkan.

Genomförandet av Greppa näringen dras med en del problem då aktörerna som upphandlats har svårt att nå målgruppen. Aktörerna har även stor personalomsättning vilket kan vara en av flera orsaker till minskat antal genomförda rådgivningar.

TA-medel viktiga för genomförandet av landsbygdsprogrammet

Länsstyrelsen har använt TA-medel till lönekostnader för att hantera miljöersättningar, ekologisk produktion och kompensationsbidrag samt företags- och projektstöd i Landsbygdsprogrammet 2014–2020. Kostnaderna har rört:

- Inhämtande av kunskaper för en effektiv gransknings- och urvalsprocess av stöden samt information om Landsbygdsprogrammet för målgruppen.
- Granskning av ansökningar och åtagandepplaner kopplade till miljöersättningarna.
- Granskning av ansökningar, urvalsprocess och slutbesiktningar av stöd i landsbygdsutvecklingsåtgärder.

Bedömning av måluppfyllelsen

Utbetalningarna av 2018 års ansökningar om jordbruksstöd har gått bra och vi har totalt betalat ut 350 miljoner kronor till länets lantbrukare. Efterfrågan på företagsstöd är fortsatt hög och vi har lyckats korta handläggningstiderna för de ansökningar som kommit in senaste åren. Vi har betalat ut 25 miljoner kronor i företags- och projektstöd. Länets lantbrukare har gett oss uppskattning för den kraftsamling vi gjort med utbetalningar av årets ansökningar och påbörjat slututbetalningarna för 2015–2017.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Ersättning för viltskador

1.37 Länsstyrelserna ska rapportera uppgifter om det stöd som varje år lämnas för att förebygga skada av vilt och som ersättning för skada av vilt på annat än ren, fisk och fiskeredskap, till Naturvårdsverket för myndighetens årliga rapportering av statligt stöd till Europeiska kommissionen enligt lagen (2013:388) om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler. Länsstyrelserna ska vidare redovisa sin uppföljning av det årliga stöd av mindre betydelse som lämnas av länsstyrelserna enligt förordningen (2017:1254).

Återrapportering

Skador av stora rovdjur

För att förebygga skador på får orsakade av varg och lodjur i länet har det enligt 11 § Viltskadeförordningen (2001:724) under 2018 betalats ut bidrag till 17 stycken rovdjursavvisande stängsel. Genom att extra medel söktes under 2018 för att kunna bevilja stöd till fler stängsel till Tivedenområdet där ett stort angrepp skedde i somras kunde bidrag betalas ut till stängsel även på blocklagd mark. Totalt har det under 2018 beviljats bidrag till stängsel motsvarande 644 615 kronor. För att förebygga skador på jakthund har det även betalats ut bidrag till skyddsvästar, 25 stycken och totalt 56 076 kronor. Antalet angrepp av rovdjur på tamdjur har under 2018 varit lågt, endast fem angrepp. Men med anledning av det stora angreppet på 28 får i Tivedenområdet har det betalats ut 130 779 kronor i ersättningar för skador orsakade av lodjur och varg. Slutsiffrorna av bidrag och ersättningar som utbetalts från Viltskademedlen kommer att rapporteras till Naturvårdsverket i början av 2019.

Stöd av mindre betydelse enligt 5 § förordningen (2017:1254) om statligt stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn för viltskador och förebyggande av viltskador har endast lämnats i ett fall hittills. Sökanden beviljades cirka 7 810 kronor för indirekta kostnader så som avlivning, installning av djur och extrafoder, uppsamling av kadaver och eget arbete i samband med angreppet i Tivedenområdet.

Skador av stora betande fåglar i jordbruket

Arbetet med att förebygga skador från stora betande fåglar i jordbruket är under kontinuerlig utveckling. Vi har i länet gått från en kritisk situation med upprörda lantbrukare, till att idag ha en god dialog trots att problem kvarstår med skördeskador. Viltförvaltningsdelegationen fastställde den 2 december 2016 en reviderad handlingsplan för skyddsjakt och användning av viltskademedlen avseende skador av stora betande fåglar i jordbruket, vilken vi arbetat utefter under 2018. Arbetet har under året i huvudsak handlat om dialog inom arbetsgruppen och med jordbrukare inom Kvismareområdet och runt sjön Tysslingen. Länsstyrelsen har utfört praktiskt arbete och stöd till jordbrukare med styrning av fåglarna bort från känsliga grödor. Denna del är mycket viktig för att minska skadorna och mildra konflikten kring fåglarna. Nivån på ersättningar för skador på gröda orsakade av stora betande fåglar har även i år varit låg. Det har betalats ut 108 259 kronor enligt 11 § Viltskadeförordningen (2001:724) i ersättning för skador av trana på korn och vallodlingar, varav 49 179 kronor är att hänföra till skador orsakade under 2018. Slutsiffrorna av bidrag och ersättningar som utbetalts från Viltskademedlen kommer att rapporteras till Naturvårdsverket i början av 2019.

Näringsdepartementet (uppdrag)

Förenklingsarbete för företag

3.52 Länsstyrelserna ska fortsätta förenklingsarbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag. Särskilt fokus ska vara på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt.

Åtterrapporering och bedömning av resultat

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med förbättringar i syfte att förenkla för företag i deras kontakter med myndigheten. Vi jobbar bland annat med att rationalisera vår handläggning för att korta handläggningstiderna där myndighetens arbete med att digitalisera handläggningen är ett led i det. Företagen kommer på lite längre sikt dra stor fördel av digitaliseringen då allt fler ärenden kan hanteras digitalt med den hjälp som det medför både för enskilda och företag.

Ett korrekt bemötande med klara besked är mycket viktigt för företag så att de kan planera sin verksamhet och i rimlig mån kan förutse myndighetens beslut. Vi arbetar därför med bemötandefrågor och tydlig kommunikation i vardagen. Resultatet syns bland annat i tidigare brukarundersökning där flera verksamheter mäts och där vi får goda resultat i frågan.

Tillstånd för att bedriva verksamhet med djur, så kallade §16-tillstånd, har prioriterats. Det har bidragit till kortare väntetider för länets företagare och därmed minskad risk för ekonomiska förluster under väntetiden.

För att öka förståelsen för olika regelverk och syftet med dem har vi under de senaste åren haft en särskild Tillsynsvecka där vi på olika sätt lyft och informerat om Länsstyrelsens tillsynsarbete.

Samlad bedömning

Vi arbetar med att underlätta för företagen och vi når vissa resultat men ser samtidigt att arbete återstår.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

3.53 Länsstyrelserna ska under 2018 stödja regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (N2017/04297/FF), som syftar till ett enklare företagande med digital förvaltning.

Åtterrapporering

Syftet med överenskommelsen är att göra det enklare att starta och driva företag genom att erbjuda digital information, guidning och tjänster som utgår från företagens förutsättningar och behov. Arbetet inleddes med restaurangbranschen (dnr N2016/01182/FF) och utvecklas nu till att även inkludera företag i besöksnäringen.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har inte efterfrågat Länsstyrelsens stöd under året. Länsstyrelsen efterlyser tydligare instruktioner i kommande regleringsbrev för att kunna bistå SKL i arbetet.

3.54 Länsstyrelserna ska redovisa insatser kring hur man enligt 5 § 7 i förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion i sin verksamhet förenklar för företag. Redovisningen ska innehålla:

en redogörelse för företagens nöjdhet gällande tillgänglighet, svarstid, bemötande och handläggningstid utifrån den länsstyrelsegemensamma brukarundersökningen samt arbetet med särskilda insatser för att förbättra dessa områden,

en uppföljning av de av länsstyrelserna utvalda fyra ärendetyperna förprovning av djurstallar, samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, miljöprövningsdelegationernas prövning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. samma balk och anmälan om ändring av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet samt mål och måluppfyllelse för handläggningstid för de utvalda ärendetyperna, och

motiveringar till avvikelser, samt hur den förväntade handläggningstiden kommuniceras till företag när ett nytt ärende inleds inom de utvalda ärendetyperna.

För ärenden om prövning av miljöfarlig verksamhet ska redovisningen avse den totala handläggningstiden (median) och hur länsstyrelsen i procent uppfyllt regeringens mål (regeringsbeslut den 1 december 2011 [S2011/10148/SFÖ m.fl.] med uppdrag till vissa länsstyrelser) om att ansökan ska beslutas inom 180 dagar från det att ärendet är komplett.

Uppdraget ska redovisas i årsredovisningen av samtliga länsstyrelser i de delar där det är tillämpligt. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska samordna redovisningen.

Återrapportering och bedömning av resultat och måluppfyllelse

Förprovning av djurstallar

Området förprovning av djurstallar ingick inte i Länsstyrelsens brukarundersökningen 2018. Brukarundersökningen från 2017 visade att vi inom området hade hög tillgänglighet, snabba svarstider och levererade tydlig information. Det visade också hög nöjdhet för bemötandet och handläggarens kompetens, medan nöjdheten för handläggningstiden behövde förbättras.

Ett antal ärenden hann inte handläggas under 2017 utan beslutades under 2018. Det gör att måluppfyllelsen för 2018 blir låg med avseende på handläggningstiden. Av de ärenden som inkom 2018 har 86 procent handlagts inom 56 dagar från komplett ansökan, vilket är en förbättring mot tidigare år. Flera större besiktningssärenden har prioriterats eftersom det är viktigt för lantbruksföretagen att ärendena avslutas. Genom fortsatt god kommunikation med sökande kan handläggningstiden förkortas och besluten tas utifrån rätt underlag.

Efter inkommen ansökan skickas bekräftelsebrev med information om förväntad handläggningstid. Våra handläggare är serviceinriktade och tillgängliga och ger snabbt svar på frågor via de kanaler som företagaren föredrar (telefon, e-post eller besök) genom hela processen. Det förenklar för företagarna och gör det lätt att göra rätt. Det ger i slutändan en byggnad med bra djurmiljö och goda förutsättningar för ett gott djurskydd.

Anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken

Anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § i miljöbalken sker i huvudsak via en e-tjänst. Den sökande får vid behov hjälp att fylla i webbformuläret, men som regel behövs det inte. På Länsstyrelsens webbplats finns utförlig information om 12:6 samråd. Vi kommunicerar med den sökande under ärendets gång, särskilt om försiktighetsmått eller om ändringar krävs. Det går som regel att hitta en god samsyn vid samråden. I vissa fall gör vi även tillsynsbesök.

Under 2017 analyserades inom vilka verksamhetsområden det kunde finnas särskilda behov av stöd vad gäller 12:6 samråd och bredbandsföretag framträdde som en sådan grupp. I början av 2018 bjöds därför bredbandsföretagen i länet in till en informationsträff om 12:6 samråd. Under hösten genomfördes också en tillsynsdag tillsammans med handläggare inom kulturmiljö för att tillsyna utförda fibergrävningar.

Under 2018 har arbetet fortsatt efter den internrutin som under 2017 tagits fram för att underlätta handläggningsprocessen inom 12:6 samråd.

Prövning av miljöfarlig verksamhet

Brukarundersökningen som genomfördes 2018 visade att de som fått tillstånd till sin verksamhet via Miljöprövningsdelegationen är nöjda med det bemötande man fått av handläggarna och den information som finns att tillgå på webben. Verksamheterna är även nöjda med information man fått via telefon och e-post och att man snabbt får svar. Av de länsstyrelser som deltog i undersökningen hade Länsstyrelsens i Örebro län kortast handläggningstider. Vi har under flera år haft fokus på att förmedla vilka förväntningar bolagen kan ha på handläggningstiden och vad de själva kan göra för att få en kortare handläggningstid. Detta sker vid myndighetssamrådet som inleder tillståndsprövningsprocessen. Vi genomför även sedan flera år en egen enkät som riktar sig till de som genomgått en tillståndsprövningsprocess. Resultatet från den enkäten överensstämmer med resultatet från brukarundersökningen.

Anmälan om ändring av anmälningspliktig verksamhet

Resultatet från brukarundersökningen för de verksamheter som haft ett anmälningsärende för en miljöfarlig verksamhet visar på hög nöjdhet. Verksamheterna är nöjda med svarstider och handläggningstider. De är även mycket nöjda med handläggarnas bemötande och kompetens. Under 2018 har länsstyrelserna gemensamt tagit fram och lanserat en e-tjänst för att lämna in anmälningsärenden. Vi har informerat bolagen om att denna e-tjänst finns för att öka användningsfrekvensen.

Samlad bedömning

Arbetet med samrådsärenden 12:6 enligt miljöbalken har fungerat väl och utvecklat för bredbandsarbetsföretag. Prövningen av miljöfarlig verksamhet och ändring har fungerat mycket väl vilket verifieras av de undersökningar som gjorts av brukarundersökning och enkät. Servicegraden är hög inom förprövningsverksamheten och handläggningstiden minskar.

Måluppfyllelse: Ej uppfyllt Delvis uppfyllt I hög grad uppfyllt Helt uppfyllt

Tabeller enligt regleringsbrevsbilaga

Nedanstående tabeller redovisas i enlighet med regleringsbrevsbilaga 1: Mallar för redovisning av statistik (ändringsbeslut 2018-12-18).

Tabell 1.1: Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Länsfakta	2018	2017	2016
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhålspersonal	12	11	4
Årsarbetskrafter inom området djurskydd	7,0	5,6	5,1
Årsarbetskrafter inom området livsmedelskontroll	0,4	0,2	0,4
varav Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av livsmedel i primärproduktionen	0,17	0,04	0,16
Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av foder i primärproduktionen	0,01	0,01	0,02
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter.	3	0	0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, ärendehanteringssystemet Platina, Djurskyddskontrollregister

Kommentar till Tabell 1.1 Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Länsstyrelsen har ökat bemanningen inom djurskydd eftersom vi övertagit uppgifter om verkställande vid omhändertagande av djur och lagen om tillsyn över hundar och katter från Polismyndigheten från den 1 juni 2018.

Tabell 1.2: Fiske

Länsfakta	2018	2017	2016
Antal fiskevårdsområden	42	42	42
Antal fiskelicenser	0	0	0
Antal personliga fiskelicenser	15	15	16
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens register i fiskevårdsområden. Havs- och Vattenmyndigheten, havsbanken, personliga fiskelicenser Platina.

Kommentar till tabellen Tabell 1.2: Fiske

Antalet fiskevårdsområden är oförändrat och Länsstyrelsen ser för närvarande inget omedelbart behov att prioritera bildandet av nya områden.

Antalet yrkesfiskare i länets del av Hjälmaran är 13 (totalt för sjön 32) och i länets del av Vättern 2 (totalt för sjön 17). Antalet personer som vill etablera sig som yrkesfiskare i dessa sjöar är relativt stort. Eftersom fisk- och kräftresursen är begränsad har länsstyrelsernas utgångspunkt varit att redan etablerade yrkesfiskare långsiktigt ska kunna leva av sitt fiske. Detta har inneburit restriktivitet vid bedömning av ett ökat fisketryck.

Intresset för att söka stöd från Europeiska havs- och fiskerifonden är relativt begränsat med 0–5 ansökningar per år under den senaste tioårsperioden. Även om intresset för närvarande är svagt från fiskets intressenter är bidragen av stort värde för de som söker och erhåller stöd.

Tabell 4.1: Kulturmiljö

Länsfakta kulturmiljö	2018-12-31	2017-12-31	2016-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina)	3 752	3 628	3 403
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturmiljölagen	65	64	60
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturmiljölagen	81	81	81
Riksintresseområden för kulturmiljövården, <i>antal</i>	52	52	52
Riksintresseområden för kulturmiljövården, <i>yta (ha)</i>	15 932	15 932	15 932
Kulturresevat, <i>antal</i>	3	3	3
Kulturresevat, <i>yta (ha)</i>	354	354	354
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	33,0	33,0	33,0

Källa: Fornlämningar – Underlag på Riksantikvarieämbetets hemsida <https://www.raa.se/app/uploads/2018/12/Antal-fornlamningar-per-lan-den-14-december-2018.pdf>

Byggnadsminnen – Länsstyrelsens förteckning över länets byggnadsminnen

Kyrkobyggnader – Länsstyrelsens förteckning över länets kyrkobyggnader

Riksintresseområden – Länsstyrelsens GIS-skikt, Riksintressen kulturmiljövård

Kulturresevat – Länsstyrelsens GIS-skikt, Kulturresevat

Andel kommuner med kulturmiljöprogram - Länsstyrelsens egen bedömning av andelen kommuner med kommunomfattande kulturmiljöprogram

Kommentar till Tabell 4.1: Kulturmiljö

Uppgiften om antalet fornlämning är angiven med det antal som Riksantikvarieämbetet redovisar på sin webbplats som underlag för Länsstyrelsernas årsredovisningar. Siffran redovisar antalet ”huvudobjekt”, till exempel räknas ett gravfält som en lämning även om det innehåller flera gravar.

Tabell 4.2: Utbetalade bidrag för kulturmiljö

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2018	2017	2016
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	256	217	58
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	11 259	9 956	10 855

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, Riksantikvarieämbetets handläggarsystem

Kommentar till Tabell 4.2: Utbetalade bidrag för kulturmiljö

Normalt betalar inte länsstyrelsen ut bidrag för kulturmiljö, utan det gör Riksantikvarieämbetet. Dock har Länsstyrelsen i Örebro län vid några tillfällen först erhållit medel från Riksantikvarieämbetet och sedan själva betalat ut dessa medel som bidrag till sökande.

Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa

Kostnader och årsarbetskrafter för folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exkl. OH¹)	4 499	4,7
<i>varav</i> Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	843	0,8
<i>varav</i> Fördelning av statsbidrag (704)	0	0,0
<i>varav</i> Alkohol- och tobaksärenden (705)	935	1,4
<i>varav</i> Alkoholärenden (7051 - 7053)	372	0,5
<i>varav</i> Tobaksärenden (7054 - 7056)	563	0,9
Totala kostnader (inkl. OH¹)	6 120	

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11). Tabellen ska innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen ska endast redovisas för senaste räkenskapsåret (dvs. 2018).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Kommentar till tabellen Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa

Verksamhetskostnaderna har ökat jämfört med året innan med knappt 0,5 miljoner kronor. Orsaken är ökade aktiviteter inom alkohol- och tobakstillsynen samt uppdraget med rökfria skolgårdar inom nationell samordning av ANDT.

Tabell 6.1: Jämställdhet

Kostnader/intäkter för område Jämställdhet	2018	2017	2016
Verksamhetskostnader inkl. OH¹ (tkr)	3 656	4 252	3 592
<i>varav</i> ramanslag 5:1, netto (tkr)	1 763	2 016	1 346
<i>varav</i> övrig finansiering (tkr)	1 893	2 236	2 246
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	1,74	2,30	2,06
Verksamhetsintäkter	293	270	1 473

¹⁾ Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Kommentar till tabellen Tabell 6.1: Jämställdhet

Verksamhetskostnaderna har minskat något under året på grund av personalomsättning.

Annat beslut från regeringen

Uppdrag att bistå Rådet för hållbara städer i dess arbete (M2017/03235/Mm), 2017-12-18

Myndigheterna ska i sina årsredovisningar redogöra för hur arbetet fortlöper.

Återrapportering och bedömning av resultat

I december 2017 inrättade regeringen Rådet för hållbara städer. I rådet ingår tio myndigheter samt en representant för kommunerna. Uppdraget är att genomföra regeringens politik för hållbar stadsutveckling genom att samverka om åtgärder som bidrar till detta. Rådet är ett forum för myndighetscheferna vid de myndigheter som är strategiskt viktiga för det långsiktiga arbetet med det nya övergripande målet för hållbara städer och tre nya etappmål i miljömålssystemet. Uppdraget sträcker sig till maj 2022.

Länsstyrelserna representeras av landshövdingen i Uppsala län. Vi representeras även av länsarkitekten i Skåne län via ett expertnätverk vars uppdrag är att bistå rådet i deras arbete. Boverket har under året inrättat ett kansli som står till förfogande.

Under våren 2018 beslutade rådet om en åtgärdsplan för sitt arbete, som överlämnades till regeringen den 1 juni. Åtgärderna fokuseras på tre huvudområden: rätt kunskap, utvecklad metodik och process samt stöd till det lokala arbetet. De åtgärder som myndigheter i samverkan avser att göra under 2018 och 2019 är att kartlägga initiativ inom hållbar stadsutveckling, identifiera hinder och möjligheter inom hållbar stadsutveckling samt bidra till innovation, kommunikation samt nyttiggörande av forskning.

Samlad bedömning

Länsstyrelserna bidrar till rådets arbete med sin breda tvärsektoriella kunskap samt med sina erfarenheter av arbete med hållbar stadsutveckling lokalt och regionalt.

Resultatbedömning: Otillfredsställande Utvecklingsbehov Gott Utmärkt

Övriga återrapporteringskrav enligt Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Avgiftsbelagd verksamhet i enlighet med 3 kap. 2 §

Belopp angivna i tkr

Verksamhet	2016	2017				2018					2018
	Akkumulerat utfall	Utfall intäkter	Utfall kostnader	Nettoutfall	Budget intäkter	Utfall intäkter	Budget kostnader	Utfall kostnader	Netto budget	Nettoutfall	Akkumulerat utfall
Offentligrättslig verksamhet											
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	-879	243	179	63	200	292	175	230	25	62	-753
Registreringsavgift för jaktområden	-91	247	247	0	100	239	100	239	0	0	-91
Delgivning	2	17	0	17	15	34	15	64	0	-30	-11
Övrig offentligrättslig verksamhet	-648	38	11	27	40	27	30	22	10	5	-616
Uppdragsverksamhet											
Resurssamordning	4 517	16 051	16 144	-93	15 000	15 721	15 500	17 796	-500	-2 074	2 350
Övrig uppdragsverksamhet	-21	969	652	317	300	1 882	300	1 529	0	353	649
Summa totalt	2 881	17 565	17 234	331	15 655	18 194	16 120	19 879	-465	-1 685	1 527
- fördelat på											
Summa offentligrättsligt	-1 615	545	438	107	355	591	320	554	35	37	-1 472
Summa uppdragsverksamhet	4 496	17 020	16 796	224	15 300	17 603	15 800	19 324	-500	-1 721	2 999

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall av länsstyrelsens avgiftsbelagda verksamhet i jämförelse mot budget. Uppställningen utgår från indelningen av avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt punkt 6.1 och bilaga 2 till länsstyrelsernas regleringsbrev.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem Unit4 BW

Kommentar till tabellen avgiftsbelagd verksamhet i enlighet med 3 kap. 2 §

Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.): Inom verksamheten djurskyddskontroller finns ett ackumulerat underskott som uppgår till 753 000 kronor. Det ackumulerade underskottet beror framför allt på två faktorer, även om verksamheten visade överskott år 2018. För det första är det svårt att få in de fakturerade kostnaderna eftersom många av de som faktureras har låg betalningsförmåga. Den andra orsaken hänger ihop med personalens säkerhet. I många fall måste tillsynsbesöken utföras av två personer eftersom det kan uppkomma svåra och känsliga situationer då personalen kan känna sig trängda. Vid en

inspektion av Arbetsmiljöverket 2012, ställde de som krav att länsstyrelsens medarbetare ska vara två vid anmälningsärenden.

Då avgiften redan idag är relativt hög ser länsstyrelsen ingen möjlighet att höja avgifterna för att täcka underskottet. Länsstyrelsen i Örebro län bedömer inte att det finns något lämpligt förslag för att täcka underskottet för denna verksamhet. Däremot anser Länsstyrelsen att denna verksamhet har så speciella förutsättningar att den istället borde inordnas i den anslagsfinansierade verksamheten.

Övrig offentligrättslig verksamhet: Länsstyrelsen i Örebro län har ett ackumulerat underskott på 636 000 kronor från verksamheten djurstallsgranskning, som redovisas som en del av Övrig offentligrättslig verksamhet. Denna verksamhet övergick från avgiftsfinansierad verksamhet till anslagsfinansierad verksamhet den 1 januari 2011.

I samband med övergången från avgiftsfinansierad till anslagsfinansierad verksamhet har Länsstyrelsen saknat information om hur detta underskott ska hanteras. Då verksamhet sedan flera år finansieras genom förvaltningsanslaget finns ingen möjlighet att exempelvis höja avgifterna för att på sikt täcka underskottet.

Kompetensförsörjning i enlighet med 3 kap. 3 §

Enligt kraven i FÅB 3 kap 3 § ska myndigheter redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1 § första stycket. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter. (Förordning 2008:747)

Länsstyrelserna skall nedan åiterrapportera en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Vi ser kompetensförsörjningen i ett brett perspektiv, där det förutom kunskap inom yrket också ingår ett professionellt bemötande och förmågan att göra avvägningar för samlade bedömningar. Våra arbetsuppgifter spänner ofta över många olika sakområden. Målsättningen är att ha personal som har en generalistkompetens men som också har spetskunskaper inom delar av området. Generalistkompetens är viktig då verksamheten ständigt förändras och arbetsuppgifter försvinner eller tillkommer. Vi uppmuntrar intern rörlighet, dels för att kunna behålla och utveckla medarbetare, dels för att minska sårbarheten vid omställning av nya uppdrag och arbetssätt.

Vi ska vara en attraktiv arbetsgivare med målsättningen att kunna attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla kompetens. För att säkerställa kompetensen arbetar vi kontinuerligt med

- lönebildning
- lärande och utvecklande organisation.
- värdegrund
- chefs- och ledarskapsutveckling
- arbetsmiljö.

Detta är i linje Arbetsgivarverkets *Strategi för statliga arbetsgivare* och dess prioriteringar.

Nedan redovisas vad vi har gjort inom lönebildning samt lärande och utvecklande organisation under 2018. Redovisning av värdegrund och chefs- och ledarskapsutveckling finns i åiterrapportering av regleringsbrev 1.3, sida 86, samt regleringsbrev 1.4, sida 87.

Lönebildning

Under året har vi fortsatt satsat på lönebildningsprocessen för att trygga personal- och kompetensförsörjningen på kort och lång sikt. Chefer har fått stöd i att kunna leda och motivera medarbetare samt bedöma deras prestationer på ett sätt som gagnar verksamheten. Stödet har skett genom informations- och utbildningsinsatser, workshoppar och erfarenhetsutbyten.

Inför lönerevisionen har vi gjort ett omfattande arbete med bland annat arbetsvärdering, löneanalys och lönekartläggning. Syftet med arbetet är att utifrån de centrala löneavtalens intentioner kunna visa dels nuvarande lönebild, dels ta fram underlag för beslut om riktade satsningar i lönerevisionerna.

Målsättning är att fortsätta utveckla lönekartläggning, lönebild och löneläget för att kunna attrahera och behålla kompetens.

En lärande och utvecklande organisation

I länsstyrelsens uppdrag ingår att ta tillvara perspektiv inom flera olika områden och vara en samlande kraft. Uppdraget är en förutsättning för att kunna fatta beslut i många ärenden. Det innebär att i vår verksamhet finns möjlighet för olika yrkesgrupper att lära av varandra. Länsstyrelsen har därför en bra plattform för en lärande och utvecklande organisation. Det framkom också i medarbetarundersökningen där lärandet skattas mycket högt i organisationen.

Flera insatser med kompetensutveckling för medarbetare har genomförts, bland annat introduktionsprogram för nyanställda. Utbildning för samtliga medarbetare har genomförts i länsstyrelsens ärendehanteringssystem i samband med införandet av digital ärendehantering. Alla medarbetare har också genomgått förvaltningsutbildningar. Inom sakområden sker kontinuerlig kompetensutveckling i samband med nya lagar, ändringar av lagar, nya uppdrag med mera.

I enlighet med regeringens uppdrag till statliga myndigheter att ta emot praktikanter som är nyanlända eller som har en funktionsnedsättning, samarbetar vi med Arbetsförmedlingen. Vi har tagit emot praktikanter under året och även anställt en beredskapsarbetare. Vi har även introduktionsjobb som också är en arbetsmarknadsåtgärd. Utöver detta har vi praktikanter och examensarbetare från högskola och universitet. Goda effekter av detta har till exempel varit utbyte av erfarenheter, kompetens och olika kulturella perspektiv.

Vi har flera samarbeten med Örebro universitet. Dels samverkansavtal inom området brottsförebyggande, dels anlitas universitetet för utbildningsinsatser och seminarium. För att säkerställa kompetensförsörjning på lång sikt är Länsstyrelsen med i några av Örebro universitets programsamråd för olika utbildningar, bland annat offentlig förvaltning och ledning, media och kommunikation samt samhällsplanering.

Samlad bedömning

Länsstyrelsens sammantagna bedömning är att de åtgärder som vidtagits under året har varit relevanta och svarat mot myndighetens behov för att klara sitt uppdrag.

Sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 §

Kön	Ålder	2018			2017		
		Antal anställda*	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda*	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	≤29	4,0	-	-	3,8	-	-
	30–49	30,5	2,0%	40,1%	30,9	1,9%	-
	50≥	32,5	2,8%	31,6%	32,7	1,2%	26,2%
	Alla	67,1	2,3%	34,3%	67,4	1,5%	10,6%
Kvinnor	≤29	13,4	3,0%	39,2%	10,5	6,5%	80,3%
	30–49	78,5	4,6%	52,8%	68,2	4,2%	54,7%
	50≥	38,0	8,3%	84,9%	35,4	5,7%	76,8%
	Alla	129,9	5,5%	68,8%	114,1	4,9%	67,6%
Samtliga	≤29	17,4	2,5%	37,5%	14,3	5,1%	79,5%
	30–49	109,0	3,9%	51,2%	99,1	3,4%	47,2%
	50≥	70,6	5,8%	76,4%	68,1	3,6%	71,9%
Summa		197,0	4,4 %	63,9 %	181,5	3,6%	61,6%

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, hämtat via Hypergene.

*) Antal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Kommentar till tabellen sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 §

Sjukfrånvaron varierar över åren och varje enskilt sjukfall får stort genomslag i statistiken. Den totala sjukfrånvaron var 4,4 procent av ordinarie arbetstid under 2018. Sjukfrånvaron över 60 dagar var under året 63,9 procent i förhållande till totala sjukfrånvaron. Detta innebär att den största delen av sjukfrånvaron är långtidssjukfrånvaro, relaterat till ett fåtal individer.

Sedan 2017 har sjukfrånvaron ökat. Orsakerna till sjukfrånvaron är komplex. Vid närmare granskning av sjukfrånvaron som är över 60 dagar är en mindre del arbetsrelaterad sjukfrånvaro. Där det finns arbetsrelaterad sjukfrånvaro är insatser antingen genomförda eller pågående. Länsstyrelsen har som arbetsgivare ett stort ansvar för att se arbetsmiljön som en integrerad del av verksamheten. Vår ambition är att bedriva ett arbetsmiljöarbete utifrån ett förebyggande, rehabiliterande och ett hälsofrämjande perspektiv. Möjligheten att påverka sjukfrånvaron är också beroende av andra faktorer som arbetsgivaren har svårare att åtgärda. Vi har sedan flera år tillbaka ett väl utvecklat samarbete med företagshälsovården. Vi använder deras tjänster när det gäller stödsamtal, sjukgymnastik, ergonomisk genomgång samt vid utbildningar. Företagshälsovården är också ett viktigt stöd när det gäller rehabiliteringsinsatser och rehabiliteringsmöten samt också för chefsstöd.

Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning enligt 2 kap. 4 § FÅB

Sommarens bränder

Under sommaren inträffade ett stort antal skogsbränder i Örebro län. 236 bränder bekämpades under perioden maj till augusti. Det var extremt torrt och Länsstyrelsen i Örebro län tog beslut om eldningsförbud i länet under två perioder: 25 maj–17 juni och 3 juli–14 augusti.

Länsstyrelsen översatte information om eldningsförbudet till engelska, arabiska och finska och tog fram affischer som publicerades på webbplatsen samt spreds till samverkande aktörer i länet, som kommuner, räddningstjänst och polis.

Information om eldningsförbudet nådde ut bra i länet. Affischerna var väl nedladdade, inlägg på Facebook spreds i stor utsträckning, kommuner vidareförmedlade informationen och alla större medier i länet skrev om eldningsförbudet. Krismeddelandet på webbplatsen med information om eldningsförbudet var den mest besökta sidan under sommaren. Ungefär 30 procent av webbplatsens totala antal besökare besökte sidan (49 000 unika sidvisningar) under denna period. Webbplatsen hade 51 procent fler besökare under sommaren 2018 jämfört med sommaren 2017 (perioden 1 juni–1 september).

Länsstyrelsens krisorganisation aktiverades den 12 juli (avslutades 7 augusti) med anledning av torkan och bristen på foder och bete. Dagarna som följde var det extremt många skogbränder i länet. En av dem drabbade naturreservatet Långtjärnarna som ägs av Naturvårdsverket. Räddningstjänsten överlämnade arbetet med eftersläckning och bevakning till Länsstyrelsen den 15 juli.

Regionala samverkanskonferenser genomfördes för inhämtning av underlag till en samlad lägesbild för Örebro län. Kontinuerlig samverkan med länets räddningstjänster, kommuner, Region Örebro län och polisen var nödvändig och fungerade bra. Behovet av information om eldningsförbudet på flera språk identifierades tidigt tack vare samverkansmötena, vilket gjorde att Länsstyrelsens snabbt fick ut översatt information om eldningsförbudet.

Länsstyrelsen tjänsteman i beredskap hade en mycket mer operativ roll under skogsbränderna än tidigare år. När räddningstjänsterna efterfrågade resurser i form av skogsbranddepåer och flyg för vattenbombning var snabb kontakt med MSB nödvändig för besked om tillgängliga resurser. Räddningstjänsterna nyttjade de utländska flygresurserna vid några tillfällen i länet med mycket gott resultat.

Länsstyrelsen i Örebro län stöttade de mest utsatta länsstyrelserna, Länsstyrelsen i Dalarna och Länsstyrelsen i Gävleborgs län, med personalförstärkningar. Personalen har genom detta fått en större förståelse och ökad kunskap om hur det är att arbeta under en pågående händelse.

Foder- och betsbrist för länets lantbrukare

Vädret under maj månad var ovanligt varmt och soligt och vi insåg redan i början av juni att det skulle kunna få allvarlig påverkan på skörden av vallfoder till lantbrukets djur. Gemensamt med övriga länsstyrelser hade vi tidigt en dialog med Jordbruksverket kring möjliga förslag på regeländringar för jordbruksstöden för att lantbrukarna skulle kunna skörda foder på större arealen. Jordbruksverket beslutade den 13 juni om dispens att skörda arealer som varit anmälda som trädor och ekologiska fokusarealer. Det var ett beslut som välkomnades av länets lantbrukare och vi har uppskattat att cirka två tredjedelar av trädorna i länet skördades till foder eller betades. På Länsstyrelsens webbplats startades en förmedling av foder och betesmarker där djurhållare med behov av foder kunde komma i kontakt med lantbrukare eller andra markägare som hade överskott på foder eller bete. På webbplatsen lades även information ut om vad djurhållare särskilt behöver tänka på vid varmt väder, om vattensituationen och aktuell information om undantag och dispenser i stödreglerna. Länsstyrelsens djurskyddsinspektörer och jordbrukskontrollanter lämnade vid kontrollbesök ut information om LRF:s bondekompis och tipsade om foderförmedlingen. I stödhanteringen har vi prioriterat att betala ut årets jordbrukarstöd så tidigt som möjligt och satsat resurser på slututbetalningar av miljöersättningar 2015–2017.

Vi började redan under sommaren att bjuda in lantbrukets organisationer i länet till regionala dialogmöten kring torkans effekter. Där samlades representanter från LRF, rådgivningsorganisationer som Hushållningssällskapet, Växa, hästrådgivare, LRF Konsult samt banker, miljökontor och ett lokalt slakteri. Syftet med mötena var att skapa en gemensam lägesbild för att se var de största problemen var och även att förmedla vilka åtgärder som kunde vidtas.

De flesta av länets lantbrukare har lyckats skörda eller köpa in det vallfoder som behövs för vintern 2018/2019. Lantbrukarna har dock fått lägga många extra arbetstimmar och fått högre bränslekostnader eftersom de behövt skörda större arealer och ofta fått åka långt. Skörden av spannmål och proteinfoder har blivit låg på grund av torkan, vilket gjort att priset för att köpa in spannmålsbaserat foder är högt. Det drabbar inte minst gris- och äggproducenter. Även om de flesta klarar foderbehovet för djuren så kan effekterna av torkan komma att påverka lantbruksföretagens ekonomi under flera år framåt då kostnaderna varit höga och intäkterna låga. Risker finns dock att vissa lantbruksföretag får problem under senvintern om foder eller strömedel tar slut eftersom det finns lite att köpa in. Det finns således en risk att de måste slakta djur som egentligen inte är slaktmogna.

Omhändertagande av djur

Länsstyrelserna fick för verksamhetsåret 2018 tillsammans 34 miljoner kronor för att bedriva verksamheten omhändertagande av djur. Av dessa medel reserverades 8 800 000 kronor till en gemensam pott att förvaltas av Länsstyrelsen i Örebro län. Medlen har använts till att ersätta länsstyrelserna för befarade och konstaterade förluster inom verksamheten. De har även finansierat en nationell projektledare under förberedelse-, uppstart- och införandefasen av verksamheten samt länsstyrelsernas kostnader för att delta i projektgrupper under dessa faser samt utbilda sig inom området. Till exempel har en av våra jurister utbildats för att kunna ge rådgivning i lagstiftningen.

Av de 8 800 000 kronorna i den gemensamma potten har 2 551 000 kronor använts. Det beror på att det finns en förskjutning i tiden mellan själva omhändertagande och den fordran som då kan uppstå och i förlängningen om djurägaren eventuellt inte kan betala kostnaden. Först när fordran blivit konstaterad vara en befarad eller konstaterad förlust kan den gemensamma potten användas. Det här innebär att vissa omhändertaganden som skedde 2018 kommer att befaras eller konstateras bli en förlust först under 2019 och då kommer att belasta det årets gemensamma medel.

Målkonflikt mellan dammutrivning och kulturmiljöer

Länsstyrelsen lämnar årligen ut bidrag till dammägare som önskar avsluta sin verksamhet. Med en damm följer dammansvar och underhåll och efter utrivning ersätts dammen med en ström/fors. Bidraget ges med stöd av bidragsförordningar för att uppnå miljömålen Levande sjöar och vattendrag samt Ett rikt växt- och djurliv. Dammar hindrar fisk och andra organismer från att vandra vilket kan leda till att fiskbestånd och musslor dör ut eller försvagas. Länsstyrelsens uppföljning av vattenvårdsåtgärderna visar tydligt att fisk vandrar när de kan röra sig fritt.

I många fall påverkas kulturmiljöer när åtgärder ska göras vid dammar. För att få bättre underlag för bedömning av åtgärdernas påverkan har inventeringar genomförts av kulturmiljöer i anslutning till dammar. Länsstyrelsen har en väl utvecklad samverkan mellan naturvårds- och kulturmiljöintressen i frågor som rör vatten. Länsstyrelsen upplever dock att det finns fortsatta svårigheter att få genomslag för värdering av kulturmiljöer i processer som rör kulturmiljövärden i och i anslutning till vattendrag. Vi bedömer att orsaken i första hand beror på ett starkare regelverk för skydd av biologiska värden än för skydd av kulturmiljövärden. Länsstyrelsens kan konstatera att många kulturmiljöer saknar verksamt skydd i den mån de inte kan anses vara fornlämningar. Det gör att andra typer av kulturmiljövärden är svåra att hävda i förhållande till bestämmelserna i 11 kap. miljöbalken. Det finns även en obalans mellan finansieringsmöjligheter för vattenvårdsåtgärder och kulturmiljöåtgärder i dessa miljöer. Det leder till att kulturmiljöperspektivet får dåligt genomslag i miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.

Under året har lokal och nationell media uppmärksammat Länsstyrelsens arbete med dammar. Det som har lyfts fram i media är att utrivning av dammar orsakar torra och skadar kulturmiljöer. Sommarens torra var extrem och medförde att flödet var väldigt lågt i länets vattendrag. Vi bedömer dock att problemen med vattentillgången hade förekommit oavsett om det hade funnits dammar eller inte.

Grön infrastruktur

Regleringsbrevsuppdragen om grön infrastruktur som pågått sedan 2014 gick under 2018 in i ett slutförandeskede där arbetet skulle mynna ut i en handlingsplan. En remissversion av handlingsplanen skickades ut till berörda aktörer före sommaren. När remissvaren sammanställdes framkom ett brett spektrum av synpunkter. Många reaktioner var positiva eller neutrala, medan en del reaktioner var kritiska eller starkt kritiska. Kritiken kom främst från skogsägarrelaterade organisationer inom handlingsplanens avsnitt om Levande skogar. Kritiken förekom på två olika nivåer, dels riktat mot Örebro läns handlingsplan specifikt, dels riktat mot grön infrastruktur som metod. Det senare kopplar till en oro från skogsägarhåll gällande skogliga värdeattraktors juridiska status och konsekvenser, där man drar paralleller till den lösning som sedan tidigare finns kring nyckelbiotoper och FSC-certifiering. Den starka kritiken hanterades på flera nivåer inom Länsstyrelsen, bland annat genom enskilda möten med skogsägare, men även genom en större träff med representanter från skogsägarhåll som bjöds in för att få framföra sina synpunkter och få dem bemötta av Länsstyrelsen. Mötena har varit uppskattade och Länsstyrelsen har i hög grad upplevts lyssna på synpunkterna i debatten. Arbetet med att beakta remissvar från olika håll har varit omfattande och resurskrävande.

Finansiell redovisning

Resultaträkning

Belopp redovisas i tkr.

	2018	2017	Not
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	123 627	110 522	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	25 546	21 095	2
Intäkter av bidrag	59 687	53 649	3
Finansiella intäkter	35	37	4
Summa	208 895	185 303	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-125 089	-110 635	5
Kostnader för lokaler	-11 575	-11 351	
Övriga driftskostnader	-71 390	-60 630	6
Finansiella kostnader	-266	-211	7
Avskrivningar och nedskrivningar	-2 316	-2 156	
Summa	-210 636	-184 984	
Verksamhetsutfall	-1 741	319	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	9 001	8 331	8
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-9 001	-8 331	
Saldo	0	0	
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	597 698	418 148	9
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	25 490	26 514	
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	471	5 599	10
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	242	332	11
Lämnade bidrag	-624 052	-450 593	12
Saldo	-150	0	
Årets kapitalförändring	-1 891	319	13

Balansräkning

Tillgångar	2018-12-31	2017-12-31	Not
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	1 468	44	
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	4 134	4 696	
Pågående nyanläggningar	944	944	
Summa	6 546	5 684	14
Utlåning			
Utlåning	0	150	
Summa	0	150	15
Varulager m.m.			
Pågående arbeten	0	24	
Summa	0	24	
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	419	658	
Fordringar hos andra myndigheter	6 403	6 531	
Övriga kortfristiga fordringar	379	319	16
Summa	7 200	7 508	
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	3 228	3 414	
Upplupna bidragsintäkter	12 769	10 988	
Övriga upplupna intäkter	1 114	811	
Summa	17 111	15 212	17
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	-2 463	2 999	
Summa	-2 463	2 999	18
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	38 158	43 096	19
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	27	41	
Summa	38 186	43 137	
Summa tillgångar	66 579	74 714	

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN - ÅRSREDOVISNING 2018

Kapital och skulder (tkr)	2018-12-31	2017-12-31	Not
Myndighetskapital			
Statskapital	150	150	
Balanserad kapitalförändring	3 702	3 383	
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	-1 891	319	
Summa	1 960	3 852	20
Fonder			
Fonder	313	556	
Summa	313	556	11
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	387	473	21
Övriga avsättningar	710	679	22
Summa	1 098	1 152	
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	4 950	5 665	23
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	0	0	24
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	8 357	7 394	25
Leverantörsskulder	9 824	7 439	
Övriga kortfristiga skulder	2 335	2 048	26
Depositioner	27	35	27
Summa	25 494	22 581	
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	14 207	11 548	
Oförbrukade bidrag	23 507	35 025	
Summa	37 714	46 573	28
Summa kapital och skulder	66 579	74 714	

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag

Belopp i tkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
Utgiftsområde 01 Rikets styrelse								
01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	2 810	115 021	0	0	117 831	-108 883	8 949	29
Utgiftsområde 04 Rättsväsende								
04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	153	25 000	0	-153	25 000	-24 826	174	30
Utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap								
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	108	0	0	-108	0	0	0	31
Utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg								
09 04 002 012 Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	0	12 000	0	0	12 000	-11 980	20	32
09 04 005 004 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	106	4 500	0	-106	4 500	-3 263	1 237	33
09 04 007 012 Bidrag till utveckling av socialt arbete - del till Länsstyrelsen i Örebro	0	19 500	0	0	19 500	-19 329	171	34
09 06 001 002 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Tillsyn	225	21 000	0	-225	21 000	-20 413	587	35
09 06 001 003 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Länsstyrelsernas ANDT-samordning	1 978	30 000	0	-1 978	30 000	-28 371	1 629	36
Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering								
13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - del till Länsstyrelsen i Örebro län	252	90 000	0	-252	90 000	-89 919	81	37
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik								
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län	136	22 000	0	-136	22 000	-21 682	318	38
18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	90	37 000	-1 000	-90	36 000	-35 994	6	39

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN - ÅRSREDOVISNING 2018

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
18 01 010 002 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder - till Länsstyrelsen i Örebro län	0	0	2 500	0	2 500	-2 407	93	40
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt								
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	2	2 098	0	-2	2 098	-1 768	330	41
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård								
20 01 003 001 Åtgärder för värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro	7	53 000	0	-7	53 000	-52 830	170	42
20 01 004 006 Sanering och återställning av förorenade områden - till Länsstyrelsen i Örebro län	266	60 000	0	-266	60 000	-59 597	403	43
20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro	0	30 000	0	0	30 000	-30 000	0	44
20 01 011 003 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - del till Lst	0	82 000	0	0	82 000	-82 000	0	45
20 01 011 004 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Planeringsunderlag och tillsyn avlopp - del till lst	0	8 000	0	0	8 000	-8 000	0	46
20 01 016 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro	0	28 000	0	0	28 000	-27 872	128	47
Utgiftsområde 21 Energi								
21 01 007 001 Energiteknik - del till LST Örebro	0	59 000	0	0	59 000	-59 000	0	48
21 01 010 002 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning - del till LST Örebro	8	34 000	0	-8	34 000	-33 554	446	49
Summa	6 143	732 119	1 500	-3 332	736 429	-721 688	14 741	

Redovisning mot inkomsttitel

Belopp i tkr

Inkomsttitel	Beräknat belopp	Inkomster	Not
2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	700	460	
2537 Miljöskyddsavgift Täckavgift	5 100	7 374	
2552 03 Avgifter enligt avfallsförordningen	130	128	
2714 01 Sanktionsavgifter	200	73	
2811 9 Övriga inkomster	0	966	
Summa	6 130	9 001	8

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Belopp i tkr

Anslag	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år				Not
	2018	2018	2018	2019	2020	2021	2022	
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt								
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	4 000	555	963	698	165	100	0	41

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Resultatredovisningen - principer

De flesta belopp i resultatredovisningen är framtagna med hjälp av ett länsstyrelsegemensamt rapportpaket. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser. Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där inte annat anges.

Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar. I årsredovisningar från år 2014 och tidigare är årsarbetskraften baserad på 1 760 timmar.

Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100 procent. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Brukarundersökning

Med anledning av GDPR (General Data Protection Regulation) och skyddandet av personuppgifter, har undersökningen begränsats till ett fåtal verksamheter och innefattar denna gång enbart brukare som är företag, kommuner med flera som inte är privatpersoner.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

I regleringsbrevet för 2018 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

”Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första - tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län. Detta innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter.”

Istället ska redovisning ske enligt regeringens särskilda beslut S2012/4487/SFÖ.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Länsstyrelsens redovisning följer god redovisningssed enligt 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Regeringen har beslutat att återrapportering genom årsredovisningen ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnitt 1 "Mål och Återrapporteringskrav", avsnitt 2 "Organisationsstyrning" och avsnitt 6 "Avgifter och bidrag" samt bilaga 1 "Mall för redovisning av statistik" i regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÅB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, är den 5 januari 2019.

De flesta belopp i resultatredovisning och i den finansiella redovisningen är framtagna med hjälp av Excelerator. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor till och med brytdag har bokförts. Fakturor som erhålls efter brytdagen redovisas som periodavgränsningspost. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 20 tkr.

Löpande under året periodiseras förutbetalda kostnader såsom hyror med mera för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 20 tkr. Skulder till personalen i form av kompledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och värderegleras i samband med bokslut.

Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader motsvarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd nyttjandeperiod om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt basbelopp redovisas som anläggningstillgångar. Immateriella anläggningstillgångar vid anskaffningsvärde på minst 100 tkr och för förbättringsutgifter på annans fastighet ska anskaffningsvärdet vara minst 50 tkr.

Stationära och bärbara persondatorer kostnadsförs direkt på grund av den tekniska utvecklingen och prisnivån samt för bärbara datorer då de utsätts för extra stort slitage.

På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas.

	Avskrivningstid
Immateriella anläggningstillgångar	3 år
Materiella anläggningstillgångar	
Förbättringsutgift på annans fastighet	Högst 7 år
Maskiner, inventarier m.m.	
- IT-utrustning	3 år
- Leasingavtal	3 år
- Bilar och transportmedel	4 år
- Maskiner	4 år
- Konst	Ingen avskrivning
- Övriga inventarier	5 år
- Pågående nyanläggning	Ingen avskrivning

Lånefordringar

Länsstyrelsen gör bedömning av nedskrivningsbehov inför årsbokslut.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Stora genomslag i den finansiella redovisningen

Verksamhetens intäkter och kostnader

För 2018 har Länsstyrelsen i Örebro län fått dispositionsrätten för fyra nya anslagsposter samt att en dispositionsrätt har utgått. Sammantaget ger dessa anslagsposter 28 000 tkr mer att disponera och för samtliga anslagsposter avser största delen av anslagen vidarefördelning av medlen till övriga länsstyrelser.

Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till rådsledamöter och ledande befattningshavare samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag.

Namn	Ersättning kronor	Andra uppdrag
Landshövding		
Larsson, Maria	1 382 229	Voksenåsen AS (ordförande) Statskontoret, rådet för en god förvaltningskultur (ledamot)
Länsråd		
Olofsson, Anna	1 083 570	
Insynsråd		
Johansson, Annika	6 000	Strukturfondspartnerskapet för Östra Mellansverige (ledamot) Organisationsverkstan AB (ordförande)
Karlsson, Ola	6 000	Capio läkargruppen (ersättare) Sobana (ersättare) Omställningsfonden (ersättare) Alfred Nobel science park AB (ledamot) Region Örebro läns förvaltnings AB (2:e vice ordförande)
Lindkvist, Daniel	7 500	
Nordell, Lars-Axel	7 500	Kirkur AB (ledamot)
Nordström, Britt	7 500	
Schnürer, Johan	4 500	Ultupharma AB (ordförande) Micafun AB (ledamot) Örebro universitet (ledamot)
Svahn, Andreas	3 000	Alfred Nobel Science Park AB (ledamot) Landstingsbolaget i Örebro län AB (ordförande) Hallsbergs Bostads AB (ledamot) Region Örebro läns Förvaltnings AB (ordförande) Scantec AB (ledamot) Örebro universitet (ledamot)
Willén, Per	7 500	

Noter till resultaträkningen

Not 1	Intäkter av anslag	2018	2017
	01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	103 931	94 242
	04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	827	848
	06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	0	862
	09 04 002 012 Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	352	0
	09 04 005 004 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	30	24
	09 04 007 012 Bidrag till utveckling av socialt arbete - del till Länsstyrelsen i Örebro	1 183	0
	09 06 001 002 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Tillsyn	780	431
	09 06 001 003 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Länsstyrelsernas ANDT-samordning	1 722	2 061
	13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - del till Länsstyrelsen i Örebro län	1 507	1 188
	18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län	343	853
	18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	1 154	549
	19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder - Länsstyrelsen i Örebro län	613	1 163
	20 01 003 001 Åtgärder för värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro	1 916	1 338
	20 01 004 006 Sanering och återställning av förorenade områden - till Länsstyrelsen i Örebro län	2 444	2 003
	20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro	1 225	915
	20 01 011 003 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - del till Lst	2 552	2 540
	20 01 011 004 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Planeringsunderlag och tillsyn avlopp - del till Lst	259	0
	20 01 016 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro	971	766
	21 01 007 001 Energiteknik - del till LST Örebro	1 006	248
	21 01 010 002 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning - del till LST Örebro	809	492
	Summa intäkter av anslag	123 627	110 522

Kommentar till not 1

Skillnaden mellan summan av intäkter av anslag samt medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen.

Intäkter av anslag har ökat mellan åren. Detta beror på att Länsstyrelsen i Örebro län fått dispositionsrätten för fyra nya anslagsposter samt att en dispositionsrätt har utgått. Dessa anslagsposter omfattar tillsammans 28 000 tkr.

Anslagsposten 09 06 001 002 hade år 2017 beteckningen 09 06 002 002.
 Anslagsposten 09 06 001 003 hade år 2017 beteckningen 09 06 002 003.
 Anslagsposten 21 01 007 001 hade år 2017 beteckningen 21 01 008 001.
 Anslagsposten 21 01 010 002 hade år 2017 beteckningen 21 01 011 002.

Not 2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2018	2017
	Offentligrättsliga avgifter	1 954	1 731
	Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	23 136	18 531
	Intäkter av andra ersättningar	456	833
	Summa	25 546	21 095
	<i>Varav intäkter av avgifter enligt 4 § Avgiftsförordningen består av</i>		
	<i>Intäkter uthyrning</i>	183	164
	<i>Intäkter utbildning/konferenser</i>	1 059	1 321
	<i>Intäkter konsultuppdrag</i>	20 694	16 972
	<i>Intäkter övriga 4 § avgifter</i>	1 201	75
		23 136	18 531

Kommentar till not 2

Den i separat tabell redovisad avgiftsbelagd verksamhet är inte jämförbar med denna not. Den separata tabellen avser enbart sådan verksamhet som ska ge ett årligt resultat. Övriga intäkter av avgifter har inte motsvarande kostnader och uppvisar inte något resultat utan ingår bland annat i anslagsredovisningen, älgvårdsfond och externa medel gentemot andra myndigheter.

Ökningen av försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen beror på en intäkt för Skogsbrandflyg på 1 063 tkr. Ökningen av intäkter av konsultuppdrag beror främst på intäkter för valarbete 972 tkr samt intäkter på 1 610 tkr från övriga länsstyrelser för Regional miljöövervakning i landskapsrutor (Remiil).

Not 3	Intäkter av bidrag	2018	2017
	Bidrag från statliga myndigheter	56 358	47 975
	<i>varav</i>		
	<i>Naturvårdsverket</i>	30 970	26 133
	<i>Statens jordbruksverk</i>	7 524	4 630
	<i>Havs- och vattenmyndigheten</i>	4 915	3 701
	<i>Myndigheten för samhällsskydd och beredskap</i>	3 396	3 526
	<i>Riksantikvarieämbetet</i>	2 144	2 859
	<i>Post- och telestyrelsen</i>	1 684	1 028
	<i>Länsstyrelsen i Västmanlands län</i>	1 375	1 222
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	4 351	4 877
	Bidrag från övriga	3 329	5 673
	<i>varav bidrag från EU:s fonder</i>		
	<i>Life-program för miljö- och klimatpolitik</i>	4 185	1 444
	Summa	59 687	53 649

Kommentar till not 3

Intäkter av bidrag från andra myndigheter har ökat 2018 jämfört med 2017. Detta beror främst på medel från Naturvårdsverket gällande LONA Våtmarker samt medel från Statens Jordbruksverk gällande TA-medel och projektet Landet Lär.

Not 4	Finansiella intäkter	2018	2017
	Räntekonto i Riksgälden	27	29
	Övriga finansiella intäkter	7	8
	Summa	35	37

Kommentar till not 4

Ränteintäkterna avser ej länsstyrelsens tillgodohavande hos Riksgälden, utan beror på den negativa räntesatsen för de lån för anläggningar som länsstyrelsen har hos Riksgälden.

Not 5	Kostnader för personal	2018	2017
	Lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-84 642	-74 108
	<i>Varav</i>		
	<i>Lönekostnader för insynsråd och ej anställd personal (uppdragstagare)</i>	-567	-593
	Övriga kostnader för personal	-40 447	-36 528
	Summa	-125 089	-110 635

Kommentar till not 5

Medelantalet anställda samt årsarbetskrafter har ökat från 2017 till 2018, således har lönekostnaderna ökat mellan åren.

Not 6	Övriga driftskostnader	2018	2017
	Övriga driftskostnader	-71 390	-60 630

Kommentar till not 6

Övriga driftskostnader har ökat mellan åren 2017–2018 och detta beror bland annat på ökade kostnader för datatjänster som är att hänföra till vårt länsstyrelsegemensamma beslutsstödsystem samt att Länsstyrelsen bedriver ett LIFE-projekt för återställning av två våtmarker i länet. Ökningen beror också på att medelantalet anställda samt årsarbetskrafter har ökat 2018. Driftskostnaderna per anställd har ökat marginellt mellan åren.

Den 1 juni 2018 tog Länsstyrelserna över uppgiften att omhänderta djur från Polismyndigheten vilket har ökat verksamhetskostnaderna. År 2018 uppgick konsultkostnader från övriga länsstyrelser till 1 679 tkr gällande omhändertagande av djur.

Not 7	Finansiella kostnader	2018	2017
	Räntekostnader i Riksgälden	-254	-210
	Övriga finansiella kostnader	-11	-2
	Summa	-266	-211

Kommentar till not 7

Räntekostnaderna avser ej lån i Riksgälden utan beror på den negativa räntan på länsstyrelsens tillgodohavande hos Riksgälden.

Not 8	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2016	2017	2018						2018
		Nettoutfall	Nettoutfall	Budget intäkter	Utfall intäkter	Budget kostnader	Utfall kostnader	Nettobudget	Nettoutfall	Akkumulerat utfall
Avgifter med bestämt ekonomiskt mål										
	2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	-1 713	-2 364	700	460	0	2 456	700	-1 996	-6 074
	2537 Miljöskyddsavgift	-394	1 113	5 100	7 374	0	6 500	5 100	874	1 594
	2552 Övriga offentligrättsliga avgifter	-29	-36	130	128	0	133	130	-5	-71
<i>varav</i>										
	<i>Avgifter enligt avfallsförordningen</i>	-29	-36	130	128	0	133	130	-5	-71
Övriga intäkter som inte disponeras och inte har bestämt ekonomiskt mål										
	2714 Sanktionsavgifter	174	516	200	73	0	0	200	73	0
	2811 Övriga inkomster	0	0	0	966	0	0	0	966	0
	Summa	-1 962	-772	0	9 001	0	9 090	0	-88	-2 822

Kommentar till not 8

Noten är omarbetad under 2018 och överensstämmer inte med noten i årsredovisningen 2017.

Uppgifterna speglar tabell 6.2 i Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende länsstyrelserna. Noten är uppdelad på avgifter med bestämt respektive inte bestämt ekonomiskt mål. På de avgifter som har bestämt ekonomiskt mål är personalkostnaderna hämtade utifrån redovisning på respektive verksamhetskod med finansiering förvaltningsanslag. På de kostnaderna läggs sedan OH utifrån procentsatsen för OH i Årsredovisningens tabell B.

Länsstyrelsens totala inkomster som redovisas mot inkomsttitel avviker mer än 10 procent utifrån beräknat belopp. Det finns variationer både mellan år och mellan olika inkomsttitlar och dessa variationer är svåra att beräkna. Det gäller främst miljöskyddsavgifter och sanktionsavgifter. I inkomsttiteln 2811 Övriga inkomster ingår återbetalning från andra länsstyrelser för Sevesoverksamhet under 2017, då anslaget upphörde 2018.

Intäkterna för miljöskyddsavgifter har ökat flera år i rad och beror på de beslut som fattades under 2015 om att förändra avgifterna kopplade till inkomsttitel 2537 Miljöskyddsavgift. Från 2015 har en succesiv ökning av avgiften skett, med procentuella påslag, och under 2018 tas full avgift ut från berörda. Under 2017 fattade länsstyrelsen även beslut om nya avgifter för förordning (2016:986) om avgifter för tillsyn av åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Sanktionsavgifterna är mycket svåra att beräkna, då dessa avser beslut fattade av Arbetsmiljöverket. Länsstyrelsen fakturerar sedan berörda parter för beslutade avgifter.

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN - ÅRSREDOVISNING 2018

Not 9	Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	2018	2017
	01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	4 589	3 262
	04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	23 999	23 999
	06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	0	13 030
	09 04 002 012 Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	11 628	0
	09 04 005 004 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	3 233	4 370
	09 04 007 012 Bidrag till utveckling av socialt arbete - del till Länsstyrelsen i Örebro	18 146	0
	09 06 001 002 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Tillsyn	19 633	11 344
	09 06 001 003 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Länsstyrelsernas ANDT-samordning	26 649	29 962
	13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - del till Länsstyrelsen i Örebro län	88 412	58 560
	18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län	21 338	21 011
	18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	34 841	21 361
	18 01 010 002 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	2 407	0
	19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder - Länsstyrelsen i Örebro län	1 156	933
	20 01 003 001 Åtgärder för värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro	50 913	35 655
	20 01 004 006 Sanering och återställning av förorenade områden - till Länsstyrelsen i Örebro län	57 153	47 731
	20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro	28 775	29 085
	20 01 011 003 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - del till Lst	79 448	79 460
	20 01 011 004 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Planeringsunderlag och tillsyn avlopp - del till lst	7 741	0
	20 01 016 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro	26 900	19 234
	21 01 007 001 Energiteknik - del till LST Örebro	57 993	7 152
	21 01 010 002 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning - del till LST Örebro	32 744	12 000
	Summa	597 698	418 148

Kommentar till not 9

Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag har ökat markant från föregående år. Det beror dels på nya anslagsposter samt att ett flertal anslagsposter har utökats mellan åren.

Anslagsposten 09 06 001 002 hade år 2017 beteckningen 09 06 002 002.

Anslagsposten 09 06 001 003 hade år 2017 beteckningen 09 06 002 003.

Anslagsposten 21 01 007 001 hade år 2017 beteckningen 21 01 008 001.

Anslagsposten 21 01 010 002 hade år 2017 beteckningen 21 01 011 002.

Not 10	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2018	2017
	Ideella föreningar och organisationer	1 209	1 970
	Partnerinvest i Mellansverige AB	25	1 621
	Privata företag	0	2 677
	Älgvårdsfonden	-91	-182
	Samtliga kommuner i Örebro län	-672	-486
	Summa	471	5 599

Kommentar till not 10

Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag har minskat mellan åren 2017 till 2018, vilket främst beror på att medel från Partnerinvest i Mellansverige AB som tidigare finansierade bidrag som lämnades till Örebro universitet holding AB har minskat.

Skillnaden beror också på att föregående år betalades det ut 2 677 tkr för utbyggnad av bredband på landsbygden och under året har inga bidrag betalats ut från dessa medel.

Beloppen som redovisas med minusbelopp avser återbetalningar av tidigare beviljade bidrag.

Not 11	Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2018	2017
	Ingående balans	556	888
	Årets förändring	-242	-332
	Utgående balans	313	556
	Uppdelat på Älgvårdsfonden		
	Ingående balans	556	888
	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	-91	-182
	Lämnade bidrag	-152	-150
	Utgående balans	313	556

Not 12	Lämnade bidrag	2018	2017
	Lämnade bidrag till den offentliga sektorn	-616 610	-439 939
	Lämnade bidrag till övriga samt periodiseringar	-7 442	-10 653
	Summa Lämnade bidrag	-624 052	-450 593
	<i>inom verksamhetsområden</i>		
	Allmänt och övergripande inom jämställdhet	-87 680	-58 500
	Förvaltning av kvalitén på vattenmiljön	-79 660	-79 460
	Allmänt och övergripande inom energi och klimat	-59 440	-31 234
	Bidrag till energiåtgärder	-57 993	-7 152
	Allmänt och övergripande inom förorenade områden, efterbehandling	-57 153	-47 731
	Allmänt och övergripande inom folkhälsa	-40 464	-42 286
	Allmänt och övergripande inom stöd till boende	-34 841	-21 361
	Klimatanpassning	-28 997	-29 085
	Frågor inom mänskliga rättigheter	-25 019	-2 380
	Bidrag till ny- och ombyggnad	-24 571	-25 381
	Främjande insatser inom folkhälsoområdet	-24 159	-23 212
	Skydd av områden och arter (exkl. vattenskyddsområden och kulturresevat)	-19 221	-19 239
	Friluftsmål	-16 463	-16 428
	Förvaltning och skötsel av skyddade områden	-15 554	-1 011
	Miljömål	-13 290	-2 039
	Övriga verksamhetsområden	-39 547	-44 096
		-624 052	-450 593

Kommentar till not 12

De anslag som länsstyrelsen disponerar i statens budget för finansiering av bidrag har ökat. Ökningen beror på nya anslagsposter samt att ett flertal anslagsposter har utökats mellan åren. En stor del av dessa medel har vidarefördelats till övriga länsstyrelser som lämnade bidrag.

Not 13	Årets kapitalförändring	2018	2017
	Verksamhetsutfall		
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	-1 685	331
	Avslutade externa medel RTA	-57	-12
	Semesterlöne- och löneskuld	363	195
	Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av anslag	-363	-195
	Summa verksamhetsutfall	-1 741	319
	Uppbörd	0	0
	Transfereringar		
	Övriga periodiserade kostnader SCR	-150	0
	Summa transfereringar	-150	0
	Summa årets kapitalförändring	-1 891	319

Kommentar till not 13

Övriga periodiserade kostnader SCR avser avskrivning av lån för skuldtunga jordbrukare.

Noter till balansräkningen

Not 14	Materiella anläggningstillgångar	2018-12-31	2017-12-31
	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	3 692	3 692
	Årets anskaffning	1 484	0
	Utgående anskaffningsvärde	5 176	3 692
	Ingående avskrivningar	-3 648	-3 607
	Årets avskrivningar	-61	-41
	Utgående avskrivningar	-3 709	-3 648
	Bokfört värde	1 468	44
	Maskiner, inventarier, installationer mm.		
	Ingående anskaffningsvärde	13 042	12 035
	Årets anskaffning	1 693	1 052
	Årets försäljning, utrangering	-480	-45
	Utgående anskaffningsvärde	14 256	13 042
	Ingående avskrivningar	-8 346	-6 236
	Årets avskrivningar	-2 255	-2 115
	Årets försäljning, utrangering	480	4
	Utgående avskrivningar	-10 122	-8 346
	Bokfört värde	4 134	4 696
	Pågående nyanläggningar		
	Ingående anskaffningsvärde	944	340
	Årets anskaffning	0	604
	Utgående anskaffningsvärde	944	944
	Bokfört värde	944	944
	Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	6 546	5 684

Kommentar till not 14

Länsstyrelsen bedriver ett LIFE-projekt för återställning av två våtmarker i länet. Inom ramen för detta har investeringar gjorts under år 2018 gällande förbättringsutgifter på annans fastighet.

Not 15	Utlåning	Lånefordringar IB	Amortering	Avskrivning	Lånefordringar UB	Reservering låneförlost IB	Årets förändring	Reservering låneförlost UB	Lånefordringar efter reservering UB
	Lånefordringar med villkorad återbetalningsskyldighet								
	Särskilt skuldyngda jordbrukare	150	0	-150	0	0	0	0	0
	Summa utlåning	150	0	-150	0	0	0	0	0
	Amortering avräknas mot inkomsttitel								
	Summa amortering	0	0	0	0	0	0	0	0

Not 16	Övriga kortfristiga fordringar	2018-12-31	2017-12-31
	Uppbördsfordringar	237	298
	Övriga kortfristiga fordringar	142	22
	Summa	379	319

Kommentar till not 16

Av de uppbördsfordringar som kvarstod den 31 december 2018 är 197 tkr inbetalda under januari 2019. I övriga kortsiktiga fordringar finns ett återkrav gällande stängselbidrag på 135 tkr.

Not 17	Periodavgränsningsposter	2018-12-31	2017-12-31
	Förutbetalda kostnader		
	Förutbetalda hyror	2 636	2 601
	Övriga förutbetalda kostnader	591	813
	Summa förutbetalda kostnader	3 228	3 414
	Upplupna bidragsintäkter		
	Upplupna bidragsintäkter från andra myndigheter	8 433	8 469
	<i>Varav</i>		
	<i>Statens jordbruksverk</i>	7 169	7 482
	<i>Övriga statliga myndigheter</i>	1 263	987
	Upplupna bidragsintäkter från icke-statliga organisationer eller privatpersoner	4 337	2 519
	varav finansiering genom EU-fonder		
	<i>Life - program för miljö- och klimatpolitik</i>	2 201	0
	Totala upplupna bidragsintäkter	12 769	10 988
	Övriga upplupna intäkter	1 114	811
	Summa periodavgränsningsposter	17 111	15 212

Kommentar till not 17

Inom posten upplupna bidragsintäkter från icke-statliga organisationer eller privatpersoner är Länsstyrelsen projektägare till projektet Klivet 15, som verkar inom bredbandsområdet och finansieras inom landsbygdsprogrammet. Beslut har fattats om en förlängning av projektet till 31 december 2019. Inom ramen för projektet saknas medfinansiering motsvarande 2 136 tkr och ett arbete pågår med att säkerställa den inför att projektet ska avslutas.

Not 18	Avräkning med statsverket	2018-12-31	2017-12-31
	Uppbörd		
	Ingående balans	-318	-39
	Redovisat mot inkomsttitel (-)	-9 001	-8 331
	Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	9 082	8 052
	Skulder avseende uppbörd	-237	-318
	Anslag i icke räntebärande flöde		
	Ingående balans	1 313	217
	Redovisat mot anslag (+)	612 805	431 166
	Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-613 358	-430 069
	Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	761	1 313
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	-2 810	-2 756
	Redovisat mot anslag (+)	108 883	97 699
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-115 021	-97 753
	Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-8 949	-2 810
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	1 029	1 224
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-363	-195
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	666	1 029
	Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
	Ingående balans	3 785	7 348
	Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	17 493	11 614
	Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-620 258	-437 194
	Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar (+/-)	604 275	422 017
	Övriga fordringar på statens centralkonto	5 295	3 785
	Summa utgående balans avräkning med statsverket	-2 463	2 999

Not 19	Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2018-12-31	2017-12-31
	Räntekonto i Riksgälden	38 158	43 096
	Räntekontokredit	8 800	8 800
	Kortsiktigt likviditetsbehov	16 756	12 617

Not 20	Myndighetskapital	Statskapital	Donationskapital	Balanserad kapitalförändring, anslagsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring, avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring, bidragsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkning	Summa
	Utgående balans 2017	150	0	0	2 881	502	319	3 852
	<i>varav</i>							
	Särskilt skuldtungda jordbrukare	150	0	0	0	0	0	150
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	0	2 881	0	331	3 212
	Avslutade externa medel RTA	0	0	0	0	502	-12	490
	Ingående balans 2018	150	0	0	2 881	502	319	3 852
	Föregående års kapitalförändring	0	0	0	331	-12	-319	0
	Årets förändring							
	<i>varav</i>							
	Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	0	0	0	-1 685	-1 685
	Avslutade externa medel RTA	0	0	0	0	0	-57	-57
	Övriga periodiserade kostnader SCR	0	0	0	0	0	-150	-150
	Summa årets förändring	0	0	0	0	0	-1 891	-1 891
	Utgående balans 2018	150	0	0	3 212	490	-1 891	1 960

Not 21	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2018-12-31	2017-12-31
	Ingående avsättningar	473	324
	Årets pensionskostnader	158	415
	Årets pensionsutbetalningar	-244	-266
	Utgående avsättning	387	473

Kommentar till not 21

Under 2018 hade vi tre medarbetare med pågående delpension. Av dessa har en medarbetare gått i hel pension och en medarbetare slutat sin anställning. Den 31 december 2018 hade vi därmed en medarbetare med pågående delpension.

Utöver detta har två beslut om delpension fattats under december 2018, som träder ikraft i januari 2019 respektive mars 2019. Ett av dessa beslut är en utökad omfattning av delpensionen.

Not 22	Övriga avsättningar	2018-12-31	2017-12-31
	Lokalt omställningsarbete		
	Årets förändring	31	220
	Utgående balans	710	679
	Summa övriga avsättningar	710	679

Kommentar till not 22

Lokala omställningsmedel kan användas till följande:

- Utbildningsinsatser för att skapa bredare och djupare kunskap inom olika områden för att utveckla en innovativ och flexibel verksamhet
- Aktiviteter för att underlätta och påskynda användningen av ny teknik och nya hjälpmedel för att effektivisera verksamheten
- Karriärplanering/växling kan bli aktuellt inom ramen för omställningsmedlens syfte
- Delpension i omställningssyfte kopplat till en plan för kompetensväxling.

Not 23	Lån i Riksgäldskontoret	2018-12-31	2017-12-31
	Ingående balans	5 665	5 422
	Under året upptagna lån	1 583	2 439
	Årets amorteringar	-2 298	-2 197
	Utgående balans	4 950	5 665
	Beviljad låneram	6 700	8 000

Kommentar till not 23

Lån har tagits upp under december 2018 för anläggningar anskaffade till och med november 2018. Nyanskaffningar har även skett under december 2018. För dessa anläggningar tas nya lån under juni 2019.

Not 24	Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2018-12-31	2017-12-31
	Beviljad kreditram	8 800	8 800

Not 25	Kortfristiga skulder till andra myndigheter	2018-12-31	2017-12-31
	Diverse skulder inkl. leverantörsskulder	5 761	4 993
	Lagstadgade arbetsgivaravgifter	2 521	2 205
	Mervärdesskatt	75	196
	Summa	8 357	7 394

Not 26	Övriga kortfristiga skulder	2018-12-31	2017-12-31
	Personalens källskatt	2 334	2 046
	Övriga kortfristiga skulder	1	3
	<i>Bestående av</i>		
	Transfereringar under utbetalning	0	1
	Övrigt	1	1
	Summa	2 335	2 048

Kommentar till not 26

Då medelantalet anställda samt antalet årsarbetskrafter har ökat, har de kortfristiga skulderna avseende personalens källskatt också ökat.

Not 27	Depositioner	2018-12-31	2017-12-31
	Depositioner	27	35

Kommentar till Not 27

Vid deponering gäller att den som deponerat har rätt att få tillbaka pengarna efter tre månader, om inte hyresvärden innan dess inkommit till Länsstyrelsen med uppgift om att tvist pågår. Utbetalning sker dock endast på begäran av den som deponerat, vilket innebär att Länsstyrelsen inte kan styra över när återbetalning sker. Om Länsstyrelsen inom tremånadersperioden får underrättelse från hyresvärden om att tvist pågår, får Länsstyrelsen inte betala ut pengar till någon förrän tvisten är löst, antingen i domstol eller efter överenskommelse mellan parterna. Inte heller detta är något som Länsstyrelsen kan påverka.

Detta innebär sammantaget att det är mycket svårt att bedöma hur stor del av de deponerade medlen som kommer att regleras inom tolv månader. Länsstyrelsens bedömning är att i stort sett samtliga ärenden som inkommit under 2018 kan regleras under 2019.

Not 28	Periodavgränsningsposter	2018-12-31	2017-12-31
	Upplupna kostnader		
	Upplupna löner, arvoden inkl social avg	550	559
	Upplupna semesterlöner inkl social avg	9 198	8 197
	Övriga upplupna kostnader	4 459	2 792
	Summa upplupna kostnader	14 207	11 548
	Oförbrukade bidrag från annan myndighet	14 347	25 044
	<i>Varav</i>		
	Naturvårdsverket	4 268	11 133
	Regeringskansliet	2 218	3 255
	Socialstyrelsen	1 623	1 320
	Havs- och vattenmyndigheten	1 438	0
	Statens energimyndighet	1 197	692
	Övriga statliga myndigheter	3 603	8 644
	Oförbrukade bidrag från annan myndighet planeras att användas		
	- inom tre månader	1 350	4 208
	<i>Varav</i>		
	Naturvårdsverket	1 090	3 062
	Regeringskansliet	0	0
	Socialstyrelsen	0	50
	Havs- och vattenmyndigheten	14	0
	Statens energimyndighet	31	150
	Övriga statliga myndigheter	215	946
	- mer än tre månader till ett år	7 916	13 115
	<i>Varav</i>		
	Naturvårdsverket	1 574	6 488
	Regeringskansliet	2 137	70
	Socialstyrelsen	1 070	562
	Havs- och vattenmyndigheten	1 424	0
	Statens energimyndighet	305	455
	Övriga statliga myndigheter	1 406	5 540
	- mer än ett år till tre år	3 268	6 999
	<i>Varav</i>		
	Naturvårdsverket	132	1 092
	Regeringskansliet	64	3 185
	Socialstyrelsen	376	708
	Havs- och vattenmyndigheten	0	0
	Statens energimyndighet	774	0
	Övriga statliga myndigheter	1 922	2 014
	- mer än tre år	17	0
	<i>Varav</i>		
	Naturvårdsverket	0	0
	Regeringskansliet	17	0
	Socialstyrelsen	0	0

Havs- och vattenmyndigheten	0	0
Statens energimyndighet	0	0
Övriga statliga myndigheter	0	0
- återbetalas till myndighet	1 796	722
<i>Varav</i>		
Naturvårdsverket	1 472	492
Regeringskansliet	0	0
Socialstyrelsen	177	0
Havs- och vattenmyndigheten	0	0
Statens energimyndighet	87	87
Övriga statliga myndigheter	60	143
Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	9 160	9 981
<i>varav finansiering genom EU-fonder</i>		
Life - program för miljö- och klimatpolitik	0	1 984
Summa oförbrukade bidrag	23 507	35 025
Övriga förutbetalda intäkter	0	0
Summa periodavgränsningsposter	37 714	46 573

Kommentar till not 28

Ökningen av övriga upplupna kostnader består främst av konsultkostnader inom resurssamverkan och externa projekt.

De oförbrukade bidragen från andra myndigheter har minskat mellan åren 2017–2018. Minskningen beror främst på projektmedel från Naturvårdsverket. Under 2018 har de oförbrukade bidragen mot Naturvårdsverket minskat motsvarande de bidrag på 1 650 tkr som utbetalats för efterbehandling av förorenade områden samt återbetalning av medel 1 350 tkr gällande efterbehandling av förorenade områden. Länsstyrelsen bedriver ett LIFE-projekt för återställning av två våtmarker i länet där Naturvårdsverket är en av finansörerna.

Oförbrukade bidrag från Regeringskansliet avser till stor del kanalisationsstöd och är bidrag till olika organisationer som länsstyrelsen betalar efter att investering är genomförd. Under 2018 har de oförbrukade bidragen mot Regeringskansliet minskat motsvarande de bidrag på 1 037 tkr som utbetalats.

Noter i anslagsredovisningen

Not 29	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse 01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län	Anslagskredit	3 451	0
		Anslagsbehållning som disponeras, 3 %	3 451	8 949
		Kredit på räntekonto	8 800	0
		Låneram för anläggningstillgångar	6 700	4 950
		Finansiering av förvaltningskostnader hos Örebro läns landsting	3 299	3 299
		Finansiering av gemensamma medel för djurhantering	8 800	2 551

Not 30	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 4 Rättsväsendet 04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	174
		Medlen får användas för vidare fördelning till länsstyrelserna för finansiering av regional samordning i enlighet med förordningen (2016:1258) om regional samordning av brottsförebyggande arbete. Av dessa medel får högst 2 333 000 kronor vardera fördelas till länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län samt 1 000 000 kronor vardera till övriga länsstyrelser.	25 000	24 826

Not 31	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap 06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	0
		Medlen får användas för ersättning till länsstyrelser som har tillsynsansvar enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvariga kemikalieolyckor. Länsstyrelsen i Örebro fördelar medlen till samtliga länsstyrelser, utifrån redovisade kostnader	0	0

Kommentar till not 31

Länsstyrelsen har inte disponerat detta anslag under 2018.

Not 32	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 09 04 002 012 Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	20
		Medlen får användas av länsstyrelsen i Örebro län i enlighet med uppdrag 65 om Funktionshinderspolitik i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2018.	12 000	11 980

Not 33	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 09 04 005 004 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	1 237
		Medlen får användas under 2018 av länsstyrelserna för handläggning av ärenden i enlighet med förordningen (2007:159) om investeringsstöd till äldreboende och förordningen (2016:848) om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer.	4 500	3 263

Kommentar till Not 33

Av anslagssparandet på 1 237 tkr för 2018, består 1 146 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

Not 34	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 09 04 007 012 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	171
		Medlen får användas under 2018 av Länsstyrelsen i Örebro för vidare fördelning till övriga länsstyrelser i enlighet med uppdrag nr 66 om föräldraskapsstöd i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2018.	7 500	7 429
		Medlen får användas under 2018 av Länsstyrelsen i Örebro för vidare fördelning till övriga länsstyrelser i enlighet med uppdrag nr 64 om nationell samordning avseende utsatta EU/EES-medborgare i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2018.	4 000	3 968
		Medlen får användas av Länsstyrelsen i Örebro för vidare fördelning till övriga länsstyrelser i enlighet med uppdrag nr 58 om ensamkommande barn som försvinner i länsstyrelsernas regleringsbrev 2018.	4 500	4 432
		Medlen får användas av Länsstyrelsen i Örebro under 2018 för vidare förmedling till Länsstyrelsen i Stockholm i enlighet med regeringsbeslut II:1 från den 12 oktober 2017 (dnr S2016/02758/FST) i ett uppdrag om nationell samordning avseende utsatta EU/EES-medborgare som saknar uppehålls rätt i Sverige.	3 500	3 500

Not 35	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 09 06 001 002 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Tillsyn	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	587
		Medlen får användas under 2018 i enlighet med regeringsbeslut III:7 från den 25 februari 2016 (dnr S2016/01458/FS) angående förstärkt alkohol- och tobakstillsyn 2016–2020.	12 000	11 423
		Medlen får användas under 2018 i enlighet med regleringsbrev för 2018 avseende Länsstyrelsen i Örebro län angående genomförandet av uppdraget att förstärka länsstyrelsernas tillsyn med anledning av genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv och för att förstärka tillsynen av rökfria skolgårdar	9 000	8 990

Kommentar till not 35

Av anslagssparandet på 587 tkr för 2018, består 566 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

Not 36	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 09 06 001 003 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Länsstyrelsernas ANDT-samordning	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	1 629
		Medlen får användas under 2018 i enlighet med förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet m.m. för vidare fördelning till länsstyrelserna för finansiering av ANDT-samordnare. Av dessa medel får högst 2 000 tkr vardera fördelas till länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skånes län samt 1 000 tkr vardera till övriga länsstyrelser.	24 000	22 955
		Medlen får användas under 2018 i enlighet med förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet m.m. för vidare fördelning till länsstyrelserna för verksamhet som ANDT-samordnarna bedriver	6 000	5 416

Kommentar till not 36

Av anslagssparandet på 1 629 tkr för 2018, består 1 356 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

Not 37	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering 13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - del till Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	81
		Länsstyrelserna får använda medlen för att inom sina ansvarsområden stödja och stärka samordningen i länen av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld, förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål i enlighet med regeringsbeslut II:14 den 18 december 2017 (S2017/07420/JÄM).	90 000	89 919

Not 38	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik 18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer - del till Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	318
		Anslagsposten får användas för vidare fördelning till länsstyrelserna för finansiering av verksamhet som länsstyrelserna bedriver i enlighet med förordningen (2016:837) om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden.	22 000	21 682

Not 39	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik 18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	6
		Anslagsposten får användas för vidare fördelning till länsstyrelserna för finansiering av verksamhet som länsstyrelserna bedriver i enlighet med förordningen om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla hyresbostäder och bostäder för studerande och förordningen om statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande.	36 000	35 994

Not 40	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik 18 01 010 002 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder - del till Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	93
		Anslagsposten får användas för vidare fördelning till länsstyrelserna för finansiering av verksamhet som länsstyrelserna bedriver i enlighet med förordningen om bidrag till åtgärder mot radon i småhus.	2 500	2 407

Not 41	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 19 Regional tillväxt 19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län	Anslagskredit	209	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	330
		Uppföljning och utvärdering	200	200
		Beställningsbemyndigande	4 000	963

Kommentar till not 41

De regionala tillväxtmedel som länsstyrelsen förfogar över är ett komplement till Region Örebro läns anslag som uppgår till 40 MSEK. Länsstyrelsen för en kontinuerlig dialog med Region Örebro län om projektverksamheten sett till det uppdrag som myndigheten har i det regionala tillväxtarbetet. Länsstyrelsen följer utvecklingen i länet och beviljar oftast projektmedel till mindre projekt med en kortare projekttid efter samråd med regionen. Under 2018 antogs en ny långsiktig regional utvecklingsstrategi som också medfört att nya större projekt i enlighet med den tidigare strategin inte varit aktuella för projektmedlen. Sammantaget gör detta att endast 25 procent av bemyndiganderamen tecknats in. Länsstyrelsen vill dock

poängtera att något större projekt kan komma att beviljas medel som också sträcker sig över en längre tid i och med den nya utvecklingsstrategin. Ett fördjupat samarbete med Region Örebro län är under utformning som ska ligga till grund för ett gemensamt prioriteringsdokument kring bland annat tillväxtfrågor. Länsstyrelsen anser att nuvarande bemyndiganderam ska ligga fast.

Not 42	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 003 001 Åtgärder för värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	170
		Medlen ska fördelas mellan länsstyrelserna enligt beslutad fördelningsnyckel		
		För kostnader och arbete som avser uppdraget att länsstyrelserna ska samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens friluftspolitik får högst användas.	17 000	16 997
		För kostnader och arbete som avser regionala handlingsplaner för grön infrastruktur får högst användas	20 000	19 922
		För kostnader och arbete som avser gröna jobb får högst användas	16 000	15 911

Not 43	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 004 006 Sanering och återställning av förorenade områden - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	403
		Medlen ska fördelas mellan länsstyrelserna. Anslagsposten får användas för arbete vid länsstyrelserna med tillsyn över förorenade områden i syfte att öka inslaget av privatfinansierade efterbehandlingsåtgärder så att det framtida behovet av bidragsfinansiering minskar	60 000	59 597

Not 44	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	900	0
		Anslagsbehållning som disponeras	Inget	0
		Medlen ska fördelas till samtliga länsstyrelser. Länsstyrelsen har en central roll i arbetet med anpassningen till ett förändrat klimat. Anslagsposten får användas för att stödja länsstyrelserna i samordningen av det lokala och regionala arbetet med anpassning till ett förändrat klimat	30 000	30 000

Not 45	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 011 003 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - del till Lst	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	0
		Medlen ska fördelas till samtliga länsstyrelser Anslagsposten får användas för arbete vid länsstyrelserna enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	82 000	82 000

Not 46	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 011 004 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Planeringsunderlag och tillsyn avlopp - del till Lst	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	0
		Medlen ska användas som bidrag till länsstyrelserna för arbete med tillsyn och tillsynsvägledning av avloppsreningsverk och enskilda avlopp	7 000	7 000
		Medlen ska användas som bidrag till de länsstyrelser som är vattenmyndigheter för att tillgängliggöra planeringsunderlag för kommuner och lokala aktörer för att utveckla åtgärdsarbetet mot övergödning	1 000	1 000

Not 47	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 20 01 016 005 Klimatinvesteringar - del till Länsstyrelsen i Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	128
		Medlen ska fördelas till samtliga länsstyrelser Anslagsposten får användas för samordning och stöd till länsstyrelsernas arbete med klimatinvesteringar i länen och dess kommuner. Anslagsposten får användas för utgifter för arbete med klimatinvesteringsstödet och yttranden om ansökningar, samverkan och dialog med aktörer i länet för att stimulera till effektiva åtgärder och synergieffekter mellan olika projekt. Anslagsposten får också användas till information om och uppföljning av stödet samt till regional samordning av arbetet och till information om ladda hemma- stödet	28 000	27 872

Not 48	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 21 Energi 21 01 007 001 Energiteknik - del till LST Örebro	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	0
		Medel får användas för att täcka länsstyrelsernas administrativa kostnader knutna till utbetalning av medel i enlighet med förordningen (2009:689) om statligt stöd till solceller och förordningen (2016:899) om bidrag till lagring av egenproducerad elenergi. Medel motsvarande högst en procent av beslutade stöd får användas för att täcka administrationskostnader knutna till länsstyrelsernas verksamhet	59 000	59 000

Not 49	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat belopp	Utfall
	Utgiftsområde 21 Energi 21 01 010 002 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning - del till LST Örebro	Anslagskredit	1 020	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	446
		Medlen ska användas för länsstyrelsernas arbete med att främja, samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende energiomställning och minska klimatpåverkan, utifrån de regionala klimat- och energistrategierna med högst	25 000	24 554
		Länsstyrelsen i Dalarnas län för utgifter för samordning och samverkan mellan länsstyrelserna för att gemensamt utveckla länsstyrelsernas arbete på området energi- och klimatomställning får utbetalas högst	4 000	4 000
		Medel får användas för bidrag till andra lokala och regionala aktörers medverkan i utvecklingen av förnyade regionala energi- och klimatstrategier med	5 000	5 000

Kommentar till not 49

Av anslagssparandet på 446 tkr för 2018, består 277 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Belopp angivna i tkr

Sammanställning över väsentliga uppgifter	2018	2017	2016	2015	2014
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	6 700	8 000	8 400	8 200	4 300
Utnyttjad ¹⁾	4 950	5 665	5 422	2 777	2 755
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	8 800	8 800	8 800	8 700	8 700
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	0	0	0	0	230
Räntekostnader	-254	-210	-188	-79	0
Avgiftsintäkter som disponeras					
Budget	15 655	14 625	14 912	14 535	13 397
Utfall	25 546	21 095	19 715	17 598	16 839
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Budget	6 130	5 380	4 740	4 760	4 450
Utfall	9 001	8 331	6 118	5 372	4 752
Anslagskredit					
<i>Utgiftsområde 01 Rikets styrelse</i>					
01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län					
Beviljad	3 451	3 884	3 682	3 574	3 587
Utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Utgiftsområde 04 Rättsväsendet</i>					
04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete					
Beviljad	0	750			
Utnyttjad	0	0			
<i>Utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap</i>					
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn					
Beviljad		0			
Utnyttjad		0			
<i>Utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg</i>					
09 04 002 012 Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
09 04 005 004 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
09 04 007 012 Bidrag till utveckling av socialt arbete - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
09 06 001 002 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Tillsyn ²⁾					

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN - ÅRSREDOVISNING 2018

Sammanställning över väsentliga uppgifter	2018	2017	2016	2015	2014
Beviljad	0	0	0		
Utnyttjad	0	0	0		
09 06 001 003 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Länsstyrelsernas ANDT-samordning ³⁾					
Beviljad	0	0	0		
Utnyttjad	0	0	0		
<i>Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet</i>					
13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
<i>Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik</i>					
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
18 01 009 005 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
18 01 010 002 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder - till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder - Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	209	209	210	209	1 668
Utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård</i>					
20 01 003 001 Åtgärder för värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
20 01 004 006 Sanering och återställning av förorenade områden - till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Beviljad	900	0			
Utnyttjad	0	0			
20 01 011 003 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - del till Lst					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
20 01 011 004 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Planeringsunderlag och tillsyn avlopp - del till Lst					
Beviljad	0				
Utnyttjad	0				
20 01 016 005 Klimatinvesteringar. - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
<i>Utgiftsområde 21 Energi</i>					
21 01 007 001 Energiteknik - del till LST Örebro ⁴⁾					

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN - ÅRSREDOVISNING 2018

Sammanställning över väsentliga uppgifter	2018	2017	2016	2015	2014
Beviljad	0	0			
Utnyttjad	0	0			
21 01 010 002 002 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning - del till LST Örebro ⁵⁾					
Beviljad	1 020	375			
Utnyttjad	0	0			
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 005 004 Elektronisk komm - Kanalisation, del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Beviljad					0
Utnyttjad					0
Anslagssparande					
<i>Utgiftsområde 01 Rikets styrelse</i>					
01 05 001 014 Länsstyrelserna m.m. Örebro län					
Summa anslagssparande	8 949	2 810	2 756	1 190	575
<i>Utgiftsområde 04 Rättsväsendet</i>					
04 01 015 002 Regional samordning av brottsförebyggande arbete					
Summa anslagssparande ⁶⁾	174	153			
<i>Utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap</i>					
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn					
Summa anslagssparande ⁷⁾		108			
<i>Utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg</i>					
09 04 002 012 Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Summa anslagssparande ⁸⁾	20				
09 04 005 004 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Summa anslagssparande ⁹⁾	1 237	106			
09 04 007 012 Bidrag till utveckling av socialt arbete - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Summa anslagssparande ⁸⁾	171				
09 06 001 002 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Tillsyn					
Summa anslagssparande ^{2) 10)}	587	225	4		
09 06 001 003 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel - Länsstyrelsernas ANDT-samordning					
Summa anslagssparande ^{3) 11)}	1 629	1 978	0		
<i>Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering</i>					
13 03 001 004 Särskilda jämställdhetsåtgärder - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ⁶⁾	81	252			
<i>Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik</i>					
18 01 007 003 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ⁶⁾	318	136			
18 01 009 005 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande - del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ⁶⁾	6	90			
18 01 010 002 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder - till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ⁸⁾	93				
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder - Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ¹²⁾	330	2	143	193	1 090

LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN - ÅRSREDOVISNING 2018

Sammanställning över väsentliga uppgifter	2018	2017	2016	2015	2014
<i>Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård</i>					
20 01 003 001 Åtgärder för värdefull natur - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Summa anslagssparande ⁶⁾	170	7			
20 01 004 006 Sanering och återställning av förorenade områden - till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ⁶⁾	403	266			
20 01 010 007 Klimatanpassning - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Summa anslagssparande ⁶⁾	0	0			
20 01 011 003 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - del till Lst					
Summa anslagssparande ⁶⁾	0	0			
20 01 011 004 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Planeringsunderlag och tillsyn avlopp - del till Ist					
Summa anslagssparande ⁸⁾	0				
20 01 016 005 Klimatinvesteringar. - del till Länsstyrelsen i Örebro					
Summa anslagssparande ⁶⁾	128	0			
<i>Utgiftsområde 21 Energi</i>					
21 01 007 001 Energiteknik - del till LST Örebro					
Summa anslagssparande ^{4) 6)}	0	0			
21 01 010 002 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning - del till LST Örebro					
Summa anslagssparande ^{5) 13)}	446	8			
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 005 004 Elektronisk komm - Kanalisation, del till Länsstyrelsen i Örebro län					
Summa anslagssparande ¹⁴⁾					1
- Därav intecknade åtaganden med stöd av anslagssparande	0	0	0	0	0
Bemyndiganden					
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 014 Regionala tillväxtåtgärder, Länsstyrelsen i Örebro län					
Tilldelat	4 000	4 000	4 000	3 500	11 000
Åtaganden ¹⁵⁾	963	555	1 298	2 280	1 248
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 005 004 Elektronisk komm - Kanalisation, del till Länsstyrelsen Örebro					
Tilldelat					40 000
Åtaganden					0
Personal					
Antal årsarbetskrafter ¹⁶⁾	179	165	153	152	157
Medeltal anställda ¹⁷⁾	197	182	169	172	175
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 160	1 104	1 121	1 088	1 069
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-1 891	319	605	1 387	-1 880
Balanserad kapitalförändring	3 702	3 383	2 778	1 391	3 271

Kommentar till tabellen sammanställning över väsentliga uppgifter

¹⁾ Lån har tagits upp under december 2018 för anläggningar anskaffade till och med november 2018. Nyanskaffningar har även skett under december 2018. För dessa anläggningar tas nya lån under juni 2019.

²⁾ Anslagsposten hade år 2017 beteckningen 09 06 002 002.

³⁾ Anslagssparanden hade år 2017 beteckningen 09 06 002 003.

⁴⁾ Anslagssparanden hade år 2017 beteckningen 21 01 008 001.

⁵⁾ Anslagssparanden hade år 2017 beteckningen 21 01 011 002.

⁶⁾ Anslagssparanden för 2017 - 2018 får ej disponeras kommande år.

⁷⁾ Anslagssparandet för 2017 får ej disponeras kommande år.

⁸⁾ Anslagssparandet för 2018 får ej disponeras kommande år.

⁹⁾ Anslagssparanden för 2017 - 2018 får ej disponeras kommande år.

Av anslagssparandet på 1 237 tkr för 2018, består 1 146 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

¹⁰⁾ Anslagssparanden för 2016 - 2018 får ej disponeras kommande år.

Av anslagssparandet på 587 tkr för 2018, består 566 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

¹¹⁾ Anslagssparanden för 2016 - 2018 får ej disponeras kommande år.

Av anslagssparandet på 1 629 tkr för 2018, består 1 356 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

¹²⁾ Anslagssparanden för 2014–2018 får ej disponeras kommande år.

¹³⁾ Anslagssparanden för 2017 - 2018 får ej disponeras kommande år.

Av anslagssparandet på 446 tkr för 2018, består 277 tkr av återbetalning av bidrag från övriga länsstyrelser för verksamhetsåret 2017.

¹⁴⁾ Anslagssparanden för 2014 får ej disponeras kommande år.

¹⁵⁾ De regionala tillväxtmedel som länsstyrelsen förfogar över är ett komplement till Region Örebro läns anslag som uppgår till 40 MSEK. Länsstyrelsen för en kontinuerlig dialog med Region Örebro län om projektverksamheten sett till det uppdrag som myndigheten har i det regionala tillväxtarbetet. Länsstyrelsen följer utvecklingen i länet och beviljar oftast projektmedel till mindre projekt med en kortare projekttid efter samråd med regionen. Under 2018 antogs en ny långsiktig regional utvecklingsstrategi som också medfört att nya större projekt i enlighet med den tidigare strategin inte varit aktuella för projektmedlen. Sammantaget gör detta att endast 25 procent av bemyndiganderamen teknats in. Länsstyrelsen vill dock poängtera att något större projekt kan komma att beviljas medel som också sträcker sig över en längre tid i och med den nya utvecklingsstrategin. Ett fördjupat samarbete med Region Örebro län är under utformning som ska ligga till grund för ett gemensamt prioriteringsdokument kring bland annat tillväxtfrågor. Länsstyrelsen anser att nuvarande bemyndiganderam ska ligga fast.

¹⁶⁾ Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar.

¹⁷⁾ Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100 procent. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning

För 2018 har Länsstyrelsen i Örebro län fått dispositionsrätten för fyra nya anslagposter samt att en dispositionsrätt har utgått.

Anslag/Benämning	Disponibelt belopp (tkr)
09 04 002 012 Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet, del till Länsstyrelsen i Örebro	12 000
09 04 007 012 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. - del till Länsstyrelsen i Örebro	19 500
18 01 010 002 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder - del till Länsstyrelsen i Örebro län	2 500
20 01 011 004 Åtgärder för havs- och vattenmiljö - Planeringsunderlag och tillsyn avlopp - del till Lst	8 000
06 02 006 002 Ersättning för Sevesotillsyn	-14 000
Summa	28 000

Dessa anslagposter omfattar tillsammans 28 000 tkr och för samtliga anslagposter avser största delen av anlagen vidarefördelning av medlen till övriga länsstyrelser.

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro